Daniela HANGAN

Mihaela TUDOR

Dumitru ALĂMÎIE

FINANȚE ȘI FISCALITATE

Manual pentru clasa a XI-a

Filiera tehnologică, profil Servicii,
ruta directă, calificarea profesională:
Tehnician în administrație

Editor: COSTIN DIACONESCU
Redactor-şef: Carmen BIRTA
Redactor: Alina RĂDULESCU
Tehnoredactare: Mihaela STOICA
Corectură: Mălina TROFIN, Oana DONŢU,
Anca SAPOVICI, Luciana PUIU
Copertă: Valeriu STIHI

Referenţi
Prof. univ. dr. Alexandru TAŞNADI
Prof. gr. I Viorica DORIN

Editura CD Press
Bucureşti, Str. Ienăchiţă Văcărescu nr. 18, sector 4
Cod 040157
Tel.: (021) 337.37.17, 337.37.27, 337.37.37
Fax: (021) 337.37.57
e-mail: office@cdpress.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
HANGAN, DANIELA
Finanţe şi fiscalitate: manual pentru filiera tehnologică, profil Servicii, calificarea Tehnician în administraţie: clasa a XI-a/ **Daniela Hangan, Mihaela Tudor, Dumitru Alămîie**
Bucureşti: CD Press, 2006

ISBN (10) 973-7989-56-2; ISBN (13) 978-973-7989-56-7

I. Tudor, Mihaela
II. Alămîie, Dumitru

336(075.35)

Manualul a fost aprobat prin Ordinul Ministrului Educaţiei şi Cercetării nr. 4742/21.07.2006 şi este realizat în conformitate cu programa analitică aprobată prin Ordinul Ministrului Educaţiei şi Cercetării nr. 3172 din 30.01.2006.

Cuvânt înainte

În climatul actual din țara noastră, de afirmare treptată a mecanismului pieței libere, finanțele publice joacă un rol important în activitatea economico-socială.

Pentru a pune în evidență mecanismele şi relațiile prin intermediul cărora are loc mobilizarea şi redirecționarea unei părți din produsul intern brut, care generează relații financiare, a fost elaborat manualul „Finanțe şi fiscalitate“.

El se adresează elevilor de clasa a XI-a de la liceul tehnologic, având calificarea „Tehnician în administrație“, care vor dobândi noțiuni financiare şi de fiscalitate. În structura sa, manualul abordează competențele specializate ce contribuie la formarea profesională a elevilor, oferindu-le posibilitatea ca după parcurgerea conținuturilor să analizeze veniturile publice, să caracterizeze cheltuielile publice şi să analizeze controlul financiar.

Temele de evaluare propuse în manual corespund cu cele prevăzute în Standardul de Pregătire Profesională.

Autorii

VENITURILE PUBLICE

1. Identificarea veniturilor bugetare

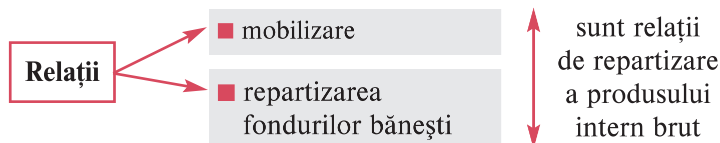
Formarea finanțelor este rezultatul unui proces istoric complex, de lungă durată, care a fost determinat de evoluția vieții sociale, de apariția și dezvoltarea comunităților umane, a proprietății private, a forțelor de producție și a relațiilor marfă – bani, de apariția statului și a mecanismului forței publice, cu scopul asigurării condițiilor necesare acumulării de mijloace în vederea îndeplinirii funcțiilor sale.

Odată cu formarea statului au apărut și primele forme de finanțe:

- **Veniturile publice** (dări, tributuri, biruri, impozite, taxe etc.);
- **Cheltuieli publice** (pentru întreținerea aparatului de stat, cheltuieli socio-culturale, cheltuieli militare etc.).

Existența finanțelor este strâns legată de existența statului, de utilizarea banilor și a formelor valorice în repartiția venitului național.

Statul, pentru îndeplinirea funcțiilor și sarcinilor sale, mobilizează o parte din *produsul intern brut.* În procesul mobilizării, repartizării și utilizării fondurilor bănești ale statului se nasc relații sociale de repartiție între stat, pe de o parte, și diferitele categorii sociale (agenți economici, populație), pe de altă parte.

Relațiile financiare contribuie la îndeplinirea și exercitarea funcțiilor și sarcinilor statului. Mijloacele prin care relațiile financiare își îndeplinesc această menire poartă numele de funcții ale acestora.

Finanțele publice îndeplinesc două funcții:

1. funcția de repartiție care cunoaște două faze, legate între ele:
- constituirea (mobilizarea) fondurilor;
- distribuirea fondurilor.

2. funcția de control

Necesitatea obiectivă a celor două funcții rezultă din următoarele:

- pentru a-și exercita și îndeplini funcțiile și sarcinile, statul are nevoie de fonduri bănești care se constituie în procesul repartiției produsului intern brut, prin intermediul relațiilor financiare;
- este necesar un control riguros asupra modului de desfășurare a activității economico-sociale pentru obținerea unor efecte utile.

1. Funcția de repartiție

Se manifestă în procesul repartiției produsului social și constă în:

1. mobilizarea resurselor și formarea fondurilor bănești la dispoziția statului;
2. distribuirea acestora.

1) La constituirea fondurilor financiare publice contribuie:

- regiile autonome și societățile comerciale cu capital de stat;
- instituțiile publice și unitățile din subordinea acestora;
- organizațiile cooperatiste și asociațiile cu scop lucrativ;
- societățile comerciale cu capital privat și mixt;
- populația;
- persoanele juridice și fizice rezidente în străinătate.

În procesul mobilizării resurselor financiare publice finanțele îmbracă următoarele forme:

- impozite;
- taxe;
- amenzi penale;
- contribuții pentru asigurările sociale;
- redevențe și chirii;
- vărsăminte din veniturile instituțiilor;
- venituri din valorificarea unor bunuri proprietate de stat;
- rambursări ale împrumuturilor de stat acordate;
- împrumuturi de stat primite de la persoane fizice sau juridice;
- dobânzi;
- donații;
- alte venituri.

2) Distribuirea fondurilor financiare publice determină relațiile financiare între stat și persoanele fizice sau juridice beneficiare ale resurselor.

Distribuirea resurselor financiare reprezintă, de fapt, dimensionarea volumului cheltuielilor publice pe destinații pentru:

a) învățământ, sănătate, cultură;
b) asigurări sociale și protecție socială;
c) gospodărire comunală și locuințe;
d) opere naționale;
e) ordine publică;
f) acțiuni economice;
g) datorie publică;
h) alte acțiuni.

2. Funcția de control

Funcția de control a finanțelor publice este îndeplinită concomitent cu funcția de repartiție, însă are o sferă de manifestare mult mai largă decât aceasta, cuprinzând nu numai constituirea și repartizarea fondurilor din economia națională, ci și gestionarea eficientă a resurselor.

Controlul financiar se exercită în țara noastră de către:

- Parlamentul și Guvernul României;
- organele Curții de Conturi;
- organele Ministerului Finanțelor;
- organele specializate ale ministerelor, departamentelor, întreprinderilor de stat și instituțiilor publice;
- direcțiile generale ale finanțelor publice județene și ale controlului financiar;
- Garda Financiară.

În raport cu realizarea actelor economico-sociale și financiare există trei forme de control financiar:

1. Controlul financiar preventiv;
2. Controlul operativ curent (concomitent);
3. Controlul posterior (post–operativ);

Sistemul veniturilor bugetare **este alcătuit din totalitatea resurselor bănești, instituite prin lege, care contribuie la constituirea fondurilor financiare ale statului.**

Impunerea reprezintă un ansamblu de măsuri și operațiuni care au ca scop stabilirea impozitului ce revine în sarcina unei persoane fizice sau juridice.

Impunerea are atât un aspect politic, cât și unul de natură tehnică fiscală.

Sub aspect politic, prin impunere se urmărește ca fiecare impozit să îndeplinească anumite cerințe, să corespundă obiectivelor social–economice, să fie în concordanță cu anumite principii.

Aspectul tehnic fiscal se referă la metodele şi tehnicile folosite pentru determinarea bazei impozabile şi a sumei impozitului. Formatorul unor astfel de principii a fost Adam Smith, reprezentantul de frunte al economiei politice clasice din a doua parte a secolului al XVIII-lea şi primul sfert al secolului al XIX-lea, care consideră că la baza politicii fiscale a statului trebuie să stea mai multe principii, şi anume:

1. **Principiul justei impuneri (echităţii fiscale)** – presupune impunerea diferenţiată a veniturilor şi a averii, stabilirea unui minim de venit impozabil, precum şi impunerea tuturor păturilor şi claselor sociale care realizează venituri din diverse surse sau posedă un anumit fel de avere.

   Enunţarea acestui principiu avea ca scop anularea privilegiilor de care se bucurau nobilii şi clerul, cu privire la impozitele directe şi participarea tuturor supuşilor statului la alcătuirea cheltuielilor publice în raport cu veniturile obţinute.
2. **Principiul certitudinii impunerii** – presupune ca mărimea impozitelor datorate de fiecare persoană să fie certă, şi nu arbitrară, iar termenele, modalităţile şi sumele efective datorate să fie clare, precise, pentru a putea fi cunoscute şi respectate de fiecare plătitor.
3. **Principiul comodităţii perceperii impozitelor** – presupune ca impozitele să fie percepute la termenele şi în modul cel mai favorabil pentru contribuabil.
4. **Principiul randamentului impozitelor** – urmăreşte ca încasarea impozitelor să se realizeze cu cheltuieli cât mai mici, iar impozitele să fie cât mai puţin apăsătoare pentru plătitori.

1.1. Clasificarea veniturilor publice

Veniturile publice se pot clasifica din mai multe puncte de vedere:

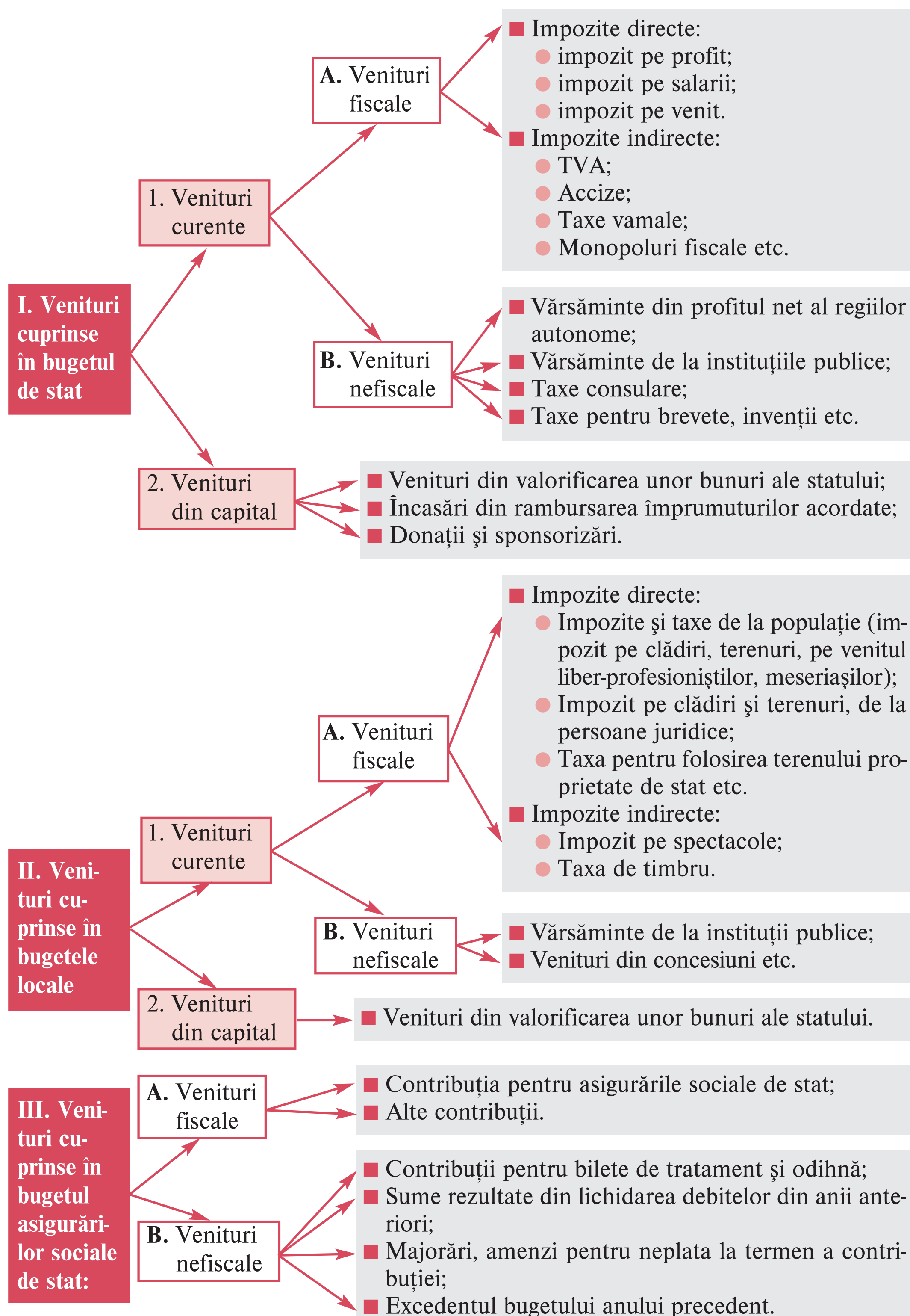
1. Din punctul de vedere al apartenenţei veniturilor la componentele bugetului public naţional
- Venituri care se încasează la bugetul de stat;
- Venituri care se încasează la bugetul local;
- Venituri care alimentează bugetul asigurărilor sociale de stat.

2. În funcţie de ritmicitatea încasării veniturilor la buget
- Venituri ordinare – sunt acele venituri la care statul apelează în mod obişnuit şi care se încasează cu o anumită regularitate la buget:
  a) venituri curente
  - venituri fiscale – directe şi indirecte;
  - venituri nefiscale.

  b) venituri de capital
- Venituri extraordinare – sunt acele venituri la care statul recurge în situaţii excepţionale pentru a face faţă unor cheltuieli publice neprevăzute, de exemplu: împrumuturile de stat interne şi externe, transferurile, ajutoarele şi donaţiile din străinătate, sume rezultate din valorificarea peste graniţă a bunurilor statului etc.

3. Din punctul de vedere al conţinutului economic
- Venituri bugetare care au conţinut fiscal, adică sunt impozite, taxe, ca de exemplu: pe profit, pe salarii, TVA etc.;
- Venituri bugetare care nu au conţinut fiscal (nefiscale), ca de exemplu: taxe consulare, taxe pentru folosirea drumurilor publice.

Schematizat, clasificarea veniturilor publice se prezintă astfel:

1.2. Impozitele și taxele

Impozitele reprezintă **preluarea unei părţi din veniturile şi/sau averea persoanelor fizice sau juridice la dispoziția statului în vederea constituirii resurselor financiare publice necesare pentru acoperirea cheltuielilor publice.**

Statul are dreptul de a institui impozite prin organele puterii legislative, respectiv prin Parlament şi, uneori, în anumite condiții, prin instituțiile publice locale.

Impozitele au un *caracter obligatoriu,* se acordă cu *titlu nerambursabil* şi fără o *contraprestație directă* din partea statului.

Caracterul obligatoriu al impozitelor presupune ca toate persoanele fizice şi/sau juridice care realizează venituri dintr-o anumită sursă sau posedă un anumit gen de avere să participe prin impozite la constituirea fondurilor generale ale societății.

Impozitele sunt plăți către stat care se fac cu **titlu definitiv şi nerambursabil,** în sensul că odată făcute în scopul formării fondurilor generale ale societății, ele sunt utilizate numai la finanțarea unor acțiuni şi obiective necesare tuturor membrilor societății, şi nu la finanțarea unor interese individuale sau de grup.

Impozitul este o **prelevare fără contraprestație** sau fără vreun echivalent, în sensul că el se plăteşte în momentul şi la termenele prevăzute de lege, fără obligația din partea statului de a presta plătitorului un echivalent direct şi imediat.

Rolul impozitelor se manifestă pe plan *financiar, economic* şi *social.*

a) ***Pe plan financiar*** impozitul constituie principalul mijloc de asigurare a veniturilor bugetului statului şi a bugetelor locale.

b) ***În plan economic*** impozitul reprezintă un element component al mecanismului economico – financiar, acționând ca un instrument de încurajare sau de formare a unei activități economice, de creştere sau de reducere a cantității sau consumului unui anumit produs, de impulsionare sau de îngrădire a comerțului exterior etc.

c) ***Pe plan social***, prin intermediul impozitelor statul procedează la redistribuirea unei părți importante din PIB între persoane fizice şi juridice.

Alături de impozite, taxele constituie cea de-a doua categorie principală de venituri la bugetul de stat.

Taxa reprezintă **plata efectuată de către persoane fizice sau juridice pentru serviciile prestate acestora de către stat.**

Taxele sunt încasate de la persoane care solicită o anumită activitate din partea unor instituții ale statului sau care beneficiază de servicii publice, altele decât cele cu caracter productiv.

Deosebiri între impozite şi taxe

a) Taxele reprezintă contribuții pentru acoperirea cheltuielilor necesare serviciilor solicitate de diferite persoane, pe când impozitele se întrebuințează pentru acoperirea cheltuielilor generale ale societății;

b) Taxele reprezintă plăți făcute de persoane fizice sau juridice pentru servicii sau lucrări efectuate în mod direct şi imediat de către stat acestora, pe când în cazul impozitului statul nu este obligat să presteze un echivalent direct sau imediat plătitorului;

c) Mărimea taxei depinde de felul şi de costul serviciului prestat, în timp ce cuantumul impozitului se determină în funcție de natura şi volumul venitului impozabil sau al averii;

d) Termenele de plată ale taxelor se fixează de regulă în momentul solicitării prestării serviciului, în timp ce pentru impozite termenele de plată se stabilesc în prealabil.

În legislația financiară actuală a mai multor state, pe lângă impozite şi taxe, este reglată o categorie intermediară între acestea, cunoscută sub denumirea de contribuție.

Contribuțiile reprezintă prelevări obligatorii către stat de la anumiți contribuabili care beneficiază de unele servicii publice şi care aduc beneficii unor cetățeni, fără ca ei să fi solicitat acest serviciu. În cadrul contribuțiilor, un rol important îl au contribuțiile sociale care sunt suportate de angajator şi de angajați şi care au destinație specială pentru ajutorarea anumitor categorii (ajutor de boală, pensii, şomaj etc.)

<u>Clasificarea impozitelor</u>

Impozitele se pot clasifica după mai multe criterii:

1. după trăsăturile de formă şi fond;
2. după obiectul impunerii;
3. după scopul urmărit de stat la introducerea lor;
4. după frecvența cu care se realizează;
5. după structura organizatorică a statelor.

1. După trăsăturile de formă şi de fond →
a) impozite directe;
b) impozite indirecte.

a) Impozitele directe – sunt impozite nominale încasate de la fiecare persoană fizică sau juridică, în funcție de veniturile sau averea acestora, pe baza cotelor de impozit prevăzute de lege şi la o dată stabilită. Impozitele directe se împart în:

- <u>impozite reale</u> – se stabilesc în legătură cu un anumit obiect material (terenuri, clădiri, fabrici, magazine etc.), fără a se ține seama de veniturile pe care acestea le aduc sau de situația personală a plătitorului impozitului, ca de exemplu: impozitul financiar, impozitul pe clădiri, impozitul pe activități industriale, comerciale şi profesii libere etc.;
- <u>impozite personale</u> – sunt impozite subiective, se stabilesc asupra veniturilor sau averii subiectului impozabil, ținând cont şi de situația personală a acestuia.

b) Impozitele indirecte – se încasează cu prilejul vânzării unor bunuri şi al prestării unor servicii, întrucât ele se regăsesc în prețul de vânzare al acestora. În categoria impozitelor indirecte se includ: TVA, accize, taxe vamale, venituri de la monopolurile fiscale, taxe de timbru şi de înregistrare etc.

2. După obiectul impunerii →
a) impozit pe venit;
b) impozit pe avere;
c) impozit pe consum (pe cheltuieli).

3. În funcție de scopul urmărit de stat la introducerea lor →
a) impozite financiare – sunt introduse cu scopul obținerii de venituri necesare acoperirii cheltuielilor statului;
b) impozite de ordine – sunt introduse cu scopul limitării unei anumite acțiuni (ex.: limitarea consumului unor produse cu efect nociv asupra sănătății consumatorilor), având caracter nefiscal.

4. După frecvenţa cu care se realizează	a) impozite permanente (ordinare) – se încasează periodic; b) impozite incidentale – se încasează o singură dată.
5. După structura organizatorică a statelor	a) în statele de tip federal: ■ impozite federale; ■ impozite ale statelor, provinciilor sau regiunilor membre ale unei federaţii; ■ impozite locale. b) în statele de tip unitar: ■ impozite ale administraţiei centrale de stat; ■ impozite ale organelor administraţiei locale.

Schemă recapitulativă

Impozitele reprezintă preluarea unei părţi din veniturile şi/sau averea persoanelor fizice sau juridice la dispoziţia statului, în vederea constituirii resurselor financiare publice necesare pentru acoperirea cheltuielilor publice.

Dreptul de a institui impozite îl are statul prin organele puterii legislative, respectiv prin Parlament şi uneori, în anumite condiţii, prin instituţiile publice locale.

Impozitele au un *caracter obligatoriu,* se acordă cu *titlu nerambursabil* şi fără o *contraprestaţie directă* din partea statului.

1. După trăsăturile de formă şi de fond	a) impozite directe; b) impozite indirecte.
2. După obiectul impunerii	a) impozit pe venit; b) impozit pe avere; c) impozit pe consum (pe cheltuieli).
3. În funcţie de scopul urmărit de stat la introducerea lor	a) impozite financiare; b) impozite de ordine.
4. După frecvenţa cu care se realizează	a) impozite permanente (ordinare); b) impozite incidentale.
5. După structura organizatorică a statelor	a) impozite în statele de tip federal; b) impozite în statele de tip unitar.

Taxa reprezintă plata efectuată de către persoane fizice sau juridice pentru serviciile prestate acestora de către stat.

Întrebări şi teme

I. 1. Ce reprezintă impozitul?
2. Ce reprezintă taxa?
3. Care sunt deosebirile dintre impozite şi taxe?
4. Ce reprezintă contribuţiile?
5. Precizaţi ce rol au impozitele pe plan financiar, economic şi social.
6. Cum se clasifică impozitele?

II. Completaţi spaţiile punctate:

1. Taxele reprezintă plăţi făcute de persoane fizice sau juridice pentru .... în mod .... de către stat acestora, pe când în cazul impozitului statul nu este obligat să .... un echivalent direct sau imediat ....
2. Caracterul .... al impozitelor presupune ca toate persoanele fizice şi/sau juridice care realizează .... dintr-o anumită sursă sau posedă un anumit gen de avere să participe prin .... la constituirea .... generale ale societăţii.
3. Impozitele indirecte se încasează cu prilejul vânzării unor .... întrucât, ele se regăsesc în .... al acestora.

III. Teste grilă

1. Impozitele:
a) sunt datorate în valoare absolută, în cuantum egal de către toţi contribuabilii;
b) reprezintă cheltuieli pentru stat;
c) au un caracter facultativ pentru toţi contribuabilii;
d) sunt achitate numai de către persoanele juridice;
e) au caracter nerambursabil.

2. După regularitatea cu care se încasează la buget, resursele financiare se împart în:
a) resurse ordinare şi resurse extraordinare;
b) resurse ordinare şi resurse curente;
c) resurse extraordinare şi resurse incidentale;
d) venituri fiscale şi venituri nefiscale;
e) venituri fiscale şi resurse curente.

3. După trăsăturile de formă şi fond, impozitele sunt:
a) directe şi indirecte;
b) pe venit, pe avere şi pe consum;
c) financiare şi de ordine;
d) permanente şi incidentale;
e) federale şi locale.

4. După obiectul impunerii, impozitele sunt:
a) directe şi indirecte;
b) pe venit, pe avere şi pe consum;
c) financiare şi de ordine;
d) permanente şi incidentale;
e) federale şi locale.

5. După scopul urmărit, impozitele sunt:
a) directe şi indirecte;
b) pe venit, pe avere şi pe consum;
c) financiare şi de ordine;
d) permanente şi incidentale;
e) federale şi locale.

1.3. Împrumuturile de stat, ajutoare și donații

Pentru completarea resurselor financiare publice, statul poate apela şi la împrumuturi contractate de la diverşi creditori.

Împrumuturile de stat reprezintă înțelegerea dintre persoane fizice şi/sau juridice, pe de o parte, şi stat pe de altă parte, prin care aceştia consimt să pună la dispoziția statului o sumă de bani, sub formă de împrumut pe o perioadă determinată, iar acesta din urmă se angajează să o ramburseze, la termenul stabilit şi să achite dobânda şi alte costuri aferente.

Caracteristicile împrumuturilor de stat

1. Împrumuturile de stat au caracter contractual, adică:
- exprimă acordul de voință al părților;
- persoanele interesate de împrumuturile de stat pot să accepte sau să refuze condițiile stabilite de stat, dar nu pot pretinde să li se asigure un tratament preferențial față de ceilalți subscriitori;
- organele de decizie ale statului stabilesc condițiile de emisiune şi de rambursare a împrumutului;

2. Împrumuturile de stat au caracter rambursabil, adică se restituie, la termenul fixat, persoanelor fizice sau juridice care l-au acordat;

3. Împrumuturile de stat sunt purtătoare de dobândă.

Elementele împrumuturilor de stat

- *denumirea împrumutului:* poate fi legată de destinația acestuia („împrumutul stabilizării") sau poate cuprinde anul contractării, nivelul dobânzii sau forma pe care o îmbracă împrumutul („împrumut de stat 7%");
- *valoarea nominală, reală;*
- *termenul de rambursare,* în funcție de care împrumuturile se clasifică în:
  1. împrumuturi pe termen scurt (până la 1 an);
  2. împrumuturi pe termen mediu (1–5 ani);
  3. împrumuturi pe termen lung (peste 5 ani).

Pentru contractarea împrumuturilor pe termen scurt se emit înscrisuri publice sub forma certificatelor de trezorerie, iar pentru contractarea împrumuturilor pe termen mediu şi lung se emit bilete de tezaur, obligațiuni de stat, obligațiuni municipale etc.
- *dobânda:* prețul pe care îl plăteşte statul creditorilor săi pentru folosirea sumei împrumutate; ea îmbracă forma unui venit proporțional cu valoarea nominală.

Pe lângă dobândă, creditorii pot beneficia şi de alte avantaje: prime de rambursare, privilegii fiscale, plata impozitelor, privilegii juridice.

Plasarea împrumuturilor de stat pe piață se poate face prin:
- ***subscripție publică:*** realizată prin grija Ministerului Finanțelor Publice sau a altor instituții abilitate. Subscrierea poate avea loc fie la ghişeele statului (trezorerii, administrații financiare), fie la ghişeele instituțiilor financiare publice sau private. În funcție de modul de repartizare a titlurilor, împrumuturile pot fi:
  1. cu nivel nelimitat (creditorii pot cumpăra oricâte titluri doresc);
  2. cu nivel limitat (guvernul fixează un plafon global al împrumutului).
- ***vânzarea către bănci:***
  1. banca poate prelua în comision obligațiile împrumutului, statul intrând în posesia sumelor, pe măsura plasării titlurilor de către bancă;

2. banca poate cumpăra efectiv titlurile împrumutului de stat, pe care se angajează să le plaseze pe piaţă, câştigul său fiind diferenţa dintre preţul la care vinde înscrisurile către populaţie şi cel la care au fost achiziţionate de către stat.

- ***vânzarea la bursă:*** sunt plasate înscrisurile unui împrumut nou atunci când statul doreşte ca acesta să treacă neobservat, în sensul că vânzarea se face prin intermediul agenţilor de bursă, iar cumpărătorii nu ştiu dacă înscrisurile care fac obiectul tranzacţiilor la bursă sunt ale unui împrumut vechi sau ale unui împrumut nou.

Rambursarea împrumuturilor de stat reprezintă operaţiunea de răscumpărare a titlurilor de la deţinătorii acestora. Rambursarea se poate realiza:

- prin anuităţi constante, în cote progresive sau regresive;
- prin tragere la sorţi: se utilizează în cazul în care numărul deţinătorilor este mare;
- prin răscumpărare la bursă;
- prin amortizare indirectă din cauza deprecierii monetare.

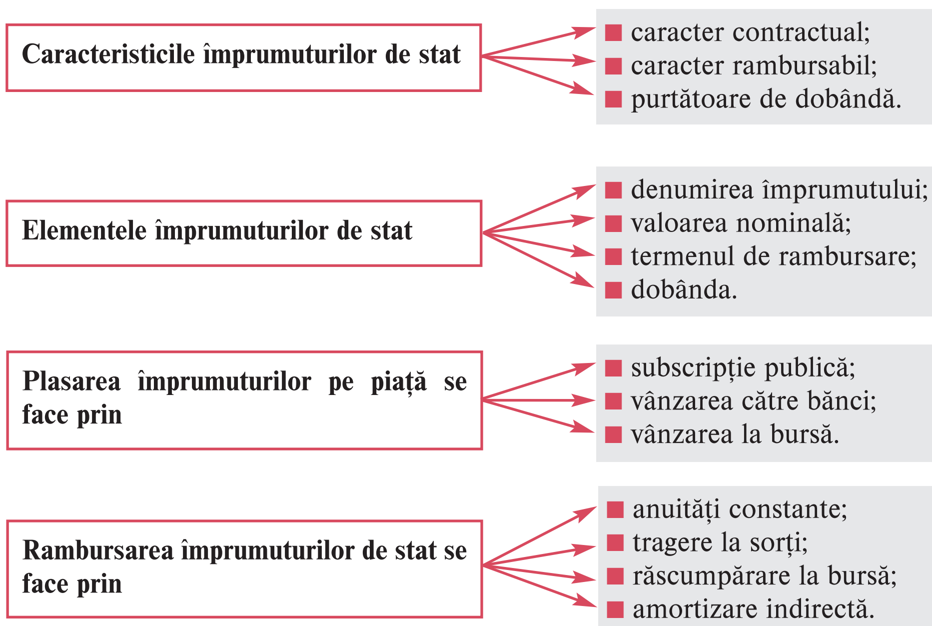
Rambursarea împrumuturilor de stat se efectuează pe seama:

- fondului special de amortizare (fond cu destinaţie specială, constituit la dispoziţia casei de amortizare, din care se efectuează cheltuielile cu plata dobânzilor şi rambursarea împrumutului);
- resursele prevăzute în bugetul de stat cu această destinaţie (venituri bugetare ordinare);
- excedentele bugetare.

Pe lângă împrumuturile de stat, alte venituri extraordinare la care statul poate recurge în situaţii excepţionale pentru a face faţă cheltuielilor publice sunt şi *ajutoarele şi donaţiile din străinătate, sponsorizările, transferurile etc.*

Schemă recapitulativă

Împrumuturile de stat, ajutoarele şi donaţiile sunt destinate acoperirii golurilor temporare de trezorerie, precum şi a deficitului bugetar.

Întrebări şi teme:

I. 1. Ce sunt împrumuturile de stat?
2. Care sunt elementele împrumuturilor de stat?
3. Cum se realizează plasarea împrumuturilor de stat pe piață?
4. Cum se realizează rambursarea împrumuturilor de stat?
5. Care este destinația ajutoarelor, donațiilor, sponsorizărilor?

II. Completați spațiile punctate de mai jos:

1. Împrumuturile de stat reprezintă înțelegerea dintre... pe de o parte, şi stat pe de altă parte, prin care aceştia consimt să pună la dispoziția .... o sumă de bani, sub formă de ...., pe o perioadă ...., iar acesta din urmă se angajează să o ramburseze, la termenul .... şi să achite ....şi alte costuri aferente.

2. În funcție de termenul de rambursare, împrumuturile se clasifică în: împrumuturi pe termen scurt (până la.....); împrumuturi pe termen .... (1-5 ani); împrumuturi pe termen lung (peste ..... ani).

III. Test grilă

1. Statul apelează la împrumuturi:
a) pentru a acoperi nevoile de resurse generate de cheltuielile publice care sunt mai mari decât veniturile;
b) pentru a contrabalansa excedentul bugetar;
c) pentru Ministerul Finanțelor Publice;
d) toate răspunsurile de mai sus;
e) niciunul dintre răspunsurile de mai sus.

2. Împrumuturile de stat au caracter:
a) nerambursabil;
b) obligatoriu;
c) contractual;
d) parțial rambursabil;
e) toate răspunsurile de mai sus.

3. Printre elementele împrumuturilor de stat nu se numără:
a) denumirea împrumutului;
b) denumirea subscriitorului;
c) valoarea nominală a împrumutului;
d) rata dobânzii;
e) termenul de rambursare.

4. Pentru împrumuturile pe termen scurt nu se emit:
a) bonuri de tezaur;
b) obligațiuni;
c) polițe de tezaur;
d) certificate de datorie;
e) certificate de impozite.

5. Când statul doreşte ca un nou împrumut de stat să treacă neobservat, apelează la:
a) subscriere publică;
b) plasarea către bănci;
c) bursă;
d) toate răspunsurile de mai sus;
e) niciunul dintre răspunsurile de mai sus.

1.4. Veniturile proprii ale societăților ce aparțin statului

Finanțele regiilor autonome şi ale societăților comerciale constituite cu aportul autorităților administrației publice reprezintă acea parte componentă a finanțelor care reflectă procesele de mobilizare şi utilizare a unor resurse băneşti, în vederea furnizării serviciilor publice corespunzătoare fiecărei entități economice.

Veniturile proprii ale instituțiilor și serviciilor publice pot rezulta din:

- taxe;
- chirii;
- prestații editoriale;
- valorificări de produse din activități proprii;
- valorificarea unor bunuri confiscate;
- vânzarea unor bunuri aparținând domeniului privat;
- vânzarea de active;
- redevențe încasate, concesionarea sau închirierea unor bunuri aparținând domeniului public;
- tarife pentru manifestări culturale și sportive, concursuri artistice, publicații, concursuri artistice, studii, proiecte.

Pe baza resurselor bănești mobilizate și utilizate de regiile autonome și de societățile comerciale constituite cu aportul autorităților administrației publice se asigură furnizarea serviciilor și a activităților pentru satisfacerea cerințelor cetățenilor țării.

Dreptul de proprietate publică aparține statului sau unităților administrativ-teritoriale asupra bunurilor care, potrivit legii sau prin natura lor, sunt de uz sau de interes public. Acesta este alcătuit din bunurile prevăzute la art. 135, alin. (4) din Constituție, din cele stabilite în anexa prezentată în Legea 213/1998, care sunt de uz sau de interes public și sunt dobândite de stat sau de unitățile administrativ-teritoriale.

Domeniul privat al statului sau al unităților administrativ-teritoriale este alcătuit din bunuri aflate în proprietatea lor și care nu fac parte din domeniul public. Asupra acestora statul sau unitățile administrativ-teritoriale au drept de proprietate privată.

Bunurile proprietate publică pot fi:
- date în administrare regiilor autonome ori instituțiilor publice;
- concesionate ori închiriate.

Concesionarea bunurilor, activitățile sau serviciile publice sunt reglementate și organizate prin Legea 219/1998.

Concesionarea se efectuează în baza unui contract prin care o persoană, numită concedent, transmite pentru o perioadă determinată, de cel mult 49 de ani, unei alte persoane, numită concesionar, care acționează pe riscul și pe răspunderea sa, dreptul și obligația de exploatare a unui bun, a unei activități sau a unui serviciu public, în schimbul unei redevențe.

Prin redevență se înțelege orice sumă ce trebuie plătită în bani sau în natură pentru folosirea sau dreptul de folosință a oricăruia dintre următoarele:

a) drept de autor asupra unei lucrări literare, artistice sau științifice, inclusiv dreptul de autor asupra software-ului, filmelor, benzilor pentru emisiunile de radio sau de televiziune, precum și efectuarea de înregistrări audio, video;
b) orice brevet, invenție, inovație, licență, marcă de comerț sau de fabrică, franciză, proiect, desen, model, plan, schiță, formulă secretă sau procedeu de fabricație;
c) orice transmisiuni, inclusiv către public, directe sau indirecte, prin cablu, satelit, fibre optice sau tehnologii similare;
d) orice echipament industrial, comercial sau științific, orice bun mobil, mijloc de transport sau container;
e) orice know-how;
f) numele sau imaginea oricărei persoane fizice sau alte drepturi similare referitoare la o persoană fizică;
g) orice sumă ce trebuie plătită în bani sau în natură pentru dreptul de a înregistra sau transmite sub orice formă spectacole, emisiuni, evenimente sportive sau alte activități similare.

Bunuri, activități sau servicii publice ce pot face obiectul unei concesiuni

a) transporturile publice;
b) autostrăzile, podurile şi tunelurile rutiere cu taxă de trecere;
c) infrastructurile rutiere, feroviare, portuare şi aeroportuare civile;
d) construcția de hidrocentrale noi şi exploatarea acestora, inclusiv a celor aflate în conservare;
e) serviciile poştale;
f) spectrul de frecvențe şi rețelele de transport şi de distribuție pentru telecomunicații;
g) activitățile economice legate de cursurile de ape naturale şi artificiale, lucrările de gospodărire a apelor aferente acestora, stațiile şi instalațiile de măsurători hidrologice, meteorologice şi de calitate a apelor şi amenajările piscicole;
h) terenurile proprietate publică, plajele, cheiurile şi zonele libere;
i) rețelele de transport şi de distribuție a energiei electrice şi termice;
j) rețelele de transport prin conducte şi de distribuție a petrolului şi gazelor combustibile;
k) rețelele de transport şi de distribuție publică a apei potabile;
l) exploatarea zăcămintelor minerale şi a substanțelor solide şi fluide;
m) exploatarea surselor termale;
n) resursele naturale ale zonei economice maritime şi ale platoului continental;
o) bazele sportive, locurile de recreere, instituțiile profesioniste de spectacole;
p) unitățile medico-sanitare, secțiile sau laboratoarele din structura acestora, precum şi serviciile medicale auxiliare;
r) activitățile economice legate de punerea în valoare a monumentelor şi siturilor istorice;
s) colectarea, depozitarea şi valorificarea deşeurilor;
t) orice alte bunuri, activități sau servicii publice care nu sunt interzise prin legi organice speciale.

După caz, sumele încasate din închirierea sau din concesionarea bunurilor proprietate publică se fac venit la bugetul de stat sau la bugetele locale.

În cazul în care contractul de închiriere se încheie de către titularul dreptului de administrare, acesta are dreptul să încaseze din chirie o cotă-parte între 20 şi 50%, stabilită, după caz, prin hotărâre a guvernului, a consiliului județean, a Consiliului General al Municipiului Bucureşti sau a consiliului local prin care s-a aprobat închirierea.

Întrebări şi teme:

I. 1. Care este definiția finanțelor regiilor autonome şi ale societăților comerciale?
2. Enumerați categoriile de venituri proprii ale instituțiilor şi serviciilor publice.
3. Definiți concesiunea.
4. Definiți redevența.

II. Să se calculeze redevența pentru serviciul public de alimentare cu apă şi canalizare, pe baza următoarelor date:
- cantitate de apă – 150.000 mc;
- preț/mc – 1.4500 lei/mc;
- cantitate canalizare mc/an – 30.000 mc/an;
- preț/mc – 0,6000 lei/mc;
- redevența anuală – 1,2%.

2. Elementele impozitului

Reprezintă acele componente care contribuie la stabilirea mărimii lui, a sursei, a modului de aşezare şi a momentului datorării sale. Ele au o importanţă definitorie în stabilirea legalităţii perceperilor şi a cuantumului obligaţiei fiscale.

Pentru ca prin impozite să se realizeze obiectivele financiare, economice şi sociale urmărite de către stat la introducerea lor, este necesar ca orice act normativ să cuprindă următoarele elemente:

1. denumirea impozitului;
2. plătitorul impozitului (subiectul, contribuabilul);
3. suportatorul impozitului (destinatarul);
4. obiectul impozabil;
5. sursa impozitului;
6. unitatea de impunere;
7. cota de impunere;
8. modul de impunere şi percepere a impozitului (asieta);
9. termenele de plată;
10. sancţiunile.

1. Denumirea impozitului – reflectă natura economică a impozitului respectiv şi este prevăzută chiar în titlul actului normativ, întrucât „Impozitele, taxele şi orice alte venituri ale bugetului de stat şi ale bugetului asigurărilor sociale de stat se stabilesc numai prin lege“ (art. 138 din Constituţia României).

2. Plătitorul impozitului (subiectul, contribuabilul) – este persoana fizică sau juridică obligată prin lege la plata acestuia (ex.: la impozitul pe salariu plătitorul impozitului este angajatul; la impozitul pe profit plătitorul impozitului este agentul economic; la impozitul pe succesiuni plătitorul impozitului este moştenitorul etc.).

3. Suportatorul impozitului (destinatarul) – este acea persoană care suportă efectiv impozitul. Nu întotdeauna suportatorul este acelaşi cu subiectul impozitului. De exemplu, în cazul impozitului pe salarii, salariatul este subiectul şi este şi suportatorul impozitului; în cazul TVA-ului, subiectul este agentul economic iar suportatorul este cumpărătorul, deoarece TVA-ul este inclus în preţul bunurilor şi serviciilor.

4. Obiectul impozabil – este reprezentat de materia supusă impozitării. În cazul impozitelor directe, obiectul impozabil este venitul sau averea (de ex.: obiectul impozabil la impozitul pe profit este profitul, la impozitul pe salarii este salariul), iar în cazul impozitelor indirecte, obiectul impunerii poate fi produsul care face obiectul vânzării, serviciul prestat, bunul importat etc. (în cazul accizelor, obiectul impozabil îl constituie produsele de larg consum considerate de lux şi unele chiar nocive).

5. Sursa impozitului – arată din ce anume se plăteşte impozitul: din venit sau din avere. În unele situaţii, obiectul impozabil şi sursa impozitului se confundă, alteori însă acestea sunt două fenomene separate. Astfel, în cazul impozitului pe profit, pe salarii etc., obiectul şi sursa coincid, plata impozitului determinând diminuarea corespunzătoare a venitului. În schimb, la impozitul pe clădiri obiectul impozabil îl constituie valoarea clădirii, iar sursa de plată a impozitului o constituie veniturile realizate de proprietarii clădirilor.

6. **Unitatea de impunere** – reprezintă unitatea de măsură folosită pentru exprimarea dimensiunii obiectului impozabil. Drept unitate de impunere putem întâlni: unitatea monetară în cazul impozitului pe salarii; m^2 în cazul impozitului pe clădiri; ha de teren, la impozitul funciar; buc./kg/l etc. la unele taxe de consumații.

7. **Cota de impunere** – reprezintă suma sau procentul care se aplică asupra bazei impozabile și servește la calcularea impozitului. Cuantumul impozitului depinde de volumul bazei impozabile și de mărimea cotelor de impunere. Cotele de impunere sunt diferențiate în funcție de natura, de mărimea venitului impozabil și de categoriile de plătitori.

Cotele de impunere sunt de mai multe feluri:

a) **cote fixe** – sunt stabilite în sumă fixă (egală), indiferent de mărimea venitului impozabil, a averii sau de situația socială a plătitorului. Aceste cote se aplică atunci când bazele impozabile sunt exprimate în unități naturale (m^2, ha etc.)

b) **cote procentuale** – reprezintă un anumit procent din suta de lei venit impozabil și se aplică numai bazelor impozabile exprimate valoric.

Cotele procentuale pot fi:

- **cote proporționale** – sunt acele cote al căror procent rămâne neschimbat indiferent de mărimea bazei impozabile. Această cotă se utilizează la impozitarea profitului agentului economic;
- **cote progresive** – sunt acele cote al căror procent crește pe măsura creșterii venitului impozabil, fie într-un ritm constant, fie într-unul variabil. Ele se prezintă sub două forme:
  - **cote progresive simple (globale)** – presupun ca întregul venit impozabil să fie impus cu aceeași cotă care crește, cu cât venitul este mai mare;
  - **cote progresive compuse (pe tranșe)** – această cotă crescută acționează numai în interiorul tranșei respective, și nu asupra întregului venit;
- **cote regresive** – sunt acele cote al căror procent se micșorează pe măsura creșterii venitului impozabil, în scopul avantajării contribuabilului.

8. **Modul de impunere și percepere al impozitului (asieta)** – reprezintă totalitatea măsurilor pe care le iau organele fiscale în legătură cu fiecare subiect impozabil, pentru identificarea obiectului impozabil, stabilirea mărimii materiei impozabile și determinarea impozitului datorat statului.

Așezarea impozitelor presupune efectuarea mai multor operațiuni succesive:

A. Stabilirea obiectului impozabil;
B. Determinarea sumei impozitului;
C. Perceperea impozitului.

A. Stabilirea obiectului impozabil – presupune constatarea și evaluarea materiei impozabile. Materia impozabilă se poate evalua apelând la trei metode:

1. Metoda evaluării directe
2. Metoda evaluării indirecte
3. Metoda normativă

1. Metoda evaluării directe – bazată pe probe (registru, acte)

a) evaluarea pe baza declarației unei terțe persoane;
b) evaluarea pe baza declarației contribuabilului.

Acest model cunoaşte două variante de realizare:

1a) Evaluarea pe baza declarației unei terțe persoane – constă în stabilirea obiectului impozabil pe baza declarației scrise dată de către persoanele care cunosc mărimea materiei impozabile şi care au obligația prin lege de a o declara organelor fiscale. De exemplu, agentul economic declară salariile plătite angajaților săi, chiriaşii declară chiria achitată proprietarului etc. Această modalitate de evaluare prezintă avantajul că elimină în cea mai mare parte posibilitatea sustragerii de la impunere a unei părți din materia impozabilă deoarece terța persoană care declară venituri nu este interesată să ascundă adevărul, dar are o aplicabilitate limitată, deoarece se poate folosi numai în cazul anumitor venituri.

1b) Evaluarea pe baza declarației contribuabilului – constă în furnizarea direct de către contribuabil, pe propria răspundere, a elementelor privind situația fiscală. Pentru aceasta, contribuabilul este obligat să țină o evidență strictă a activității sale, din care să rezulte cheltuielile efectuate şi veniturile realizate, să încheie bilanțul contabil, să întocmească şi să înainteze organelor fiscale o declarație de impunere din care să rezulte veniturile, averea, valoarea succesiunii etc., pentru a i se putea determina mărimea materiei impozabile. Această modalitate de evaluare are o aplicabilitate mai largă, însă prezintă dezavantajul că se poate sustrage de la impunere o parte însemnată din materia impozabilă prin întocmirea unor declarații false.

2. Metoda evaluării indirecte – bazată pe prezumții

- **a) evaluarea pe baza indiciilor exterioare;**
- **b) evaluarea forfetară;**
- **c) evaluarea administrativă.**

Această metodă cunoaşte trei variante de realizare:

2a) Evaluarea pe baza indiciilor exterioare ale obiectului impozabil – are la bază indiciile şi se aplică în cazul impozitelor reale (funciar, pe clădiri); dă o imagine aproximativă asupra valorii obiectului supus impozitării, fără a se ține seama de persoana care deține obiectul respectiv. De exemplu, în cazul impozitului funciar erau folosite drept criterii de impunere: suprafața de teren, numărul animalelor din gospodării, cantitatea de sămânță utilizată etc. La impozitul pe clădiri se ținea cont de următoarele criterii: numărul şi destinația camerelor, numărul uşilor şi al ferestrelor, chiria rezumată etc. Această evaluare este simplă şi puțin costisitoare, însă prezintă dezavantajul că nu permite stabilirea exactă a bazei impozabile, făcând ca impunerea să devină inechitabilă;

2b) Evaluarea forfetară – constă în determinarea valorii impozabile de către organele fiscale de comun acord cu contribuabilul, ceea ce duce la stabilirea inexactă a valorii obiectului impozabil;

2c) Evaluarea administrativă – constă în determinarea valorii impozabile de către organele fiscale pe baza datelor pe care le dețin. În legislația română este prevăzut dreptul organelor fiscale de a determina obligațiile fiscale prin estimare atunci când contribuabilul nu face el însuşi acest lucru.

3. Metoda normativă – având la bază însăşi legea care reglementează impozitul respectiv

Metoda normativă de evaluare a materiei impozabile constă în determinarea bazei impozabile de către însăşi legea care reglementează impozitul respectiv după anumite norme, stabilind venituri impozabile nete, ceea ce înseamnă că legiuitorul a avut în vedere cheltuielile efectuate de contribuabil pentru obținerea venitului net respectiv.

B. Determinarea sumei impozitului

După stabilirea obiectului impozabil se trece la calcularea impozitului propriu-zis, calculul putând fi făcut fie de plătitorul impozitului, fie de organul fiscal însărcinat cu determinarea impozitului.

C. Perceperea impozitului

Odată stabilită mărimea impozitului se trece la încasarea lui, proces care cuprinde ansamblul de operațiuni prin care impozitul este încasat de organele fiscale însărcinate cu aceste atribuții. De-a lungul timpului au fost utilizate mai multe metode de percepere a impozitelor datorate statului: s-au colectat de către unul dintre contribuabilii fiecărei localități; s-au încasat prin intermediul unor concesionari (arendaşi); s-au perceput de către aparatul specializat al statului. În prezent, în condițiile existenței unui astfel de aparat, perceperea impozitelor se efectuează prin următoarele metode:

a) **Metoda plății directe** – prin care agenții economici determină singuri baza impozabilă, în concordanță cu prevederile legale, calculează impozitul aferent şi îl virează bugetului de stat sau bugetelor locale la termenele legale.

Încasarea impozitelor de către organele fiscale direct de la plătitori cunoaşte două variante de realizare:

- când plătitorul este obligat să se deplaseze la sediul organelor fiscale pentru a-şi plăti impozitul;
- când organul fiscal are obligația de a se deplasa la domiciliul contribuabililor pentru a le solicita să achite impozitul.

b) **Stopajul la sursă** – constă în aceea că impozitul este reținut şi vărsat la stat de către o terță persoană. De exemplu, în cazul impozitului pe salarii, acesta este reținut şi virat de către agentul economic sau instituția la care salariatul lucrează;

c) **Metoda aplicării de timbre fiscale** – se aplică în cazul taxelor datorate statului pentru acțiunile în justiție şi, de asemenea, pentru taxele privind eliberarea, legalizarea şi autentificarea diferitelor acte, certificate de către notariatele publice şi de către alte organe ale administrației de stat.

9. Termenele de plată – indică data până la care impozitul trebuie plătit statului.

Termenele de plată sunt prevăzute de fiecare act normativ instituitor de venituri bugetare. La fixarea acestor termene se au în vedere atât perioadele de realizare a veniturilor din care se plătesc impozitele, cât şi necesitatea alimentării continue a bugetului statului cu resurse băneşti.

De asemenea, statul poate acorda înlesniri companiilor naționale, societăților comerciale şi întreprinderilor private reprezentând scutiri, reduceri, bonificații, compensări sau restituiri de sume plătite în plus, amânări, eşalonări, reeşalonări etc. de la plata impozitelor şi a altor venituri bugetare.

Contribuabilii au obligația să țină o evidență corectă asupra activității lor, să depună în termen la organele fiscale declarațiile de impunere, bilanțul contabil, contul de profit şi pierdere, alte documente solicitate etc.

10. Sancțiuni – se aplică persoanelor fizice şi/sau juridice care nu-şi achită obligațiile fiscale la termenele stabilite. Neachitarea impozitului până la termenul stabilit prin lege atrage după sine sancțiuni cum sunt: majorări de întârziere, penalități, amenzi, executări silite, sancțiuni penale.

Schemă recapitulativă

Elemente care definesc impozitul

1. *denumirea impozitului* – reflectă natura economică a impozitului;
2. *plătitorul impozitului (subiectul, contribuabilul)* – persoană fizică sau juridică obligată prin lege la efectuarea plății;
3. *suportatorul impozitului (destinatarul)* – persoana care suportă efectiv impozitul;
4. *obiectul impozabil* – venitul sau averea supusă impunerii;
5. *sursa impozitului* – venitul sau averea din care se plătește impozitul;
6. *unitatea de impunere* – unitatea monetară, liniară, de volum, de greutate;
7. *cota de impunere* – suma fixă sau procentul aferent unității de impunere;
8. *modul de impunere și percepere a impozitului (asieta)* – măsurile luate de organele fiscale în scopul identificării obiectului impozabil și mărimii impozitului;
9. *termenele de plată* – data până la care poate fi achitat impozitul;
10. *sancțiunile* – amenzi, penalități, majorări de întârziere.

Întrebări și teme

I. 1. Care este deosebirea dintre plătitorul impozitului și suportatorul impozitului?
2. Prin ce se caracterizează metoda evaluării directe?
3. Care sunt tipurile de cote procentuale?
4. Cum se realizează perceperea impozitului?
5. Ce sancțiuni pot fi aplicate persoanelor care nu-și achită obligațiile fiscale la termen?

II. Completați spațiile punctate:

1. Cotele regresive sunt acele cote al căror .... se micșorează pe măsura .... venitului impozabil, în scopul avantajării ....
2. Evaluarea forfetară constă în determinarea .... de către organele fiscale de comun acord cu ...., ceea ce duce la stabilirea .... a valorii ....

III. Test grilă

1. Printre elementele impozitului nu se numără:
a) plătitorul;
b) suportatorul;
c) încasatorul;
d) unitatea de impunere;
e) asieta.

2. Nu este unitate de impunere:
a) gradul alcoolic;
b) kilogramul;
c) leul;
d) gradul celsius;
e) bucata.

3. Referitor la cotele procentuale progresive putem spune următoarele:
a) se modifică pe măsură ce suferă schimbări baza de calcul;
b) pot fi cote progresive simple;
c) pot fi cote regresive;
d) pot fi cote progresive compuse (pe tranșe);
e) progresivitatea simplă este mai costisitoare pentru contribuabil decât progresivitatea pe tranșe.

Care dintre afirmațiile de mai sus sunt false?

4. Cotele progresive sunt cote:
a) fixe;
b) procentuale;
c) regresive;
d) proporționale;
e) stabilite.

5. Determinarea valorii impozabile de către organele fiscale pe baza datelor pe care le dețin reprezintă evaluarea:
a) forfetară;
b) administrativă;
c) pe baza indicatorilor externi;
d) pe baza declarației contribuabilului;
e) pe baza declarației unei terțe persoane.

3. Impozitele directe

Caracterizarea generală a impozitelor directe

Cea mai veche formă de impunere este reprezentată de **impozitele directe.** Acestea au cunoscut în decursul timpului transformări semnificative, în funcție de nivelul de dezvoltare economică.

Astfel, în primele decenii ale secolului al XX–lea, impozitele stabilite pe obiecte materiale sau pe diferite activități comerciale sau industriale (adică impozitele de tip real) au fost treptat înlocuite cu impozite stabilite pe diferite venituri – rentă, salarii, profit – sau pe avere mobiliară sau imobiliară (adică impozitele de tip personal), care au condus la extinderea impunerii prin aducerea printre plătitorii de impozite a țăranilor, muncitorilor şi funcționarilor.

Deoarece impozitele directe sunt nominative şi au un cuantum şi termen de plată cunoscute în prealabil, ele constituie un venit sigur pentru stat, pe care acesta se poate baza în diverse situații, fiind preferabile impozitelor indirecte.

Impozitele reale au fost aplicate cu preponderență în perioada capitalismului premonopolist, când pământul constituia elementul de bază al bogăției şi principalul mijloc de producție. În unele țări a fost introdus impozitul funciar, iar pentru stabilirea mărimii impozitului se aveau în vedere criterii cum ar fi: suprafața terenurilor, numărul animalelor de muncă, prețul pământului.

Însă aceste criterii nu permiteau stabilirea reală şi corectă a sumelor de plată, deoarece se luau în considerare numai anumiți factori care influențau nivelul producției agricole. Ca urmare, un pas important în modificarea şi îmbunătățirea aplicării impozitului funciar l-a constituit introducerea cadastrului. El reprezintă un act de descriere şi inventariere a bunurilor din fiecare localitate, cu precizarea suprafeței de teren, a valorii fiecărei parcele de teren şi a veniturilor obținute pe terenurile respective.

Impozitele reale
- impozitul funciar;
- impozitul pe clădiri;
- impozitul pe veniturile din activitățile industriale, comerciale;
- impozitul din profesii libere;
- impozitul pe capitalurile băneşti.

Clădirile devin, alături de pământ, un alt element al averii imobiliare, ceea ce face ca şi asupra acestora să se instituie un impozit – *impozitul pe clădiri.*

Determinarea acestui impozit se făcea pe baza unor criterii exterioare, cum ar fi: numărul şi destinația camerelor, suprafața construită, numărul uşilor şi al ferestrelor, chiria etc.

Aceste criterii nu permiteau o impunere echitabilă, deoarece se aplicau indirect şi izolat, neoferind o imagine completă asupra mărimii obiectului impozabil.

Ca urmare a dezvoltării manufacturilor, fabricilor, comerțului şi profesiilor libere, a crescut şi numărul meşteşugarilor, industriaşilor, comercianților şi liber-profesioniştilor. Pentru impunerea acestora s-a introdus *impozitul pe veniturile din activitățile industriale, comerciale* şi *din profesii libere*, acestea stabilindu-se tot după unele criterii exterioare, ca de exemplu: mărimea localității în care se desfăşoară activitatea, natura întreprinderilor (atelier, fabrică, comerț), mărimea capitalului, numărul muncitorilor etc. Nici în acest caz impozitul nu era stabilit în funcție de capacitatea contributivă a plătitorului.

Dezvoltarea sistemului de credit, a băncilor şi a comerțului cu hârtii de valoare a determinat apariția unei categorii de populație care se ocupă cu plasarea capitalurilor băneşti, deținute în operații speculative. Această activitate atrage instituirea *impozitului pe capita-*

lurile băneşti, care se stabileşte fie în funcţie de valoarea dobânzii plătite către debitor pentru capitalul împrumutat, fie în funcţie de valoarea dobânzii încasate de către creditor.

Întrucât niciuna din părţi nu era interesată să declare organelor fiscale valoarea reală a sumelor încasate sau plătite, impozitul pe capitalurile băneşti a avut un randament fiscal scăzut.

Anumite impozite reale se practică şi astăzi în unele ţări în curs de dezvoltare, chiar dacă se consideră că nu ar fi productive din cauza cotelor de impunere scăzute şi a sistemului de impunere care nu cuprinde întreaga materie impozabilă, oferind numeroase posibilităţi de evaziune.

Trecerea de la impozitele reale la cele **personale** s-a făcut treptat, începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi continuând până în primele decenii ale secolului al XX-lea, datorită mai multor cauze:

- neplata niciunui fel de impozit de către muncitorii lipsiţi de proprietăţi funciare, clădiri sau capitaluri mobiliare;
- creşterea cheltuielilor publice;
- inechitatea impozitării indirecte a contribuabililor cu venituri mici;
- randamentul fiscal scăzut al impozitelor reale.

Impozitele personale →
- impozitul pe venit;
- impozitul pe avere.

Impozitul pe venit a apărut în acea treaptă de dezvoltare a societăţii când veniturile diferitelor clase sociale erau suficient de diferenţiate. Prin introducerea acestor impozite s-a mărit simţitor numărul contribuabililor care nu aveau proprietăţi aducătoare de venituri, dar care realizau venituri din muncă, îndeosebi sub forma salariului (muncitorii şi funcţionarii), sub forma profiturilor (industriaşii, comercianţii şi bancherii) sau sub formă de rentă (proprietarii funciari).

Practica a consacrat impozite pe venit distincte pentru persoanele fizice, respectiv pentru cele juridice.

Impozitul pe avere constituie impozit strâns legat de dreptul de proprietate asupra anumitor bunuri mobile sau imobile.

În practica financiară sunt cunoscute următoarele forme de impozite pe avere:

a) ***impozite asupra averii propriu-zise*** – se aplică fie asupra întregii averi imobile şi mobile a unui subiect, fie asupra anumitor forme de averi imobile;

b) ***impozite asupra circulaţiei averii*** – obiectul impunerii îl constituie trecerea dreptului de proprietate asupra anumitor bunuri de la o persoană la alta;

c) ***impozite pe sporul de avere*** – obiectul impunerii îl constituie sporul de valoare pe care l-au înregistrat anumite bunuri în decursul unei anumite perioade de timp.

3.1. Impozitul pe profit

Impozitul pe profit reprezintă unul dintre principalele venituri bugetare cu o pondere relativ mare în totalul impozitelor directe. Impozitul pe profit se plăteşte la bugetul de stat de către:

a) persoanele juridice române, pentru profitul impozabil obţinut din orice sursă, atât din România, cât şi din străinătate (regii autonome, companii naţionale, societăţi naţionale, comerciale şi agricole, organizaţii cooperatiste, instituţii financiare de credit etc.);

b) persoane juridice străine care desfăşoară activităţi printr-un sediu permanent în România, pentru profitul aferent acestui sediu permanent.

Sediul permanent poate fi: un birou, o sucursală, o agenţie, o fabrică, un magazin, o mină, un atelier, un şantier, numai dacă au o durată de funcţionare mai mare de 12 luni;

c) persoanele juridice şi fizice străine care desfăşoară activităţi în România, ca parteneri, într-o asociere care nu dă naştere unei persoane juridice, pentru toate veniturile rezultate din activităţile desfăşurate în România;
d) persoanele juridice străine care realizează venituri din proprietăţi imobiliare sau în legătură cu acestea situate în România sau din vânzarea/cesionarea titlurilor de participare deţinute la o persoană juridică română;
e) persoanele fizice rezidente, asociate cu persoane juridice române, pentru veniturile realizate atât în România, cât şi în străinătate din asocieri fără personalitate juridică.

Sunt **scutiţi** de la plata impozitului pe profit următorii contribuabili:
a) trezoreria statului;
b) instituţiile publice, pentru fondurile publice, inclusiv pentru veniturile proprii şi disponibilităţile realizate şi utilizate, dacă legea nu prevede altfel;
c) persoanele juridice române care plătesc impozit pe veniturile microîntreprinderilor;
d) fundaţiile române;
e) cultele religioase, pentru veniturile obţinute din producerea şi valorificarea obiectelor şi produselor necesare activităţii de cult;
f) instituţiile de învăţământ particular acreditate, precum şi cele autorizate potrivit legii;
g) asociaţiile de proprietari constituite ca persoane juridice, pentru veniturile obţinute din activităţi economice, care sunt utilizate pentru îmbunătăţirea confortului şi eficienţei clădirii, pentru întreţinerea şi repararea proprietăţii comune.
h) fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar;
i) Banca Naţională a României;
j) organizaţiile nonprofit, organizaţiile sindicale şi organizaţiile patronale sunt scutite de la plata impozitului pe profit pentru următoarele tipuri de venituri:

- cotizaţiile şi taxele de înscriere ale membrilor;
- contribuţiile băneşti sau în natură ale membrilor şi simpatizanţilor;
- taxele de înregistrare stabilite potrivit legislaţiei în vigoare;
- venituri obţinute din participarea la competiţii şi demonstraţii sportive;
- donaţiile şi banii sau bunurile primite prin sponsorizare;
- veniturile pentru care se datorează impozit pe spectacole;
- resursele obţinute din fonduri publice sau din finanţări nerambursabile;
- venituri din strângeri de fonduri, serbări, tombole, conferinţe etc;
- veniturile obţinute din reclamă şi publicitate realizate de organizaţiile nonprofit de utilitate publică;
- veniturile din activităţi economice realizate până la nivelul echivalentului în lei a 15.000 de euro, într-un an fiscal, dar nu mai mult de 10% din veniturile totale scutite de la plata impozitului pe profit.

Cota de impozit pe profit care se aplică asupra profitului impozabil este de 16%, cu următoarele excepţii

- persoanele care au obţinut înainte de 1 iulie 2003 certificatul permanent de investitor în zona defavorizată, pe perioada existenţei zonei defavorizate;
- unităţile destinate persoanelor cu handicap sunt scutite de la plata impozitului pe profit dacă minim 75% din sumele obţinute prin scutire se reinvestesc pentru achiziţia de maşini, utilaje, instalaţii, echipament tehnologic şi amenajarea locurilor de muncă protejate;
- veniturile realizate din aplicarea unei investiţii brevetate în România;
- veniturile realizate din practicarea apiculturii;
- alte excepţii, potrivit Titlului II, art. 38 Codul Fiscal.

Calculul profitului impozabil

Profitul impozabil se calculează ca diferență între veniturile realizate din orice sursă şi cheltuielile efectuate în scopul realizării de venituri, dintr-un an fiscal, din care se scad veniturile neimpozabile şi se adaugă cheltuielile nedeductibile, după formulele:

Profit impozabil = **total venituri** – **total cheltuieli** – **venituri neimpozabile** + **cheltuieli nedeductibile**

sau

Profit impozabil = **profit contabil** – **elemente deductibile fiscale** + **elemente nedeductibile fiscale**

Veniturile neimpozabile (elementele deductibile fiscale) sunt:

- dividendele primite de către o persoană juridică română de la o altă persoană română sau străină;
- diferențele favorabile de valoare a titlurilor de participare înregistrate ca urmare a încorporării rezervelor, a beneficiilor sau a primelor de emisiune.

Cheltuielile nedeductibile sunt:

- cheltuieli cu impozitul pe profit;
- amenzile, confiscările, majorările de întârziere şi penalitățile datorate către autoritățile române, altele decât cele prevăzute în contractele economice;
- cheltuieli de protocol care depăşesc limita de 2% aplicată diferenței rezultate dintre totalul veniturilor impozabile şi totalul cheltuielilor aferente veniturilor impozabile, mai puțin cheltuielile cu impozitul pe profit şi cheltuielile de protocol;
- cheltuieli cu deplasarea care depăşesc de două ori şi jumătate limita nivelului legal stabilit pentru instituțiile publice;
- sumele utilizate pentru constituirea sau majorarea rezervelor peste limita legală, cu excepția celor create de bănci, a rezervelor tehnice ale societăților de asigurare şi reasigurare, precum şi a fondului de rezervă, în limita de 5% din profitul contabil anual, până când acesta va atinge 20% din capitalul social subscris şi vărsat;
- sumele pentru constituirea provizioanelor peste limitele legale;
- cheltuieli privind bunurile de natura stocurilor lipsă din gestiune sau degradate şi neimputabile;
- cheltuieli de asigurare care nu privesc activele corporale şi necorporale ale contribuabilului, inclusiv asigurările de viață ale personalului angajat;
- cheltuieli înregistrate în contabilitate pe baza unor documente care nu îndeplinesc condițiile de document justificativ;
- cheltuieli de sponsorizare şi/sau mecenat efectuate potrivit legii. Contribuabilii care efectuează sponsorizări şi/sau acte de mecenat scad din impozitul pe profit datorat sumele aferente, dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:
  1. sunt în limita a 3 % din cifra de afaceri;
  2. nu depăşesc mai mult de 20% din impozitul datorat.
- cheltuieli cu serviciile, inclusiv management sau consultanță, în situația în care nu sunt justificate de un contract scris şi pentru care prestatorii nu pot fi verificați;
- alte cheltuieli nedeductibile.

Plata impozitului pe profit şi depunerea declaraţiilor fiscale

Contribuabilii	Termenul de plată şi depunerea declaraţiei fiscale
Agenţi economici	■ plata impozitului se efectuează trimestrial, până la data de 25, inclusiv, a primei luni din trimestrul următor; ■ contribuabilii care au definitivat până la data de 15 februarie închiderea exerciţiului finaciar anterior plătesc şi depun declaraţia anuală aferentă impozitului pe profit până la data de 15 februarie, inclusiv, în anul următor; ■ în cazul persoanelor juridice care îşi încetează activitatea de impunere a declaraţiei şi plată a impozitului pe profit, plata se realizează cu 10 zile înainte de data înregistrării încetării existenţei persoanei juridice la Registrul Comerţului.
Organizaţiile nonprofit	■ plătesc impozitul pe profit anual, până la data de 15 februarie, inclusiv, a anului următor celui pentru care se calculează impozitul.
Societăţile bancare şi Banca Naţională a României	■ au obligaţia de a plăti impozitul pe profit lunar până la data de 25, inclusiv, a lunii următoare celei pentru care se calculează impozitul.

Contribuabilii au obligaţia să depună o declaraţie anuală de impozit pe profit până la termenul prevăzut pentru depunerea situaţiilor financiare. În cursul anului fiscal contribuabilii au obligaţia de a depune declaraţia de impunere până la termenul de plată al impozitului pe profit, inclusiv.

Dacă organul fiscal constată că stabilirea impozitului pe profit nu a fost făcută legal, acesta face un calcul şi comunică în scris contribuabilului modul de stabilire a impozitului.

Pentru neplata în termen a impozitului pe profit se datorează majorări de întârziere.

În afară de majorări, se pot aplica şi amenzi contravenţionale sau se poate trece la executarea silită a agentului economic, care constă în virarea sumei datorate direct din contul contribuabilului în contul bugetului de stat. În cazuri de abateri grave se aplică pedepse penale.

Aplicaţie

Se cunosc următoarele date referitoare la situaţia societăţii comerciale „Arial“ S.R.L. la sfârşitul lunii mai:

- total venituri ....10.000 lei
- total cheltuieli ....7.500 lei
- dividende de la alte societăţi ....600 lei
- amenzi ....500 lei
- impozit pe profit datorat la buget până la sfârşitul lunii aprilie ....160 lei
- cota impozitului pe profit ....16 %

Să se determine:

1. profitul contabil;
2. profitul impozabil;
3. impozitul pe profit datorat la sfârşitul lunii mai;
4. impozitul pe profit datorat pentru luna mai.

Rezolvare:

1. profitul contabil = 10.000 – 7.500 = 2.500 lei
2. profitul impozabil = 2.500 – 600+ 500 + 160 = 2.560 lei
3. impozitul pe profit datorat la sfârşitul lunii mai = 2.560 x 16% = 409,6 lei
4. impozitul pe profit datorat pentru luna mai = 409,6 – 160 = 249,6 lei

Lectură suplimentară

Facilități fiscale acordate:

- Contribuabilii care își desfășoară activitatea în zona liberă pe bază de licență și care până la data de 1 iulie 2002 au realizat investiții în zona liberă, în active corporale amortizabile, utilizate în industria prelucrătoare, în valoare de cel puțin 1.000.000 dolari SUA, beneficiază de scutire de la plata impozitului pe profit până la 31 decembrie 2006;
- Contribuabilii implicați în producerea de filme cinematografice, înscriși în registrul cinematografic, beneficiază până la data de 31 decembrie 2006 de scutirea de la plata impozitului pe profit a cotei-părți din profitul reinvestit în domeniul cinematografiei sau de reducerea impozitului pe profit în proporție de 20%, în cazul în care se creează noi locuri de muncă și se asigură creșterea numărului scriptic de angajați, cu cel puțin 10% față de anul financiar precedent;
- Tot până la data de 31 decembrie 2006 următoarele venituri sunt neimpozabile:
  - veniturile realizate din aplicarea unei invenții brevetate în România, inclusiv din fabricarea produsului sau aplicarea procesului pe o perioadă de 5 ani;
  - veniturile realizate din aplicarea apiculturii;
  - pentru investițiile directe cu impact semnificativ în economie contribuabilii pot deduce o cotă suplimentară de 20% din valoarea acestora;
- Alte facilități.

3.2. Impozitarea microîntreprinderilor

Relansarea economiei naționale bazată pe sporirea ratei investițiilor, participarea semnificativă a capitalului național și atragerea resurselor externe, mai ales sub forma investițiilor directe, au impus ca acțiune din partea statului aplicarea unor măsuri de natură fiscală. Printre acestea se regăsesc și cele de revizuire și simplificare a sistemului de impozite și de colectare a acestora în sensul stimulării muncii, economisirilor și investițiilor, prin elaborarea unor acte normative care reglementează impunerea microîntreprinderilor, stimulând întreprinzătorii privați pentru înființarea și dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii.

O microîntreprindere este o persoană juridică română care îndeplinește, cumulativ, următoarele condiții, la data de 31 decembrie a anului fiscal precedent:

a) este producătoare de bunuri materiale, prestează servicii sau/și desfășoară activitate de comerț;
b) are de la 1 până la 9 salariați, inclusiv;
c) a realizat venituri care nu au depășit echivalentul în lei a 100.000 euro, inclusiv;
d) capitalul social al persoanei juridice este deținut de persoane, altele decât statul, autoritățile locale și instituțiile publice.

Excepție de la aceste prevederi fac persoanele juridice române care:

- desfășoară activități în domeniul bancar;
- desfășoară activități în domeniul asigurărilor și reasigurărilor, al pieței de capital, cu excepția persoanelor juridice care desfășoară activități de intermediere în aceste domenii;
- desfășoară activități în domeniul jocurilor de noroc, pariurilor sportive, cazinourilor;
- capitalului social este deținut de un acționar sau asociat persoană juridică cu peste 250 de angajați.

Cota de impozit pe veniturile microîntreprinderilor este de **3%.**

Aplicație

Se cunosc următoarele date referitoare la situația S.C. „Arial“ S.R.L. la sfârşitul lunii decembrie 2005:

- are ca obiect de activitate comercializarea mărfurilor alimentare în magazine specializate
- la 31 decembrie 2004 avea 5 salariați şi o cifră de afaceri de . . . . 70.000 lei
- total venituri oct. 2005 . . . . 12.000 lei
- total venituri nov. 2005 . . . . 19.000 lei
- total venituri dec. 2005 . . . . 24.000 lei

Să se calculeze impozitul pe venit datorat în trimestrul IV, în cazul în care societatea îndeplineşte condițiile impuse microîntreprinderilor.

Rezolvare:

Întrucât sunt îndeplinite cumulativ toate condițiile, societatea comercială „Arial“ SRL este microîntreprindere şi calculează impozitul pe venit aferent trimestrului IV al anului 2005 astfel:

- Total venituri trimestrul IV = 12.000 + 19.000 + 24.000 = 55.000 lei;
- Impozit pe venit = 55.000 x 3% = 1.650 lei;
- În luna februarie 2006 societatea va avea de virat suma de 1.650 lei reprezentând impozitul pe venitul microîntreprinderii, aferent trimestrului IV al anului 2005.

Schemă recapitulativă

Impozitul pe profit se plăteşte la bugetul de stat de către

- persoanele juridice române, pentru profitul impozabil obținut din orice sursă, atât din România, cât şi din străinătate;
- persoane juridice străine care desfăşoară activități prin-tr-un sediu permanent în România, pentru profitul aferent acestui sediu permanent;
- persoanele juridice şi fizice străine care desfăşoară activități în România, ca parteneri într-o asociere care nu dă naştere unei persoane juridice, pentru toate veniturile rezultate din activitățile desfăşurate în România;
- persoanele juridice străine care realizează venituri din/sau în legătură cu proprietăți imobiliare situate în România sau din vânzarea/cesionarea titlurilor de participare deținute la o persoană juridică română;
- persoanele fizice rezidente asociate cu persoane juridice române, pentru veniturile realizate atât în România, cât şi în străinătate din asocieri fără personalitate juridică.

Cota de impozit pe profit este de 16%.

Cota de impozit pe veniturile microîntreprinderilor este de 3%. O microîntreprindere este o persoană juridică română care îndeplineşte, cumulativ, următoarele condiții, la data de 31 decembrie a anului fiscal precedent

- este producătoare de bunuri materiale, prestează servicii sau/şi desfăşoară activitate de comerț;
- are de la 1 până la 9 salariați, inclusiv;
- a realizat venituri care nu au depăşit echivalentul în lei a 100.000 euro, inclusiv;
- capitalul social al persoanei juridice este deținut de persoane, altele decât statul, autoritățile locale şi instituțiile publice.

Întrebări şi teme

I. 1. Precizaţi ce categorii de contribuabili sunt obligate la plata impozitului pe profit.
2. Care este cota pentru impozitul pe profit?
3. Cum se determină profitul impozabil?
4. Care sunt condiţiile pentru ca o persoană juridică română să fie microîntreprindere?
5. Care este cota de impozit pentru veniturile microîntreprinderilor?

II. Test grilă

1. Nu intră în categoria contribuabililor, în cazul impozitului pe profit:
a) persoanele juridice române, pentru profitul obţinut din orice sursă, atât în România, cât şi în străinătate;
b) persoanele juridice străine, pentru profitul realizat în România prin intermediul unui sediu permanent;
c) persoanele fizice sau juridice străine care participă, pe baza unui contract de asociere care nu dă naştere unei persoane juridice, la realizarea de activităţi în România, pentru toate veniturile realizate din acea activitate;
d) asocierile dintre persoane fizice şi persoane juridice române, pentru veniturile realizate atât în România, cât şi în străinătate;
e) trezoreria statului.

2. Impozitul realizat de BNR este impozitat prin aplicarea unei cote de:
a) 38%;
b) 80%;
c) 25%;
d) 100%;
e) 16%.

3. Profitul impozabil:
a) se calculează aplicând indicele preţurilor la venitul mediu realizat pe economie pentru sectorul respectiv la 1000 de lei capital în anul anterior;
b) se calculează scăzând din veniturile obţinute cheltuielile efectuate de firma respectivă;
c) este influenţat de cheltuielile nedeductibile;
d) creşte pe măsură ce nu sunt declarate veniturile realizate;
e) reprezintă profitul net care rămâne la dispoziţia agentului economic.

4. Cota de impozitare pentru microîntreprinderi este:
a) 16%;
b) 5%;
c) 10%;
d) 3%;
e) 1%.

5. Răspunderea pentru calculul impozitelor datorate revine:
a) contribuabilului;
b) statului;
c) celui care primeşte declaraţia;
d) acţionarilor;
e) niciunuia dintre cei de mai sus.

III. 1. Se cunosc următoarele date referitoare la situaţia societăţii comerciale „ALFA“ S.R.L. la sfârşitul lunii martie:

- total venituri .... 17.000 lei
- total cheltuieli .... 8.500 lei
- dividende de la alte societăţi .... 400 lei
- amenzi .... 200 lei
- cota impozitului pe profit .... 16 %

Să se determine:

- profitul contabil;
- profitul impozabil;

2. Să se determine impozitul pe profit la S.C. „Demmo“ S.R.L. ştiind că:
- total venituri – 40.000 lei, din care dividende primite de la alte societăţi – 5.000 lei;
- total cheltuieli – 25.000 lei, din care amenzi şi penalităţi – 3.000 lei.

3. Se cunosc următoarele date referitoare la situaţia S.C. „Minerva“ S.R.L. la sfârşitul lunii decembrie 2005:
- are ca obiect de activitate prestări servicii transport;
- la 31 decembrie 2004 avea 6 salariaţi şi o cifră de afaceri de . . . . 50.000 lei
- total venituri oct. 2005 . . . . 9.000 lei
- total venituri nov. 2005 . . . . 12.000 lei
- total venituri dec. 2005 . . . . 18.000 lei

Să se calculeze impozitul pe venit datorat în trimestrul IV, în cazul în care societatea îndeplineşte condiţiile impuse microîntreprinderilor.

3.3. Impozitul pe salarii

Impozitul pe salariu reprezintă un alt venit bugetar, întâlnit adesea la agenţii economici. Sunt considerate venituri din salarii toate veniturile în bani şi/sau natură obţinute de o persoană care desfăşoară o activitate în baza unui contract individual de muncă, indiferent de perioada la care referă, de denumirea veniturilor sau de forma sub care se acordă, inclusiv indemnizaţia pentru incapacitate temporară de muncă.

Perceperea impozitului pe salarii urmăreşte participarea salariaţilor la realizarea veniturilor bugetare şi asigurarea echităţii în sfera participării acestora la formarea veniturilor bugetare. Subiectul impozitului pe salariu îl constituie persoanele fizice române şi străine care realizează venituri sub formă de salarii şi alte drepturi sociale pe teritoriul României.

În vederea impunerii se asimilează salariilor următoarele:
- Indemnizaţii din activităţile desfăşurate ca urmare a unei funcţii de demnitate publică;
- Indemnizaţiile din activităţi desfăşurate ca urmare a unei funcţii alese în cadrul persoanelor juridice fără scop lucrativ;
- Drepturile de soldă lunară, indemnizaţiile, prime, premii, sporuri şi alte drepturi ale cadrelor militare;
- Indemnizaţia lunară brută, precum şi suma din profitul net ce revin administratorilor la companii/societăţi naţionale, societăţi comerciale la care statul este acţionar majoritar;
- Sumele primite de membrii fondatori ai societăţilor comerciale constituite prin subscripţie publică;
- Sume primite de reprezentanţii Adunării Generale a Acţionarilor, ai Consiliului de Administraţie şi de membri ai comisiei de cenzori;
- Sumele primite de reprezentanţii organizaţiilor tripartite;
- Indemnizaţia lunară a asociatului unic, la nivelul valorii înscrise în declaraţia de asigurări sociale;
- Alte drepturi şi indemnizaţii de natură salarială.

Venitul brut din salarii reprezintă suma veniturilor realizate de salariat pe fiecare loc de realizare a venitului.

Venitul net din salariu se determină prin **deducerea** din venitul brut a următoarelor cheltuieli:

a) Contribuția salariaților la asigurările sociale, pentru protecția socială a șomerilor, pentru asigurările de sănătate, precum și alte contribuții obligatorii stabilite prin lege;
b) Deducerea personală de bază acordată pentru fiecare lună a perioadei impozabile, numai pentru veniturile din salarii la locul unde se află funcția de bază.

Deducerea personală se acordă pentru persoanele fizice care au un venit lunar brut de până la 1.000 lei, inclusiv, astfel:

- pentru contribuabilii care nu au persoane în întreținere – 250 lei;
- pentru contribuabilii care au o persoană în întreținere – 350 lei;
- pentru contribuabilii care au două persoane în întreținere – 450 lei;
- pentru contribuabilii care au trei persoane în întreținere – 550 lei;
- pentru contribuabilii care au patru sau mai multe persoane în întreținere – 650 lei;
- pentru contribuabilii care realizează venituri brute lunare cuprinse între 1.001 lei și 3.000 de lei, inclusiv, deducerile personale sunt degresive față de cele de mai sus și sunt stabilite prin Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr. 1016/18.07.2005.

Pentru contribuabilii care realizează venituri brute lunare din salarii de peste 3.000 de lei nu se acordă deducere personală.

Impozitul lunar se determină astfel:

1. la locul unde se află funcția de bază, prin aplicarea cotei de 16% asupra bazei de calcul, determinată ca diferență între venitul net din salarii, calculat prin deducerea din venitul brut a contribuțiilor obligatorii aferente unei luni;
2. pentru veniturile obținute în celelalte cazuri, prin aplicarea cotei de 16% asupra bazei de calcul determinată ca diferență între venitul brut și contribuțiile obligatorii pe fiecare loc de realizare a acestora.

Impozitul pe salarii se calculează și se reține la sursă de către plătitorii de venituri.

Obligațiile plătitorilor de venituri și ale contribuabililor

- Plătitorii de salarii și de venituri asimilate salariilor au obligația de a calcula și de a reține impozitul aferent fiecărei luni (metoda stopajului la sursă), la data efectuării plății acestor venituri, precum și de a-l vira la bugetul de stat la termenul stabilit pentru ultima plată a drepturilor sociale efectuate pentru fiecare lună;
- Calculul impozitului pe veniturile din salarii se face pe baza informațiilor cuprinse în faza fiscală respectivă; FF1, „Fișă fiscală 1“ (pentru venituri din salarii la funcția de bază); FF2, „Fișa fiscală 2“ (pentru venituri din salarii, altele decât cele de la funcția de bază);
- Fișa fiscală va fi completată de către plătitorul de venituri cu datele personale ale contribuabilului, mențiuni referitoare la deducerile personale, veniturile din salariile obținute și impozitul reținut și virat în cursul anului, precum și rezultatul impozitului plătit pe venitul anual sub formă de salarii.

Aplicație

Să se calculeze salariul net pe luna aprilie, al unui pensionar cu contract de muncă parțial, de 5 ore/zi, știind că: salariul de încadrare este de 500 lei, prima de Paști reprezentând 50% din salariul de bază, avans salariu 200 lei. Salariatul nu are persoane în întreținere.

Luna aprilie a avut19 zile lucrătoare, iar salariatul a fost în concediu de odihnă 14 zile.

Calcul drepturi bănești:

a) calcul venituri brute
1. ore lucrate (5 x 5 = 25) . . . . .132 lei
2. zile concediu odihnă – 14 . . . . 368 lei

3. prima de Paşti (50% x 500 lei) .... 250 lei
Salariul brut (1+2+3) .... 750 lei

b) deduceri din veniturile brute
1. contribuţia la asigurările sociale (9,5% x 750) .... 71 lei
2. ajutorul de şomaj (1%) .... 0 lei
3. fondul de sănătate (6,5% x 750) .... 49 lei
Total deduceri .... 120 lei
c) venit net .... 630 lei
d) deduceri personale .... 250 lei
e) venit impozabil (c-d) .... 380 lei
f) impozit calculat şi reţinut (380 x 16%) .... 61 lei
g) salariul net de plată (630-61) .... 569 lei
h) avans .... 200 lei
i) rest de plată .... 369 lei

Observaţie: în exemplul de mai sus nu s-a reţinut şomajul (1%), deoarece salariatul este pensionar.

Schemă recapitulativă:

Perceperea impozitului pe salarii urmăreşte participarea salariaţilor la realizarea veniturilor bugetare.

Subiectul impozitului pe salariu îl constituie persoanele fizice române şi străine care realizează venituri sub formă de salarii şi alte drepturi sociale pe teritoriul României.

Venitul brut din salarii reprezintă suma veniturilor realizate de salariat pe fiecare loc de realizare a venitului.

Venitul net din salariu se determină prin deducerea din venitul brut a următoarelor cheltuieli

- Contribuţia salariaţilor la asigurările sociale, pentru protecţia socială a şomerilor, pentru asigurările de sănătate, precum şi alte contribuţii obligatorii stabilite prin lege;
- Deducerea personală de bază acordată pentru fiecare lună a perioadei impozabile numai pentru veniturile din salarii la locul unde se află funcţia de bază.

Pentru veniturile obţinute în celelalte cazuri, impozitul lunar se determină prin aplicarea cotei de 16% asupra bazei de calcul determinată ca diferenţă între venitul brut şi contribuţiile obligatorii pe fiecare loc de realizare a acestora.

Impozitul pe salarii se calculează şi se reţine la sursă de către plătitorii de venituri.

Întrebări şi teme:

I. 1. Ce categorii de venituri sunt asimilate salariilor?
2. Cum se determină venitul net din salarii?
3. Cum se determină impozitul pe salarii?
4. Care sunt obligaţiile plătitorilor de venituri şi ale contribuabililor?

II. Test grilă

1. Subiecţii impunerii sunt:
a) Persoanele juridice care realizează profit;
b) Firmele care au angajaţi persoane fizice;
c) Acţionarii pentru dividende;
d) Persoanele fizice care realizează venituri sub formă de salarii;

e) Niciuna dintre categoriile de mai sus.

2. Contribuabilii, în cazul impozitului pe salarii, sunt:

a) Numai persoane fizice române;
b) Numai persoane juridice române;
c) Numai persoane fizice străine;
d) Persoane fizice române sau străine;
e) Persoane fizice sau juridice române sau străine.

3. Obiectul impunerii în cazul impozitului pe salarii îl constituie:

a) Numai salariile realizate pe teritoriul României;
b) Salariile realizate în străinătate de către rezidenții altor țări;
c) Salariile realizate pe teritoriul României, precum şi salariile primite din sau în străinătate de către persoanele care îşi desfăşoară activitatea în România;
d) Numai salariile primite în bani în țară sau în/din străinătate;
e) Numai bunurile primite sub formă de salarii de către cetățenii României.

4. Cotele de impunere în cazul impozitului pe salarii sunt:

a) Progresive pe tranşe de venit;
b) Regresive pe tranşe de venit;
c) Proporționale;
d) Cotă unică;
e) Veniturile sub formă de salarii se impozitează prin aplicarea unei sume fixe asupra tuturor veniturilor.

5. Impozitul pe salarii se calculează:

a) Bilunar;
b) Lunar;
c) Trimestrial;
d) Semestrial;
e) Anual.

III. Veniturile lunare ale unei persoane angajate cu carte de muncă la o societate comercială, în luna mai 2006 sunt: salariul de încadrare – 800 de lei, spor vechime – 10%. Contribuțiile pentru asigurările sociale cuprind: contribuția salariaților la asigurările sociale – 9,5%, contribuția salariatului la fondul de şomaj – 1%, fond de sănătate – 6,5%. Salariatul nu are nici copii, nici persoane în întreținere.

Să se determine: **a)** impozitul pe salariu;
b) salariul net pentru luna mai.

3.4. Impozitul pe dividende

Dividendul este orice distribuire făcută de o persoană juridică, în bani sau/şi în natură, în favoarea acționarilor sau a asociaților, din profitul net stabilit pe baza bilanțului contabil anual şi a contului de profit şi pierdere.

Veniturile sub formă de dividende distribuite se impun cu o cotă de 10% din suma acestora.

Obligația calculării, reținerii şi virării impozitului pe veniturile sub formă de dividende revine persoanelor juridice, odată cu plata dividendelor către acționari sau asociați.

Impozitul care trebuie reținut se plăteşte la bugetul de stat până la data de 25, inclusiv, a lunii următoare celei în care se plăteşte dividendul. În cazul în care dividendele distribuite nu au fost plătite până la sfârşitul anului în care s-au aprobat situațiile financiare anuale, impozitul pe dividende se plăteşte până la data de 31 decembrie a anului respectiv.

Aplicație

Societatea comercială „Arial“ S.R.L. are asociat în persoana dlui Georgescu, căruia îi sunt repartizate la sfârşitul anului 2005 următoarele sume:

- dividende brute repartizate asociatului .... 5.000 lei
- dividende brute plătite la 1.09.2005 .... 3.500 lei
- dividende brute neridicate la 31.12.2005 .... 1.500 lei

Să se calculeze impozitul pe dividende.

- impozit pe venitul din dividende scadent la 1.09.2005
  3.500 lei x 10% = 350 lei
- impozit pe venitul din dividende scadent la 31.12.2005
  1.500 lei x 10% = 150 lei
- total impozit pe dividende
  350 lei + 150 lei = 500 lei

Temă

Societatea comercială „Minerva“ S.R.L. are asociat în persoana dlui Popescu Cătălin, căruia îi sunt repartizate la sfârşitul anului 2005 următoarele sume:

- dividende brute repartizate asociatului . . . . 8.000 lei
- dividende brute plătite la 1.09.2005 . . . . 4.700 lei
- dividende brute neridicate la 31.12.2005 . . . . 2.500 lei

Să se calculeze impozitul pe dividende.

Lectură suplimentară

Impozitul pe venitul anual global reprezintă suma datorată de o persoană fizică pentru veniturile realizate într-un an fiscal, determinată prin aplicarea cotelor de impunere asupra venitului anual global impozabil.

Orice persoană fizică având domiciliul în România are obligaţia de a plăti impozit pentru veniturile obţinute atât în România, cât şi în străinătate.

Categoriile de venituri care se supun impozitului pe venit

- veniturile din activităţi independente;
- veniturile din salarii;
- veniturile din cedarea folosinţei bunurilor;
- venituri din dividende;
- venituri din pensii pentru suma ce depăşeşte prevederile legale;
- venituri din activităţi agricole;
- alte venituri (ex.: din jocuri de noroc).

Veniturile din activităţi independente:

- **Veniturile comerciale** = veniturile contribuabililor din comerţ, prestări de servicii, precum şi din practicarea unei meserii.
- **Veniturile din profesii libere** = veniturile obţinute din exercitarea profesiilor de medic, avocat, notar, expert-contabil, contabil autorizat, arhitect sau alte profesii asemănătoare.
- **Veniturile din drepturi de proprietate intelectuală** = veniturile provenite din brevete de invenţii, desene şi modele, mostre, mărci de fabrică şi de comerţ, know-how, alte venituri.

- ***Venitul brut din drepturi de proprietate intelectuală*** reprezintă ***totalitatea încasărilor în bani şi/sau echivalentul în lei al venitului în natură din drepturi de proprietate intelectuală.***

- ***Venitul net din activităţi independente*** se determină pe baza datelor din contabilitate în partidă simplă, ca ***diferenţă între venitul brut şi cheltuielile aferente deductibile.***
- ***Venitul net*** se determină prin ***deducerea din venitul brut*** a unei cote de cheltuieli de **40%** din venitul brut.
- ***Venitul net din drepturi de autor aferent operelor de artă monumentală*** se determină prin ***deducerea din venitul brut*** a unei cote de cheltuieli de **50%,** aplicată la venitul brut.

În cazul ***veniturilor obţinute din drepturi de proprietate intelectuală*** se aplică o cotă de impunere de **10%** la venitul brut.

Veniturile din cedarea folosinței bunurilor sunt veniturile în bani şi/sau în natură, provenind din cedarea folosinței bunurilor mobile şi imobile, obținute de către proprietar, uzufructuar sau alt deținător legal. Ele se stabilesc pe baza contractului încheiat între părți, în formă scrisă şi înregistrat la organul fiscal competent.

Venitul brut se stabileşte ***pe baza chiriei sau a arendei prevăzute în contract. Venitul net*** se determină prin ***deducerea din venitul brut*** a unei cote de cheltuieli deductibile de **30%,** aplicată la venitul brut.

Venitul net din cedarea folosinței bunurilor imobile cu destinații de locuință se determină prin ***deducerea din venitul brut*** a unei cote de cheltuieli deductibile de **50%,** aplicată asupra venitului brut. Acest venit nu se globalizează, **impozitul rezultat fiind impozit final.**

Venituri din pensii

Este impozabilă ***totalitatea veniturilor nete încasate cu titlu de pensie,*** pentru partea ce depăşeşte limitele prevăzute de lege, respectiv ***900 de lei.***

Venitul brut reprezintă sumele plătite cu titlu de pensii de asigurări sociale de stat, pensii plătite din bugetul de stat, pensii suplimentare.

Venitul net din pensie reprezintă ***diferența dintre venitul brut şi contribuția pentru asigurările sociale de sănătate.***

Impozitul pe venitul din pensii se calculează şi se virează lunar de către unitățile plătitoare ale acestor venituri, prin aplicarea baremului lunar prevăzut de lege asupra venitului impozabil lunar din pensii, determinat prin ***deducerea din suma veniturilor nete a unei sume fixe neimpozabile stabilite prin lege.***

Venituri din activități agricole

Veniturile brute din activități agricole sunt veniturile din următoarele activități:

a) cultivarea şi valorificarea florilor, legumelor şi zarzavaturilor, în sere şi solare şi/sau în sistem irigat;

b) cultivarea şi valorificarea arbuştilor, plantelor decorative şi ciupercilor;

c) exploatarea pepinierelor viticole şi pomicole şi altele asemenea.

Venitul net dintr-o activitate agricolă se stabileşte pe bază de norme de venit. Normele de venit se stabilesc de către direcțiile teritoriale de specialitate ale Ministerului Agriculturii, Pădurilor şi Dezvoltării Rurale şi se aprobă de către direcțiile generale ale finanțelor publice teritoriale ale Ministerului Finanțelor Publice.

Impozitul pe venitul net din activități agricole se calculează atât prin aplicarea unei cote de **16%** asupra venitului net, ***determinat pe bază de norme de venit,*** cât şi în sistem real, impozitul fiind final.

Alte venituri

Această categorie cuprinde ***veniturile obținute din jocurile de noroc, veniturile din premii,*** precum ***şi alte venituri.***

Venitul sub formă de premii dintr-un singur concurs se impune, prin reținerea la sursă, cu o cotă de **16%** aplicată asupra venitului net.

Veniturile din jocuri de noroc se impun prin reținere la sursă, cu o cotă de **20%** aplicată asupra ***venitului net care nu depăşeşte cuantumul de 10.000 de lei.*** Obligația calculării, reținerii şi virării impozitului revine plătitorilor de venituri.

Nu sunt impozabile ***veniturile obținute din premii și din jocuri de noroc, în bani și/sau natură, sub valoarea sumei neimpozabile stabilite în valoare de 600 de lei*** pentru fiecare concurs sau joc de noroc, realizate de același organizator sau plătitor într-o singură zi.

Impozitul calculat și reținut în momentul plății este impozitul final.

Venitul anual global impozabil = [**venituri din activități independente** + **venituri din salarii** + **venituri din cedarea folosinței bunurilor și a veniturilor de aceeași natură**] – **pierderile fiscale reportate și deducerile personale**

Veniturile din dividende și veniturile din jocurile de noroc, din transferul drepturilor de proprietate asupra veniturilor mobiliare și din activitățile agricole, precum și alte venituri **nu sunt incluse în venitul anual impozabil.**

Pentru determinarea **venitului anual global impozabil** se procedează astfel:

a) se calculează venitul net/pierderea fiscală pentru activitatea desfășurată în cadrul fiecărei categorii de venit supuse globalizării;

b) se însumează veniturile nete, avându-se în vedere și pierderile admise la compensare pentru anul fiscal de impunere. Din rezultatul obținut se deduc, în ordine, pierderile fiscale reportate, acestea reprezentând venitul anual global;

c) din venitul anual global se scad deducerile personale, rezultând venitul anual impozabil.

Impozitul pe venitul net anual impozabil datorat este calculat de către organul fiscal competent, pe baza declarației de venit, prin aplicarea cotei de **16%** asupra venitului net anual impozabil din anul fiscal respectiv.

Contribuabilii nu sunt obligați să depună declarația de venit la organul fiscal competent dacă:

- obțin numai venituri sub formă de salarii, pentru activități desfășurate în România;
- obțin numai venituri din investiții, pensii, venituri din activități agricole, venituri din premii și din jocuri de noroc, venituri din alte surse.

Contribuabilii pot dispune asupra ***destinației unei sume*** reprezentând până la **2%** din **impozitul pe venitul net anual impozabil** datorat pentru ***sponsorizarea entităților nonprofit.***

4. Impozitele indirecte

Caracterizarea generală a impozitelor indirecte

Impozitele și taxele constituie componente tot mai importante ale vieții economice, prin intermediul cărora statul își procură resursele financiare necesare acoperirii cheltuielilor publice, de a căror realizare depinde îndeplinirea funcțiilor sale.

Impozitele indirecte se percep de la toți cei care consumă bunuri din categoria celor impuse sau beneficiază de anumite servicii, indiferent de veniturile, averea sau situația personală a acestora. Fiind percepute în cote proporționale asupra valorii mărfurilor vândute și a serviciilor prestate ori în sume fixe pe unitatea de măsură, impozitele indirecte creează impresia falsă că ar fi suportate în aceeași măsură de toate păturile sociale, că ar asigura o repartiție echitabilă a sarcinilor fiscale.

Deși cota impozitului indirect perceput la vânzarea unei anumite mărfi este mică, indiferent dacă cumpărătorul acesteia este muncitor, țăran, industriaș sau comerciant, raportat însă la întregul venit, impozitul indirect capătă un caracter regresiv. Așadar, cu cât o persoană realizează venituri mai mici, cu atât suportă pe calea impozitului pe consum o sarcină fiscală mai mare.

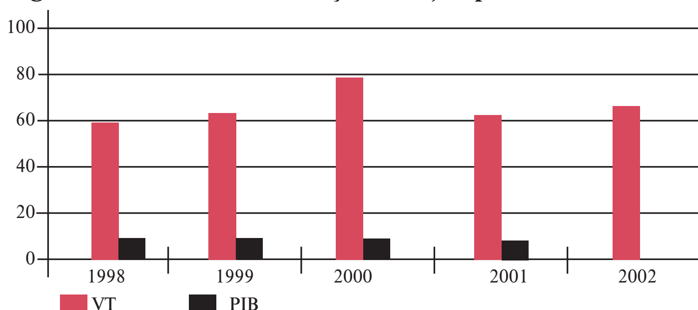
Toate impozitele directe şi indirecte contribuie la scăderea nivelului de trai al populaţiei, dar în mod diferit. Astfel, în timp ce impozitele directe duc la scăderea veniturilor nominale ale diferitelor categorii sociale, impozitele indirecte micşorează puterea de cumpărare.

În ţările dezvoltate, de regulă, aportul impozitelor indirecte la formarea veniturilor fiscale ale statului este mai mic decât cel al impozitelor directe.

În ţările în curs de dezvoltare, însă, ponderea impozitelor indirecte o devansează pe cea a impozitelor directe, în totalul veniturilor fiscale ale statului, din cauza:

- randamentului scăzut al impozitelor pe venit şi al celor pe avere;
- comodităţii şi costului relativ redus al perceperii acestora (reclamă, cheltuieli modice de aşezare, percepere şi urmărire);
- caracterului lor mai voalat – fiind cuprinse în preţul de vânzare al bunurilor şi serviciilor, nemulţumirea cumpărătorilor se îndreaptă asupra agenţilor economici şi nu asupra statului, care l-a instituit.

Ponderea importurilor directe în veniturile totale ale bugetului de stat al României şi în PIB, în perioada 1998-2002

La impozitele indirecte nu este vorba de o constrângere politică, ca în cazul impozitelor directe, ci de una de ordin economic.

În perioadele în care economia înregistrează un curs ascendent, impozitele indirecte au un randament fiscal ridicat, în schimb, în perioada de criză şi de presiune, când producţia şi consumul cresc mai lent, încasările din impozitele indirecte urmează aceeaşi evoluţie, periclitând echilibrul bugetar.

În România, în perioada 1998-2002 se observă o tendinţă de creştere a impozitelor indirecte atât în mărime absolută, cât şi relativă, după cum se constată din graficul de mai jos.

Creşterea în mărime absolută se datorează atât creşterii nivelului preţurilor, dar şi inflaţiei, situată la o cotă ridicată. Creşterea relativă a impozitelor indirecte se datorează faptului că veniturile manifestă o tendinţă de scădere şi, deci trebuie acoperite necesităţile financiare ale statului prin impozite indirecte, astfel: de la 59,27% în anul 1998 la 78,79% în anul 2000, scăzând apoi la 65,57% în anul 2001.

Impozitele indirecte se pot prezenta sub mai multe forme, cum ar fi: taxa pe valoare adăugată; accize; taxe vamale; alte impozite indirecte (ex.: taxa de timbru).

Ponderea categoriilor de impozite indirecte din total impozite indirecte se prezintă în tabelul de mai jos, conform legii anuale bugetare (în perioada 1998-2002)

Impozite indirecte	1998	1999	2000	2001	* prognozat 2002
TVA	57,92%	51,86%	51,72%	49,67%	50,81%
Accize	23,12%	28,29%	33,56%	31,54%	31,27%
Taxe vamale	15,71%	16,14%	11,46%	10,37%	7,78%
Alte impozite indirecte	3.25%	3,71%	3,56%	8,42%	10,14%

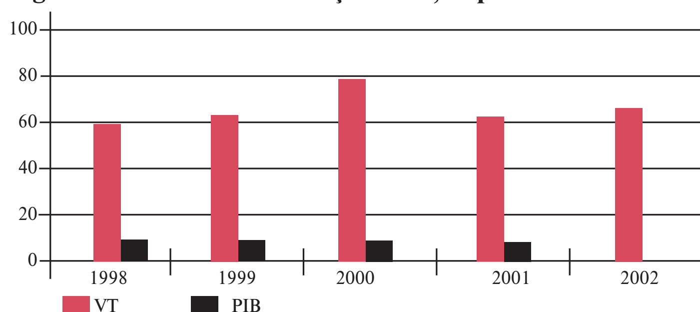
Toate impozitele directe şi indirecte contribuie la scăderea nivelului de trai al populaţiei, dar în mod diferit. Astfel, în timp ce impozitele directe duc la scăderea veniturilor nominale ale diferitelor categorii sociale, impozitele indirecte micşorează puterea de cumpărare.

În ţările dezvoltate, de regulă, aportul impozitelor indirecte la formarea veniturilor fiscale ale statului este mai mic decât cel al impozitelor directe.

În ţările în curs de dezvoltare, însă, ponderea impozitelor indirecte o devansează pe cea a impozitelor directe, în totalul veniturilor fiscale ale statului, din cauza:

- randamentului scăzut al impozitelor pe venit şi al celor pe avere;
- comodităţii şi costului relativ redus al perceperii acestora (reclamă, cheltuieli modice de aşezare, percepere şi urmărire);
- caracterului lor mai voalat – fiind cuprinse în preţul de vânzare al bunurilor şi serviciilor, nemulţumirea cumpărătorilor se îndreaptă asupra agenţilor economici şi nu asupra statului, care l-a instituit.

Ponderea importurilor directe în veniturile totale ale bugetului de stat al României şi în PIB, în perioada 1998-2002

La impozitele indirecte nu este vorba de o constrângere politică, ca în cazul impozitelor directe, ci de una de ordin economic.

În perioadele în care economia înregistrează un curs ascendent, impozitele indirecte au un randament fiscal ridicat, în schimb, în perioada de criză şi de presiune, când producţia şi consumul cresc mai lent, încasările din impozitele indirecte urmează aceeaşi evoluţie, periclitând echilibrul bugetar.

În România, în perioada 1998-2002 se observă o tendinţă de creştere a impozitelor indirecte atât în mărime absolută, cât şi relativă, după cum se constată din graficul de mai jos.

Creşterea în mărime absolută se datorează atât creşterii nivelului preţurilor, dar şi inflaţiei, situată la o cotă ridicată. Creşterea relativă a impozitelor indirecte se datorează faptului că veniturile manifestă o tendinţă de scădere şi, deci trebuie acoperite necesităţile financiare ale statului prin impozite indirecte, astfel: de la 59,27% în anul 1998 la 78,79% în anul 2000, scăzând apoi la 65,57% în anul 2001.

Impozitele indirecte se pot prezenta sub mai multe forme, cum ar fi: taxa pe valoare adăugată; accize; taxe vamale; alte impozite indirecte (ex.: taxa de timbru).

Ponderea categoriilor de impozite indirecte din total impozite indirecte se prezintă în tabelul de mai jos, conform legii anuale bugetare (în perioada 1998-2002)

Impozite indirecte	1998	1999	2000	2001	* prognozat 2002
TVA	57,92%	51,86%	51,72%	49,67%	50,81%
Accize	23,12%	28,29%	33,56%	31,54%	31,27%
Taxe vamale	15,71%	16,14%	11,46%	10,37%	7,78%
Alte impozite indirecte	3.25%	3,71%	3,56%	8,42%	10,14%

4.1. Accizele

Accizele reprezintă **taxe speciale de consumație, care se datorează bugetului de stat pentru anumite produse din țară și din import, fiind incluse în prețul de vânzare al acestora.**

Accizele constituie, ca importanță, respectiv ca volum al încasărilor, a doua sursă de venituri a bugetului de stat, așa cum reiese din tabelul prezentat anterior. Ele se percep asupra produselor care se consumă în cantități mari și care nu pot fi înlocuite de consumatori cu altele de același tip. În acest mod accizele au un randament fiscal ridicat și constant.

Accizele se percep asupra unor produse de larg consum considerate de lux și unele chiar nocive, cum ar fi

1) alcool, distilate, băuturi alcoolice, vinuri și bere:
- alcool etilic, distilate de origine agricolă și băuturi alcoolice distilate (țuică, rachiuri din fructe);
- vinuri (liniștite, spumoase, speciale);
- bere;
- băuturi fermentate, altele decât berea și vinul;
- produse intermediare (toate produsele care au o concentrație alcoolică mai mare de 1,2% în volum, dar care nu depășește 22% în volum).

2) produse din tutun:
- țigarete;
- țigări și țigările de foi;
- tutunul pentru fumat.

3) uleiuri minerale:
- benzine cu plumb, benzine fără plumb, motorină;
- gaze petroliere lichefiate;
- uleiuri pentru motoare auto etc.

4) alte produse și grupe de produse:
- cafea;
- articole de cristal;
- confecții din blănuri naturale;
- bijuterii din aur și/sau platină, cu excepția verighetelor;
- autoturisme;
- parfumuri, ape de colonie, ape de toaletă;
- camere video;
- cuptoare cu microunde etc.

Plătitorii accizelor

Plătitorii de accize pentru **grupa 1** (alcool, distilate, băuturi alcoolice, vinuri și bere) sunt:
- persoanele juridice, asociațiile familiale și persoanele fizice autorizate care produc sau importă aceste produse;
- agenții economici autorizați care cumpără de la producătorii individuali, persoane fizice, aceste produse pentru prelucrare și/sau comercializare;

Plătitorii de accize pentru **grupa 2** (produse din tutun) sunt:
- persoanele juridice, asociațiile familiale și persoanele fizice autorizate care produc sau importă aceste produse;
- agenții economici care utilizează toate cantitățile de produse obținute din producția proprie sau din import.

Plătitorii de accize pentru **grupa 3** (uleiuri minerale) sunt:
- agenții economici producători sau importatori ai acestor produse.

Plătitorii de accize pentru **grupa 4** (alte produse) sunt:
- persoanele juridice, asociațiile familiale și persoanele fizice autorizate care produc, importă și comercializează aceste produse;
- agenții economici care folosesc toate cantitățile de produse obținute din producția proprie sau din import.

În cazul produselor din grupele 1, 2 şi 4 agenţii economici plătesc accize inclusiv pentru cantităţile de produse:

- acordate acţionarilor ca dividende sau ca plată în natură şi, după caz, persoanelor fizice;
- consumate pentru reclamă şi pentru publicitate;
- înstrăinate sub orice formă, cu sau fără titlu gratuit, ori utilizate în orice alt scop decât comercializarea.

Sunt **scutite** de la plata accizelor:

- produsele exportate direct sau prin agenţi economici care percep comision;
- produsele comercializate prin magazinele autorizate (duty-free);
- produsele în regim de tranzit sau în regim de import temporar;
- produsele livrate la rezerva de stat şi la rezerva de mobilizare, pe perioada în care au acest regim;
- bunurile de import provenite din donaţii sau finanţate direct din împrumuturi nerambursabile;
- alcoolul etilic rafinat utilizat în producţia de medicamente, în producţia de oţet alimentar, în industria cosmetică etc.

Accizele se calculează diferenţiat în funcţie de grupa de produse la care se referă, ca de ex.:

- pentru produsele petroliere, accizele sunt stabilite în echivalent euro/tona de produs;
- pentru ţigarete, se datorează bugetului de stat o acciză specifică, stabilită în echivalent euro/1000 ţigarete la care se adaugă o cotă procentuală aplicată preţurilor maxime de vânzare cu amănuntul declarate etc.

Accizele preced TVA-ul şi se calculează o singură dată prin aplicarea de cote procentuale proporţionale asupra bazei de impozitare, care reprezintă

- pentru produsele din producţia internă – preţul producătorului care nu poate fi mai mic decât suma costurilor ocazionate de obţinerea produsului respectiv;
- pentru produsele din import – valoarea în vamă, stabilită conform legii, la care se adaugă taxe vamale şi alte taxe speciale;
- pentru produsele provenite de la persoane fizice înregistrate ca agenţi economici, dar comercializate prin agenţi economici – contravaloarea ce se cuvine deponentului;
- pentru bunurile amanetate de la persoanele fizice şi devenite proprietatea caselor de amanet – contravaloarea încasată de casele de amanet la vânzarea bunurilor respective, mai puţin accizele.

Accizele se plătesc în lei. Valoarea în lei a accizelor şi a impozitelor datorate bugetului de stat, stabilite în echivalent euro pe unitatea de măsură, se determină prin transformarea sumelor exprimate în euro la cursul de schimb al B.N.R. pentru ultima zi a fiecărei luni. Acest curs se utilizează pentru calculul accizelor pentru toată luna următoare.

Plata accizelor se efectuează lunar până la data de 25 a lunii următoare, pe baza Decontului privind accizele şi a Declaraţiei de impunere, prin virament bancar sau numerar în contul bugetului de stat.

Pentru produsele din import plata se face la organele vamale, odată cu plata taxelor vamale.

Neplata integral şi la termen a accizelor atrage majorări de întârziere.

Aplicație

Un agent economic produce într-un an 30.000 hl de bere îmbuteliată în sticle de 1 litru, cu tărie alcoolică 10% din volum. Cursul de schimb: 1 euro = 3,5101 lei.
Care este acciza totală datorată statului?
Rezolvare:
Acciza specifică se determină după formula:

Acc = (Q x C x K x Cs) / 100

unde: **Acc** = mărimea accizei
Q = cantitatea (în litri)
C = concentrația alcoolică
K = 1,20 euro / hl / grad alcoolic
Cs = cursul de shimb

Vom avea:
Acc = (30.000 x 10% x 1,20 x 3,5101) / 100
Acc = 126,36 lei

2. Un agent economic importă 100.000 de bucăți de țigări de foi. Cursul de schimb: 1 euro = 3,5101 lei.
Determinați valoarea totală a accizei.
Rezolvare:
Acciza specifică pentru țigări se determină după formula:

Acc = (Q x K x Cs)

unde: **Acc** = mărimea accizei
Q = cantitatea (în 1000 bucăți)
K = 6,50 euro/1000 bucăți
Cs = cursul de schimb

Vom avea:
Acc = 100 x 6,50 x 3,5101
Acc = 2.281,56 lei

Schemă recapitulativă

Impozitele indirecte se pot prezenta sub mai multe forme

- taxa pe valoarea adăugată;
- accize;
- taxe vamale;
- alte impozite indirecte (ex.: taxa de timbru).

Accizele reprezintă taxe speciale de consumație, care se datorează bugetului de stat pentru anumite produse din țară și din import, fiind incluse în prețul de vânzare al acestora.

Accizele se percep asupra unor produse de larg consum considerate de lux și unele chiar nocive.

Accizele preced TVA-ul și se calculează o singură dată, prin aplicarea de cote procentuale proporționale asupra bazei de impozitare.

Plata accizelor se efectuează lunar, până la data de 25 a lunii următoare, pe baza Decontului privind accizele și a Declarației de impunere, prin virament bancar sau numerar, în contul bugetului de stat.

Întrebări și teme:

I. 1. Sub ce formă se prezintă impozitele indirecte?
2. Ce reprezintă accizele?
3. Care sunt categoriile de produse asupra cărora se percep accizele?
4. Care sunt categoriile de produse scutite de la plata accizelor?
5. Cum se calculează accizele?

II. Test grilă

1. În categoria impozitelor indirecte se includ:
a) Taxa pe valoarea adăugată, impozitul pe spectacole, veniturile din amenzi, impozitul pe venitul agricol;
b) Taxele vamale, impozitul pe spectacole, impozitul pe salarii, taxa asupra mijloacelor de transport;
c) Taxele consulare, taxa pe valoarea adăugată, penalitățile şi majorările pentru veniturile nevărsate la termen, impozitul pe profit;
d) Accizele, TVA-ul, taxele vamale, monopolurile fiscale;
e) Taxa pe valoarea adăugată, accizele, taxele vamale, contribuția pentru pensia suplimentară.

2. În cadrul impozitelor indirecte nu se includ:
a) Taxa pe valoarea adăugată;
b) Accizele;
c) Taxa asupra mijloacelor de transport;
d) Taxa de timbru;
e) Taxele vamale.

3. Accizele sunt:
a) Impozite directe;
b) Venituri nefiscale ale statului;
c) Taxe speciale de consumație;
d) Taxe de consumație care se aplică valorii adăugate;
e) Taxe de impozitare a profitului.

4. Accizele pentru băuturi alcoolice nu se datorează de către:
a) Agenții economici care produc sau importă astfel de produse;
b) Agenții economici prestatori, pentru toate cantitățile de produse de acest gen, obținute în sistem de prestări de servicii;
c) Agenții economici care cumpără de la persoanele fizice produse de acest gen supuse accizelor;
d) Persoane fizice care introduc în țară alcool în cantități mai mari decât limitele admise în regimul de taxe vamale;
e) Persoanele fizice care produc pentru consum propriu băuturi alcoolice.

5. În determinarea accizelor:
a) Se ține cont de taxa pe valoarea adăugată;
b) Se ține cont de valoarea pe care o au bunurile în cazul vânzării cu amănuntul;
c) Se foloseşte o cotă unică pentru toate produsele;
d) Se ține cont de cumpărător;
e) Se calculează un preț mediu pentru fiecare categorie de produse.

III 1. Un agent economic produce într-un an 20.000 hl de bere îmbuteliată în sticle de 1 litru, cu tărie alcoolică 12% din volum. Cursul de schimb: 1 euro = 3,5101 lei, K=1,20/hl/grad alcoolic
Care este acciza totală datorată statului?

2. Un agent economic importă 150.000 de bucăți de țigări de foi. Cursul de schimb: 1 euro = 3,5101 lei, K= 6,50 euro/1000 bucăți.
Determinați valoarea totală a accizei.

4.2. Taxa pe valoarea adăugată

Taxa pe valoarea adăugată este un impozit indirect asupra consumului, cu caracter general, care se stabileşte asupra operaţiilor privind transferul de bunuri şi a prestărilor de servicii cu plată; taxa pe valoarea adăugată se aplică şi/sau consumă.

Valoarea adăugată reprezintă diferenţa dintre încasările obţinute din vânzarea bunurilor, prestarea serviciilor sau executarea lucrărilor şi plăţile efectuate pentru bunuri şi servicii aferente aceleiaşi faze a circuitului economic.

Sistemul de funcţionare a TVA-ului are la bază un principiu fundamental care constă în aceea că din taxa facturată pentru bunurile livrate şi serviciile prestate se scade taxa aferentă bunurilor sau serviciilor achiziţionate sau executate în unităţi proprii destinate realizării de operaţii impozabile.

Plătitorii de TVA

TVA-ul datorat bugetului de stat se plăteşte de către	
■ Contribuabilii înregistraţi la organele fiscale ca plătitori de TVA pentru livrările de bunuri mobile, transferul proprietăţii bunurilor imobiliare şi prestările de servicii supuse TVA-ului; ■ Titularii operaţiunilor de import de bunuri, efectuate direct, prin comisionari în vamă sau terţe persoane juridice care acţionează în numele şi din ordinul titularului operaţiunii de import; ■ Persoane fizice, pentru bunurile introduse în ţară, potrivit Regulamentului Vamal aplicabil acestora;	■ Persoane juridice sau fizice cu sediul sau cu domiciliul stabil în România, pentru bunurile de import închiriate, precum şi pentru serviciile efectuate de prestatori cu sediul sau cu domiciliul în străinătate, referitoare la: cesiuni şi concesiuni ale dreptului de autor, de brevete, de mărci de fabrică şi de comerţ sau alte drepturi similare; servicii de publicitate; prestaţiile consumatorilor, inginerilor, birourilor de studii, avocaţilor, experţilor contabili, prelucrarea de date şi furnizarea de informaţii, operaţiuni bancare şi financiare, de asigurare şi reasigurare; punerea la dispoziţie de personal etc.

Operaţiunile impozabile:

- **Livrările de bunuri**, care constau în transferul dreptului de proprietate asupra bunurilor obţinute de proprietar către beneficiar, direct sau prin cei care achiziţionează în numele acestora, prin: vânzare, schimb, aport în bunuri la capitalul social al societăţii comerciale, predarea de către agenţii economici a unor bunuri cu titlu gratuit etc.

Operaţiunile asimilate vânzărilor:

- Vânzarea cu plata în rate sau închirierea unor bunuri pe bază de contract, precum şi închirierea unor bunuri cu clauza trecerii proprietăţii asupra bunurilor respective după plata ultimei rate sau la o anumită dată stabilită în contract;
- Preluarea de către contribuabili a unor bunuri care fac parte din activele societăţii comerciale, pentru a fi utilizate în scopuri care nu fac legătură cu activitatea economică desfăşurată de către aceştia sau pentru a fi puse la dispoziţia altor persoane fizice sau juridice, în mod gratuit;
- Trecerea în domeniul public a unor bunuri din patrimoniul contribuabililor, în schimbul unei despăgubiri, în condiţiile legii;
- Transferul dreptului de proprietate asupra bunurilor în urma executării silite.

- **Prestările de servicii** efectuate pe teritoriul țării (lucrări de construcții-montaj, transport de persoane şi/sau mărfuri, servicii de poştă sau telecomunicații, operațiuni de leasing, operațiuni de intermediere sau de comision, operațiuni de publicitate, consulting, cercetări, expertize, operațiuni bancare, financiare, de asigurare etc.);
- **Transferul proprietății bunurilor imobile** între contribuabili, precum şi între aceştia şi persoanele fizice;
- **Importul de bunuri şi servicii;**
- **Serviciile efectuate de prestatorii cu sediul sau cu domiciliul în străinătate,** pentru care **locul prestării** se consideră a fi în România, în conformitate cu criteriile de teritorialitate stabilite prin lege.

Scutiri de la plata TVA-ului

1. Livrările de bunuri şi prestările de servicii rezultate din activitatea specifică autorizată:
   a) spitalizarea, îngrijirile medicale, inclusiv cele veterinare, şi operațiunile legate de acestea, desfăşurate în unități autorizate pentru astfel de activități, indiferent de forma de organizare;
   b) prestări de servicii efectuate de către stomatologi şi tehnicieni dentari;
   c) prestările de îngrijire şi supraveghere efectuate de personal medical şi paramedical;
   d) livrări de organe şi sânge de proveniență umană;
   e) activitatea de învățământ, inclusiv activitatea căminelor şi a cantinelor organizate pe lângă aceste unități, formarea profesională a adulților, precum şi prestările de servicii şi livrările de bunuri legate de acestea.

2. Operațiunile de import:
   a) Bunurile din import, potrivit Tarifului Vamal de Import al României;
   b) Mărfurile importate şi comercializate în regim de duty-free, prin magazinele pentru servirea în exclusivitate a reprezentanțelor diplomatice şi a personalului acestora;
   c) Materiile prime şi materialele importate, destinate exclusiv realizării de produse finite care sunt exportate în termen de 45 de zile de la data efectuării importului;
   d) Bunurile introduse în țară fără plata taxelor vamale, potrivit regimului vamal aplicabil persoanelor fizice;
   e) Reparațiile şi transformările la nave şi aeronave româneşti în străinătate;
   f) Bunurile din import similare bunurilor din țară scutite de TVA, potrivit legii;
   g) Mijloacele de transport, mărfurile şi alte bunuri provenite din străinătate, care se introduc direct în zonele libere;
   h) Licențe de filme şi programe, drepturi de transmisie, abonamente la agenții externe etc.;
   i) Importuri de bunuri efectuate de instituțiile publice finanțate din împrumuturi contractate de pe piața externă cu garanție de stat.

Baza de impozitare şi cotele de impunere ale TVA-ului

Baza de impozitare reprezintă **contravaloarea bunurilor livrate şi a serviciilor prestate, exclusiv TVA.**

Obligația de plată a TVA-ului ia naştere la data efectuării livrării de bunuri mobile, a transferului proprietății bunurilor imobile şi/sau a prestării serviciilor.

Pentru livrările de bunuri şi/sau prestările de servicii cu plata în rate obligația de plată a TVA-ului intervine la data prevăzută pentru plata ratelor.

Baza de impozitare este determinată de:

a) Prețurile negociate între vânzător şi cumpărător, cuprinzând şi accizele stabilite de lege, precum şi alte cheltuieli datorate de cumpărător pentru livrările de bunuri şi care nu au fost cuprinse în preț;

b) Tarifele negociate pentru prestările de servicii;
c) Prețurile de piață sau, în lipsa acestora, costurile de producție ale bunurilor preluate din activele societății de către contribuabili pentru a fi utilizate în scopuri care nu au legătură cu activitatea economică desfăşurată de acestea;
d) Valoarea în vamă, determinată potrivit legii, la care se adaugă taxa vamală, alte taxe şi accizele datorate pentru bunurile importate;
e) Prețurile vânzărilor efectuate din depozitele vămii sau prețurile stabilite prin licitații;
f) Prețurile de piață sau, în lipsa acestora, costurile aferente serviciilor prestate de contribuabili în scopuri care nu au legătură cu activitatea economică desfăşurată de acestea sau pentru alte persoane fizice ori juridice, în mod gratuit.

Nu se cuprind în baza de impozitare:
a) Remizele şi alte reduceri de preț acordate de furnizor direct clientului;
b) Penalizările pentru neîndeplinirea totală sau parțială a obligațiilor contractuale;
c) Dobânzile percepute pentru plăți cu întârziere, vânzări cu plata în rate sau la termene de peste 90 de zile, operațiuni de leasing;
d) Sumele achitate de furnizori sau prestatori în contul clientului şi care apoi se decontează acestuia;
e) Ambalajele (navete, sticle, borcane etc.) care circulă între furnizorii de marfă şi clienți, prin schimb, fără facturare.

Cotele de impunere

În România se aplică următoarele cote:
A. Cota standard de **19%** care se aplică asupra bazei de impozitare pentru orice operațiune impozabilă care nu este scutită de taxa pe valoarea adăugată şi care nu este supusă cotei reduse a taxei pe valoarea adăugată;
B. Cota redusă de **9%** pentru:
a) Dreptul de intrare la castele, muzee, case memoriale, monumente istorice, arheologice, grădini zoologice şi botanice, târguri şi expoziții;
b) Livrarea de manuale şcolare, cărți, ziare şi reviste, cu excepția celor destinate exclusiv publicității;
c) Livrările de proteze de orice fel, cu excepția protezelor dentare;
d) Livrările de produse ortopedice;
e) Medicamente de uz uman şi veterinar;
f) Cazarea în cadrul sectorului hotelier sau al sectoarelor cu funcție similară, inclusiv închirierea terenurilor amenajate pentru camping.

Exigibilitatea este data începând de când se datorează TVA-ul, data de la care organul fiscal are dreptul să pretindă plătitorului achitarea TVA-ului.

TVA-ul se plăteşte pe baza **Decontului privind TVA-ul,** întocmit lunar, până la data de 25 ale lunii următoare, prin virament, CEC sau cu numerar, la organul fiscal competent sau la băncile comerciale, după caz.

Contribuabilii care realizează operațiuni impozabile sunt obligați:
- Să consemneze livrările de bunuri şi/sau prestările de servicii în facturi fiscale sau în documente legal aprobate şi să completeze toate datele prevăzute de acestea;
- Să țină evidența contabilă, potrivit legii, fapt care să permită determinarea bazei de impozitare şi TVA-ul facturat pentru livrările şi/sau prestările de servicii efectuate, precum şi cea deductibilă, aferentă intrărilor;
- Să furnizeze organelor fiscale toate justificările necesare, în vederea stabilirii operațiunilor impozabile efectuate atât la sediul principal, cât şi la subunități.

Există cinci tipuri de TVA:

1. **TVA-ul colectat** reprezintă TVA-ul înscris distinct în facturile emise pentru bunuri şi servicii destinate realizării de operaţii impozabile, calculat astfel:

   Valoarea mărfii din facturile emise, fără TVA x 19%.

   În cazul **încasărilor în numerar**

   TVA-ul colectat este egal cu **încasări în numerar** la sfârşitul zilei **x19/119.**

2. **TVA-ul deductibil** reprezintă TVA-ul înscris în **facturile primite** pentru bunuri şi servicii destinate realizării de operaţii impozabile, calculat astfel:

   Valoarea mărfii din facturile primite, fără TVA x19%.

3. **TVA-ul de plată** calculat ca diferenţă între TVA-ul colectat şi TVA-ul deductibil, atunci când TVA-ul colectat > TVA-ul deductibil.
4. **TVA-ul de recuperat** calculat ca diferenţă între TVA-ul deductibil şi TVA-ul colectat, atunci când TVA-ul deductibil > TVA-ul colectat.
5. **TVA-ul neexigibil** reprezintă TVA-ul înscris în facturile emise pentru bunuri sau servicii ce urmează a fi plătite, încasate în rate, precum şi TVA-ul inclus în preţul de vânzare cu amănuntul la unităţile economice ce au ca obiect de activitate comerţul cu amănuntul, ţinând evidenţa mărfurilor din depozit la acest preţ.

TVA-ul neexigibil ţine evidenţa stocului de marfă până la vânzarea acestuia, când se transformă în TVA-ul colectat.

Aplicaţie

Societatea comercială „Arial" S.R.L, cu sediul în localitatea Bucureşti, sector 3, str. Aleea Florilor nr. 24, cod fiscal 14524129, nr. înreg. la Registrul Comerţului J40/247926/2004 efectuează în luna mai 2006 următoarele operaţiuni:

- Cumpărări de mărfuri (TVA 19%) . . . . 8.000 lei
- Cumpărări de bunuri pentru nevoile agentului economic (TVA 19%) . . . . 300 lei
- Vânzări de mărfuri (TVA inclus) . . . . 24.000 lei

Să se determine:

1. TVA-ul colectat;
2. TVA-ul deductibil;
3. Să se efectueze regularizarea TVA-ului şi să se completeze Decontul de TVA.

Rezolvare:

1. TVAc = 24.000 x 19/119 = 3.832 lei
   Baza de impozitare = 24.000 – 3.832 = 20.168 lei
2. TVAd mărfuri = 8.000 x 19% = 1.520 lei
   TVAd bunuri = 300 x19% = 57 lei
   Total TVAd = 1.520 +57 = 1.577 lei
3. TVA deductibil > TVA colectat ==> TVA de recuperat
   TVAr = 3.832 – 1.577 =2.255 lei

DECLARAȚIA 300 MF ROMÂNIA	DECONT privind taxa pe valoarea adăugată pentru luna 05 anul 2006	Număr. înreg. .... Din data de .... *Loc rezervat pentru unitatea fiscală*

DATE DE IDENTIFICARE A PLĂTITORULUI

Denumirea plătitorului de T.VA	***S.C. ARIAL S.R.L.***						
Codul fiscal al plătitorului de TVA	**14524129**	Luat în evidență începând cu data de (ZZ/LL/AA)	—/ —/ —				
Județul / sectorul	3	Localitatea	***BUCUREȘTI***				
Strada	*ALEEA FLORILOR*	Număr	24	Bloc		Scara	Ap.
Cod poștal		Sector	3	Tel:		Fax:	

TAXA PE VALOAREA ADĂUGATĂ COLECTATĂ **– lei –**

	Denumirea indicatorilor			Valoare	TVA
1	Vânzări în țară	Cota 19%	1	*20.168*	*3.832*
2	Regularizări		2		
3	Export		3		
4	Scutite cu drept de deducere		4		
5	Scutite fără drept de deducere		5		
6	TOTAL [(1)+(2)+(3)+(4)+(5)]		6	*20.168*	*3.832*
7	PRORATA		7	*100*	

TAXA PE VALOARE ADĂUGATĂ DEDUCTIBILĂ **– lei –**

	Denumirea indicatorilor		Valoare	TVA
8	Cumpărări pentru nevoile agentului economic cotă 19%	8	*300*	*57*
9	Regularizări	9		
10	TVA DEDUCTIBIL [(8)+(9)]	10		*57*
11	TVA DEDUS (10) [(7)/100]	11		*57*
12	Cumpărări supuse criteriilor specifice de exercitare a dreptului de deducere	12	*8.000*	*1.520*
13	Cumpărări scutite de TVA	13		
14	TOTAL TVA DE DEDUS [(11)+(12)]	14		*1.577*
15	TOTAL [(8)+(9)+(12)+(13)]	15	*8.300*	
16	TVA de plată pentru luna de raportare [(6)-(14)]	16		
17	TVA de rambursare pentru luna de raportare [(14)-(6)]	17		*2.255*
18	SUMA DE RAMBURSAT DIN LUNA PRECEDENTĂ CELEI DE RAPORTARE	18		
19	SUMA DE PLATĂ DIN LUNA PRECEDENTĂ CELEI DE RAPORTARE	19		
20	Suma pentru care s-a aprobat rambursarea sau compensarea în luna de raportare	20		
21	Suma plătită în luna de raportare	21		
22	TVA compensat	22		
23	TVA efectiv restituit cumpărătorilor străini	23		
24	Bonificație pentru plata în termenul legal	24		
25	TVA RĂMASĂ DE PLATĂ [(16)+(19)-(17)-(18)+(20)-(21)+(22)-(23)-(24)]	25		
26	TVA RĂMASĂ DE RAMBURSAT [(17)+(18)-(16)-(19)-(20)+(21)-(22)+ (23)+(24)]	26		*2.255*

Sub sancțiunile aplicate faptei de fals în acte publice declar că datele din această declarație sunt corecte și complete.

Nume, prenume........MARTIN ANDREEA........

Funcția........ADMINISTRATOR........

Semnătura și ștampila

M.F. cod 14.13.01.02
Tipărit la R.A. Imprimeria Națională

Format A4/t1 + A4/t2

Lectură suplimentară

Taxa pe valoarea adăugată apare pentru prima dată în Franța, legea care induce denumirea de taxă pe valoare adăugată fiind adoptată la data de 10 aprilie 1954. La nivelul Uniunii Europene, la 11 aprilie 1967 au fost emise primele două directive prin care diferitele impozite asupra cifrei de afaceri au fost înlocuite cu un sistem comun de taxă pe valoare adăugată. Unul dintre motivele fundamentale care a stat la baza acestui sistem a fost necesitatea unei neutralități fiscale a schimburilor economice dintre statele membre. La data de 17 mai 1977 se adoptă Directiva a 6-a privind TVA-ul, care armonizează sfera de aplicare a TVA-ului în cadrul Comunității Europene. Începând cu anul 1993, odată cu formarea pieței unice, se trece la un sistem tranzitoriu al TVA-ului. Conform acestui sistem, regula generală este ca impozitarea să se facă la locul unde își are sediul furnizorul bunului sau serviciului.

În România taxa pe valoarea adăugată a fost introdusă la 1 ianuarie 1993, iar în prezent este reglementată prin Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, titlul VI.

Schemă recapitulativă

Taxa pe valoarea adăugată este un impozit indirect asupra consumului, cu caracter general, care se stabilește asupra operațiilor privind transferul de bunuri și prestărilor de servicii cu plată; taxa pe valoarea adăugată se aplică și/sau consumă.

Cotele de impunere

- Cota standard de 19% care se aplică asupra bazei de impozitare pentru orice operațiune impozabilă care nu este scutită de taxa pe valoarea adăugată și care nu este supusă cotei reduse a taxei pe valoarea adăugată;
- Cota redusă de 9% pentru:
  a) Dreptul de intrare la castele, muzee, case memoriale, monumente istorice, arheologice, grădini zoologice și botanice, târguri și expoziții;
  b) Livrarea de manuale școlare, cărți, ziare și reviste, cu excepția celor destinate exclusiv publicității;
  c) Livrările de proteze de orice fel, cu excepția protezelor dentare;
  d) Livrările de produse ortopedice;
  e) Medicamente de uz uman și veterinar;
  f) Cazarea în cadrul sectorului hotelier sau al sectoarelor cu funcție similară, inclusiv închirierea terenurilor amenajate pentru camping.

Există cinci tipuri de TVA

- TVA-ul colectat;
- TVA-ul deductibil;
- TVA-ul de plată;
- TVA-ul de recuperat;
- TVA-ul neexigibil.

Întrebări şi teme:

I. 1. Precizaţi categoriile de contribuabili care sunt plătitori de TVA.

2. Precizaţi care sunt cotele de impunere pentru TVA.

3. Care sunt tipurile de TVA?

II. Test grilă

1. Cotele de impozitare pentru taxa pe valoarea adăugată în România sunt:
a) 22%, 11%;
b) 19%, 11%;
c) 22% şi 11%;
d) 19%, 9%;
e) 18,033% şi 9,909%;

2. Taxa pe valoarea adăugată:
a) Se aplică asupra produsului numai în ţara în care acesta se consumă;
b) Se aplică asupra tuturor produselor, fără excepţie;
c) Se aplică asupra produsului şi în ţara de fabricaţie, şi în ţara unde acesta se consumă;
d) Reprezintă o cheltuială pentru bugetul statului;
e) Este un impozit cu aplicare sezonieră.

3. Suportatorul efectiv al taxei pe valoarea adăugată este:
a) Consumatorul intermediar;
b) Consumatorul final;
c) Statul;
d) Importatorul;
e) Ţăranul, pentru bunurile din producţie proprie.

4. Taxa pe valoarea adăugată:
a) Este o taxă parafiscală;
b) Este un impozit direct;
c) Este un impozit indirect;
d) Se aplică asupra profitului brut;
e) Este un impozit facultativ.

5. Diferenţa dintre TVA-ul deductibil şi TVA-ul de plată reprezintă:
a) TVA de plată;
b) TVA deductibil;
c) TVA de recuperat;
d) TVA colectat;
e) TVA neexigibil.

III. 1. Societatea comercială „ALFA“ S.R.L, cu sediul în Bucureşti, str. Castanilor nr. 42, sector 2, cod fiscal 132578, nr. înregistrare la Registrul Comerţului J40/7895/2000, a efectuat următoarele operaţiuni în luna aprilie 2006:

- achiziţionare de materii prime – 6.000 lei, TVA inclus;
- achiziţionare de mărfuri – 4.000 lei, TVA 19%;
- livrări de bunuri – 10.000 lei, TVA inclus.

a) Să se determine: TVA-ul colectat, TVA-ul deductibil.
b) Să se efectueze regularizarea TVA-ului şi să se completeze Decontul de TVA.

2. Societatea comercială „MINERVA“ S.R.L, cu sediul în Bucureşti, str. Fulgerului nr. 12, sector 4, cod fiscal 215468, nr. înregistrare la Registrul Comerţului J40/7555/2004, a efectuat următoarele operaţiuni în luna mai 2006:

- achiziţionare de mărfuri – 8.000 lei, TVA 19%;
- prestări servicii către SC „MINERVA“ – 5.000 lei, TVA inclus;
- prestări servicii de către SC „MINERVA“ – 7.000, TVA inclus.

a) Să se determine: TVA-ul colectat, TVA-ul deductibil.
b) Să se efectueze regularizarea TVA-ului şi să se completeze Decontul de TVA.

4.3. Taxele vamale

Taxele vamale sunt percepute de către stat asupra mărfurilor, în momentul în care acestea trec granițele vamale ale țării în scopul importului, exportului sau tranzitului.

Taxele vamale sunt venituri fiscale ale bugetului de stat, reprezentând totodată şi un mijloc de stimulare a exportului, precum şi de lărgire a cooperării economice cu alte state ale lumii.

Clasificarea taxelor vamale

1. În raport cu obiectul impunerii există trei categorii de taxe vamale:
   a) Taxe vamale de **import** – sunt cele mai frecvente, se instituie asupra importului de mărfuri şi se calculează asupra valorii acestora, în momentul în care ele trec frontiera țării importatoare;
   b) Taxe vamale de **tranzit** – se instituie asupra mărfurilor care fac obiectul comerțului exterior, cu ocazia trecerii acestora pe teritoriul unei terțe țări. În prezent, taxele vamale de tranzit nu se aplică decât în cazuri rare, deoarece statele sunt interesate de încurajarea tranzitului de mărfuri, fiindcă de pe urma acestuia obțin încasări în valută, cum sunt: tarifele pentru folosirea căilor ferate, taxele pentru utilizarea drumurilor publice etc.
   c) Taxe vamale de **export** – se întâlnesc mai rar deoarece statele sunt interesate de încurajarea exportului de mărfuri, deoarece constituie mijlocul cel mai important de realizare a resurselor valutare.

2. După forma lor de exprimare, taxele vamale pot fi:
   a) Taxe vamale **ad-valorem** – se exprimă ca procent din valoarea mărfurilor importate;
   b) Taxe vamale **specifice** – sunt stabilite ca sumă fixă pe unitatea fizică de marfă importată (ex.: tonă, bucată);
   c) Taxe vamale **compuse** – apar ca o combinație a primelor două.

3. După modul de stabilire se împart în:
   a) Taxe vamale de import **convenționale** în condiția **clauzei națiunii celei mai favorizate** se aplică la importul de mărfuri pe care o țară a Organizației Mondiale a Comerțului îl efectuează din țările membre sau din alte țări cu care aceasta a încheiat acorduri bilaterale pe baza cărora îşi acordă reciproc „clauza națiunii celei mai favorizate";
   b) Taxe vamale de import **autonome** – se aplică la importul pe care o țară îl efectuează din țări cu care nu are încheiate acorduri comerciale;
   c) Taxe vamale de import **preferențiale** – se aplică în relațiile comerciale dintre țările care fac parte din diferite uniuni vamale cu caracter închis.

4. După scopul impunerii:
   a) Taxe vamale cu **caracter fiscal;**
   b) Taxe vamale cu **caracter protecționist.**

Plătitorii taxelor vamale sunt persoanele juridice în al căror obiect de activitate sunt prevăzute operațiuni de import, precum şi persoanelor fizice autorizate să efectueze astfel de operațiuni. Uniunea vamală sau zona liberului schimb reprezintă un perimetru cuprinzând mai multe state care duc o politică vamală comună cu exteriorul şi nu percep taxe vamale pentru statele membre.

Scutiri de taxe vamale:

- Bunurile străine care devin, potrivit legii, proprietatea statului;
- Ajutoare şi donații cu caracter social, umanitar, cultural, sportiv, didactic, primite de organizații şi asociații nonprofit, cu caracter umanitar sau cultural, ministere şi alte organe ale administrației publice, sindicate şi partide politice, organizații, culturale, fundații, asociații sau cluburi sportive, instituții de învățământ, fără a fi destinate sau folosite pentru

subvenționarea campaniei electorale sau a unor activități ce pot constitui amenințări la siguranța națională;

- Mostrele fără valoare comercială, materiale publicitare de reclamă şi documentare;
- Importul următoarelor categorii de bunuri:
  - Bunuri de origine română;
  - Bunurile reparate în străinătate sau bunurile care le înlocuiesc pe cele necorespunzătoare calitativ, returnate partenerilor externi în perioada de garanție;
  - Bunurile care se înapoiază în țară ca urmare a unei expedieri eronate.
- Alte bunuri prevăzute în legi sau în hotărâri ale guvernului.

Baza de impozitare:

Baza de impozitare o reprezintă valoarea în vamă a mărfurilor importate.

Valoarea mărfii în vamă se determină prin însumarea valorii mărfii la sosirea în vamă, a cheltuielilor de transport pe parcurs extern, a cheltuielilor de încărcare, descărcare şi de manipulare conexe transportului mărfurilor, pe parcurs extern, a cheltuielilor de asigurare pe parcurs extern.

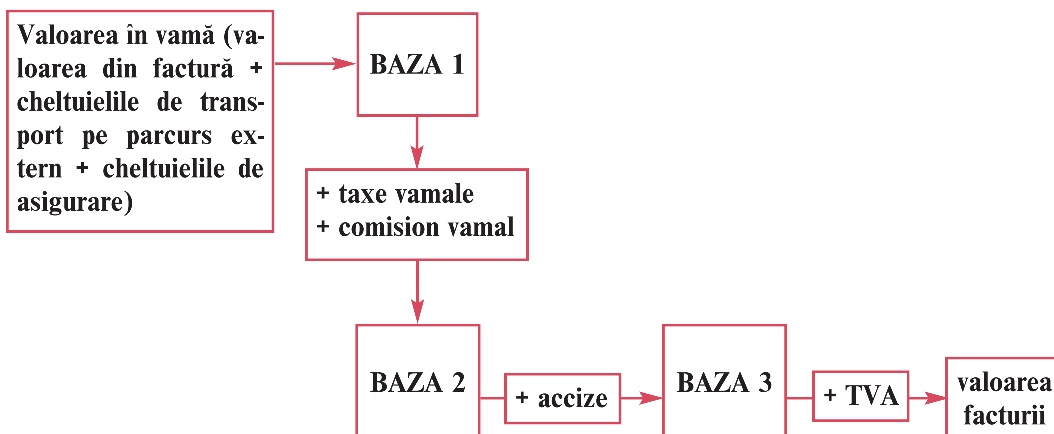
Taxele vamale se aplică la valoarea în vamă sub forma unor cote procentuale din prețul mărfurilor importate.

Cotele de impunere sunt prevăzute în Tariful vamal de import. Pentru a se putea determina valoarea în vamă, importatorul este obligat să depună la biroul vămii o declarație pentru valoarea în vamă, însoțit de facturi sau alte documente de plată a mărfii şi a cheltuielilor pe parcurs extern, aferente acesteia (autorizația de import, documentul de transport al mărfurilor, certificatul de origine, certificatul sanitar-veterinar pentru produsele de origine animală sau vegetală etc.).

Persoanele fizice datorează taxe vamale pentru bunurile care nu se încadrează în limitele cantitative şi valorice stabilite prin lege, astfel, la import se aplică tariful vamal de import, iar la export, o taxă vamală unică de 20% aplicată la valoarea în vamă.

Liberul de vamă este documentul întocmit de organele vamale în urma constatării îndeplinirii condițiilor, efectuării formalităților de vămuire, exercitării controlului vamal asupra mărfurilor existente în mijloacele de transport pentru care s-au depus documentele solicitate de vameşi, inclusiv încasarea taxelor vamale de import. După obținerea documentului Liber de vamă, mărfurile pot fi descărcate.

Schema de calcul a taxelor vamale, a accizelor şi a TVA-ului pentru produsele din import

Aplicație:

Un agent economic importă 400 de kg cafea solubilă la un preț de 1,5 USD/kg. Să se calculeze valoarea mărfurilor intrate pe teritoriul României, ştiind că:

- cheltuielile de transport pe parcurs extern sunt de 120 USD;
- taxe vamale – 20%;
- comisionul vamal – 0,5%;
- cursul de schimb în momentul efectuării formalităților de vămuire este 1 USD = 2,9 lei;
- accizele datorate – 115%.

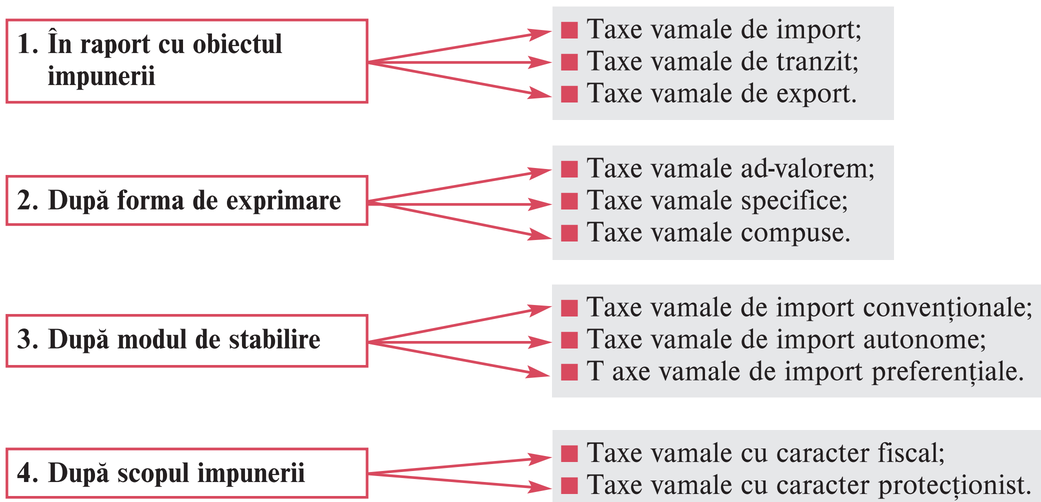
Rezolvare:

Valoarea în vamă = [(400kg x 1,5 USD/kg) + 120 USD] x 2,9 lei/USD = 2.088 lei
Baza 1 = 2.088 lei
Taxe vamale =2.088 x 20% = 417,6 lei
Comision vamal = 2.088 x 1,5% = 31,32 lei
Baza 2 = 2.088 + 417,6 + 31,32 = 2.536,92 lei
Accize = 2.536,92 x 115% = 2.917,46 lei
Baza 3 = 2.536,92+ 2.917,46 = 5.454,38 lei
TVA = 5.454,38 x 19% = 1.036,33 lei
Valoarea facturii = 5.454,38 + 1.036,33= 6.490,71 lei
Preț unitar cu TVA = 6.490,71 : 400 = 16,23 lei/kg

Schemă recapitulativă

Taxele vamale sunt percepute de către stat asupra mărfurilor în momentul în care acestea trec granițele vamale ale țării în scopul importului, exportului sau tranzitului.

Clasificarea taxelor vamale:

Baza de impozitare o reprezintă valoarea în vamă a mărfurilor importate.

Valoarea mărfii în vamă se determină prin însumarea valorii mărfii la sosirea în vamă, a cheltuielilor de transport pe parcurs extern, a cheltuielilor de încărcare, descărcare şi de manipulare conexe transportului mărfurilor pe parcurs extern, a cheltuielilor de asigurare pe parcurs extern.

Taxele vamale se aplică la valoarea în vamă sub forma unor cote procentuale din prețul mărfurilor importate. Cotele de impunere sunt prevăzute în Tariful vamal de import.

Întrebări și teme:

I. 1. Ce reprezintă taxele vamale?
2. Cum se clasifică taxele vamale?
3. Cine plătește taxe vamale?
4. Precizați categoriile de bunuri scutite de la plata taxelor vamale.
5. Cum se determină valoarea mărfii în vamă?
6. Ce reprezintă liberul schimb?

II. Test grilă

1. Taxele vamale de export:
a) se instituie asupra tuturor bunurilor exportate;
b) se instituie numai asupra serviciilor;
c) au rolul unui impozit de egalizare;
d) protejează firmele din țările respective;
e) se aplică sporadic asupra unor materii prime.

2. Taxa vamală unică aplicată la export este de:
a) 25%;
b) 40%;
c) 35%;
d) 20%;
e) 19%.

3. Taxele vamale specifice se stabilesc ca:
a) sumă fixă pe unitatea fizică de marfă;
b) procent din valoarea mărfurilor importate;
c) sumă fixă pe unitatea fizică de marfă + procent din valoarea mărfurilor importate;
d) procent din valoarea mărfurilor la export;
e) 20% din valoarea mărfurilor.

4. Taxele vamale ad-valorem se stabilesc ca:
a) sumă fixă pe unitatea fizică de marfă;
b) procent din valoarea mărfurilor importate;
c) sumă fixă pe unitatea fizică de marfă + procent din valoarea mărfurilor importate;
d) procent din valoarea mărfurilor la export;
e) 20% din valoarea mărfurilor.

Aplicații:

1. Un agent economic importă 500 de kg cafea la un preț de 1,2 USD/kg. Să se calculeze valoarea mărfurilor intrate pe teritoriul României, știind că:
- cheltuielile de transport pe parcurs extern sunt – 105 USD;
- taxe vamale – 20%;
- comisionul vamal – 0,5%;
- cursul de schimb în momentul efectuării formalităților de vămuire este 1 USD = 3,0 lei;
- accizele datorate – 115%.

2. Un agent economic importă 200 l de vin la un preț de 2 euro/kg. Să se calculeze valoarea mărfurilor intrate pe teritoriul României, știind că:
- cheltuielile de transport pe parcurs extern sunt de 135 euro;
- taxe vamale – 20%;
- comisionul vamal – 0,5%;
- cursul de schimb în momentul efectuării formalităților de vămuire este 1 euro= 3,42 lei;
- accizele datorate – 112%.

4.4. Taxele de timbru

Taxele de timbru reprezintă **plățile pe care le fac diferite persoane juridice şi/sau fizice pentru serviciile prestate de către anumite instituții publice (instanțe judecătoreşti, notari publici, organele puterii legislative şi administrative de stat etc.).**

Taxele de timbru se percep asupra următoarelor categorii de acte şi servicii:

- Deschiderea de acțiuni şi introducerea de cereri la instanțele judecătoreşti, la executorii judecătoreşti, la serviciile de publicitate imobiliară;
- Exercitarea căilor de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti;
- Cereri pentru eliberarea de copii de pe diferite acte;
- Prestarea de servicii de către notarii publici – autentificarea anumitor acte;
- Înregistrarea, rectificarea şi reconstituirea, la cerere, a actelor de stare civilă;
- Eliberarea şi viza unor acte de identitate şi cetățenie;
- Eliberarea anumitor autorizații şi a paşapoartelor, a permiselor de conducere a autovehiculelor, a permiselor de vânătoare şi de pescuit etc.

După natura lor, taxele pot fi clasificate astfel

a) **Taxe judecătoreşti** – se percep de către instanțele jurisdicționale în legătură cu acțiunile introduse în instanțe de către persoanele fizice şi juridice;

b) **Taxele de notariat** – se percep pentru eliberarea, legalizarea sau autentificarea de diferite acte, certificate, copii etc.;

c) **Taxe consulare** – se încasează de către consulate pentru eliberarea de certificate de origine, acordarea de vize etc.

d) **Taxe de administrație** – se percep de către diferite organe ale administrației de stat în legătură cu eliberări de autorizații, permise, avize, legitimații etc.

e) **Taxe de înregistrare** – se percep la vânzări de imobile, terenuri, la constituirea, fuzionarea sau dizolvarea societăților de capital, asupra operațiunilor de vânzare şi cumpărare la bursă.

Taxele de timbru se plătesc anticipat, în numerar sau prin virament.

Taxele judecătoreşti si notariale se încasează prin achiziționarea şi aplicarea timbrului fiscal.

Vânzarea timbrului fiscal se face de către instanțele judecătoreşti, instituțiile subordonate Ministerului Justiției, de notarii publici sau de către unitățile autorizate să vândă timbre fiscale.

Sumele încasate din vânzarea timbrelor fiscale constituie venituri ale bugetului de stat şi se cuprind distinct în bugetul Ministerului Justiției.

Lectură suplimentară

Dubla impunere reprezintă supunerea la impozit de două sau mai multe ori a aceleiaşi mase impozabile, în decursul aceluiaşi exercițiu financiar, de către două autorități fiscale din țări diferite.

Dubla impunere se manifestă exclusiv în cadrul impozitelor directe (cele pe venit sau pe bunuri), afectând principiile echității fiscale şi unicității impunerii şi influențând în mod direct veniturile nominale şi reale ale contribuabililor (persoane fizice sau juridice). În cazul impozitelor indirecte, nu se pune problema dublei impuneri, deoarece cetățenii unui stat, atunci când se află pe teritoriul altui stat, suportă, în calitate de cumpărători, aceleaşi impozite cuprinse în prețul mărfurilor cumpărate sau în tarifele serviciilor ca şi cetățenii statului respectiv. Ei nu mai plătesc în țara lor impozite indirecte similare cu cele incluse în prețul de cumpărare al mărfurilor sau serviciilor respective.

Dubla impunere poate avea repercusiuni majore asupra dezvoltării economice bilaterale. Pe plan internațional sunt folosite pe scară largă „Convenții de evitare a dublei impuneri", convenții ce stabilesc modalitățile şi situațiile în care două autorități fiscale autonome au dreptul de a impune o anumită materie impozabilă şi de a percepe impozit.

Impunerea veniturilor prin intermediul convențiilor internaționale oferă mai multe soluții

- veniturile realizate din bunuri imobile se impun în statul contractant în care sunt situate bunurile;
- profitul obținut de întreprinderea unui stat contractant este impus de autoritățile fiscale ale acestui stat;
- beneficiile obținute din exploatarea în trafic internațional a navelor sau aeronavelor se impun în statul contractant în care este situată conducerea efectivă a întreprinderii;
- veniturile realizate de acționarii de la societățile de capital sub formă de dividende se impun:
  - parte în statul de origine, care are drept limitat de impunere;
  - parte în statul de destinație;
- veniturile realizate din practicarea unor profesii libere (medici, arhitecți, avocați, contabili) se impun:
  - în țara de origine a veniturilor, când beneficiarul are un sediu stabil pentru executarea profesiei libere;
  - în țara al cărui rezident este beneficiarul veniturilor, când nu au un domiciliu stabil pentru executarea profesiei libere;
- veniturile din salarii si alte remunerații similare se impun în statul în care se desfăşoară activitatea retribuită etc.

Impunerea veniturilor sau a averilor are la bază următoarele criterii:

a) criteriul rezidenței (criteriul domiciliului fiscal), acela potrivit căruia face obiect al impozitării totalitatea bunurilor şi a veniturilor persoanelor fizice sau juridice, rezidente într-o țară, indiferent dacă acestea se obțin sau se află pe teritoriul țării sau în străinătate;

b) criteriul naționalității, acela care permite statului să-şi impună rezidenții care posedă bunuri sau dobândesc venituri în statul respectiv, indiferent dacă aceştia locuiesc sau nu în țara lor;

c) criteriul originii veniturilor (criteriul teritorial) stipulează că impunerea veniturilor se calculează şi se încasează de către autoritatea fiscală din țara pe teritoriul căreia au fost obținute veniturile sau pe care se găsesc bunurile, făcându-se abstracție de rezidența sau naționalitatea proprietarilor sau beneficiarilor. Pentru evitarea dublei impuneri, statele care sunt interesate încheie convenții sau acorduri bi/multilaterale.

Metode de evitare a dublei impuneri:

1. Scutirea totală reprezintă metoda prin care venitul realizat de rezidentul unei țări în cealaltă țară contractantă, în care venitul a fost impus, se deduce în întregime din venitul total impozabil în țara de reşedință, venitul realizat şi impozitat în străinătate nemaiincluzându-se astfel în venitul impozabil în statul de reşedință.

2. Imputarea este acel principiu care permite calcularea impozitului de către statul de reşedință, plecând de la suma totală a veniturilor subiectului impozabil, inclusiv asupra veniturilor realizate din statul de origine şi care sunt impozabile numai în acest din urmă stat, deducându-se din suma impozitului astfel cuantificat impozitul plătit în celălalt stat.

3. Scutirea (exonerarea) progresivă constă în cumularea venitului realizat de rezidentul unui stat cu veniturile realizate de acesta în țara de reşedință şi aplicarea unei cote progresive corespunzătoare la venitul total.

4. Creditarea (impunerea) obişnuită presupune scăderea directă din impozitul datorat în țara de reşedință a impozitului plătit într-un stat străin pentru venitul realizat pe teritoriul aces-

tuia, însă numai până la limita impozitului intern ce revine la un venit egal cu venitul realizat în străinătate.

5. Creditarea (impunerea) integrală constă în deducerea în totalitate din impozitul datorat în țara de reşedință a impozitului plătit în străinătate pentru veniturile realizate în afara granițelor țării, chiar şi în situațiile în care impozitul plătit în străinătate este mai mare decât cel aferent aceluiaşi venit în țara de domiciliu.

5. Impozitele și taxele locale

Impozitele şi taxele locale sunt următoarele:

a) impozitul pe clădiri;
b) impozitul pe teren;
c) taxa asupra mijloacelor de transport;
d) taxa pentru eliberarea certificatelor, avizelor şi autorizațiilor;
e) taxa pentru folosirea mijloacelor de reclamă şi publicitate;
f) impozitul pe spectacole;
g) taxa hotelieră;
h) taxe speciale;
i) alte taxe locale.

a) Impozitul pe clădiri este datorat anual de către orice persoană care are în proprietate o clădire situată în România. Impozitul pe clădiri se datorează către bugetul local al unității administrativ-teritoriale în care este amplasată clădirea.

Scutiri de la plata impozitului pe clădiri:

- clădirile instituțiilor publice;
- clădirile considerate monumente istorice, de arhitectură sau arheologice, muzee, case memoriale;
- lăcaşurile de cult, amenajări funerare din cimitire, crematorii;
- clădirile instituțiilor de învățământ;
- clădirile unităților sanitare de interes național;
- clădirile aflate în domeniul privat al statului şi în administrarea Regiei Autonome „Administrația Patrimoniului Protocolului de Stat“;
- alte construcții speciale: sonde de țiței, platforme de foraj marin, diguri, construcții hidrometrice, oceanografice, hidrotehnice, terasamente etc.

Calculul impozitului pe clădiri	
pentru persoane fizice	**pentru persoane juridice**
● În cazul persoanelor fizice, impozitul pe clădiri se calculează prin aplicarea cotei de impozitare la valoarea impozabilă a clădirii. Cota de impozitare este de 0,2% pentru clădirile situate în mediul urban şi de 0,1% pentru clădirile situate în mediul rural. Valoarea impozabilă a unei clădiri se determină prin înmulțirea suprafeței construite desfăşurate a clădirii, exprimată în metri pătrați, cu valorile stabilite de consiliul local şi prevăzute în Codul fiscal.	● În cazul persoanelor juridice, impozitul pe clădiri se calculează prin aplicarea unei cote de impozitare asupra valorii de inventar a clădirii. Cota de impozit se stabileşte prin hotărâre a consiliului local şi poate fi cuprinsă între 0,5 şi 1%. Dacă valoarea clădirii a fost recuperată integral prin amortizare, valoarea impozabilă se reduce cu 15%.

Plata impozitului

Impozitul pe clădiri se plăteşte anual, în patru rate egale, până la datele de 15 martie, 15 iunie, 15 septembrie şi 15 noiembrie. Pentru plata cu anticipaţie a impozitului pe clădire datorat pe întregul an de către persoane fizice, până la data de 15 martie a anului respectiv, se acordă o bonificaţie de 10%.

b) Impozitul pe teren este datorat anual de către orice persoană care are în proprietate un teren situat în România. Impozitul pe teren se datorează către bugetul local al unităţii administrativ-teritoriale în care este amplasat terenul.

Scutiri de la plata impozitului pe teren:

- terenul aferent unei clădiri, pentru suprafaţa ocupată de o clădire;
- orice teren al unui cult religios;
- orice teren al unui cimitir, crematoriu;
- orice teren al unei instituţii de învăţământ;
- orice teren al unei unităţi sanitare;
- orice teren al unei instituţii publice;
- orice teren ocupat de autostrăzi, drumuri europene, drumuri naţionale, drumuri principale etc;
- terenurile parcurilor industriale;
- terenurile trecute în proprietatea statului sau a unităţilor administrativ-teritoriale.

Calculul impozitului pe teren

- Impozitul pe teren se stabileşte luând în considerare numărul de metri pătraţi, rangul localităţii în care este amplasat terenul şi zona sau categoria de folosinţă a terenului. În cazul unui teren amplasat intravilan, impozitul se stabileşte prin înmulţirea numărului de metri pătraţi ai terenului cu sumele corespunzătoare stabilite de consiliul local şi prevăzute în Codul fiscal.

Plata impozitului

Impozitul pe teren se plăteşte anual, în patru rate egale, până la datele de 15 martie, 15 iunie, 15 septembrie şi 15 noiembrie. Pentru plata cu anticipaţie a impozitului pe teren datorat pe întregul an, până la data de 15 martie a anului respectiv, se acordă o bonificaţie de 10%.

c) Taxa asupra mijloacelor de transport este datorată de orice persoană care are în proprietate un mijloc de transport ce trebuie înmatriculat în România. Taxa asupra mijloacelor de transport se plăteşte la bugetul local al unităţii administrativ-teritoriale la care trebuie înmatriculat mijlocul de transport.

Scutiri de la plata taxelor asupra mijloacelor de transport:

- autoturismele, motocicletele cu ataş şi motociclurile care aparţin persoanelor cu handicap locomotor;
- navele fluviale de pasageri, bărcile şi luntrele folosite pentru transportul persoanelor fizice cu domiciliul în Delta Dunării, Insula Mare a Brăilei şi Insula Balta Ialomiţei;
- mijloacele de transport ale instituţiilor publice;

Calculul taxei pe mijlocul de transport

- Se efectuează în funcţie de tipul mijlocului de transport şi în funcţie de capacitatea cilindrică, prin înmulţirea fiecărui 500 cm^3 sau fracţiune din aceasta cu sumele corespunzătoare stabilite de consiliul local şi prevăzute în Codul fiscal.

d) Taxa pentru eliberarea certificatelor, avizelor şi autorizaţiilor

Taxa pentru eliberarea certificatului de urbanism este egală, în mediul urban, cu suma stabilită de consiliul local, în limitele precizate în Codul fiscal. Taxa pentru eliberarea certificatului de urbanism pentru o zonă rurală este egală cu 50% din taxa stabilită pentru mediul urban.

Taxa pentru eliberarea unei autorizaţii de construire pentru o clădire care urmează a fi folosită ca locuinţă sau anexă la locuinţă este de 0,5% din valoarea autorizată a lucrărilor de construcţii.

e) Taxa pentru folosirea mijloacelor de reclamă şi publicitate

Taxa pentru serviciile de reclamă şi publicitate se plăteşte de către orice persoană care beneficiază de servicii de reclamă şi publicitate în România, în baza unui contract sau a unui alt fel de înţelegere încheiată cu o altă persoană.

Calculul taxei pentru servicii, reclamă şi publicitate

- Taxa se determină prin aplicarea cotei taxei respective la valoarea serviciilor de reclamă şi publicitate. Cota taxei se stabileşte în consiliul local, fiind cuprinsă între **1** şi **3%.**

Această taxă se varsă la bugetul local, lunar, până la data de 10 a lunii următoare celei în care a intrat în vigoare contractul de prestării servicii de reclamă şi publicitate.

Taxa pentru afişaj în scop de reclamă şi publicitate se plăteşte de către orice persoană care utilizează un panou, afişaj pentru reclamă şi publicitate într-un loc public.

Valoarea acestei taxe se calculează anual, prin înmulţirea numărului de metri pătraţi cu suma stabilită de consiliul local şi se plăteşte anual, anticipat sau trimestrial, în patru rate egale, până la datele de 15 martie, 15 iunie, 15 septembrie, 15 noiembrie, inclusiv.

Scutiri:

- instituţii publice;
- afişele, panourile din interiorul clădirilor;
- afişajul efectuat pe mijloacele de transport care nu sunt destinate, prin construcţia lor, realizării de reclamă şi publicitate.

f) Impozitul pe spectacole se datorează de către orice persoană care organizează o competiţie artistică, sportivă sau distractivă în România.

Calculul impozitului pe spectacole

- Impozitul pe spectacole se calculează prin aplicarea cotei de impozit la suma încasată din vânzarea biletelor de intrare şi a abonamentelor.

Cota de impozit se determină după cum urmează:

- în cazul unui spectacol de teatru, balet, operă, operetă sau altă manifestare muzicală, film, spectacol de circ, competiţie sportivă internă sau internaţională, cota de impozit este egală cu 2%;
- în cazul oricărei manifestări artistice sau activităţi distractive, cota de impozit este egală cu 5%.

Scutiri: impozitul pe spectacole nu se aplică spectacolelor organizate în scop umanitar.

Impozitul pe spectacole se plăteşte lunar, până la data de 15, inclusiv, a lunii următoare celei în care a avut loc spectacolul.

g) Taxa hotelieră se încasează de către persoanele juridice prin intermediul cărora se realizează cazarea, odată cu luarea în evidenţă a persoanelor cazate. Unitatea de cazare are obligaţia de a vărsa taxa colectată la bugetul local al unităţii administrativ-teritoriale în raza căreia este situată aceasta.

Calculul taxei hoteliere

- Taxa se determină prin aplicarea cotei stabilite la tarifele de cazare. Cota taxei se stabileşte de Consiliul local şi este cuprinsă între **0,5** şi **5%** (poate varia în funcţie de clasa cazării în hotel).

Scutiri:

- persoane fizice în vârstă de până la 18 ani, inclusiv;
- persoane fizice cu handicap sau invalide de gradul I sau II;
- pensionari sau studenţi;
- persoane fizice, pe durata satisfacerii stagiului militar;
- văduvele de război.

Unităţile de cazare au obligaţia de a vărsa taxa hotelieră la bugetul local, lunar, până la data de 10, inclusiv, a lunii următoare celei în care s-a colectat taxa hotelieră de la persoanele care au plătit cazarea.

Aplicaţii

1. Să se calculeze impozitul pentru o clădire situată în mediul urban, ştiind că:
- clădirea se află în proprietatea unei persoane fizice;
- suprafaţa clădirii este de 100 m^2;
- valoarea corespunzătoare tipului de clădire – 310 lei/ m^2;
- coeficientul specific rangului zonei – 1,30;

Rezolvare:

Imp. clădire = 310 x 100 x 1,30 = 40.300 lei

Imp. clădire = 40.300 x 0,2% = 80,6 lei

2. Să se calculeze impozitul datorat pentru un spectacol de teatru, ştiind că s-au vândut bilete în valoare de 5.000 de lei.

Rezolvare:

Imp. spectacol = 5.000 x 2% = 100 lei.

Schemă recapitulativă

Impozitele şi taxele locale
- impozitul pe clădiri (este datorat anual de către orice persoană care are în proprietate o clădire situată în România);
- impozitul pe teren (este datorat anual de către orice persoană care are în proprietate un teren situat în România);
- taxa asupra mijloacelor de transport (datorată de orice persoană care are în proprietate un mijloc de transport ce trebuie înmatriculat în România);
- taxa pentru eliberarea certificatelor, avizelor şi autorizaţiilor;
- taxa pentru folosirea mijloacelor de reclamă şi publicitate (se plăteşte de către orice persoană care beneficiază de servicii de reclamă şi publicitate în România, în baza unui contract sau a unui alt fel de înţelegere încheiată cu o altă persoană sau de către orice persoană care utilizează un panou, afişaj pentru reclamă şi publicitate într-un loc public).

Impozitele și taxele locale

- impozitul pe spectacole (se datorează de către orice persoană care organizează o competiție artistică, sportivă sau distractivă în România);
- taxa hotelieră (se încasează de către persoanele juridice prin intermediul cărora se realizează cazarea, odată cu luarea în evidență a persoanelor cazate);
- taxe speciale;
- alte taxe locale.

Întrebări și teme:

I. 1. Cine datorează impozitul pe teren?

2. Care sunt categoriile de persoane scutite de la plata taxei hoteliere?

3. Cum se determină impozitul pe spectacole?

4. Cum se calculează taxa pentru mijloacele de transport?

5. Când se plătește impozitul pe clădire?

II. Test grilă

1. Impozitul pe clădire este datorat:
a) anual;
b) trimestrial;
c) lunar;
d) semestrial;
e) până la 15 martie.

2. Pentru clădirile situate în mediul rural cota de impozit pentru persoane fizice este de:
a) 0,3%;
b) 0,2%;
c) 0,1%;
d) 0,4%;
e) 0,5%.

3. Cota taxei hoteliere este cuprinsă între:
a) 0,1% și 1%;
b) 0,5% și 5%;
c) 0,3% și 5%;
d) 0,4% și 3%
e) 1,5% și 5%.

4. Cota de impozit pentru competițiile sportive interne și internaționale este de:
a) 3%;
b) 5%;
c) 2%;
d) 1%;
e) 0,5%.

5. Taxa hotelieră se plătește:
a) anual;
b) trimestrial;
c) lunar;
d) semestrial;
e) până la 15 martie.

III. 1. Să se calculeze impozitul pe o clădire situată în mediul rural, știind că:
- acea clădire se află în proprietatea unei persoane fizice;
- suprafața clădirii este de 70 m^2;
- valoarea corespunzătoare tipului de clădire – 140 lei/ m^2;
- coeficientul specific rangului zonei – 1,15.

2. Să se calculeze impozitul datorat pentru un meci de fotbal din campionatul intern, știind că s-au vândut bilete în valoare de 12.000 de lei.

3. Să se calculeze taxa hotelieră pentru o persoană care a plătit un tarif de cazare în valoare de 400 de lei, cota taxei hoteliere fiind de 2,5%.

Impozitele și taxele locale

- impozitul pe spectacole (se datorează de către orice persoană care organizează o competiție artistică, sportivă sau distractivă în România);
- taxa hotelieră (se încasează de către persoanele juridice prin intermediul cărora se realizează cazarea, odată cu luarea în evidență a persoanelor cazate);
- taxe speciale;
- alte taxe locale.

Întrebări și teme:

I. 1. Cine datorează impozitul pe teren?

2. Care sunt categoriile de persoane scutite de la plata taxei hoteliere?

3. Cum se determină impozitul pe spectacole?

4. Cum se calculează taxa pentru mijloacele de transport?

5. Când se plătește impozitul pe clădire?

II. Test grilă

1. Impozitul pe clădire este datorat:
a) anual;
b) trimestrial;
c) lunar;
d) semestrial;
e) până la 15 martie.

2. Pentru clădirile situate în mediul rural cota de impozit pentru persoane fizice este de:
a) 0,3%;
b) 0,2%;
c) 0,1%;
d) 0,4%;
e) 0,5%.

3. Cota taxei hoteliere este cuprinsă între:
a) 0,1% și 1%;
b) 0,5% și 5%;
c) 0,3% și 5%;
d) 0,4% și 3%
e) 1,5% și 5%.

4. Cota de impozit pentru competițiile sportive interne și internaționale este de:
a) 3%;
b) 5%;
c) 2%;
d) 1%;
e) 0,5%.

5. Taxa hotelieră se plătește:
a) anual;
b) trimestrial;
c) lunar;
d) semestrial;
e) până la 15 martie.

III. 1. Să se calculeze impozitul pe o clădire situată în mediul rural, știind că:
- acea clădire se află în proprietatea unei persoane fizice;
- suprafața clădirii este de 70 m^2;
- valoarea corespunzătoare tipului de clădire – 140 lei/ m^2;
- coeficientul specific rangului zonei – 1,15.

2. Să se calculeze impozitul datorat pentru un meci de fotbal din campionatul intern, știind că s-au vândut bilete în valoare de 12.000 de lei.

3. Să se calculeze taxa hotelieră pentru o persoană care a plătit un tarif de cazare în valoare de 400 de lei, cota taxei hoteliere fiind de 2,5%.

II CHELTUIELILE PUBLICE

1. Clasificarea cheltuielilor publice

În vederea asigurării îndeplinirii funcțiilor statului sunt necesare resurse bănești, mobilizate prin intermediul relațiilor financiare. Utilizarea resurselor bănești are loc prin intermediul cheltuielilor publice, statul acoperind necesitățile publice de bunuri și servicii.

Statul, printr-un sistem complex de organe și instituții, asigură finanțarea obiectivelor în cadrul sectorului public, atât în sfera nematerială, cât și în sfera producției materiale.

Cheltuielile publice exprimă relații economico-sociale în formă bănească, manifestate între stat, pe de o parte, și persoane fizice și juridice, pe de altă parte, în procesul repartizării și utilizării resurselor financiare ale statului, în scopul îndeplinirii funcțiilor acestuia.

Categoria de cheltuieli publice este strâns legată de ansamblul operațiunilor de repartizare și utilizare a fondurilor statului pentru finanțarea acțiunilor socioculturale, servicii publice generale, ordine publică internă, securitate socială, acțiuni economice, apărare națională etc.

Cheltuielile publice nu trebuie confundate cu cheltuielile bugetare.

Cheltuielile publice cuprind toate cheltuielile efectuate în sectorul public, atât de la bugetul statului, cât și din fondurile proprii ale regiilor autonome și societăților comerciale cu capital de stat și ale instituțiilor publice etc. Aprobarea acestora se efectuează de către ordonatorii de credite.

Cheltuielile bugetare reprezintă numai o parte a cheltuielilor publice, finanțate de la bugetul de stat, bugetele locale și bugetul asigurărilor sociale de stat. Aprobarea acestora se efectuează de către Parlament sau de către consiliile locale.

Principiile care stau la baza determinării cheltuielilor bugetare în cadrul cheltuielilor publice

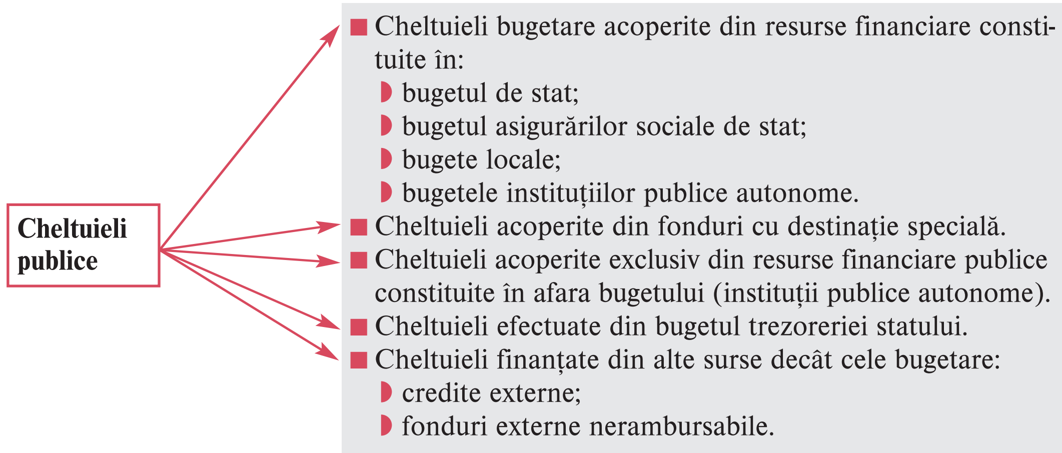
- efectuarea cheltuielilor bugetare este condiționată de ponderea expresă și aprobarea nivelului acestora (de către Parlament sau de către consiliile locale) în conformitate cu legea finanțelor publice;
- finanțarea se efectuează în funcție de gradul de subordonare a instituțiilor sau activitățile cu caracter bugetar (bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat, bugetele locale, fondurile speciale);
- exercitarea controlului financiar cu caracter preventiv referitor la alocarea și utilizarea resurselor financiare publice;
- utilizarea resurselor alocate este determinată de îndeplinirea condițiilor legale, și nu de existența resurselor bănești;
- nerambursabilitatea sumelor alocate și cheltuite conform destinațiilor pentru care s-au aprobat aceste sume.

Conținutul economic al cheltuielilor publice se află în strânsă legătură cu destinația lor, deoarece:

- exprimă ***consum definitiv*** de produs intern brut, reprezentând valoarea plăților pe care le efectuează instituțiile publice sub forma cheltuielilor curente;
- exprimă o ***avansare*** de produs intern brut, reprezentând participarea statului la finanțarea formării brute de capital.

În analiza cheltuielilor, indicatorul cel mai semnificativ de caracterizare a nivelului și dinamicii cheltuielilor publice este ponderea cheltuielilor publice în PIB. Mărimea cheltuielilor publice pe diferite activități este reflectată de ponderea fiecărei categorii de cheltuieli publice în totalul acestora.

Prezentarea cheltuielilor publice în raport cu cheltuielile bugetare

Cheltuielile publice contribuie la:

- repartizarea produsului național brut pentru dezvoltare şi consum, determinând creşterea produsului național brut şi a avuției naționale;
- realizarea deflației;
- reducerea şomajului.

Cheltuielile publice sunt efectuate pe baza fondurilor constituite în afara bugetului.

Cheltuielile bugetare sunt efectuate în funcție de prevederile exprese cuprinse în buget. În vederea efectuării acestora trebuie îndeplinite şi condițiile legale.

Indicatorii de exprimare a cheltuielilor publice pot fi grupați în trei categorii:

1. Indicatori privind nivelul cheltuielilor publice

a. volumul cheltuielilor publice – exprimă totalitatea cheltuielilor publice prevăzute în bugetele cuprinse în sistemul bugetar;

$$CPT = \Sigma CPT_i$$

- în expresie nominală – reprezintă cheltuielile publice exprimate în *prețuri curente ale anului de calcul;*

$$CPTn = \Sigma CPTni$$

- în expresie reală – exprimă totalitatea cheltuielilor publice în *prețuri constante ale unei perioade de bază;*

$$CPT_r = \frac{CPTn}{IP}$$

CPTn = valoarea nominală;
IP = indicele prețurilor de consum sau deflatorul PIB.

b. ponderea cheltuielilor publice în PIB – exprimă partea din PIB-ul realizat într-un an, necesară pentru a acoperi nevoile colective ale societății;

$$\%CPT_{PIB} = \frac{CPT}{PIB} \times 100$$

c. cheltuieli publice pe locuitor – suma alocată fiecărui locuitor în urma redistribuirii fondurilor publice pe destinații, conform politicii financiare promovată de stat.

$$CP_{loc.} = \frac{CPT}{Populație}$$

2. Indicatori privind structura cheltuielilor publice

Ponderea fiecărei categorii de cheltuieli în totalul cheltuielilor publice exprimă modul de alocare a cheltuielilor publice, în funcție de importanța nevoilor sociale.

$$g_i = \frac{CP_i}{CPT} \times 100$$

3. Indicatori privind dinamica cheltuielilor publice

a. modificarea absolută a cheltuielilor publice exprimă suma cu care se modifică volumul cheltuielilor publice de la o perioadă la alta;

$$\Delta CP = CP_1 - CP_0$$

- în expresie nominală – reprezintă suma cu care se modifică volumul cheltuielilor publice exprimate în *prețurile curente ale perioadelor luate în considerare;*

$$\Delta CP_n = CP_{n_1} - CP_{n_0}$$

- în expresie reală – exprimă suma cu care se modifică volumul cheltuielilor publice exprimate în *prețuri constante ale unei perioade de bază*, precum şi influențele determinate de modificarea prețurilor;

$$\Delta CP_r = CP_{r_1} - CP_{r_0}$$

b. modificarea relativă a cheltuielilor publice – exprimă procentul cu care variază cheltuielile publice de la o perioadă la alta;

$$\%\Delta CP = \frac{CP_1 - CP_0}{CP0} \times 100$$

- în expresie nominală – reprezintă modificarea procentuală a cheltuielilor publice exprimate în prețuri curente ale perioadelor analizate;

$$\%\Delta CPn = \frac{CP_{n_1} - CP_{n_0}}{CP_{n_0}} \times 100$$

- în expresie reală – reprezintă modificarea procentuală a cheltuielilor publice exprimate în *prețuri constante;*

$$\%\Delta CP_r = \frac{CP_{r_1} - CP_{r_0}}{CP_{r_0}}$$

c. modificarea ponderii cheltuielilor publice în PIB – exprimă modificarea proporției de alocare a PIB-ului destinată acoperirii nevoilor colective;

$$\%\Delta CP_{PIB} = \left(\frac{CP_1}{PIB_1} - \frac{CP_0}{PIB_0}\right) \times 100$$

d. modificarea cheltuielilor publice medii pe locuitor – exprimă modificarea gradului de alocare a cheltuielilor publice pe cap de locuitor;

$$\Delta CP_{loc.} = \frac{CP_1}{Populație_1} - \frac{CP_0}{Populație_0}$$

e. modificarea structurii cheltuielilor publice – exprimă modificarea alocării cheltuielilor publice în funcție de importanța socială;

$$\%\Delta g_i = \left(\frac{CP_{i_1}}{CPT_1} - \frac{CP_{i_0}}{CPT_0}\right) \times 100$$

f. indicatorul privind corespondența dintre modificarea cheltuielilor publice și modificarea PIB-ului – indicatorul de corespondență poate lua următoarele valori:

- > 1;
- $= 1$;
- < 1.

$$k_{CP_1PIB} = \frac{\frac{CP_1}{CP_0} \times 100}{\frac{PIB_1}{PIB_0} \times 100} = \frac{I_{CP}}{I_{PIB}}$$

g. elasticitatea cheltuielilor publice în raport cu PIB – exprimă modificarea procentuală a cheltuielilor publice la modificarea cu 1% a produsului intern brut.

$$k_{CP_1PIB} = \frac{\frac{CP_1 - CP_0}{CP_0} \times 100}{\frac{PIB_1 - PIB_0}{PIB_0} \times 100}$$

Factorii care influențează creșterea cheltuielilor publice sunt:

1. factori demografici;
2. factori economici;
3. factori sociali;
4. urbanizarea;
5. factori militari;
6. factori politici;
7. factori de ordin istoric.

Clasificația bugetară cuprinde toate cheltuielile efectuate în sectorul public, atât de la bugetul statului, cât și din fondurile proprii ale regiilor autonome și societăților comerciale cu capital de stat și ale instituțiilor de stat etc.

În literatura de specialitate se utilizează mai multe tipuri de clasificații ale cheltuielilor publice:

- administrativă;
- economică;
- funcțională;
- financiară;
- în funcție de rolul lor în procesul reproducerii sociale;
- gruparea folosită de organismele O.N.U.;
- clasificații mixte sau combinate.

În România cheltuielile publice sunt clasificate astfel:

1. Clasificație administrativă

În funcție de instituțiile prin care se efectuează, cheltuielile publice se clasifică astfel:

- Ministere (departamente, agenții guvernamentale);
- Instituții publice autonome;
- Unități administrativ-teritoriale etc.

Alocațiile bugetare se stabilesc pe beneficiari:

- Ministere şi alte instituții centrale;
- Județe;
- Municipii;
- Oraşe;
- Comune etc.

Acest criteriu este folosit pentru repartizarea cheltuielilor publice pe ordonatorii de credite bugetare.

Clasificația administrativă sau instituțională se utilizează la repartizarea fondurilor publice în cadrul clasificației funcționale la nivelul ordonatorilor de credite:

- ordonatori de credite principali (gradul I) – instituții publice care nu sunt subordonate altor instituții;
- ordonatori de credite secundari (gradul II);
- ordonatori de credite terțiari (gradul III).

2. Clasificație economică – scoate în evidență natura cheltuielilor finanțate pe seama resurselor financiare publice. Cheltuielile publice sunt grupate în două mari categorii:

A.	B.
cheltuieli curente (de funcționare);	cheltuieli cu bunurile şi serviciile;
cheltuieli de capital (de investiții);	cheltuieli de transfer (de redistribuire).

A. Cheltuielile curente (de funcționare) – sunt destinate să asigure bunul mers al activității instituțiilor publice, finanțarea unor acțiuni publice, plățile efectuate anumitor categorii de persoane cu venituri insuficiente sau lipsite de venituri. Acestea reprezintă un consum definitiv de produs intern brut şi au la bază ideea de contraprestație.

Ex.:
- plata de bunuri şi servicii efectuate de către instituțiile publice (inclusiv drepturile de personal);
- plata dobânzilor;
- subvențiile şi transferurile.

Cheltuielile de capital (de investiții) - sunt sume alocate din bugetul de stat pentru realizarea unor bunuri publice cu caracter durabil, destinate sferei producției materiale sau sferei nemateriale, cum ar fi:

- construirea unor noi întreprinderi;
- construirea de autostrăzi;
- construirea unor clădiri administrative, şcoli, spitale etc.

B. Cheltuieli cu bunurile şi serviciile – aceste cheltuieli pot avea sau nu la bază o contraprestație în momentul şi în măsura în care acestea se efectuează de către stat.

Ex.:
- cheltuieli privind plata bunurilor şi serviciilor, prestațiilor şi a furniturilor necesare bunei funcționări a instituțiilor publice;
- achiziții de mobilier, aparatură şi echipamente.

Cheltuielile de transfer – reprezintă operaţiuni de redistribuire a unor sume de bani de la buget la dispoziţia:

- persoanelor juridice (instituţii cu activităţi autofinanţate, întreprinderi productive);
- persoanelor fizice (pensionari, şomeri, studenţi, elevi etc.);
- bugetelor locale.

În categoria cheltuielilor de transfer intră:

- cheltuieli pentru asistenţă socială: burse, pensii, ajutoare şi indemnizaţii definitive şi fără contraprestaţie;
- subvenţiile acordate de stat întreprinderilor publice sau întreprinderilor private aflate în dificultate;
- sumele alocate sectorului educativ şi cultural pentru acordarea de burse şi pentru sprijinul instituţiilor publice private;
- dobânzile plătite pentru împrumuturile interne şi externe contractate de către stat;
- cotizaţiile externe plătite de către stat la organizaţiile internaţionale.

În funcţie de conţinutul lor şi de legăturile pe care le implică între diferitele verigi ale sistemului bugetar, transferurile pot fi:

- consolidabile, efectuate între diferitele niveluri ale bugetelor;
- neconsolidabile, prin esenţa lor fiind cheltuieli de transfer.

Combinarea grupării cheltuielilor publice, cu cheltuielile de capital, cheltuielile privind bunurile şi serviciile plătite şi cheltuielile de transfer, permite definirea unei alte grupări:

- cheltuieli privind bunuri, care la rândul lor pot fi:
  - cheltuieli curente;
  - cheltuieli de capital;
- cheltuieli de transfer, care cuprind:
  - cheltuieli privind crearea de venituri în bani (alocaţii, asistenţă socială);
  - subvenţii acordate întreprinderilor productive sau instituţiilor pentru activităţile autofinanţate, în vederea acoperirii care devansează veniturile obţinute pe seama preţurilor sau tarifelor;
  - transferuri de capital.

În Legea bugetului de stat pe anul 2006 (conform Ordinului nr. 1954/2005 al Ministerului Finanţelor), în cadrul clasificaţiei economice, cheltuielile publice se grupează astfel:

CHELTUIELI – TOTAL			
I. CHELTUIELI CURENTE		**II. CHELTUIELI DE CAPITAL**	
TITLUL I	CHELTUIELI DE PERSONAL	**TITLUL X**	ACTIVE NEFINANCIARE
TITLUL II	BUNURI ŞI SERVICII	**TITLUL XI**	ACTIVE FINANCIARE
TITLUL III	DOBÂNZI	**TITLUL XII**	ÎMPRUMUTURI
TITLUL IV	SUBVENŢII	**TITLUL XIII**	RAMBURSĂRI DE CREDITE
TITLUL V	FONDURI DE REZERVĂ	**TITLUL XIV**	REZERVE
TITLUL VI	TRANSFERURI ÎNTRE UNITĂŢI ALE ADMINISTRAŢEI PUBLICE	**EXCEDENT/DEFICIT**	
TITLUL VII	ALTE TRANSFERURI		
TITLUL VIII	ASISTENŢĂ SOCIALĂ		
TITLUL IX	ALTE CHELTUIELI		

Clasificaţia economică ajută la detalierea cheltuielilor pe capitole, subcapitole, articole de cheltuieli şi aliniate. Conturile în contabilitatea publică, ce reflectă rezultatele execuţiei bugetare, sunt definite tot pe structura clasificaţiei economice.

3. Clasificația funcțională

Cheltuielile sunt grupate după profilul activității instituțiilor publice.

Acest criteriu este important pentru repartizarea resurselor financiare publice pe domenii de activitate, ramuri, sectoare de activitate. Instituțiile care funcționează în diferite domenii de activitate consumă resurse bugetare, iar conducătorii lor sunt ordonatori de credite bugetare. Acestea reflectă obiectivele politicii financiare ale statului.

La stabilirea acestor cheltuieli trebuie avute în vedere:
- numărul de salariați;
- rețeaua de instituții publice în funcțiune sau cele care urmează a se înființa în noul exercițiu bugetar;
- politica financiară a statului.

În funcție de domeniul în care aceste cheltuieli sunt efectuate, se va ține seama de o serie de aspecte, conform Legii finanțelor publice:

a) *în domeniul social* – utilizarea resurselor financiare ale statului pentru învățământ, sănătate, ocrotire socială, cultură, artă, tineret și sport, menținerea echilibrului ecologic, refacere și ocrotire a mediului înconjurător;

b) *în domeniul economic* – realizarea unor investiții și altor acțiuni economice de interes public, acordarea unor subvenții și alte mijloace stabilite potrivit legii;

c) *susținerea unor programe prioritare de cercetare, a cercetării fundamentale;*

d) *asigurarea cerințelor de apărare a țării, respectarea ordinii publice și siguranței naționale;*

e) *finanțarea administrației publice centrale și locale și a altor cheltuieli prevăzute de lege;*

f) *dobânzile aferente datoriei publice și cheltuielile determinate de emisiunea și plasarea valorilor mobiliare necesare finanțării acestei datorii, precum și riscul garanțiilor de stat.*

În cadrul *clasificației funcționale,* cheltuielile publice din Legea bugetului de stat pe anul 2006 (conform Ordinului nr. 1954/2005 al Ministerului Finanțelor) se grupează astfel:

PARTEA I
SERVICII PUBLICE GENERALE

- Autorități publice:
  - Președinția României;
  - Autorități legislative;
  - Autorități judecătorești;
  - Alte organe ale autorităților publice;
  - Autorități executive.

PARTEA A II-A
APĂRARE, ORDINE PUBLICĂ ȘI SIGURANȚĂ NAȚIONALĂ

- Apărare națională:
  - Administrație centrală;
  - Apărare națională și operațiuni de menținere a păcii;
  - Acțiuni de integrare euroatlantică și pentru constituirea forței de reacție rapidă;
  - Parteneriat pentru pace;
  - Plăți compensatorii.
- Ordine publică și siguranță națională:
  - Administrație centrală;
  - Poliție;
  - Protecție și pază contra incendiilor;
  - Jandarmerie;
  - Siguranță națională;
  - Penitenciare;
  - Alte instituții și acțiuni.

PARTEA A III-A
CHELTUIELI SOCIO-CULTURALE

- Învăţământ:
  - Administraţie centrală;
  - Învăţământ preşcolar;
  - Învăţământ primar şi gimnazial;
  - Învăţământ liceal;
  - Învăţământ superior;
  - Biblioteci centrale universitare şi pedagogice;
  - Internate, cămine, cantine;
  - Centre de calificare şi recalificare;
  - Servicii publice descentralizate;
  - Alte instituţii şi acţiuni de învăţământ.
- Sănătate:
  - Administraţie centrală;
  - Spitale;
  - Creşe;
  - Centre de transfuzii sanguine;
  - Centre de sănătate;
  - Servicii publice descentralizate;
  - Alte instituţii şi acţiuni sanitare;
- Cultură, religie şi acţiuni privind activitatea sportivă şi de tineret:
  - Administraţie centrală;
  - Biblioteci publice naţionale;
  - Muzee;
  - Teatre şi instituţii profesioniste de spectacole şi concerte;
  - Consolidarea şi restructurarea monumentelor istorice;
  - Culte religioase;
  - Activitatea sportivă;
  - Activitatea de tineret;
  - Servicii publice descentralizate;
  - Alte instituţii şi acţiuni.
- Asistenţă socială, alocaţii, pensii, ajutoare şi indemnizaţii:
  - Alocaţii;
  - Pensii;
  - Ajutoare şi indemnizaţii.

PARTEA A IV-A
SERVICII, DEZVOLTARE PUBLICĂ, LOCUINŢE, MEDIU ŞI APE

- Servicii şi dezvoltare publică;
- Mediu şi ape.

PARTEA A V-A
ACŢIUNI ECONOMICE

- Industrie;
- Agricultură şi silvicultură;
- Transporturi şi comunicaţii;
- Alte acţiuni economice.

PARTEA A VI-A
ALTE ACŢIUNI

- Cercetare ştiinţifică;
- Alte acţiuni.

PARTEA A VII-A
REZERVE, EXCEDENT/DEFICIT

- Rezerve;
- Fond de rezervă al Casei Naţionale de Pensii;
- Fond de rezervă al Casei Naţionale de Asigurări de Sănătate;
- Excedent;
- Deficit.

În bugetul de stat cheltuielile publice sunt înscrise conform principiului „cheltuielile sunt limite maxime“, iar nivelul cheltuielilor aprobate de parlament, ca limită maximă, poartă denumirea de *credite bugetare.*

4. Alte criterii de clasificare a cheltuielilor publice

Cheltuielile publice mai pot fi clasificate şi după alte criterii, astfel:

a) Din punctul de vedere al surselor de finanțare:

- Cheltuieli publice bugetare (Cbs) – finanțate din: bugetul de stat, bugetele locale, bugetul asigurărilor sociale de stat;
- Intrări anuale de credite externe (CRex);
- Venituri proprii ale instituțiilor publice (Cvp);
- Fonduri externe nerambursabile (Cfen).

Cheltuielile publice totale (Cpt) la nivelul administrației centrale se pot calcula pe baza relației:

Cpt = Cbs + CRex + Cvp + Cfen.

b) Din punctul de vedere al includerii lor în bugetul statului:

- Cheltuieli curente, ordinare – se cuprind în buget cu regularitate, în fiecare an, fiind determinate de întreținerea instituțiilor;
- Cheltuieli extraordinare – apar în mod întâmplător în bugetul statului, fiind destinate acoperirii unor necesități accidentale: secetă, inundații, cutremure, război etc., volumul lor fiind imprevizibil.

c) Din punctul de vedere al conținutului economic:

- Cheltuieli destinate realizării reproducției sociale – se asigură finanțarea regiilor autonome şi a societăților comerciale cu capital de stat;
- Cheltuieli destinate constituirii rezervelor materiale de stat – se finanțează anumite situații şi disproporții în economie;
- Cheltuieli destinate sferei nemateriale – cuprind cheltuielile de capital efectuate pentru procurarea mijloacelor fixe utilizate de instituțiile de învățământ, de ocrotire a sănătății, de cultură, de organele statului etc. şi cheltuieli curente pentru realizarea acțiunilor socioculturale, cu organele statului, apărarea națională, ordinea publică.

d) Din punctul de vedere al atribuțiilor statului:

- Cheltuieli publice pentru acțiuni economice, pentru protecția mediului şi cercetare, dezvoltare;
- Cheltuieli publice pentru acțiuni socioculturale;
- Cheltuieli publice pentru asigurările sociale;
- Cheltuieli pentru servicii publice generale, ordine publică, siguranță națională şi apărare.

Din punctul de vedere al structurii cheltuielile publice ale unei țări pot fi analizate pe diferite categorii, potrivit unui criteriu de clasificare. Cele mai importante grupări sunt:

- clasificația economică;
- clasificația funcțională.

Determinarea structurii cheltuielilor publice este necesară pentru a se stabili în ce proporție au fost orientate resursele financiare ale statului destinate anumitor obiective: sociale, economice, administrative, militare etc., precum şi pentru urmărirea în dinamică a modificării opțiunilor bugetare sau extrabugetare ale statului.

Stabilirea ponderii (greutății specifice) fiecărei categorii de cheltuieli publice în totalul acestora se realizează pe baza relației:

$$gs_{Cpi} = \frac{gs_{Cpi}}{gs_{Cpt}} \times 100$$

din care: gs = ponderea categoriei de *cheltuieli* publice *i*, în totalul cheltuielilor publice;
gs_{Cpi} = cheltuieli publice ale grupării *i*;
gs_{Cpt} = cheltuieli publice totale;
i = 1... n grupări de cheltuieli.

Structura funcțională a cheltuielilor bugetului central consolidat al României în perioada 1990-2001 (ani selecționați)

Anul raportării	Total cheltuieli	Servicii publice generale	Apărare	Ordine internă	Educație	Sănătate	Securitate	Loc. gosp. com.	Acțiuni economice	Alte acțiuni
1990	100	1,3	10,3	1,7	2,7	8,6	31,4	-	38,3	5,2
1995	100	3,2	6,7	3,6	9,3	7,6	33,5	0,9	23,1	1,2
2000	100	3,4	4,9	7,1	10,6	12,9	28,2	0,8	14,0	0,1
2001	100	4,1	5,1	7,1	5,8	15,5	31,4	1,9	13,9	0,1

Date preluate din Government Finance Statistics Yearbook International Monetary Fund, 2001, 2002.

Din datele prezentate, se poate observa că după ponderile cele mai mari deținute de cheltuielile cu securitatea socială (28,2% – 2000; 33,5% – 1995) urmează cele ale acțiunilor economice, însă acestea înregistrează o descreştere continuă (38,3% – 1990; 13,9% – 2001), iar celelalte cheltuieli înregistrează o pondere mai mică de 10%.

Schemă recapitulativă

Conținutul economic şi criteriile de clasificare a cheltuielilor publice

1. Definiția cheltuielilor publice

2. Definiția cheltuielilor bugetare

3. Conținutul economic al cheltuielilor publice

4. Indicatorii de exprimare a cheltuielilor publice
- indicatori privind nivelul cheltuielilor publice;
- indicatori privind structura cheltuielilor publice;
- indicatori privind dinamica cheltuielilor publice.

5. Factori care influențează creşterea cheltuielilor publice
- factori demografici;
- factori economici;
- factori sociali;
- urbanizarea;
- factori militari;
- factori politici;
- factori de ordin istoric.

6. Criterii de clasificare a cheltuielilor publice
- administrative;
- economice;
- funcționale;
- financiare;
- în funcție de rolul lor în procesul reproducerii sociale;
- gruparea folosită de organismele O.N.U.;
- clasificații mixte sau combinate.

Întrebări și teme

I. 1. Prezentați indicatorii de dinamică.
2. Definiți clasificația bugetară.
3. Prezentați criteriile de clasificare a cheltuielilor publice.
4. Care sunt factorii care influențează creșterea cheltuielilor publice?

II. Stabiliți corespondența între termenii din coloana A și definițiile corespunzătoare din coloana B.

A.	B.
Cheltuielile publice	gruparea veniturilor și cheltuielilor bugetare într-o ordine obligatorie și după criterii unitare.
Cheltuielile bugetare	gruparea cheltuielilor după destinația lor pentru a evalua alocarea fondurilor publice unor activități sau obiective care definesc necesitățile publice.
Clasificația bugetară	cuprind toate cheltuielile efectuate în sectorul public, atât de la bugetul statului, cât și din fondurile proprii ale regiilor autonome și societățile comerciale cu capital de stat, instituțiilor de stat etc.
Clasificația funcțională	reprezintă numai o parte a cheltuielilor publice, finanțate de la bugetul de stat, bugetele locale și bugetul asigurărilor sociale.

III. Test grilă

1. Cheltuielile publice exprimă:
a) relații economico-sociale în formă bănească;
b) cheltuielile efectuate de stat pentru refacerea imaginii sale în străinătate;
c) în toate cazurile exprimă un consum definitiv de produs intern brut;
d) în toate cazurile exprimă o avansare de produs intern brut;
e) totalitatea cheltuielilor care se efectuează la nivelul unui stat.

2. O avansare de produs intern brut reprezintă:
a) împrumuturile primite de la organisme internaționale;
b) cheltuielile cu sănătatea;
c) cheltuielile cu rambursarea împrumuturilor;
d) cheltuielile cu investițiile;
e) cheltuielile cu apărarea.

3. Cheltuielile de transfer cu caracter economic sunt:
a) subvențiile;
b) bursele;
c) alocațiile de sprijin;
d) ajutoarele sociale;
e) pensiile.

4. Cheltuielile fără contraprestație au caracter de:
a) subvenții;
b) alocare a unor venituri pentru care se percepe dobândă;
c) cheltuieli care se vor recupera în viitor;
d) cheltuieli care nu au un caracter definitiv;

e) cheltuieli nefinanciare.

5. Cheltuielile reale reprezintă:
a) cheltuieli pentru investiții;
b) un consum definitiv de produs intern brut;
c) cheltuieli care se achită prin numerar;
d) cheltuieli care se efectuează pentru construirea de drumuri şi poduri;
e) niciuna din variantele de mai sus.

6. Indicatorul cel mai semnificativ de caracterizare a nivelului şi dinamicii cheltuielilor publice este:
a) volumul cheltuielilor publice;
b) creşterea nominală a cheltuielilor publice;
c) ponderea cheltuielilor publice în PIB;
d) gradul de acoperire al cheltuielilor publice din împrumuturi.

7. Factorii care influențează creşterea cheltuielilor publice sunt:
a) demografici şi economici;
b) sociali (urbanizarea);
c) militari;
d) de ordin istoric, politici;
e) toți factorii de mai sus.

8. Indicatorii de exprimare a cheltuielilor publice pot fi grupați în trei categorii:
a) indicatori privind nivelul cheltuielilor publice;
b) indicatori privind structura cheltuielilor publice;
c) indicatori privind dinamica cheltuielilor publice;
d) indicatori privind nivelul cheltuielilor publice; indicatori privind structura cheltuielilor publice; indicatori privind dinamica cheltuielilor publice;
e) indicatori privind clasificarea cheltuielilor publice.

9. În literatura de specialitate se utilizează mai multe tipuri de clasificații ale cheltuielilor publice:
a) administrativă, economică, funcțională, financiară;
b) în funcție de rolul lor în procesul reproducerii sociale;
c) gruparea folosită de organismele O.N.U.;
d) mixte sau combinate, administrativă, economică, funcțională, financiară, gruparea folosită de organismele O.N.U.;
e) cheltuielile publice nu se clasifică.

10. Clasificația administrativă sau instituțională se utilizează la repartizarea fondurilor publice în cadrul clasificației funcționale la nivelul ordonatorilor de credite:
a) ordonatori de credite principali, ordonatori de credite secundari, ordonatori de credite terțiari;
b) ordonatori de credite principali; ordonatori de credite secundari;
c) ordonatori de credite terțiari;
d) ordonatori de credite secundari;
e) ordonatori de credite principali.

IV. Se prezintă următoarele date referitoare la situația cheltuielilor publice:

Indicatori	Unități de măsură	Anul n+1	Anul n+2
Cheltuieli publice totale	mld. u.m. prețuri curente	77.000	106.000
Cheltuieli pentru învățământ	mld. u.m. prețuri curente	22.260	26.740
Cheltuieli pentru sănătate	mld. u.m. prețuri curente	3.184	3.516
Cheltuieli pentru ordine publică	mld. u.m. prețuri curente	6.710	8.400
PIB	mld. u.m. prețuri curente	368.300	520.000
Curs de schimb	u.m. naționale/USD	10.900	18.200
Populație	mil. locuitori	25	26

V. Determinați:
a. indicatorii de nivel pentru cheltuielile publice totale;
b. indicatorii de dinamică ai cheltuielilor publice totale;
c. ponderea cheltuielilor publice pentru sănătate, învățământ şi ordine publică în raport cu PIB şi în raport cu cheltuielile publice totale.

2. Prezentarea cheltuielilor publice
2.1. Cheltuieli pentru finanțarea acțiunilor socioculturale
2.1.1. Caracterizare generală

Cheltuielile pentru acțiuni socioculturale cuprinse în bugetul statului sunt necesare pentru:
- asigurarea instruirii;
- pregătirea forței de muncă;
- ridicarea nivelului de cultură;
- ocrotirea sănătății cetățenilor;
- asigurările şi asistența socială.

Finanțarea anumitor acțiuni cu caracter socio-cultural urmăreşte satisfacerea necesităților publice sociale care presupun realizarea a trei obiective:

1. Restrângerea ariei de nesiguranță a vieții indivizilor, astfel încât să se asigure resursele necesare în caz de şomaj, boli, bătrânețe etc.;
2. Garantarea unui venit minim pentru toți membrii societății;
3. Asigurarea pentru toți membrii societății a unor standarde de viață considerate minime, prin intermediul serviciilor publice generale.

Cea mai mare parte a membrilor societății beneficiază de acțiunile socioculturale finanțate de stat pe baza unor programe sociale.

Cheltuielile socioculturale exercită o influență asupra dezvoltării economice, deoarece au ca scop întreținerea, refacerea şi dezvoltarea aptitudinilor fizice şi intelectuale ale oamenilor, asigurarea materială a cetățenilor inapți de muncă, formarea profesională şi moral-spirituală a acestora.

Acțiunile socioculturale reprezintă servicii sociale, au un caracter productiv, care contribuie la dezvoltarea economico-socială şi conduc la crearea de venit național. Între cheltuielile pentru acțiuni socioculturale şi cheltuielile pentru dezvoltare economică există relații de intercondiționare, respectiv o dezvoltare economică va avea ca rezultat o creştere a resurselor financiare necesare pentru desfăşurarea unor activități şi finanțarea unor acțiuni socioculturale, iar acțiunile de învățământ, sănătate, cultură, securitate socială contribuie la instruirea şi pregătirea profesională a personalului, la păstrarea stării de sănătate a populației sau la refacerea acesteia, ceea ce determină la rândul său o creştere a productivității muncii, o dezvoltare a activității economice şi sociale.

Cheltuielile pentru acțiuni socioculturale sunt considerate „investiții în resurse umane“, deoarece cuprind cheltuieli efectuate pentru creşterea şi dezvoltarea complexă a individului.

Sursele de finanțare a cheltuielilor pentru acțiuni socioculturale pot fi:
- <u>publice</u>
- <u>private</u>
- <u>interne</u>
- <u>externe</u>

„Investițiile de resurse umane“ cuprind:
- investiția intelectuală;
- investiția pentru sănătate;
- investiția culturală.

Sursele de finanțare:

Investiția intelectuală	presupune cheltuieli pentru învățământ și pregătire profesională, efectuate în scopul educației, instruirii și calificării forței de muncă. Acestea reprezintă o avansare de venit național pentru creșterea gradului de calificare a indivizilor; totodată, au efecte pe termen lung, pe parcursul vieții active a beneficiarului investiției.
Investiția pentru sănătate	cuprinde cheltuieli pentru asigurarea asistenței medicale și pentru acțiuni de prevenire și conservare a stării de sănătate a membrilor societății. Aceasta reprezintă un factor al dezvoltării economice și sociale care determină creșterea demografică, reducerea numărului de zile de incapacitate temporară de muncă, reîncadrarea în muncă a celor care au fost temporar bolnavi, creșterea capacității de muncă.
Investiția culturală	cuprinde cheltuieli pentru acțiuni de cultură și artă ce contribuie la creșterea nivelului de cultură și educație a membrilor societății și reprezintă, de asemenea, un factor în dezvoltarea economică și socială. Cheltuielile sunt efectuate pentru bunuri și servicii cultural-artistice de care populația beneficiază direct (filme, spectacole, emisiuni de televiziune și radio) sau indirect (muzee, patrimoniul cultural, biblioteci).

a) Alocații bugetare pentru scopuri socioculturale.
b) Cotizații sau contribuții suportate de persoane fizice și juridice pentru constituirea unor fonduri financiare cu destinație socială:
- bugetul asigurărilor sociale;
- fondurile pentru asigurări de sănătate;
- fondurile pentru ajutor de șomaj.

c) Fonduri proprii ale agenților economici destinate pregătirii cadrelor, protecției muncii și acțiunilor socioculturale sportive;
d) Veniturile proprii ale instituțiilor socioculturale obținute din activitatea proprie, din prestări de servicii sau exploatarea unor bunuri;
e) Veniturile populației: taxe, contribuții, cumpărări de cărți, medicamente etc.;
f) Fondurile organizațiilor fără scop lucrativ: donații, subvenții acordate de organizațiile neguvernamentale, instituțiile de caritate, fundațiile, asociațiile, bisericile și alte așezăminte de cult;
g) Ajutoare financiare externe sub forma unor credite rambursabile și ajutoare nerambursabile acordate de organisme internaționale (UNESCO, UNICEF, Banca Mondială, O.M.S.), organisme regionale (Uniunea Europeană prin intermediul Fondului European Social sau PHARE).

Cheltuielile socioculturale pot fi grupate după destinația lor în:

Cheltuieli curente destinate întreținerii și funcționării instituțiilor publice socioculturale	*Cheltuieli de capital* – pentru investiții
• Salariile; • C.A.S.; • Cheltuieli cu reparațiile; • Cheltuieli administrativ-gospodărești; • Medicamente etc.	• Construcții destinate activităților socioculturale și dotarea acestora cu instalații și aparatură; • Bunuri care asigură creșterea produsului intern brut (creații artistice, prototipuri obținute în cercetarea științifică, aplicate în învățământ etc.).

În vederea fundamentării cheltuielilor pentru acţiuni socioculturale se ţine seama de indicatorii specifici stabiliţi pe bazele:
- normelor de consum specifice;
- normativelor valorice pentru fiecare tip de cheltuială.

De asemenea, s-au elaborat tehnici, în scopul determinării rezultatelor acestora, a *efectelor* şi *eficienţei,* prin:
- analiza cost-beneficii;
- analiza cost-eficienţă;
- planificare, programare, sistem bugetar – metoda raţionalizării opţiunilor bugetare.

În urma efectuării cheltuielilor pentru acţiuni socioculturale se obţin efecte:
- economice;
- sociale;
- umane etc.

Aprecierea eficienţei sau a eficacităţii cheltuielilor publice prin acţiuni socioculturale şi utilizarea fondurilor alocate în aceste scopuri sunt de competenţa factorilor de decizie politică şi a celor executivi.

În acţiunile socioculturale eficienţa poate fi examinată din punctul de vedere al:
- acţiunii respective;
- cheltuielilor efectuate pentru aceste acţiuni.

Eficienţa acţiunilor socioculturale reflectă calitatea activităţii desfăşurate şi se exprimă prin eficienţa procesului de învăţământ, a activităţii cultural-artistice, a activităţii sanitare; aceasta se evidenţiază ca o *eficienţă internă.*

Eficienţa cheltuielilor pentru acţiuni socioculturale este reflectată de relaţia dintre efort, exprimat prin volumul cheltuielilor, şi efectul cheltuielilor, manifestat pe multiple planuri: material, social, uman, cultural. Această eficienţă este o *eficienţă externă* şi se exprimă atât prin indicatori sub formă materială, cât şi sub formă valorică.

Creşterea cheltuielilor pentru acţiuni socioculturale este determinată şi condiţionată de dezvoltarea economiei naţionale, însă la rândul lor aceste cheltuieli pot influenţa în bună măsură realizarea acţiunilor economice. Odată cu creşterea produsului naţional brut are loc şi creşterea cheltuielilor pentru acţiuni socioculturale.

Volumul cheltuielilor pentru acţiuni socioculturale este influenţat şi de *factorul demografic* şi de *creşterea costului* serviciilor sociale.

Cheltuielile publice pentru acţiuni socioculturale cuprind subgrupe de cheltuieli de:

a) învăţământ; b) sănătate; c) cultură, religie, acţiuni sportive şi de tineret;	d) asistenţă socială, alocaţii, pensii, ajutoare şi indemnizaţii; e) asigurări sociale de stat;	f) ajutorul de şomaj; g) alte cheltuieli socioculturale.

Schemă recapitulativă

1. Cheltuielile publice pentru acțiuni socioculturale – sunt necesare pentru satisfacerea nevoilor sociale și sunt îndreptate spre prestări de servicii realizate astfel:

- gratuit;
- cu plată redusă;
- sub formă de transferuri bănești (alocații bugetare, pensii, indemnizații).

2. Nevoile sociale

- sunt asigurate prin intermediul învățământului, culturii, sănătății, protecției sociale etc.;
- sunt investiții pe termen lung;
- sunt necesare importante resurse financiare din partea statului.

3. Rolurile cheltuielilor publice pentru acțiuni socioculturale

- rol economic:
  - stimulează producția de bunuri și servicii socioculturale;
  - influențează cererea de bunuri și servicii socioculturale;
  - influențează consumul;
- rol social:
  - asigură protecția socială;
  - asigură educația și instrucția populației;
  - influențează evoluția demografică;
  - asigură asistență medicală indivizilor;
  - asigură creșterea nivelului cultural, artistic și de civilizație.

4. Volumul cheltuielilor publice pentru acțiuni socioculturale este influențat de:

- factorul demografic;
- creșterea costului serviciilor sociale sau a nivelului ajutoarelor, a alocațiilor;
- modul în care pot fi obținute;
- gradul de dezvoltare economică a țărilor respective.

5. Cheltuielile publice pentru acțiuni socioculturale cuprind:

- învățământ;
- sănătate;
- securitate socială;
- cultură, religie, acțiuni sportive și de tineret.

2.1.2. Cheltuieli publice pentru învăţământ

Cheltuielile pentru învăţământ deţin o pondere importantă în cadrul cheltuielilor pentru acţiuni socioculturale, învăţământul contribuind într-o măsură din ce în ce mai mare la progresul societăţii. Acestea sunt destinate asigurării instruirii şi pregătirii forţei de muncă.

Cheltuielile pentru învăţământ constituie un avans de produs intern brut, deoarece resursele bugetare folosite pentru învăţământ nu se consumă definitiv, ele se regăsesc în nivelul pregătirii profesionale a membrilor societăţii şi sunt considerate „investiţii intelectuale", componentă a investiţiilor în resurse umane, care prezintă unele caracteristici faţă de investiţia materială:

- investiţiile intelectuale sunt investiţii pe termen lung deoarece efectele lor apar după o perioadă relativ îndelungată;
- termenul de recuperare al investiţiei intelectuale este mai scurt decât cel al investiţiei materiale;
- la investiţiile intelectuale nu intervine uzura morală ci, din contră, ele oferă posibilitatea adaptării continue şi permanente la dezvoltarea ştiinţei şi tehnicii;
- investiţia intelectuală este flexibilă, fiind mai puţin specializată în raport cu investiţia materială, care este destinată unei stricte specializări;
- efectele investiţiilor intelectuale sunt multiple, au caracter economico-social, uman şi sunt mai dificil de modificat.

Învăţământul contribuie la formarea şi dezvoltarea personalităţii oamenilor, la instruirea şi perfecţionarea continuă a pregătirii profesionale, ştiinţifice şi tehnice a viitorilor specialişti, având în vedere că toţi cetăţenii României au dreptul la învăţătură.

Creşterea cheltuielilor publice pentru învăţământ este determinată de influenţa simultană a următorilor **factori**:
- demografici;
- economici;
- sociali;
- politici.

Sursele de finanţare a cheltuielilor publice pentru învăţământ sunt următoarele

- alocaţiile de la bugetul de stat, respectiv de la bugetele locale;
- contribuţii ale populaţiei, sub forma taxelor şcolare şi alte cheltuieli pentru întreţinerea extraşcolară a elevilor şi studenţilor;
- împrumuturi;
- sponsorizări, donaţii sau alte forme de ajutor primite de la întreprinderi, fundaţii, societăţi de binefacere sau persoane fizice;
- sume alocate de agenţii economici pentru organizarea de cursuri de pregătire profesională, de calificare a salariaţilor sau a viitorilor salariaţi, acordarea de burse elevilor şi studenţilor;
- venituri extrabugetare obţinute de instituţiile de învăţământ (din cercetare ştiinţifică, servicii pe linia educaţiei continue, din închirieri, alte activităţi);
- finanţări externe;
- alte surse.

Finanţarea învăţământului se realizează în raport cu sistemul naţional de învăţământ care cuprinde

- învăţământul preşcolar;
- învăţământul primar;
- învăţământul secundar (gimnazial, liceal, profesional);
- învăţământul postliceal;
- învăţământul superior;
- şcoli de artă şi meserii;
- educaţie permanentă;
- alte activităţi.

Fondurile alocate pentru:

- învăţământul preuniversitar sunt de la bugetul de stat, respectiv de la bugetele locale, prin primării;
- învăţământul superior este finanţat prin Ministerul Educaţiei, Cercetării şi Tineretului, pe baza propunerilor avansate de Consiliul Naţional de Finanţare a Învăţământului Superior, dar şi pe baza surselor gestionate în condiţiile autonomiei financiare universitare.

Cheltuielile pentru învăţământ cuprind, de asemenea, cheltuielile legate de organizarea şi desfăşurarea procesului de învăţământ, respectiv pentru:

- internate;
- cămine;
- cantine studenţeşti;
- manuale şcolare;
- excursii;
- case de cultură ale studenţilor etc.

După *conţinutul economic,* cheltuielile publice pentru învăţământ se pot grupa în:

- cheltuieli de capital (de investiţii) pentru construirea de unităţi de învăţământ, dotarea cu aparatură, achiziţionarea de terenuri pentru construcţii şcolare;
- cheltuieli curente pentru întreţinerea şi funcţionarea unităţilor de învăţământ. Acestea, la rândul lor, se împart în:
  - cheltuieli de personal:
    - salarii;
    - alte drepturi de personal.
  - cheltuieli materiale şi servicii:
    - cheltuieli de întreţinere şi gospodărire;
    - manuale;
    - transport;
    - reparaţii;
  - cheltuieli reprezentând subvenţii şcolare şi transferuri:
    - burse;
    - subvenţii pentru unităţi de învăţământ.

Evoluţia cheltuielilor publice pentru învăţământ în România, comparativ cu cea a PIB-ului şi a cheltuielilor socioculturale în perioada 1998–2002

– mld. lei –

Nr. crt.	Denumire indicator	1996	1997	1998	1999	2000	2002
1.	PIB (mld. lei)	108.919,6	252.925,7	373.798,2	539.356,9	800.308,1	1.498.600,0
2.	Ch. soc. cult. (mld. lei)	17.546,6	41.089,9	65.446,1	22.974,7	138.425,4	262.833,6
3.	Ch. publ. pt. învăţ. (mld. lei)	3.882,6	8.262,3	12.174,4	10.654,3	24.985,4	47.980,6
4.	Ponderea ch. pt. învăţ. (%)						
5.	în PIB	3,5	3,3	3,2	2,00	3,1	3,2
6.	în total ch. soc. cult.	22,1	20,1	18,6	46,4	18,0	18,2

Sursa: Anuarul Statistic al României, publicat de Institutul Naţional de Statistică, Bucureşti, 2002

Legea învăţământului nr. 84/1995 prevede ca „finanţarea învăţământului de stat să se facă de la bugetul statului în limitele a cel puţin 4% din PIB“, în concordanţă cu următoarele cerinţe: dezvoltarea învăţământului ca prioritate naţională pentru pregătirea resurselor umane la nivelul standardelor internaţionale; profesionalizarea resurselor umane în concordanţă cu diversificarea pieţei muncii; dezvoltarea învăţământului de toate gradele; dezvoltarea învăţământului superior şi a cercetării ştiinţifice universitare pentru integrare în viaţa ştiinţifică mondială.

În perioada 1998–2002 ponderea cheltuielilor pentru învăţământ s-a situat între 3% şi 3,5% din PIB, iar diferenţa rămasă până la 4% a fost asigurată din venituri proprii. În România învăţământul este de stat şi are caracter gratuit, iar din anul 1990 au apărut şi instituţii de învăţământ particular, care îşi desfăşoară activitatea pe baza taxelor de şcolarizare. Conform prevederilor Legii învăţământului nr. 84/1995, „învăţământul particular constituie o alternativă la învăţământul de stat sau îl completează“.

În România, conform Legii finanţelor publice nr. 500/2002 şi altor acte normative:

- *instituţiile de învăţământ preuniversitare sunt finanţate* din bugetele locale ale unităţilor administrativ-teritoriale, pe raza cărora acestea îşi desfăşoară activitatea, cu excepţia cheltuielilor privind: organizarea examenelor, concursurilor şi olimpiadelor naţionale, facilităţilor acordate elevilor privind transportul pe calea ferată şi cu metroul, perfecţionarea pregătirii profesionale a cadrelor didactice, burse pentru elevii din Republica Moldova şi pentru elevii străini şi etnicii români din afara graniţelor ţării, rambursările de credite externe şi dobânzile, proiecte de reformă aflate în derulare, cofinanţate de Guvernul României şi de organisme internaţionale.

Metodele de finanţare a instituţiilor de învăţământ preuniversitar sunt:

- *finanţarea proporţională,* pe baza numărului de elevi şi a costului mediu pe elev, în funcţie de profilul de învăţământ;
- *finanţarea complementară,* în funcţie de necesităţile de cheltuieli, de investiţii, reparaţii, dotări;
- *finanţare proprie* în unităţile de învăţământ preşcolar, respectiv venituri din activitatea de producţie, taxe, venituri din închirieri, donaţii, sponsorizări.

- *instituţiile de învăţământ superior sunt instituţii autofinanţate* pe baza fondurilor primite de la bugetul de stat, a veniturilor proprii şi a altor surse (credite externe sau finanţări externe nerambursabile).

Metodele de finanţare a instituţiilor de învăţământ universitar sunt:

- ***finanţarea de bază,*** realizată printr-un contract instituţional încheiat, care cuprinde şi fondul de burse, alte cheltuieli cu protecţia socială a studenţilor, investiţii. Finanţarea de bază se asigură în funcţie de numărul de studenţi şi doctoranzi admişi la studii fără taxă şi în funcţie de alţi indicatori.
- ***finanţarea complementară*** se realizează pe baza unui contract complementar, prin subvenţii pentru cazare şi masă, investiţii, cheltuieli de investiţii şi reparaţii capitale, fonduri alocate pe baze competiţionale pentru cercetare ştiinţifică universitară.

În învățământul superior pot fi acordate burse (de merit, de studiu, de cercetare, de ajutor social, de performanță) sau credite de studii (acordate de către bănci).

Pentru aprecierea eficienței cheltuielilor cu învățământul, o importanță deosebită prezintă planificarea financiară a cheltuielilor pentru învățământ, determinarea nivelului anual al acestora, a surselor de acoperire şi mai ales a modului lor de repartizare şi utilizare.

În vederea stabilirii volumului cheltuielilor publice se porneşte de la orientarea Guvernului şi a altor organe de decizie în politica privind învățământul, prezentată în previziunile şi programele existente. Ministerul Educației, Cercetării şi Turismului realizează o estimare a necesităților de fonduri şi prezintă volumul global al cheltuielilor, atât pentru investiții („buget de echipamente“), cât şi pentru cheltuielile curente („buget de funcționare“). Din anul 2002 sunt aplicate programe bugetare care privesc acțiuni şi obiective din domeniul învățământului cu perioadă de realizare de 4-5 ani, cum ar fi: „Educația universitară şi preuniversitară“; „Asigurarea logisticii prin dotarea şcolilor cu calculatoare“ etc.

Lectură suplimentară

„După anul 2000 cheltuielile pentru învățământ au suferit influența politicilor educaționale şi au apărut noi scheme de finanțare. Este cazul unor reforme ale învățământului sau al stabilirii unor noi strategii în domeniul educațional: de exemplu, în anul 2001 Comisia Comunității Europene, întrunită la Bruxelles, a definit o strategie coerentă şi măsuri practice pentru a realiza educația şi instruirea pe toată durata vieții. Aceasta pune accent pe educație formală, nonformală sau informală; toți cetățenii au garantat accesul la educație şi formare profesională în toate etapele vieții lor (şi nu numai în cadrul învățământului obligatoriu) şi vor beneficia de cunoştințe, calificări şi competențe într-o perspectivă personală, civică, socială şi legată de locurile de muncă. În privința resurselor de finanțare este necesară creşterea volumului lor; această creştere va trebui să fie suportată de autoritățile publice în parteneriat cu ceilalți participanți, şi anume: agenți economici, parteneri sociali şi persoane fizice“.

(Finanțe publice – Iulian Văcărel, Gh. D. Bistriceanu, Gabriela Anghelache, Maria Bodnar, Florian Bercea, Tatiana Moşteanu, Florin Georgescu – Ed. Didactică şi Pedagogică, R.A. 2006)

2.1.3. Cheltuielile publice pentru cultură, religie, acțiuni sportive şi de tineret

Cultura contribuie la:
- crearea şi lărgirea orizontului cultural;
- ridicarea gradului de educație şi civilizație;
- cultivarea gusturilor şi idealurilor morale şi estetice;
- educația spirituală şi asigurarea condiției fizice prin activitățile sportive desfăşurate.

Cheltuielile publice pentru cultură, religie, acțiuni sportive şi de tineret sunt efectuate de instituțiile şi pentru următoarele activități:

- Instituții culturale:
  - biblioteci;
  - muzee;
  - case de cultură;
  - presă;
  - edituri;
- Instituții artistice:
  - teatre;
  - instituții muzicale;
  - case de filme;
- Cultele;
- Acțiunile sportive şi de tineret;
- Acțiunile pentru petrecerea timpului liber.

Activitatea desfăşurată de aceste instituţii se poate concretiza în:

1. Bunuri materiale: cărţile, filmele, discurile, picturile şi sculpturile;

2. Servicii culturale, spirituale, artistice, sportive: concertele, spectacolele de teatru, operă, campionate sau concursuri sportive etc.

Instituţiile cultural-artistice pot fi:

- *publice,* de importanţă naţională sau locală (biblioteci, muzee, orchestre etc.);
- *proprietate privată*, aparţinând unor firme sau persoane particulare (teatre, edituri, echipe sportive, ziare, posturi de televiziune, radio etc.).

Instituţiile de cultură şi artă pot oferi servicii:

- **gratuite** (biblioteci, muzee etc.), fiind **finanţate integral de la bugetul de stat;**
- **cu plată** (taxe, tarife sau preţuri): filarmonici, teatre, operă etc., primind de la bugetul statului subvenţii pentru acoperirea costurilor serviciilor prestate.

În acelaşi timp, există şi unele instituţii care realizează bunuri materiale sau servicii din ale căror preţuri (tarife) se obţin venituri, folosite pentru **autofinanţarea** activităţilor pe care le desfăşoară.

Sursele de finanţare pentru cheltuielile publice pentru cultură, religie, acţiuni sportive şi de tineret

- **Bugetul statului** – alocarea bugetară a fondurilor necesare întreţinerii şi funcţionării instituţiei şi vărsarea la buget a veniturilor realizate (ex.: Biblioteca Naţională, Oficiul Român pentru Drepturi de Autor, Centrul Naţional de conservare şi valorificare a tradiţiilor şi creaţiei populare) sau utilizarea veniturilor proprii pentru acoperirea unor proiecte, programe culturale şi sportive (Centrul Naţional Cinematografic, Editura Academiei Române, ROMPRES);
- **Venituri extrabugetare**, proprii, ale instituţiilor respective (ex.: Edituri, Arhiva Naţională de Filme, ARTEXIM);
- **Venituri extrabugetare şi alocaţii de la buget** (cluburi, complexe sportive, Societatea Română de Radiodifuziune, Societatea Română de Televiziune);
- **Donaţii;**
- **Sponsorizări** de la persoane fizice sau juridice;
- **Fonduri extrabugetare:**
  - Fondul Cinematografic Naţional – resursele extrabugetare ale acestui fond provin din exploatarea şi administrarea bunurilor din patrimoniul cinematografiei, din activităţi legate de difuzarea filmelor, taxe şi contribuţii etc. Din fondul constituit sunt acordate credite rambursabile cu sau fără dobândă, iar beneficiarii acestor credite sunt persoane juridice înscrise în Registrul Cinematografic.
  - Fondul Cultural Naţional – se constituie din contribuţii între 1 şi 20%, calculate asupra încasărilor realizate de agenţii economici care efectuează operaţiuni cu bunuri culturale (discuri, casete, reproduceri de artă, CD-uri etc.), donaţii, sponsorizări. Din acest fond sunt alocate sume pentru crearea, păstrarea şi promovarea valorilor culturale naţionale şi universale, derularea unor proiecte şi programe culturale în ţară şi străinătate.
- **Contribuţii şi transferuri** (cultele religioase primesc contribuţii în completarea mijloacelor băneşti pentru acoperirea salariilor, pentru construcţii de noi lăcaşuri de cult, reparaţii etc.).
- **Contribuţii externe;**
- **Alte surse.**

Cheltuielile publice pentru cultură, religie, acţiuni sportive şi de tineret, după conţinutul economic, sunt grupate în:

■ Cheltuieli de capital (de investiţii) pentru construirea de lăcaşuri de cultură, artă, cult, construcţii pentru activităţi sportive, achiziţionarea de terenuri etc.;
■ Cheltuieli curente pentru întreţinerea şi funcţionarea instituţiilor socioculturale pot fi:
- Cheltuieli de personal:
  - salarii;
  - alte drepturi de personal.
- Cheltuieli materiale şi servicii:
  - cheltuieli de întreţinere şi gospodăriri;
  - fond de carte;
  - transport;
  - reparaţii.
- Cheltuieli reprezentând subvenţii, contribuţii, transferuri.

Finanţarea instituţiilor de cultură şi artă se realizează sub forma **alocaţiilor de la bugetul de stat,** sub forma unor sume globale, care sunt destinate atât cheltuielilor curente, cât şi celor de capital.

Instituţiile publice întocmesc bugete de venituri şi cheltuieli în care prezintă distinct repartizarea alocaţiilor globale în raport cu activitatea sau cu programele propuse. Soldurile anuale ale execuţiei acestor bugete pot fi raportate în anul următor, cu excepţia alocaţiilor bugetare destinate anumitor activităţi sau programe stabilite prin contracte şi nerealizate; prin acestea se virează la buget.

Un rol important la ora actuală în România pentru finanţarea instituţiilor publice de cultură, artă, religie şi pentru activităţi sportive îl au **sponsorizările.**

Legea sponsorizării prevede posibilitatea ca orice persoană (juridică sau fizică) care desfăşoară sau urmează să desfăşoare o activitate cu caracter direct umanitar, filantropic, cultural, artistic, educativ, ştiinţific, religios sau sportiv poate beneficia de sponsorizări. La rândul său, sponsorul beneficiază de reducerea bazei de impozitare cu:
- 10% pentru sponsorizări în cultură, artă, învăţământ, sănătate, activităţi umanitare, protecţia mediului;
- 8% pentru activităţi din domeniile educaţiei, drepturile omului, ştiinţă şi cercetare, filantropie, întreţinere, restaurare şi punere în valoare a monumentelor istorice, sport (mai puţin fotbal);
- 5% pentru domeniile: religios, social şi comunitar, reprezentarea asociaţiilor profesionale, fotbal.

Cheltuieli pentru cultură, culte şi acţiuni cu activitate sportivă şi de tineret în România în perioada 1996–2002

– mld.lei –

Nr. crt.	Indicatori	1996	1997	1998	1999	2001	2002
1.	Cheltuieli pentru cultură, religie, acţiuni cu activităţi sportive şi de tineret (mld. lei)	585,6	1.304,8	1.459,5	1.480,5	6.083,2	7915,9
2.	% în total cheltuieli publice	1,6	1,6	1,7	1,6	1,6	1,6
3.	% în total cheltuieli socioculturale	3,3	3,3	6,06	6,44	3,0	3,0
4.	% în PIB	0,5	0,5	0,4	0,3	00,5	0,5

Sursa: Anuarul Statistic al României

Ponderea acestor cheltuieli s-a menţinut în perioada 1996-2002 între 3,3 şi 7,5% din totalul cheltuielilor socioculturale, având o tendinţă de creştere a volumului absolut al acestor cheltuieli.

Eficienţa activităţilor cultural-educative, sportive, eficienţa socială şi cea economică se apreciază în special urmărind maximizarea efectelor la un volum dat de efort financiar. Efortul poate fi cuantificat şi este reprezentat de totalul cheltuielilor efectuate de societate pentru cultură, artă, activităţi sportive. Efectele acestor acţiuni sunt în special nemateriale, resimţite indirect pe termen lung şi dificil de cuantificat. Unele pot fi direct determinate, măsurate reprezentând bunuri sau servicii (producţie de carte, transmisiuni radio-tv, filme, spectacole etc.), a căror valoare se exprimă prin intermediul preţurilor şi tarifelor folosite. Există alte activităţi din domeniul culturii (biblioteci, case de cultură etc.) ale căror rezultatele obţinute prezintă aspecte nemateriale şi nu există posibilitatea cuantificării lor.

Calcularea, analizarea şi urmărirea unor indicatori specifici acestor activităţi permit stabilirea unor concluzii cu privire la corelaţiile stabilite între dinamica acestora şi dinamica resurselor financiare alocate. Indicatorii specifici pot fi:
- numărul de biblioteci, case de cultură, muzee, teatre, săli sportive;
- numărul de vizitatori, spectatori, cititori;
- numărul şi tirajele publicaţiilor producţiilor cinematografice;
- numărul de manifestări sportive etc.

2.1.4. Cheltuieli publice pentru sănătate

Cheltuielile destinate ocrotirii sănătăţii populaţiei urmăresc, pe de o parte, prevenirea apariţiei şi combaterea unor boli care pot afecta întreaga populaţie, iar pe de altă parte, menţinerea capacităţii forţei de muncă la un nivel cât mai apropiat de potenţialul ei. Ocrotirea sănătăţii nu este numai o problemă de asistenţă medicală, ci şi o problemă cu un profund caracter social.

Politica sanitară este parte integrantă a politicii sociale. Instituţiile medicale în România pot fi de stat sau particulare.

Cheltuielile publice pentru sănătate sunt destinate următoarelor acţiuni

- întreţinerea şi funcţionarea instituţiilor sanitare: spitale, dispensare, policlinici, staţii de salvare etc.;
- finanţarea unor acţiuni de prevenire a îmbolnăvirilor, evitarea accidentelor şi educaţia sanitară;
- asigurarea unor măsuri pentru îmbunătăţirea condiţiilor de muncă şi de viaţă, care să conducă la conservarea şi întărirea sănătăţii publice;
- realizarea unor acţiuni pentru îngrijiri medicale a persoanelor în vârstă şi a celor care şi-au pierdut definitiv capacitatea de muncă.

În urma reformei realizate în domeniul sănătăţii, **sursele de finanţare** a cheltuielilor publice pentru sănătate sunt:
- fondul de asigurări sociale de sănătate;
- bugetul de stat;
- fondul special pentru sănătate;
- cheltuielile populaţiei pentru sănătate;
- cheltuielile unor organizaţii nonguvernamentale de caritate;
- resurse externe (Banca Mondială, PHARE, Fondul de Dezvoltare Socială etc.).

Principala sursă de finanţare o reprezintă *Fondul de asigurări sociale de sănătate,* totalizând peste 80% din cheltuielile publice pentru sănătate.

Prin *Bugetul de stat* se asigură finanțarea integrală sau parțială (se completează veniturile extrabugetare, provenite din sistemul de asigurări de sănătate) pentru următoarele:
- institutele şi centrele de sănătate publică;
- direcțiile județene de sănătate publică;
- academia de ştiințe Medicale;
- instituțiile medico legale;
- centrele de medicină preventivă;
- institutul Național de Medicină Sportivă;
- serviciile de ambulanță;
- programele naționale de sănătate publică ale Ministerului Sănătății (contribuie alături de finanțarea caselor de asigurări de sănătate);
- institutele cu activitate de cercetare şi învățământ sau care coordonează programe de sănătate.

Finanțarea cheltuielilor unităților sanitare publice se realizează din:
- fondul asigurărilor sociale de sănătate pentru serviciile de bază;
- bugetele locale pentru cheltuielile de întreținere şi gospodărire, reparații, consolidări, dotări independente.

Fondul special pentru sănătate se constituie în afara bugetului de stat, pe baza taxelor stabilite asupra activităților dăunătoare sănătății suportate de persoanele juridice din încasări, şi anume:
- 10% pentru acțiuni publicitare la produsele din tutun, țigări şi băuturi alcoolice;
- 2% pentru vânzarea de produse din tutun, țigări şi băuturi alcoolice;

În acest fond intră şi o serie de venituri din activitatea unităților sanitare (policlinici cu plată, taxe pentru examene medicale etc.).

Cheltuielile populației pentru sănătate sunt cheltuieli efectuate pentru servicii medicale sau medicamente ce suplimentează acele cheltuieli acoperite din asigurările sociale de sănătate. Populația poate încheia şi asigurări facultative, private. *Agenții economici*, de asemenea, pot efectua cheltuieli pentru sănătate, prin organizarea unor cabinete medicale proprii sau prin efectuarea cheltuielilor de evaluare a stării de sănătate a salariaților.

Organizațiile neguvernamentale pot contribui la realizarea unor acțiuni cu caracter filantropic, caritabil.

Resursele externe servesc dotării cu aparatură medicală de performanță.

Cheltuielile publice pentru sănătate pot fi:

- cheltuieli de capital (de investiții) pentru construirea unor unități sanitare, procurarea de aparatură şi echipamente medicale de performanță;
- cheltuieli curente ale unităților sanitare, finanțate integral sau parțial de la bugetul de stat (salarii, alte drepturi de personal, medicamente, hrană pentru bolnavi, cheltuieli administrativ-gospodăreşti).

2.1.5. Cheltuieli publice pentru securitate socială

Conform Codului European de Securitate Socială, în categoria cheltuielilor publice pentru securitate socială sunt cuprinse atât asigurările sociale, cât şi asistența socială.

Cheltuielile socioculturale sunt cheltuielile pentru acordarea de ajutoare, alocații, pensii, indemnizații unor persoane salariate sau nesalariate (invalizii, persoanele cu handicap, şomerii, femeile, copiii, tinerii, bătrânii).

Cheltuielile publice pentru asistență socială de stat

Asistența socială determină o serie de cheltuieli finanțate de la bugetul statului pentru ocrotirea şi susținerea materială a:

- săracilor;
- familiilor şi persoanelor în vârstă şi fără venituri;
- handicapaților;
- invalizilor de război;
- eroilor martiri;
- invalizilor, răniților şi urmaşilor celor căzuți în Revoluția din Decembrie 1989;
- deținuților politici;
- magistraților înlăturați din justiție pe motive politice;
- emigranților şi refugiaților etc.

Protecția socială – reprezintă ansamblul acțiunilor şi măsurilor economice, sociale sau de altă natură, inițiate de stat pentru a garanta membrilor societății apărarea față de acțiuni ale căror efecte se răsfrâng nefavorabil asupra acestora şi, de asemenea, ansamblul de acțiuni, decizii şi măsuri întreprinse de societate pentru prevenirea, diminuarea sau înlăturarea unor evenimente considerate riscuri sociale, ce pot acționa asupra condițiilor de viață ale populației.

Măsuri de protecție socială:

- facilități fiscale;
- asistență socială;
- asigurări sociale;
- ajutor de şomaj;
- compensații băneşti acordate persoanelor cu venituri fixe, pentru creşterea prețurilor la mărfuri necesare populației;
- subvenționarea unor produse sau servicii destinate populației;
- asigurarea de noi locuri de muncă.

Asistența socială se realizează sub următoarele forme:

1. Alocația de stat pentru copii – este o formă principală de protecție socială, de sprijin bănesc acordat lunar copiilor, indiferent dacă părinții sunt sau nu salariați, având un caracter universal. Copiii primesc alocația în mod direct sau prin intermediul părinților, până la vârsta de 16 ani sau 18 ani, dacă urmează o formă de învățământ. Tinerii cu vârste până la 18 ani beneficiază de alocație de stat până la terminarea cursurilor învățământului liceal sau profesional. Tinerii în vârstă de peste 18 ani care repetă anul şcolar, nu beneficiază de alocație de stat, cu excepția celor care repetă din motive de sănătate, dovedite cu certificat medical. Nivelul alocației este fix, lunar, nu depinde de veniturile părinților sau ale susținătorilor legali şi se indexează odată cu salariile, pensiile, bursele etc. (ex.: alocație de stat pentru copii 2001 – 130.000 lei/copil, semestrul I 2002 – 150.000 lei/copil, semestrul II 2002 şi 180.000 lei/copil, de la 1.01.2005 – 225.000 lei/copil). Plata alocației de stat pentru copiii între 0 şi 7 ani se realizează prin mandat poştal, la adresa de domiciliu a părinților, de către Direcția Generală de Muncă, Solidaritate Socială şi Familie. Pentru cei şcolarizați se efectuează prin unitățile de învățământ. Plata alocației de stat pentru copiii cu handicap se face prin oficiile poştale.

2. Alocația familială complementară

Beneficiază de alocația familială complementară familiile formate din soț, soție şi copiii în vârstă de până la 18 ani aflați în întreținerea acestora. Alocația familială complementară se acordă lunar familiilor, dacă acestea realizează venituri nete lunare pe membru de familie de până la 1,5 milioane de lei.

Beneficiază de alocație de susținere familiile formate dintr-o singură persoană, care are în întreținere copii în vârstă de până la 18 ani; acestea sunt denumite familii monoparentale. Alocația familială complementară şi alocația de susținere sunt forme de sprijin cu destinație specială acordate, din bugetul de stat prin bugetul Ministerului Muncii, Solidarității Sociale şi Familiei şi nu se iau în considerare la stabilirea altor drepturi. Plata

drepturilor pentru alocația familială complementară sau alocația de susținere se asigură de către direcțiile pentru dialog, familie şi solidaritate socială județene.

3. Alocația suplimentară – se acordă femeilor care au în întreținere doi sau mai mulți copii în vârstă de până la 16 sau 18 ani, dacă aceştia urmează cursurile de zi ale unei instituții de învățământ. Aceasta se indexează periodic.

4. Ajutoarele sociale – sume de bani acordate lunar persoanelor fără venituri sau cu venituri foarte reduse, calculate pe familie. Acestea se mai acordă persoanelor singure, în cazul în care veniturile nete lunare au un nivel care se situează sub anumite limite stabilite, indexate periodic prin hotărâre de Guvern. În acest sens, s-a adoptat Legea 416/2001 privind venitul minim garantat. Asigurarea venitului minim garantat implică respectarea unor principii moderne ale reformei în domeniul asistenței sociale, care au în vedere respectarea demnității umane, prevenirea şi combaterea tendințelor de discriminare, marginalizare şi excludere socială, precum şi asigurarea flexibilității în acordarea de sprijin material potrivit nevoilor reale individuale.

Venitul minim garantat se asigură de către consiliile locale prin acordarea unui ajutor social al cărui cuantum lunar este determinat ca diferență între nivelul prevăzut de lege şi venitul net lunar realizat de familie (format din alocațiile pentru copii, indemnizațiile de şomaj, burse, venituri din proprietăți, alte venituri). Persoanele apte de muncă din familiile care beneficiază de venitul minim garantat sunt obligate să desfăşoare activități sau lucrări în interesul comunității, cel mult 72 de ore de muncă. Aceste persoane beneficiază, de asemenea, şi de un ajutor pentru încălzirea locuinței, pentru perioada sezonului rece.

Nivelul lunar al venitului minim garantat pentru anul 2006 este de:

- 166 lei (RON) pentru familiile formate din 2 persoane;
- 231 lei (RON) pentru familiile formate din 3 persoane;
- 287 lei (RON) pentru familiile formate din 4 persoane;
- 341 lei (RON) pentru familiile formate din 5 persoane;
- câte 23 lei (RON) fiecare altă persoană peste numărul de 5 persoane;
- în situația persoanelor singure, nivelul lunar al venitului minim garantat este de 92 de lei (RON).

Familiile şi persoanele singure cu venituri nete lunare până la nivelul venitului minim garantat beneficiază de o majorare cu 15% a cuantumului ajutorului social pe familie, în cazul în care cel puțin un membru al familiei dovedeşte că lucrează pe bază de contract individual de muncă sau convenție civilă de prestări de servicii.

5. Ajutor pentru soțiile de militari în termen care satisfac serviciul militar obligatoriu, dar nu realizează venituri sau acestea sunt mai mici decât salariul de bază minim brut pe țară, beneficiază, la cerere, de ajutor social lunar, dacă se găsesc în una dintre următoarele situații: sunt gravide, începând cu luna a patra de sarcină; au copii în întreținere, în vârstă de până la 7 ani; sunt încadrate în gradul I sau II de invaliditate. Stabilirea şi plata ajutorului social pentru soțiile celor care satisfac serviciul militar obligatoriu se realizează de către centrele militare județene sau ale sectoarelor municipiului Bucureşti (în anul 2006 cuantumul ajutorului social este de 195 de lei). Ajutorul social lunar prevăzut se indexează prin hotărâre a Guvernului.

6. Organizarea pe plan local a unor **servicii sociale pentru persoane vârstnice** defavorizate (masa la domiciliu, centre de zi etc.).

7. Ajutor special pentru persoanele cu handicap – persoanele adulte cu handicap beneficiază de un ajutor lunar în valoare de 50% din salariul minim brut pe economie, indexat; de asemenea, nevăzătorii beneficiază de o alocație socială care nu exclude existența altor venituri.

Pentru copiii cu handicap se acordă o alocaţie de stat majorată cu 100%, iar persoanele care au în îngrijire un copil cu handicap beneficiază de un salariu lunar la nivelul salariului minim brut pe economie. Persoanele cu handicap beneficiază de o serie de scutiri, de gratuităţi la transport, de reduceri (la transport, la costul biletelor la spectacole, muzee, la plata taxelor radio, TV, telefon, la plata unor taxe vamale la aparate medicale). Copiii cu handicap beneficiază de pregătire şcolară la domiciliu, locuri gratuite în tabere, gratuităţi la transport, la manifestări culturale, sportive. De asemenea, agenţii economici care angajează personal cu handicap beneficiază de o serie de facilităţi, subvenţii de la bugetul de stat. ***Sursele de finanţare*** pentru protecţie socială a persoanelor cu handicap sunt: bugetul de stat sau bugetele locale, bugetul asigurărilor sociale, fondul special pentru asigurări sociale de sănătate, donaţii, alte venituri.

8. Pensii, indemnizaţii, drepturi acordate orfanilor, văduvelor de război, invalizilor, persoanelor persecutate politic, eroilor martiri, urmaşilor şi răniţilor în timpul Revoluţiei din Decembrie 1989.

În anul 1989 a luat fiinţă un organism de interes public, şi anume Fondul Român de Dezvoltare Socială, care are ca scop finanţarea de proiecte în comunităţi rurale sărace şi finanţarea de proiecte pentru grupurile dezavantajate din mediul urban. Resursele Fondului provin de la organismele internaţionale, din sponsorizări, donaţii, din alocaţii de la bugetul de stat şi de bugetele locale.

Alocaţii şi alte ajutoare acordate populaţiei în perioada 1996-1999

	1996	**1997**	**1998**	**1999**
De la bugetul de stat	**636.449**	**2.933.114**	**4.545.694**	**4.795.153**
Alocaţii de stat pentru copii	636.215	2.932.714	4.544.998	4.794.786
Ajutoare pentru soţiile de militari în termen	234	400	396	367
Indemnizaţii de naştere	–	–	–	–
Ajutoare pentru mamele cu mai mulţi copii	–	–	–	–
De la bugetele locale	164.604	149.395	142.993	151.114
Ajutor social	152.868	126.856	112.405	106.130
Indemnizaţii de naştere	10.482	19.104	26.988	35.362
Ajutoare de urgenţă	1.254	3.435	3.600	9.622

Sursa: Anuarul Statistic al României

Cheltuieli pentru ajutorul de şomaj

Asigurarea persoanelor prin ajutorul de şomaj reprezintă o formă de susţinere materială în caz de disponibilizare fără ocupaţie. Este totodată o importantă formă de protecţie socială respectiv o sumă de bani care se stabileşte şi se acordă lunar, diferenţiat, pe categorii de persoane şi vechime în muncă. Ajutorul de şomaj se acordă totodată şomerilor şi urmăreşte combaterea efectelor sociale ale şomajului, încadrarea sau reîncadrarea în muncă a persoanelor în căutarea unui loc de muncă, sprijinirea persoanelor aparţinând unor categorii defavorizate ale populaţiei, asigurarea egalităţii şanselor pe piaţa muncii, stimularea şomerilor în vederea ocupării unui loc de muncă, creşterea mobilităţii forţei de muncă în cadrul economiei naţionale.

Măsurile necesare în vederea aplicării politicii sociale privind şomerii pot fi grupate în două mari categorii:

1. *măsuri pasive* – constau în acordarea de asigurări de şomaj precum şi în acordarea de plăţi compensatorii (pentru salariaţii care sunt disponibilizaţi prin concedieri colective efectuate în procesele de restructurare, reorganizare, privatizare sau lichidare de către companii naţionale, regii autonome, societăţi comerciale);

2. *măsuri active* – sunt măsurile care conduc la crearea de noi locuri de muncă, la reconversie profesională sau cele prin care se oferă facilităţi pentru cei care angajează şomeri.

O persoană se află în situaţia de şomaj, conform Legii privind sistemul asigurărilor pentru şomaj şi stimularea ocupării forţei de muncă nr. 76/2002, dacă întruneşte simultan următoarele **condiţii**:

- are un stagiu de cotizare de minimum 12 luni în ultimele 24 de luni;
- starea de sănătate şi capacităţile fizice şi psihice o fac aptă pentru prestarea unei munci;
- nu are loc de muncă, nu realizează venituri sau realizează din activităţi autorizate, potrivit legii, venituri;
- sunt înregistraţi la agenţia pentru ocuparea forţei de muncă.

Asiguraţii pot fi:

- Cetăţeni români care sunt încadraţi în muncă sau realizează venituri în România;
- Cetăţeni români care lucrează în străinătate;
- Străini care, pe perioada în care au domiciliul sau reşedinţa în România, sunt încadraţi în muncă sau realizează venituri.

Scutiri

Conform art. 80 din Legea nr. 76/2002 cu modificările şi completările ulterioare, pot beneficia de următoarele categorii de scutiri:

- angajatorii care încadrează în muncă pe durată nedeterminată absolvenţi ai unor instituţii de învăţământ; ei sunt scutiţi, pe o perioadă de 12 luni, de plata contribuţiei datorate la bugetul asigurărilor pentru şomaj, aferentă absolvenţilor încadraţi, şi primesc lunar, pe această perioadă, pentru fiecare absolvent:
  a) un salariu de bază minim brut pe ţară, în vigoare la data încadrării în muncă, pentru absolvenţii ciclului inferior al liceului sau ai şcolilor de arte şi meserii;
  b) 1,2 salarii de bază minime brute pe ţară, în vigoare la data încadrării în muncă, pentru absolvenţii de învăţământ secundar superior sau de învăţământ postliceal;
  c) 1,5 salarii de bază minime brute pe ţară, în vigoare la data încadrării în muncă, pentru absolvenţii de învăţământ superior.
- angajatorii care încadrează în muncă pe durată nedeterminată absolvenţi din rândul persoanelor cu handicap primesc lunar, pentru fiecare absolvent, sumele prevăzute mai sus pe o perioadă de 18 luni.
- nu beneficiază de celelalte două categorii de scutiri angajatorii care au obligaţia, potrivit legii, de a încadra în muncă absolvenţi ai instituţiilor de învăţământ, pentru absolvenţii din această categorie.

<u>*Bugetul asigurărilor sociale pentru şomaj*</u> este format din veniturile şi cheltuielile sistemului asigurărilor pentru şomaj, aprobat prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat.

Sursele de formare a veniturilor bugetului asigurărilor de şomaj sunt:

- Contribuţiile angajatorilor şi ale persoanelor juridice;
- Contribuţiile datorate de persoanele care încheie contract de asigurare pentru şomaj;
- Contribuţiile individuale ale persoanelor care desfăşoară activităţi pe bază de contract individual de muncă sau cu convenţie civilă, funcţionarii publici, militarii angajaţi pe bază de contract;
- Subvenţii de la bugetul de stat;
- Alte surse.

Contribuția de la bugetul asigurărilor pentru șomaj trebuie plătită astfel:

- ***Angajatorii:***
  - o cotă de 2,5% aplicată fondului total de salarii brute lunare.
- ***Angajații:***
  - o cotă de 1% aplicată asupra salariului de bază lunar brut sau veniturilor lunare brute pentru cei angajați cu contract individual de muncă;
  - cota de 3,5% aplicată venitului lunar declarat în contractul de asigurare pentru șomaj, pentru persoanele asigurate, în baza contractului de asigurare.
- **Termenul de plată** a contribuției la bugetul asigurărilor pentru șomaj este de cel mult 5 zile de la:
  a) data stabilită pentru plata drepturilor salariale sau a drepturilor membrilor cooperației pe luna în curs (pentru angajatorii care efectuează plata acestor drepturi o singură dată pe lună);
  b) data stabilită pentru plata celei de-a doua chenzine;
  c) data stabilită prin contractul de asigurare pentru șomaj;
- ***Sursele*** constituite în cadrul bugetului asigurărilor pentru șomaj sunt necesare ***pentru acoperirea cheltuielilor*** privind:
  a) plata indemnizațiilor pentru șomaj;
  b) plata contribuției pentru asigurările sociale de stat și a contribuțiilor asigurărilor sociale de sănătate pentru beneficiarii indemnizațiilor de șomaj;
  c) plățile compensatorii;
  d) plata taxelor, a comisioanelor și alte cheltuieli;
  e) finanțarea măsurilor pentru stimularea acoperirii necesarului de forță de muncă și a măsurilor pentru prevenirea șomajului;
  f) finanțarea serviciilor de formare profesională pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă;
  g) realizarea unor programe privind stimularea ocupării forței de muncă;
  h) efectuarea unor studii, rapoarte, analize privind piața muncii;
  i) organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru ocuparea Forței de Muncă.

Din bugetul asigurărilor pentru șomaj sunt stimulați și angajatorii, pentru încadrarea în muncă a șomerilor prin subvenționarea locurilor de muncă, acordarea de credite pentru crearea de noi locuri de muncă sau acordarea unor facilități.

- În sistemul **asigurărilor pentru șomaj** sunt asigurate obligatorii:
  a) persoanele care desfășoară activități pe bază de contract individual de muncă sau persoanele care desfășoară activități pe bază de convenție civilă de prestări de servicii, care realizează un venit brut pe un an calendaristic echivalent cu nouă salarii de bază minime brute pe țară;
  b) funcționarii publici;
  c) militarii angajați pe bază de contract;
  d) persoanele care au raport de muncă în calitate de membru cooperator;
  e) persoanele care sunt numite în cadrul autorității executive, legislative, judecătorești sau desfășoară activități în funcții elective.

Se pot asigura în sistemul asigurărilor pentru șomaj:

- Asociatul unic, asociații;
- Administratorii care au încheiat contracte potrivit legii;
- Membrii asociației familiale;
- Persoanele autorizate să desfășoare activități independente;
- Cetățeni români care lucrează în străinătate;
- Alte persoane.

Beneficiarii ajutorului de şomaj sunt persoane aflate în căutarea unui loc de muncă; acestea pot fi:

- persoane care au devenit şomeri;
- persoane care nu au putut ocupa un loc de muncă după absolvirea unei instituţii de învăţământ sau după satisfacerea stagiului militar;
- persoane care ocupă un loc de muncă şi doresc schimbarea acestuia;
- persoane care au obţinut statutul de refugiat sau altă formă de protecţie internaţională;
- străini care au fost încadraţi în muncă sau au realizat venituri în România;
- persoane care nu au putut ocupa un loc de muncă după eliberarea din detenţie.

Intră în categoria şomerilor persoanele care îndeplinesc următoarele **condiţii:**

- sunt absolvenţii unei instituţii de învăţământ, au vârsta de minim 18 ani şi în minim 60 de zile de la absolvire nu au reuşit să se încadreze în muncă potrivit pregătirii profesionale;
- sunt absolvenţii unor şcoli speciale pentru persoane cu handicap sau sunt absolvenţii unor instituţii de învăţământ, în vârstă de 16 ani;
- sunt lipsite de susţinătorii legali sau susţinătorii lor legali dovedesc că sunt în imposibilitatea de a presta obligaţia legală de întreţinere a minorilor;
- persoane aflate înainte de efectuarea stagiului militar care nu au fost încadrate în muncă şi care într-o perioadă de 30 de zile de la lăsarea la vatră nu s-au putut încadra în muncă.

Indemnizaţia de şomaj – se acordă pe perioade stabilite diferenţiat, în funcţie de stagiul de cotizare, între 6 şi 12 luni. Nivelul indemnizaţiei de şomaj este o sumă fixă, neimpozabilă, lunară, care reprezintă 75% din salariul de bază minim brut pe ţară, în vigoare la data stabilirii acestuia.

Indemnizaţia de şomaj se acordă şomerilor pe o **perioadă** stabilită diferenţiat, în funcţie de stagiul de cotizare:

- 6 luni pentru o persoană cu vechime în muncă între 1 şi 5 ani;
- 9 luni pentru persoane cu o vechime în muncă între 5 şi 10 ani;
- 12 luni pentru persoane cu o vechime în muncă de peste 10 ani.

Nu beneficiază de indemnizaţia de şomaj:

- persoanele care, la data solicitării dreptului, refuză un loc de muncă potrivit pregătirii sau nivelului studiilor, situat la o distanţă de cel mult 50 de km de locul de domiciliu sau refuză participarea la servicii pentru stimularea ocupării forţei de muncă şi de formare profesională, oferite de agenţiile pentru ocuparea forţei de muncă;
- absolvenţii care, la data solicitării dreptului, urmează o formă de învăţământ.

Plata indemnizaţiilor de şomaj acordate beneficiarilor încetează, după cum urmează:

- la data încadrării în muncă pentru o perioadă mai mare de 12 luni;
- la data la care se realizează venituri lunare mai mari decât indemnizaţia de şomaj;
- la 90 de zile de la data emiterii autorizaţiei de funcţionare pentru a desfăşura activităţi independente sau a certificatului de înmatriculare pentru societatea comercială;
- la data refuzului nejustificat de a se încadra într-un loc de muncă situat la o distanţă de cel mult 50 de km de locul de domiciliu;
- la data refuzului nejustificat de a participa la servicii pentru stimularea ocupării şi de formare profesională sau la data întreruperii acestora din motive imputabile persoanei;
- dacă perioada de pensionare pentru invaliditate depăşeşte 12 luni;
- la data plecării în străinătate a beneficiarului pentru o perioadă mai mare de 3 luni;
- la data îndeplinirii condiţiilor de pensionare pentru limită de vârstă.

Suspendarea plăţii indemnizaţiei de şomaj apare în următoarele cazuri:

a) dacă nu se prezintă lunar la agenţia pentru ocuparea forţei de muncă pentru a primi sprijin în vederea încadrării în muncă;
b) pe perioada îndeplinirii obligaţiilor militare;
c) la data încadrării în muncă cu contract individual de muncă pe perioadă determinată, mai mică de 12 luni;
d) la data plecării din ţară pe o perioadă mai mică de trei luni, la cererea persoanei;
e) pe perioada în care este arestat preventiv sau pentru executarea unei pedepse de până la 12 luni;
f) la data pensionării pentru invaliditate;
g) pe perioada acordării indemnizaţiilor pentru incapacitate temporară de muncă, a indemnizaţiilor de maternitate şi a indemnizaţiilor pentru creşterea copilului până la împlinirea vârstei de 2 ani, respectiv 3 ani pentru copilul cu handicap;
h) pe perioada acordării plăţilor compensatorii conform legii;
i) pe perioada incapacităţii temporare de muncă, mai mare de 3 zile, cauzată de accidente survenite în perioada cursurilor de calificare, recalificare, perfecţionare sau alte forme de pregătire profesională.

Aplicaţie

O societate comercială care are încadraţi trei salariaţi cu contract de muncă şi cu un salariu brut lunar de 330 de lei mai angajează un absolvent de liceu, înainte ca acesta să împlinească un an de la terminarea studiilor, cu un salariu brut lunar de 330 de lei.

- Societatea comercială încheie Convenţia cu AMOFM în data de 12.04.2006, data de la care va beneficia de subvenţie timp de un an de zile.
- Total fond de salarii:
  4 salariaţi × 330 lei = 1320 lei;
- Număr ore lucrătoare în luna aprilie 2006: 19 zile × 8 ore/zi = 152 ore;
- Numărul orelor efectiv lucrate: 96 ore;
- Contribuţie datorată de asiguraţi: 12 lei (conform statului de plată);
- Contribuţia datorată de angajator:
  1320 × 2,5% = 33 lei;
- Subvenţia cuvenită pentru timpul efectiv lucrat: 330 × 1,2 : 152 × 96 = 250 lei;
- Sume plătite: 330 : 152 × 96 = 208 lei;
- Scutire de la plata contribuţiei datorate de angajator, cf. art. 80 din Legea 76/2002:
  208 × 2,5% = 5 lei;
- Subvenţie de primit de la AMOFM (se scade din subvenţia cuvenită pentru timpul efectiv lucrat contribuţia datorată de angajator şi se adaugă scutirea contribuţiei pentru absolvent):
  250 – 33 + 5 = 222 lei.

Schemă recapitulativă

1. Cheltuielile publice pentru acţiuni socioculturale – sunt necesare pentru satisfacerea nevoilor sociale, sunt îndreptate spre prestări de servicii realizate în mod

- gratuit;
- cu plată redusă;
- sub formă de transferuri băneşti (alocaţii bugetare, pensii, indemnizaţii).

2. Nevoile sociale

- sunt asigurate prin intermediul învăţământului, culturii, sănătăţii, protecţiei sociale etc.;
- sunt investiţii pe termen lung;
- sunt necesare importante resurse financiare din partea statului.

3. Rolul cheltuielilor publice pentru acțiuni socioculturale

- rol economic
  - stimulează producția de bunuri și servicii socio-culturale;
  - influențează cererea de bunuri și servicii socioculturale;
  - influențează consumul.
- rol social
  - asigură protecția socială;
  - asigură educația și instrucția populației;
  - influențează evoluția demografică;
  - asigură asistență medicală indivizilor;
  - asigură creșterea nivelului cultural, artistic și de civilizație.

4. Volumul cheltuielilor publice pentru acțiuni socioculturale este influențat de

- factorul demografic;
- creșterea costului serviciilor sociale sau a nivelului ajutoarelor, a alocațiilor și de modul în care pot fi obținute;
- gradul de dezvoltare economică a țărilor respective.

5. Cheltuielile publice pentru acțiuni socioculturale cuprind

- învățământ;
- sănătate;
- securitate socială;
- cultură, religie, acțiuni sportive și de tineret.

6. Sursele de finanțare aferente cheltuielilor publice pentru acțiuni socioculturale.

Întrebări și teme

I. 1. Enumerați cheltuielile publice pentru acțiuni socioculturale.

2. Precizați cum se realizează finanțarea instituțiilor de cultură și artă.

3. Finanțarea anumitor acțiuni cu caracter sociocultural urmărește satisfacerea necesităților publice sociale. Precizați care sunt cele trei obiective realizate pe baza acestei finanțări.

4. Care sunt sursele de finanțare a cheltuielilor publice pentru învățământ?

5. Precizați cum se pot clasifica cheltuielile de învățământ după conținutul economic.

6. Enumerați sursele de finanțare pentru cheltuielile publice pentru cultură, religie, acțiuni sportive și de tineret.

7. Precizați care sunt categoriile de persoane pentru care sunt efectuate cheltuielile publice pentru asistență socială de stat.

8. Enumerați care sunt cheltuielile finanțate din sursele constituite în cadrul bugetului asigurărilor pentru șomaj.

II. Stabiliți corespondența între termenii din coloana A şi definițiile corespunzătoare din coloana B

A.	B.
Protecția socială	cheltuieli pentru acțiuni de cultură şi artă care contribuie la creşterea nivelului de cultură şi educație al membrilor societății şi reprezintă, de asemenea, un factor în dezvoltarea economică şi socială.
Acțiunile socioculturale	reflectă calitatea activității desfăşurate şi se exprimă prin eficiența procesului de învățământ, a activității cultural-artistice, a activității sanitare; ea se evidențiază ca o eficiență internă.
Investiția culturală	reprezintă servicii sociale, au un caracter productiv, care contribuie la dezvoltarea economico-socială şi conduc la crearea de venit național.
Eficiența acțiunilor socioculturale	reprezintă ansamblul acțiunilor şi măsurilor economice, sociale sau de altă natură, inițiate de stat pentru a garanta membrilor societății apărarea față de acțiuni ale căror efecte se răsfrâng nefavorabil asupra acestora şi, de asemenea, ansamblul de acțiuni, decizii şi măsuri întreprinse de societate pentru prevenirea, diminuarea sau înlăturarea unor evenimente considerate riscuri sociale, ce pot influența condițiile de viață ale populației.

III. Completați spațiile libere corespunzătoare formelor de asistență socială:

1. .... este o formă principală de protecție socială, de sprijin bănesc acordat lunar copiilor, indiferent dacă părinții sunt sau nu salariați, având un caracter universal. Copii primesc alocația în mod direct sau prin intermediul părinților, până la vârsta de 16 ani sau 18 ani, dacă urmează o formă de învățământ.

2 .... sume de bani acordate lunar persoanelor fără venituri ori cu venituri foarte mici (calculate pe familie) sau persoanelor singure, în cazul în care veniturile nete lunare au un nivel care se situează sub anumite limite stabilite.

3. .... se acordă femeilor care au în întreținere doi sau mai mulți copii în vârstă de până la 16 sau 18 ani, dacă aceştia urmează cursurile de zi ale unei instituții de învățământ.

IV. Test grilă

1. Precizați care sunt variantele corecte privind măsurile de protecție socială:
a) facilități fiscale, asistență socială, ajutor de şomaj;
b) coordonare;
c) redistribuire de resurse financiare.

2. Metodele de finanțare a instituțiilor de învățământ preuniversitar sunt următoarele:
a) finanțarea de bază, finanțarea complementară;
b) finanțarea proporțională, finanțarea complementară, finanțare proprie;
c) facilități fiscale.

3. Precizați care sunt cotele acordate pentru reducerea bazei de impozitare în cazul finanțării instituțiilor publice de cultură, artă, religie şi pentru activități sportive

prin intermediul sponsorizărilor.
a)10%, 8%, 3%;
b) 9%, 19, 5%;
c) 10%, 8%, 5%.

4. **Alegeți varianta corectă a cotelor de impozit aplicate fondului total de salarii brute lunare de către angajator.**
a) 1%;
b) 3,5%;
c) 2,5%.

5. **Precizați care sunt măsurile necesare în vederea aplicării politicii sociale privind şomerii:**
a) măsuri fiscale; măsuri de ajustare;
b) măsuri pasive; măsuri active;
c) nu sunt aplicate măsuri de politică socială.

6. **Cheltuielile populației pentru sănătate sunt destinate:**
a) serviciilor medicale sau medicamentelor ce suplimentează acele cheltuieli acoperite din asigurările sociale de sănătate;
b) educației;
c) apărării naționale.

7. **Formele de asistență socială sunt:**
a) învățământ;
b) activități economice;
c) alocație de stat pentru copii.

8. **Cheltuielile socioculturale pot fi grupate după destinația lor în:**
a) cheltuieli excepționale;
b) cheltuieli curente şi de capital;
c) cheltuieli de exploatare.

9. **Volumul cheltuielilor pentru acțiuni socioculturale este influențat de:**
a) factorul demografic şi creşterea costului serviciilor sociale;
b) factorii de producție;
c) factorii climatici.

10. **Fondul special pentru sănătate se constituie:**
a) din subvenții;
b) în afara bugetului de stat, pe baza taxelor stabilite asupra activităților dăunătoare sănătății suportate de persoanele juridice;
c) din fonduri extrabugetare.

V. Precizați care dintre definițiile prezentate mai jos sunt adevărate şi care sunt false:

1. **Investiția intelectuală** reprezintă cheltuieli pentru învățământ şi pregătire profesională, efectuate în scopul educației, instruirii şi calificării forței de muncă.
2. **Cheltuielile pentru ocrotirea sănătății populației** reprezintă o formă de susținere materială în caz de disponibilizare.
3. **Cheltuielile pentru învățământ** sunt destinate asigurării instruirii şi pregătirii forței de muncă.
4. **Investiția pentru sănătate** cuprinde cheltuieli pentru asigurarea asistenței medicale şi a celor pentru acțiuni de prevenire şi conservare a stării de sănătate a membrilor societății.

VI. O societate comercială are încadrați doi salariați cu contract de muncă şi cu un salariu brut lunar de 1000 de lei. Se cere:

- calculul fondului total de salarii pentru 2 salariați.
- calculul contribuției la ajutorul de şomaj datorată de angajator şi de asigurat.

prin intermediul sponsorizărilor.
a)10%, 8%, 3%;
b) 9%, 19, 5%;
c) 10%, 8%, 5%.

4. **Alegeți varianta corectă a cotelor de impozit aplicate fondului total de salarii brute lunare de către angajator.**
a) 1%;
b) 3,5%;
c) 2,5%.

5. **Precizați care sunt măsurile necesare în vederea aplicării politicii sociale privind şomerii:**
a) măsuri fiscale; măsuri de ajustare;
b) măsuri pasive; măsuri active;
c) nu sunt aplicate măsuri de politică socială.

6. **Cheltuielile populației pentru sănătate sunt destinate:**
a) serviciilor medicale sau medicamentelor ce suplimentează acele cheltuieli acoperite din asigurările sociale de sănătate;
b) educației;
c) apărării naționale.

7. **Formele de asistență socială sunt:**
a) învățământ;
b) activități economice;
c) alocație de stat pentru copii.

8. **Cheltuielile socioculturale pot fi grupate după destinația lor în:**
a) cheltuieli excepționale;
b) cheltuieli curente şi de capital;
c) cheltuieli de exploatare.

9. **Volumul cheltuielilor pentru acțiuni socioculturale este influențat de:**
a) factorul demografic şi creşterea costului serviciilor sociale;
b) factorii de producție;
c) factorii climatici.

10. **Fondul special pentru sănătate se constituie:**
a) din subvenții;
b) în afara bugetului de stat, pe baza taxelor stabilite asupra activităților dăunătoare sănătății suportate de persoanele juridice;
c) din fonduri extrabugetare.

V. Precizați care dintre definițiile prezentate mai jos sunt adevărate şi care sunt false:

1. **Investiția intelectuală** reprezintă cheltuieli pentru învățământ şi pregătire profesională, efectuate în scopul educației, instruirii şi calificării forței de muncă.
2. **Cheltuielile pentru ocrotirea sănătății populației** reprezintă o formă de susținere materială în caz de disponibilizare.
3. **Cheltuielile pentru învățământ** sunt destinate asigurării instruirii şi pregătirii forței de muncă.
4. **Investiția pentru sănătate** cuprinde cheltuieli pentru asigurarea asistenței medicale şi a celor pentru acțiuni de prevenire şi conservare a stării de sănătate a membrilor societății.

VI. O societate comercială are încadrați doi salariați cu contract de muncă şi cu un salariu brut lunar de 1000 de lei. Se cere:

- calculul fondului total de salarii pentru 2 salariați.
- calculul contribuției la ajutorul de şomaj datorată de angajator şi de asigurat.

2.2. Cheltuieli publice pentru sistemul asigurărilor sociale

În România, primele forme ale asigurărilor sociale au apărut către sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea, la inițiativa lucrătorilor din fabrici.

Necesitatea organizării ocrotirii cetățenilor, sub diferite forme, a apărut odată cu dezvoltarea forțelor de producție şi a relațiilor de producție. Instituirea şi dezvoltarea asigurărilor sociale au fost determinate de crearea şi dezvoltarea industriei. În trecut, în România, aceste asigurări au cunoscut o oarecare dezvoltare, însă formele concrete de ocrotire a cetățenilor şi a familiilor lor n-au putut satisface pe deplin cerințele de viață ale acestora. Asigurările sociale din țara noastră s-au dezvoltat şi s-au perfecționat, proces care continuă şi în prezent.

Necesitatea asigurărilor sociale şi conținutul economic al asigurărilor sociale

Necesitatea asigurărilor sociale decurge din faptul că cetățenii participă la desfăşurarea procesului de producție şi la orice activitate utilă societății; salariații, cooperatorii agricoli, întreprinzătorii particulari în anumite situații se pot afla în imposibilitatea de a mai presta o muncă în condiții normale. Deoarece indivizii pot să ajungă în imposibilitatea de a mai munci, de a-şi mai dobândi prin muncă bunurile şi serviciile necesare traiului lor şi al familiilor lor (din cauza accidentelor, bolilor, maternității, invalidității, atingerii anumitor limite de vârstă etc.) este necesar ca statul, companiile naționale, regiile autonome, societățile comerciale, organizațiile cooperatiste, asociațiile, întreprinderile private, întreprinzătorii particulari etc. să ia din timp măsuri pentru a ocroti oamenii, asigurându-le veniturile necesare existenței lor şi familiilor.

Crearea, extinderea şi perfecționarea unui sistem propriu național de asigurări sociale sunt necesare datorită dezvoltării şi perfecționării factorilor de producție.

Drepturile la asigurările sociale ale cetățenilor sunt garantate de Constituție, de Codul Muncii şi de alte acte normative.

> **Asigurările sociale** – *sunt relații socioeconomice băneşti cu ajutorul cărora, în procesul repartiției produsului național brut, se formează, se repartizează, se gestionează şi se utilizează fondurile băneşti necesare ocrotirii obligatorii a salariaților şi a pensionarilor din regiile autonome, societăților comerciale, membrilor cooperației meşteşugăreşti şi asociațiilor agricole, membrilor din rețeaua de consum şi de credit, avocaților, agricultorilor, întreprinzătorilor particulari, slujitorilor cultelor, personalului casnic care lucrează la persoane fizice, persoanelor care deservesc blocurile de locatari, aflate în incapacitate temporară sau permanentă de muncă, în caz de bătrânețe şi în alte cazuri prevăzute de lege; ocrotirea obligatorie este valabilă şi în cazul familiilor persoanelor acestora.*

Conținutul economic al asigurărilor sociale este determinat de trăsăturile societății.

Formele de manifestare ale asigurărilor sociale se pot prezenta astfel:

- acordarea de către stat (sau de anumite organizații) cetățenilor activi, pensionarilor şi membrilor lor de familie aflați temporar sau definitiv în incapacitate de muncă, sau în alte cazuri, de: indemnizații, ajutoare, pensii, trimiteri la odihnă, la tratament balnear;
- aplicarea unor măsuri corespunzătoare pentru prevenirea îmbolnăvirilor, refacerea şi întărirea sănătății, precum şi asigurarea existenței acelora care şi-au pierdut capacitatea de muncă din cauza bolii, accidentelor, atingerii unei anumite limite de vârstă;
- ocrotirea:
  - membrilor asociațiilor agricole;
  - agricultorilor cu gospodării proprii, inapți de muncă (bătrâni, invalizi, copii orfani, copiii militarilor), cu ajutorul fondurilor de asigurări sociale şi prin fondul de rezervă pentru consumul alimentar constituit în anii cu recoltă bogată şi, parțial, din contribuția bănească a asociaților şi agricultorilor.

- avocaților, personalului diferitelor culte, prin plata pensiilor și a indemnizațiilor din contribuția asigurărilor sociale.

Evoluția veniturilor bugetului asigurărilor sociale de stat în perioada 1998-2002

Anul	1998	2000	2001	2002
Suma veniturilor (mil.lei)	23.331.989	51.016.388	76.233.034	114.352.815,7

Sursa: Anuarul Statistic al României, Institutul Național de Statistică, București, 2002

În România, punerea în practică a politicii sociale a determinat perfecționarea *sistemului public național de asigurări sociale.*

Sistemul public național de asigurări sociale cuprinde ansamblul organizat al formelor de asigurări sociale prin care sunt ocrotiți:
- lucrătorii din unitățile de stat, mixte, private;
- membrii cooperativelor meșteșugărești;
- agricultorii;
- avocații;
- slujitorii cultelor;
- personalul casnic și de îngrijire a blocurilor de locatari;
- pensionarii și membrii familiilor acestora.

Sistemul public național de asigurări sociale este structurat pe următoarele verigi:

a) asigurările sociale de stat;
b) asigurările sociale din cooperația meșteșugărească și cele ale meșteșugarilor cu ateliere proprii;
c) asigurările sociale din asociațiile agricole;
d) asigurările sociale ale agricultorilor cu gospodărie proprie;
e) asigurările sociale ale avocaților;
f) asigurările sociale ale slujitorilor cultelor.

Pe baza sistemului public național de asigurări sociale s-a creat un cadru unitar de aplicare a legislației în domeniu, astfel încât se asigură economisirea de resurse materiale și umane, se creează flexibilitate în redistribuirea resurselor disponibile, se asigură controlul privind constituirea și utilizarea resurselor și calitatea prestațiilor.

Principiile care stau la baza organizării și funcționării sistemului public național sunt:

1. Principiul unicității;
2. Principiul garantării de către stat a drepturilor sociale;
3. Principiul prin care cetățenii sunt ocrotiți în toate cazurile și pentru toată perioada pierderii capacității de muncă;
4. Principiul ocrotirii cetățenilor pe baza cerințelor eticii și echității sociale;
5. Principiul egalității;
6. Principiul solidarității sociale;
7. Principiul obligativității;
8. Principiul contributivității;
9. Principiul repartiției;
10. Principiul prin care pensiile până la un anumit nivel sunt scutite de impozite și taxe;
11. Principiul de imprescriptibilitate a dreptului la pensie și la indemnizațiile de asigurări sociale;
12. Principiul prin care se asigură incesibilitatea dreptului la pensie și indemnizațiile de asigurări sociale;
13. Principiul autonomiei și al descentralizării asigurărilor sociale.

Principiile care stau la baza organizării şi funcţionării sistemului public naţional

1. **Principiul unicităţii –** statul organizează şi garantează un singur sistem public naţional, bazat pe aceleaşi norme de drept.
2. **Principiul garantării de către stat a drepturilor sociale –** statul este garantul drepturilor exercitate prin sistemul public naţional al asigurărilor sociale. Statul asigură acoperirea deficitelor financiare, conform legii bugetului asigurărilor sociale de stat.
3. **Principiul prin care cetăţenii sunt ocrotiţi în toate cazurile şi pentru toată perioada pierderii capacităţii de muncă, iar femeile se bucură şi de ocrotire socială în caz de sarcină, lăuzie, pentru creşterea şi îngrijirea copiilor etc.**
4. **Principiul ocrotirii cetăţenilor pe baza cerinţelor eticii şi echităţii sociale –** prin care se asigură un raport echitabil între veniturile care provin din salarii şi cele realizate din pensii; în acest mod se asigură stimularea persoanelor care lucrează efectiv în diferite sectoare de activitate ale producţiei materiale, în domeniul social-cultural etc. De asemenea, pe baza acestui principiu se asigură realizarea unor proporţii echitabile între pensiile mici şi cele mari, acordarea unor facilităţi pensionarilor cu pensii mici (bilete de tratament balnear) sau copiilor proveniţi din familii cu mai mulţi copii etc.
5. **Principiul egalităţii –** persoanele asigurate beneficiază de aceleaşi drepturi şi obligaţii, dacă îndeplinesc aceleaşi condiţii prevăzute de lege.
6. **Principiul solidarităţii sociale –** participanţii la sistemul public îşi asumă reciproc obligaţii şi beneficiază de drepturi pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea riscurilor sociale prevăzute de lege.
7. **Principiul obligativităţii –** persoanele fizice care desfăşoară activităţi din care se obţin venituri şi care îndeplinesc condiţiile prevăzute de lege sunt cuprinse în sistemul public naţional de asigurări sociale, având drepturi şi obligaţii. Persoanele ocrotite prin sistemul public naţional de asigurări sociale au calitatea de asiguraţi.
8. **Principiul contributivităţii –** persoanele fizice sunt cuprinse prin efectul legii în sistemul de asigurări, beneficiind de drepturi, dar având şi obligaţii; drepturile de asigurări sociale se cuvin persoanelor asigurate, pe baza plăţii contribuţiei la asigurări sociale. Fondurile de asigurări sociale se constituie pe baza contribuţiei datorate de persoane fizice sau juridice care participă la sistemul public.
9. **Principiul repartiţiei –** cuprinde fondurile realizate din contribuţiile plătite de societăţi comerciale cu capital de stat, mixte şi private, companiile naţionale, instituţiile publice, cooperativele, persoanele fizice care folosesc personalul casnic şi personalul de îngrijire al blocurilor de locatari pentru plata obligaţiilor ce revin sistemului public pentru plata pensiilor, indemnizaţiilor, ajutoarelor.
10. **Principiul prin care pensiile până la un anumit nivel sunt scutite de impozite şi taxe –** pensiile de asigurări sociale în cuantum de până la 900 de lei, actele procedurale pentru dobândirea lor, cererile care au drept scop stabilirea dreptului la pensie sau la indemnizaţie de asigurări sociale nu sunt impozabile şi nici taxabile.
11. **Principiul de imprescriptibilitate a dreptului la pensie şi la indemnizaţiile de asigurări sociale –** toţi cetăţenii care îndeplinesc condiţiile legale (salariaţii, membrii cooperatori, asociaţii, agricultorii etc.) au dreptul să ceară în orice moment stabilirea dreptului la pensie, la indemnizaţie etc.
12. **Principiul prin care se asigură incesibilitatea dreptului la pensie şi indemnizaţiile de asigurări sociale –** pensiile şi indemnizaţiile de asigurări sociale nu pot fi cedate total sau parţial. Acestea nu pot face obiectul unei tranzacţii, nu pot fi limitate, deoarece sunt destinate să asigure condiţii decente de viaţă persoanei căreia i-au fost conferite.
13. **Principiul autonomiei şi descentralizării asigurărilor sociale –** bazat pe administrarea de către asiguraţii respectivi, prin organe proprii şi organizaţii competente (Casa Naţională de Pensii şi Alte Drepturi de Asigurări Sociale – CNPAS).

Sistemul public naţional de pensii şi asigurări sociale se organizează şi se gestionează de Casa Naţională de Pensii şi Alte Drepturi de Asigurări Sociale **(CNPAS).**

În subordinea CNPAS există case judeţene de pensii şi Casa de Pensii a municipiului Bucureşti.

Casa Naţională de Pensii şi Alte Drepturi de Asigurări Sociale (CNPAS)

- instituţie publică autonomă de interes naţional;
- cu personalitate juridică, este organ de specialitate al administraţiei publice centrale, care administrează şi gestionează sistemul public de pensii şi alte drepturi de asigurări sociale, precum şi sistemul de asigurare pentru accidente de muncă şi boli profesionale, sub autoritatea Ministerului Muncii, Solidarităţii Sociale şi Familiei.

(CNPAS) are în subordine:

- case judeţene de pensii;
- Casa de pensii a municipiului Bucureşti.

Potrivit legii, CNPAS poate înfiinţa case locale de pensii, fără personalitate juridică, instituţii care funcţionează sub conducerea şi controlul caselor teritoriale de pensii.

- Institutul Naţional de Expertiză Medicală şi Recuperare a Capacităţii de Muncă, instituţie publică având personalitate juridică şi autonomie.

CNPAS: organele de conducere

a. Preşedinte;
b. Consiliul de administraţie;
c. Conducerea executivă, care se exercită de un secretar general şi un secretar general adjunct, înalţi funcţionari publici, numiţi în funcţie în condiţiile legii.

Sursele de constituire a fondurilor de asigurări sociale:

1. contribuţiile pentru asigurările sociale de stat;
2. contribuţia pentru asigurările sociale datorată de unităţile particulare;
3. contribuţiile diferenţiate ale salariaţilor şi pensionarilor care merg la tratament balnear sau la odihnă;
4. contribuţia pentru constituirea fondului de şomaj, a ajutorului de integrare profesională şi a alocaţiei de sprijin;
5. alte venituri.

1. Contribuţiile pentru asigurările sociale de stat

▲ **Beneficiarii**

- cetăţenii români;
- cetăţenii străini sau apatrizi, dacă au domiciliul sau reşedinţa în România;
- salariaţii angajaţi pe bază de contract individual de muncă;
- funcţionarii publici;
- persoane care exercită funcţii elective (preşedintele României, senatorii, deputaţii, primarii, consilierii locali);
- persoane numite în cadrul autorităţii executive, legislative ori judecătoreşti;
- şomerii;
- asociatul unic, asociaţii, comanditarii sau acţionarii;
- administratorii sau managerii care au încheiat contracte de administrare sau de management;
- membri ai asociaţiei familiale;
- membrii cooperatori ai cooperaţiei meşteşugăreşti;
- persoane autorizate să desfăşoare activităţi independente;

- persoane angajate în instituţii internaţionale, dacă nu sunt asiguraţii acestora;
- alte persoane care realizează venituri din activităţi profesionale;
- persoane asigurate facultativ pe bază de contract de asigurări sociale;
- pensionarii.

În sistemul public de asigurări sociale sunt asigurate obligatoriu:

- **persoanele care realizează un venit brut pe un an calendaristic, echivalent cu cel puţin 3 salarii medii brute şi care se încadrează în categoriile:**
  a) asociat unic, asociaţi, comanditari sau acţionari;
  b) administratorii sau managerii care au încheiat contract de administrare sau de management;
  c) membri ai asociaţiei familiale;
  d) persoane autorizate să desfăşoare activităţi independente;
  e) persoane angajate în instituţii internaţionale, dacă nu sunt asiguraţii acestora;
  f) alte persoane care realizează venituri din activităţi profesionale;
- **persoanele care realizează prin cumul venituri brute pe un an calendaristic, echivalente cu cel puţin 3 salarii medii brute, şi care se regăsesc în două sau mai multe situaţii prevăzute la alineatul de mai sus.**

Sunt exceptate de la obligativitatea depunerii declaraţiei de asigurare persoanele care beneficiază de una din categoriile de pensii prevăzute de Legea nr. 19/2000.

Se pot asigura în sistemul public, pe bază de **contract de asigurări sociale**, persoanele care nu se regăsesc în sistemul public de asigurări sociale, respectiv sunt asigurate în alte sisteme de asigurări sociale, neintegrate în sistemul public.

Sume asupra cărora nu se calculează C.A.S (contribuţia la asigurările sociale):

- drepturile plătite potrivit dispoziţiilor legale, în cazul încetării raporturilor de muncă, încetării raporturilor de serviciu ale funcţionarilor publici, încetării mandatului sau a calităţii de membru cooperator, altele decât cele acordate potrivit legii pentru perioada de preaviz;
- diurnele de deplasare şi de delegare, indemnizaţiile de delegare, detaşare şi transfer, precum şi drepturile de autor;
- sumele reprezentând participarea salariaţilor la profit;
- premii si alte drepturi exceptate prin legi speciale.

Contribuţia la asigurările sociale este diferenţiată în funcţie de condiţiile de muncă:

- **normale;**
- **deosebite**;
- **speciale.**

Ea se aprobă anual prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat.

Prin Legea nr. 380/2005 a bugetului asigurărilor sociale de stat pentru anul 2006 s-au stabilit următoarele cote de contribuţii:

- cota de contribuţie individuală de asigurări sociale este de **9,5%**, indiferent de condiţiile de muncă;
- cotele de contribuţie datorate de **angajatori** sunt:

pentru condiţii de muncă **normale**	**20,5 %;**
pentru condiţii de muncă **deosebite**	**25,5 %;**
pentru condiţii de muncă **speciale**	**30,5 %.**

Cotele de contribuţii de asigurări sociale se diminuează cu **0,75** %.

Astfel, în urma deducerii, cotele de contribuție datorate de angajatori devin:
Cota de contribuție pentru **asigurați** este de **29,25%**.

● pentru condiții de muncă **normale**	**19,75 %;**
● pentru condiții de muncă **deosebite**	**24,75 %;**
● pentru condiții de muncă **speciale**	**29,75 %.**

▲ Angajatorii

Angajatorii sunt persoanele juridice sau fizice care angajează personal salariat şi care participă în condițiile legii la sistemul public de pensii şi alte drepturi de asigurări sociale.

▲ Categorii de angajatori

Angajatorii participanți la sistemul public de pensii sunt:
- persoanele juridice care, potrivit legii, angajează personal salariat;
- persoanele juridice cu care funcționarii publici au raporturi de serviciu;
- persoanele fizice care, potrivit legii, angajează personal salariat;
- instituțiile la care îşi desfăşoară activitatea persoanele care ocupă funcții elective;
- instituțiile la care îşi desfăşoară activitatea persoanele numite în cadrul autorității executive, legislative sau judecătoreşti;
- organizații ale cooperației meşteşugăreşti;
- Agenția Județeană de Ocupare şi Formare Profesională;

▲ Sunt asimilate angajatorilor:

- organizațiile profesionale, sindicale, patronale;
- partidele politice;
- organizațiile de pensionari;
- organizații şi asociații, cu sau fără personalitate juridică, în condițiile în care au personal care desfăşoară activități pe bază de contract individual de muncă sau pe bază de contract individual de muncă cu timp de lucru parțial.

▲ Obligațiile angajatorilor

Angajatorii participanți la sistemul public de asigurări sociale au următoarele obligații:
- să rețină din salariul angajatului şi să vireze lunar contribuția individuală de asigurări sociale;
- să respecte termenele de plată ale contribuțiilor;
- să depună în bancă contribuțiile datorate, odată cu documentația pentru plata salariilor;
- să calculeze, să evidențieze şi să urmărească plata majorărilor de întârziere;
- să asigure evidența contribuabililor şi a contribuțiilor pe baza codului numeric personal;
- să depună şi să respecte termenele de depunere a declarației lunare de asigurări privind evidența nominală a asiguraților şi a obligațiilor de plată către BASS;
- să stabilească locurile de muncă având condiții deosebite şi/sau speciale;
- să calculeze şi să plătească lunar contribuțiile de asigurări sociale;
- să depună cererea de pensionare împreună cu actele doveditoare, în termen de 90 de zile de la data îndeplinirii condițiilor de pensionare, la casa teritorială de pensii în raza căreia se află domiciliul asiguratului.

▲ Contribuțiile angajatorului

Cotele de contribuții de asigurări sociale sunt diferențiate, în funcție de condițiile de muncă:

- **normale;**
- **deosebite;**
- **speciale.**

Contribuția de asigurări sociale datorată de angajatori	=	nivelul cotelor de contribuții de asigurări sociale stabilite diferențiat, în funcție de condițiile de muncă, prin legea anuală a bugetului asigurărilor sociale de stat	–	nivelul cotei de contribuție individuală de asigurări sociale

Baza lunară de calcul, la care angajatorul datorează contribuția de asigurări sociale, este egală cu fondul total de salarii brute lunare realizate de asigurați. Baza de calcul nu poate fi mai mare decât produsul dintre numărul mediu al asiguraților din luna pentru care se calculează contribuția şi valoarea corespunzătoare a 5 salarii medii brute, respectiv 5.385 de lei.

Salariul mediu brut stabilit pentru anul 2006 este de 1.077 lei.

▲ Asigurații

Asigurații sunt persoane fizice asigurate în sistemul public de pensii şi alte drepturi de asigurări sociale, în condițiile legii.

Asigurații pot fi:

- cetățeni români;
- cetățeni ai altor state sau apatrizi, pe perioada în care au, conform legii, domiciliul sau reşedința în România.

Asigurații au obligația să plătească contribuții de asigurări sociale şi au dreptul să beneficieze de prestații de asigurări sociale, conform legii.

Contribuțiile asiguratului

- Cota contribuției individuale de asigurări sociale se stabileşte prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat.
- Contribuția individuală de asigurări sociale, pentru anul 2006, este de **9,5%,** indiferent de condițiile de muncă.
- Contribuția individuală de asigurări sociale se reține integral din salariu sau, după caz, din venitul brut lunar al asiguratului şi se virează lunar de angajator.
- Contribuția datorată de asigurați reprezintă **29,25%** din venitul asigurat şi se virează lunar. În cazul asiguraților cu contract de asigurare, plata contribuției se poate face şi anticipat, pe o perioadă de cel mult 12 luni, calculată de la data la care se face plata.

Baza de calcul a contribuției individuale de asigurări sociale în cazul asiguraților o constituie:

- salariile individuale brute, realizate lunar, inclusiv sporurile şi adaosurile, reglementate prin lege sau prin contractul colectiv de muncă, sau veniturile brute de natura drepturilor salariale realizate lunar de asigurați;
- salariul de bază minim brut pe țară, proporțional cu numărul de zile de concediu medical, indiferent dacă indemnizația este suportată din fondurile angajatorului sau din fondul unic de asigurări sociale de sănătate;
- venitul lunar asigurat, prevăzut în declarația sau în contractul de asigurare socială, care nu poate fi mai mic de 1/4 din salariul mediu brut;

- baza de calcul nu poate depăşi plafonul a de 5 ori salariul mediu brut;
- salariul mediu brut pe economie pentru anul 2006, stabilit prin bugetul asigurărilor sociale de stat, este de 1.077 lei;

Asigurarea pentru accidente de muncă şi boli profesionale face parte din sistemul de asigurări sociale şi este reglementată prin Legea 345/2002; ea cuprinde raporturi specifice prin care se asigură protecţia socială împotriva următoarelor categorii de riscuri profesionale: pierderea, diminuarea capacităţii de muncă şi decesul, ca urmare a accidentelor de muncă şi a bolilor profesionale.

Asigurarea pentru accidente de muncă şi boli profesionale garantează un ansamblu de servicii şi prestaţii în beneficiul persoanelor asigurate, în vederea:

a) promovării sănătăţii şi a securităţii în muncă şi prevenirii accidentelor de muncă şi a bolilor profesionale;
b) diminuării şi compensării consecinţelor accidentelor de muncă şi ale bolilor profesionale. Are calitatea de asigurator Fondul Naţional de Asigurare pentru Accidente de Muncă şi Boli Profesionale. Calitatea de asigurat se dobândeşte, iar raporturile de asigurare se stabilesc la data încheierii contractului individual de muncă, a convenţiei civile, a începerii practicii profesionale sau a contractului de asigurare individual, după caz.

Cotele de contribuţie, datorate de angajatori în funcţie de clasa de risc, se vor situa în limita unui procent minim de **0,5%** şi a unui procent maxim de **4%**, aplicat asupra fondului brut de salarii.
Baza de calcul pentru contribuţia datorată de persoanele prevăzute o reprezintă fondul brut anual de salarii realizat. În situaţia în care într-o unitate există activităţi încadrate în mai multe clase de risc, baza de calcul o reprezintă fondul de salarii corespunzător activităţilor încadrate în fiecare clasă de risc.

Contribuţia datorată de persoanele fizice este unică, indiferent de activitatea prestată, de la **0,5%** la **1%,** aplicată asupra venitului lunar asigurat.
Baza de calcul pentru aceste contribuţii o reprezintă venitul lunar asigurat prevăzut în contractul de asigurare, care nu poate fi mai mic de 1/4 din salariul mediu brut lunar pe economia naţională.

Contribuţia de asigurări pentru accidente de muncă şi boli profesionale în cazul şomerilor se suportă integral din bugetul Fondului Naţional de Asigurări pentru plata ajutorului de şomaj, la nivelul cotei de **1%,** aplicată asupra venitului lunar asigurat, dar numai pentru fondul destinat şomerilor, pe perioada în care aceştia urmează cursuri de calificare şi de reconversie profesională.
Baza lunară de calcul a contribuţiei de asigurare pentru accidente de muncă şi boli profesionale pentru şomeri o constituie cuantumul ajutorului de şomaj şi al ajutorului de integrare profesională.

Contribuţia se stabileşte astfel încât să acopere costul prestaţiilor şi serviciilor pentru cazurile asigurate, cheltuielile pentru prevenirea accidentelor de muncă şi a bolilor profesionale, precum şi cheltuielile administrative. Contribuţiile se stabilesc în funcţie de tarife şi clase de risc. Tariful de risc se determină, pentru fiecare sector de activitate, în funcţie de riscul de accidentare şi de îmbolnăvire profesională din cadrul sectorului respectiv. În cadrul tarifelor de risc, diferenţierea pe categorii de activităţi se realizează prin clase de risc. Încadrarea în clasele de risc se face de către asigurator, corespunzător activităţilor desfăşurate în fiecare unitate.

Declarația privind evidența nominală a asiguraților și a obligațiilor de plată către BASS

Asigurarea evidenței nominale a asiguraților și a obligațiilor de plată către bugetul asigurărilor sociale de stat se realizează pe baza „Declarației privind evidența nominală a asiguraților și a obligațiilor de plată către bugetul asigurărilor sociale de stat".

Declarația nominală se depune lunar, la data stabilită de casa teritorială de pensii în a cărei rază își are sediul angajatorul, dar nu mai târziu de data de 25 a lunii următoare celei pentru care se datorează contribuția de asigurări sociale.

Pentru calculul numărului mediu de asigurați, se va ține seama de numărul total lunar de ore/om prestat în unitate, de numărul total al orelor corespunzător duratei normale și de timpul de muncă aferent zilelor lucrătoare din luna respectivă.

Numărul total lunar de ore/om prestat în unitate = valoarea obținută din adunarea următoarelor elemente: efectivele zilnice de salariați x nr. orelor lucrate zilnic de aceștia, potrivit programului de lucru stabilit prin contractele individuale de muncă cu normă întreagă sau fracțiune de normă (timp parțial).

Exemplu:

Calculul numărului mediu de asigurați, în cazul unui angajator care oferă locuri de muncă cu program normal de lucru, de 8 ore, și sub 8 ore și are angajați cu contract de muncă cu norma întreagă și contracte de muncă cu timp parțial, atât în locurile de muncă cu program normal de lucru de 6 și 7 ore; numărul zilelor lucrătoare din lună este de 21, iar prezența la serviciu a fost conform timpului de lucru prevăzut în contractele individuale de muncă:

Angajatorul are 21 de salariați, dintre care:

- 10 lucrează în locuri de muncă cu timp normal de lucru, de 8 ore; dintre aceștia:
  a) 7 cu contract de muncă cu normă întreagă;
  b) 1 cu contract de muncă cu timp parțial – 2 ore;
  c) 1 cu contract de muncă cu timp parțial – 4 ore;
  d) 1 cu contract de muncă cu timp parțial – 6 ore;
- 5 care lucrează în locuri de muncă cu timp normal de lucru, de 7 ore; dintre aceștia:
  a) 3 cu contract de muncă cu normă întreagă;
  b) 2 cu contract de muncă cu timp parțial – 5 ore;
- 6 care lucrează în locuri de muncă cu timp normal de lucru, de 6 ore; dintre aceștia:
  a) 4 cu contract de muncă cu normă întreagă;
  b) 2 cu contract de muncă cu timp parțial – 3 ore.

Rezolvare

⟦(7 salariați x 8 ore x 21 zile lucrate) + (1 x 2 x 21) + (1 x 4 x 21) + (1 x 6 x 21)⟧ : (21 x 8) + ⟦(3 x 7 x 21 + 2 x 5 x 21)⟧ : (21 x 7) + ⟦(4 x 6 x 21 + 2 x 3 x 21)⟧ : (21 x 6) = (1428 : 168) + (651 : 147) + (630 : 126) = 8,50 + 4,43 + 5,00 = 17,93

▲ **Termenele de plată a contribuției de asigurări sociale sunt:**

- data stabilită pentru plata drepturilor salariale pe luna în curs, în cazul angajatorilor care efectuează plata drepturilor salariale lunare, dar nu mai târziu de data de 25 a lunii următoare celei pentru care se datorează plata;
- data stabilită pentru plata celei de-a doua chenzine, în cazul angajatorilor care efectuează plata drepturilor salariale chenzinal, dar nu mai târziu de data de 25 a lunii următoare celei pentru care se datorează plata;
- până la sfârșitul lunii pentru luna în curs, în cazul asiguraților prevăzuți în Legea nr. 19/2000 până la data de 25 a lunii următoare celei pentru care se efectuează plata drepturilor ce se suportă din bugetul asigurărilor pentru șomaj.

2. Contribuția pentru asigurările sociale, datorată de unitățile particulare

Se calculează prin aplicarea procentului asupra salariului lunar al fiecărui angajat.

3. Contribuțiile diferențiate ale salariaților şi pensionarilor care merg la tratament balnear şi odihnă

Se stabilesc diferențiat, pe stațiuni, perioade anuale, profitul şi durata sejurului, categoria de confort, mărimea salariilor lunare, cuantumul pensiei, costul mediu al trimiterii.

4. Contribuția pentru constituirea fondului de şomaj, a ajutorului de integrare profesională şi a alocației de sprijin

Reprezintă un procent redus din valoarea brută a veniturilor angajaților români sau străini cu sediul în România, care angajează salariați români.

5. Alte venituri

- sume rezultate din lichidarea debitelor din perioadele precedente;
- restituirea subvențiilor acordate şi neutilizate din anii precedenți;
- majorările şi amenzile aplicate pentru neplata la timp şi integrală a contribuțiilor la asigurările sociale;
- restituirea unor sume plătite greşit, pensii neachitate şi prescrise etc.

Evoluția contribuțiilor pentru asigurările sociale de stat în perioada 1998–2002

Explicații	1998	2000	2001	2002
Suma absolută în mln. lei	20.327.083	46.969.131	68.289.793	107.688.078,5
% față de veniturile bug. asig. sociale de stat	87,1	92,06	89,58	94,17

Sursa: Anuarul Statistic al României, Institutul Național de Statistică, Bucureşti, 2002

Principalele forme de protecție a cetățenilor prin asigurările sociale de stat sunt:

- pensiile;
- trimiterile la tratament şi odihnă;
- indemnizațiile;
- ajutoarele;
- alte cheltuieli cu ocrotirea sănătății.

Pensiile

Pensiile constituie principala formă de ocrotire a cetățenilor prin sistemul de asigurări sociale. Pensiile de asigurări sociale pot fi:

- pensie pentru limită de vârstă;
- pensie de invaliditate;
- pensie anticipată;
- pensie anticipată parțială;
- pensie de urmaş.

Pensia pentru limită de vârstă

Pensia pentru limită de vârstă se acordă asiguraților care îndeplinesc, cumulativ, la data pensionării, condițiile privind: vârsta standard de pensionare şi stagiul minim de cotizare realizat în sistemul public.

Vârsta standard de pensionare

Femei (ani)	Bărbaţi (ani)
60	65

Atingerea vârstei standard de pensionare se va realiza în termen de 13 ani de la data intrării în vigoare a Legii nr.19/2000, prin creşterea vârstelor de pensionare, începând de la vârsta de 57 de ani pentru femei şi de la vârsta de 62 de ani pentru bărbaţi.

Stagiul minim de cotizare

Femei (ani)	Bărbaţi (ani)
15	15

Creşterea stagiului minim de cotizare, de la 10 ani la 15 ani, se va realiza în termen de 13 ani de la data intrării în vigoare a Legii nr.19/2000.

Stagiul complet de cotizare

Femei (ani)	Bărbaţi (ani)
30	35

Atingerea stagiului complet de cotizare se va realiza în termen de 13 ani de la data intrării în vigoare a Legii nr.19/2000, prin creşterea acestuia, pornindu-se de la 25 de ani pentru femei şi de la 30 de ani pentru bărbaţi.

Asiguraţii care îndeplinesc condiţiile prevăzute de lege pentru obţinerea unei pensii pentru limită de vârstă, cu excepţia pensiei anticipate şi a pensiei anticipate parţiale, îşi pot continua activitatea numai cu acordul angajatorului.

Stabilirea pensiei pentru limita de vârstă

Cuantumul pensiei = Punctajul mediu anual realizat de asigurat în perioada de cotizare × Valoarea unui punct de pensie

Reducerea vârstelor standard de pensionare pentru anumite categorii de asiguraţi. Condiţii speciale de muncă

- Asiguraţii care şi-au desfăşurat activitatea în subteran cel puţin 50% din timpul normal de muncă şi care au realizat un stagiu de cotizare de cel puţin 20 de ani în aceste condiţii beneficiază de pensie pentru limită de vârstă începând cu vârsta de 45 de ani.
- Asiguraţii care şi-au desfăşurat activitatea în aviaţia civilă, respectiv personalul navigant sau cei din profesiile artistice, care au realizat un stagiu de cotizare de cel puţin 25 de ani, beneficiază de pensie pentru limită de vârstă, cu reducerea vârstelor standard de pensionare cu 15 ani.
- Asiguraţii care au realizat, în condiţii speciale de muncă, stagii de cotizare mai mici decât cele menţionate mai sus, beneficiază de pensie pentru limită de vârstă, cu reducerea proporţională a vârstelor standard de pensionare, în condiţiile prevăzute de lege.
- Asiguraţii care şi-au desfăşurat activitatea în cercetare, explorare, exploatare sau prelucrare a materiilor prime nucleare şi care au realizat un stagiu de cotizare de cel puţin 15 ani în zona I de expunere la radiaţii sau un stagiu de 17 ani în zona II de expunere la radiaţii, beneficiază de pensie pentru limita de vârstă, indiferent de vârstă.
- Asiguraţii care au realizat stagii de cotizare în condiţii deosebite sau în condiţii speciale de muncă beneficiază, cumulativ, de reducerea vârstelor standard de pensionare corespunzătoare fiecărei situaţii, fără ca această reducere să depăşească 12 ani.

Pensionarea celor care au desfăşurat activităţi în condiţii deosebite sau în condiţii speciale de muncă.

Asiguraţii care au desfăşurat activităţi în condiţii deosebite sau în condiţii speciale de muncă, dar care nu se pot pensiona cu reducerea vârstei de pensionare, pot beneficia de o reducere a perioadei de pensionare. În aceste, cazuri reducerea vârstei standard de pensionare nu poate fi mai mare de 5 ani şi nu poate fi cumulată cu nicio altă reducere prevăzută de lege.

Condiţii deosebite de muncă

Persoanele care au desfăşurat activităţi încadrate în grupele I şi II de muncă, în baza legislaţiei anterioare, beneficiază de reducerea vârstei standard de pensionare, astfel:

- fie prin cumularea perioadelor lucrate în grupele I şi II de muncă, reducerea fiind efectuată conform prevederilor legale corespunzătoare locurilor de muncă în condiţii deosebite, potrivit tabelului de mai jos;
- fie prin reducerea vârstei pe fiecare grupă de muncă, se alege reducerea cea mai avantajoasă;

Stagiul de cotizare în condiţii deosebite de muncă (ani împliniţi)	Reducerea vârstelor standard de pensionare (ani împliniţi)
6	1.0
8	1.5
10	2.0
12	2.5
14	3.0
16	3.5
18	4.0
20	4.5
22	5.0
24	5.5
26	6.0
28	6.5
30	7.0
32	7.5
35	8.0

Reducerea vârstei de pensionare pentru persoanele care şi-au desfăşurat activitatea în grupa I de muncă.

Persoanele care au desfăşurat activităţi încadrate în grupa I de muncă, conform legislaţiei anterioare, pot solicita pensie pentru limită de vârstă cu reducerea vârstelor standard de pensionare, conform tabelului de mai jos:

Stagiul de cotizare realizat efectiv, conform legislației anterioare, în grupa I de muncă (ani împliniți)	Reducerea vârstelor standard de pensionare (ani)	(luni)
2	1	2
4	2	5
6	3	7
8	4	10
10	6	0
12	7	2
14	8	5
16	9	7
18	10	0
20	12	0
22	13	0
24	14	0
26 şi peste	15	0

Vârstele de pensionare reduse, conform tabelului de mai sus, nu pot fi mai mici de 50 de ani. Reducerea vârstei prevăzută în tabel se face din vârsta anului, respectiv a lunii în care se deschide dreptul la pensie, conform anexei nr. 3 la Legea nr. 19/2000.

Pensia anticipată parțială

Asigurații care au realizat stagiile complete de cotizare, precum şi cei care au depăşit stagiul complet de cotizare cu până la 10 ani pot solicita pensie anticipată parțială, cu reducerea vârstelor standard de pensionare cu cel mult 5 ani.

La stabilirea stagiului de cotizare pentru acordarea pensiei anticipate parțiale nu se au în vedere perioadele în care asiguratul:

- a beneficiat de pensie de invaliditate;
- a urmat cursurile de zi ale învățământului universitar, cu o durată normală a studiilor;
- a satisfăcut serviciul militar, ca militar în termen sau militar cu termen redus, concentrat, mobilizat sau în prizonierat.

Cuantumul pensiei anticipate parțiale se stabileşte din cuantumul pensiei pentru limită de vârstă, prin diminuarea acestuia în raport cu stagiul de cotizare realizat şi cu numărul de luni cu care s-a redus vârsta standard de pensionare, conform tabelului.

Stagiul de cotizare realizat peste stagiul standard complet de cotizare	Procentul de diminuare pentru fiecare lună de anticipare (%)
până la 1 an	0,50
peste 1 an	0,45
peste 2 ani	0,40
peste 3 ani	0,35
peste 4 ani	0,30
peste 5 ani	0,25
peste 6 ani	0,20
peste 7 ani	0,15
peste 8 ani	0,10
între 9 şi 10 ani	0,05

Transformarea pensiei anticipate în pensie pentru limită de vârstă

La împlinirea vârstelor standard de pensionare, prevăzute de lege, pensia anticipată parţială devine pensie pentru limită de vârstă şi se recalculează prin eliminarea diminuării şi adăugarea perioadelor asimilate şi a eventualelor stagii de cotizare realizate în perioada de anticipare.

Pensia de invaliditate

Au dreptul la pensie de invaliditate asiguraţii care şi-au pierdut total sau cel puţin jumătate din capacitatea de muncă, din cauza:
- accidentelor de muncă;
- bolilor profesionale şi tuberculozei;
- bolilor obişnuite şi accidentelor care nu au legătură cu munca.

Beneficiază de pensie de invaliditate şi:
- asiguraţii care satisfac obligaţii militare;
- elevii, ucenicii şi studenţii care şi-au pierdut total sau cel puţin jumătate din capacitatea de muncă din cauza accidentelor sau bolilor profesionale survenite în timpul şi din cauza practicii profesionale;
- persoanele care şi-au pierdut total sau parţial capacitatea de muncă şi eroi ai Revoluţiei din Decembrie 1989, cuprinşi într-un sistem de asigurări sociale anterior datei apariţiei invalidităţii din această cauză.

Gradele de invaliditate

a. gradul I, caracterizat prin pierderea totală a capacităţii de muncă, a capacităţii de a se îngriji, de a merge şi de a se orienta spaţial: persoană invalidă care necesită îngrijire sau supraveghere permanentă din partea altei persoane;

b. gradul II, caracterizat prin pierderea totală a capacităţii de muncă, invalidul având posibilitatea de a se îngriji, de a merge şi de a se orienta spaţial, fără ajutorul altei persoane;

c. gradul III, caracterizat prin pierderea a cel puţin jumătate din capacitatea de muncă; invalidul poate să presteze o activitate profesională.

Stagiul de cotizare necesar

Asiguraţii care şi-au pierdut capacitatea de muncă din cauza unei boli obişnuite sau unor accidente care nu au legătură cu munca beneficiază de pensie de invaliditate, dacă îndeplinesc stagiul de cotizare necesar în raport cu vârsta, conform tabelului următor:

Vârsta asiguratului în momentul apariţiei invalidităţii	Stagiul de cotizare necesar (ani)
sub 25 de ani	5
25-31	8
31-37	11
37-43	14
43-49	18
49-55	22
peste 55 de ani	25

Beneficiază de pensie de invaliditate şi asiguraţii care, până la data apariţiei invalidităţii, au realizat cel puţin jumătate din stagiul de cotizare necesar, prevăzut în tabelul anterior.

Asiguraţii care au realizat un stagiu de cotizare în condiţii de handicap preexistent calităţii de asigurat beneficiază de pensii de invaliditate dacă au realizat cel puţin jumătate din stagiul de cotizare prevăzut în tabelul de mai sus, în raport cu vârsta avută la data expertizării.

Au dreptul la pensie de invaliditate şi persoanele care, la data apariţiei invalidităţii, nu mai au calitatea de asigurat, dar îndeplinesc condiţiile cerute de lege cu privire la vârsta şi stagiul de cotizare realizat.

În cazul în care invaliditatea a apărut ca urmare a unui accident de muncă, a unei boli profesionale, a tuberculozei, precum şi în situaţia în care invaliditatea a apărut în timpul şi din cauza îndeplinirii obligaţiilor militare, asiguratul poate beneficia de pensie de invaliditate, indiferent de stagiul de cotizare.

Persoanele care au împlinit vârsta standard de pensionare nu mai pot solicita pensia de invaliditate.

Calculul pensiei

Pensia de invaliditate = Punctajul mediu anual realizat de asigurat în perioada de cotizare × Valoarea unui punct de pensie din anul acordării drepturilor, la care se aplică indexările din anul respectiv

În vederea stabilirii pensiilor de invaliditate se acordă:

stagiul potenţial al asiguraţilor = stagiul complet de cotizare – stagiul de cotizare realizat efectiv până în momentul încadrării într-un grad de invaliditate

În cazul asiguraţilor care au realizat cel puţin jumătate din stagiul de cotizare necesar,

stagiul potenţial = stagiul complet de cotizare – stagiul de cotizare necesar

Pentru stagiul potenţial, punctajul anual al asiguratului este:
- 0,75 puncte pentru gradul I de invaliditate (handicap grav);
- 0,60 puncte pentru gradul II de invaliditate (handicap accentuat);
- 0,40 puncte pentru gradul III de invaliditate (handicap mediu).

Stagiul potenţial rezultat nu poate fi mai mare decât stagiul de cotizare pe care asiguratul ar fi putut să îl realizeze de la data apariţiei invalidităţii până la împlinirea vârstei la care, în condiţiile legii, poate solicita o pensie pentru limită de vârstă.

În cazul persoanelor care satisfac obligaţii militare, în cazul elevilor, ucenicilor şi al studenţilor care şi-au pierdut total sau cel puţin jumătate din capacitatea de muncă din cauza accidentelor sau bolilor profesionale survenite în timpul şi din cauza practicii profesionale, stagiul potenţial luat în calcul la stabilirea pensiei de invaliditate îl constituie stagiul complet de cotizare, conform legii.

Pensia de urmaş

Au dreptul la pensie de urmaş copiii şi soţul supravieţuitor, dacă persoana decedată era pensionar sau îndeplinea condiţiile pentru obţinerea unei pensii.

Copiii au dreptul la pensie de urmaş:

a. până la vârsta de 16 ani;
b. dacă îşi continuă studiile într-o formă de învăţământ organizată potrivit legii, până la terminarea acestora, fără a depăşi vârsta de 26 de ani;
c. pe toată durata invalidităţii de orice grad, dacă aceasta a apărut în perioada în care se aflau într-una dintre situaţiile prevăzute la lit. a sau b.

Cuantumul pensiei de urmaş, în cazul orfanilor de ambii părinţi, reprezintă suma obţinută prin însumarea drepturilor de urmaş, calculate după fiecare părinte.

Soţul supravieţuitor are dreptul la pensie de urmaş pe tot timpul vieţii, la împlinirea vârstei standard de pensionare, dacă durata căsătoriei a fost de cel puţin 10 ani.

Soţul supravieţuitor are dreptul la pensie de urmaş, indiferent de vârstă, pe perioada în care este invalid de gradul I sau II, dacă durata căsătoriei a fost de cel puţin 1 an.

Soţul supravieţuitor are dreptul la pensie de urmaş, indiferent de vârstă şi de durata căsătoriei, dacă decesul soţului susţinător s-a produs ca urmare a unui accident de muncă, a unei boli profesionale sau a tuberculozei şi dacă nu realizează venituri lunare dintr-o activitate profesională pentru care asigurarea este obligatorie sau acestea sunt mai mici de 1/4 din salariul mediu brut pe economie.

Soţul supravieţuitor beneficiază de pensie de urmaş pe o perioadă de 6 luni de la data decesului, dacă în această perioadă nu realizează venituri lunare dintr-o activitate profesională pentru care asigurarea este obligatorie sau acestea sunt mai mici de o pătrime din salariul mediu brut pe economie.

Soţul supravieţuitor care are în îngrijire, la data decesului susţinătorului, unul sau mai mulţi copii în vârstă de până la 7 ani, beneficiază de pensie de urmaş până la data împlinirii de către ultimul copil a vârstei de 7 ani, în perioadele în care nu realizează venituri lunare dintr-o activitate profesională pentru care asigurarea este obligatorie sau acestea sunt mai mici de 1/4 din salariul mediu brut pe economie.

Cuantumul pensiei de urmaş se stabileşte prin aplicarea unui procent asupra punctajului mediu anual realizat de susţinător, aferent pensiei, în funcţie de numărul urmaşilor îndreptăţiţi, astfel:

a. pentru 1 urmaş – 50%
b. pentru 2 urmaşi – 75%
c. pentru 3 sau mai mulţi urmaşi – 100%

Alte drepturi de asigurări sociale	
■ Ajutorul de deces ■ Indemnizaţia pentru prevenirea îmbolnăvirilor şi recuperarea capacităţii de muncă ■ Indemnizaţia pentru incapacitate temporară de muncă ■ Indemnizaţie de maternitate	■ Indemnizaţia de risc maternal ■ Indemnizaţia de naştere ■ Indemnizaţie pentru creşterea copilului până la împlinirea vârstei de 2 ani ■ Indemnizaţie pentru îngrijirea copilului bolnav

Ajutorul de deces

Condiţii de acordare

Ajutorul de deces se acordă, în cazul decesului asiguratului, pensionarului sau al unui membru de familie care nu are un drept propriu de asigurări sociale şi se află în întreţinerea titularului la data decesului, unei singure persoane, care face dovada că a suportat cheltuielile ocazionate de deces şi care poate fi, după caz: soţul supravieţuitor, copilul, părintele, tutorele, curatorul, moştenitorul; în condiţiile dreptului comun sau în lipsa acestora, orice altă persoană care dovedeşte cu acte că a suportat cheltuielile ocazionate de deces.

În cazul decesului copilului inapt pentru muncă, indiferent de vârstă, ajutorul de deces se acordă cu condiţia prezentării certificatului de încadrare într-o categorie de persoane cu handicap sau, în lipsa acestuia, a actului medical vizat de medicul expert al asigurărilor sociale, prin care se atestă boala care l-a făcut inapt pentru muncă şi data apariţiei acesteia.

Dreptul asiguraților la ajutor de deces nu este condiționat de îndeplinirea unui stagiu de cotizare.

Mod de calcul şi plată

Ajutorul de deces se acordă în cuantumul prevăzut de Legea bugetului asigurărilor sociale de stat, făcut public de CNPAS, valabil la data decesului.

Anul	Cuantumul ajutorului de deces (lei)
2003	6.962.000
2004	7.682.000
2005	9.400.000
2006	1.077

În cazul decesului unui membru de familie, cuantumul ajutorului de deces reprezintă jumătate din cuantumul ajutorului de deces cuvenit unui asigurat sau pensionar.

Ajutorul de deces se suportă integral din bugetul asigurărilor sociale de stat.

Începând cu data de 1 ianuarie 2006, cota de contribuție pentru concedii şi indemnizații, este de 0,75%, aplicată la fondul de salarii sau, după caz, la drepturile reprezentând indemnizația de şomaj sau asupra veniturilor supuse impozitului pe venit şi se achită la bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate.

Persoanele juridice sau fizice au obligația să calculeze şi să vireze Casei Naționale de Asigurări de Sănătate cota de contribuție pentru concedii şi indemnizații.

Stagiul minim de cotizare pentru acordarea drepturilor prevăzute este de 6 luni, realizate în ultimele 12 luni anterioare lunii pentru care se acordă concediul medical.

Baza de calcul a indemnizațiilor se determină ca medie a veniturilor lunare din ultimele 6 luni, pe baza cărora se calculează, conform legii, contribuția pentru concedii şi indemnizații, din cele 12 luni din care se constituie stagiul de cotizare.

În cazul în care stagiul de cotizare este mai mic de 6 luni, baza de calcul a indemnizațiilor o constituie media veniturilor lunare la care s-a calculat contribuția pentru concedii şi indemnizații, din lunile respective sau, după caz, venitul lunar din prima lună de activitate pentru care s-a stabilit sa se plătească contribuția.

Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă

Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă se suportă după cum urmează:

A. De către angajator, în funcție de numărul de angajați avuți la data începerii incapacității temporare de muncă a asiguratului, astfel:	**B.** Din bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate, începând cu:
a) până la 20 de angajați, din prima zi până în a 7-a zi de incapacitate temporară de muncă; **b)** între 21 şi 100 de angajați, din prima zi până în a 12-a zi de incapacitate temporară de muncă; **c)** peste 100 de angajați, din prima zi până în a 17-a zi de incapacitate temporară de muncă;	**a)** ziua următoare celor suportate de angajator, şi până la data încetării incapacității temporare de muncă a asiguratului sau a pensionării acestuia; **b)** prima zi de incapacitate temporară de muncă, în cazul persoanelor asigurate prevăzute mai sus.

Durata de acordare a concediului şi a indemnizaţiei pentru incapacitate temporară de muncă, pentru fiecare tip de afecţiune, este de cel mult 183 de zile, în interval de un an, socotit din prima zi de îmbolnăvire.

Începând cu a 90-a zi, concediul se poate prelungi până la 183 de zile, cu avizul medicului expert al asigurărilor sociale.

Durata de acordare a concediului şi a indemnizaţiei pentru incapacitate temporară de muncă este mai mare în cazul unor boli speciale şi se diferenţiază după cum urmează:

a) un an, în intervalul ultimilor 2 ani, pentru tuberculoză pulmonară şi unele boli cardiovasculare, stabilite de Casa Naţională de Asigurări de Sănătate.

b) un an, cu drept de prelungire până la un an şi 6 luni de către medicul expert al asigurărilor sociale, în intervalul ultimilor 2 ani, pentru tuberculoză meningeală, peritoneală şi urogenitală, inclusiv a glandelor suprarenale, pentru SIDA şi neoplazii, în funcţie de stadiul bolii;

c) un an şi 6 luni, în intervalul ultimilor 2 ani, pentru tuberculoză pulmonară operată şi osteoarticulară;

d) 6 luni, cu posibilitatea de prelungire până la maximum un an, în intervalul ultimilor 2 ani, pentru alte forme de tuberculoză extrapulmonară, cu avizul medicului expert al asigurărilor sociale.

Cuantumul brut lunar al indemnizaţiei pentru incapacitate temporară de muncă se determină prin aplicarea procentului de 75% asupra bazei de calcul stabilite.

Cuantumul brut lunar al indemnizaţiei pentru incapacitate temporară de muncă, determinată de tuberculoză, SIDA, neoplazii, precum şi de o boală infectocontagioasă din grupa A şi de urgenţe medico-chirurgicale stabilite, este de 100% din baza de calcul stabilită.

Ex: Un salariat cu un salariu brut în valoare de 800 de lei a beneficiat de 22 de zile de concediu medical pe întreaga lună.

Cuantumul indemnizaţiilor de asigurări sociale de sănătate este egal cu produsul dintre media zilnică şi procentele prevăzute de lege, multiplicat cu numărul de zile lucrătoare din concediul medical, astfel:

$$C_i = M_{zbci} \text{ x .... \% x NZLCM}$$

în care: C_i = cuantumul indemnizaţiilor de asigurări sociale de sănătate;

M_{zbci} = media zilnică a bazei de calcul al indemnizaţiilor de asigurări sociale de sănătate;

NZLCM = numărul de zile lucrătoare din concediul medical.

– lei –

luna	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
V	800	800	800	800	800	800
NZ	21	19	21	20	21	20

în care: NZ = numărul de zile pentru care s-a achitat contribuţia pentru concedii şi indemnizaţii, pe fiecare lună din baza de calcul;

SUMA V = 6 x 800 lei = 4.800 lei;

NTZ = 21 + 19 + 21 + 20 + 21 + 20 = 122 de zile;

Mzbci = 4.800 lei : 122 = 39,3443 lei;

... = 75%

NZLCM = 22 de zile (concediu medical pe întreaga lună);

Ci = Mzbci x ... % x NZLCM = 39,3443 lei x 75% x 22 = 649,1810 lei, rotunjit la 649 lei, conform legii.

Indemnizațiile pentru prevenirea îmbolnăvirilor şi recuperarea capacității de muncă

În scopul prevenirii îmbolnăvirilor şi recuperării capacității de muncă, asigurații pot beneficia de:

a) indemnizație pentru reducerea timpului de muncă;

b) concediu şi indemnizație pentru carantină;

c) tratament balnear, în conformitate cu programul individual de recuperare.

Cuantumul brut lunar al indemnizației pentru reducerea timpului de muncă este egal cu diferența dintre baza de calcul (menționată mai sus) şi venitul salarial brut realizat de asigurat prin reducerea timpului normal de muncă, fără a depăşi 25% din baza de calcul.

Cuantumul brut lunar al indemnizației pentru carantină reprezintă 75% din baza de calcul stabilită.

Indemnizațiile se suportă integral din bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate.

Costurile tratamentului balnear, precum şi cele ale acțiunilor de recuperare a capacității de muncă se suportă din bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate.

Indemnizația de maternitate

Asiguratele au dreptul la concedii pentru sarcină şi lăuzie, pe o perioadă de 126 de zile calendaristice, perioadă în care beneficiază de indemnizație de maternitate.

De aceleaşi drepturi beneficiază şi femeile care nu se mai află, din motive neimputabile lor, în situația prezentată.

Baza de calcul a indemnizației de maternitate se constituie din media veniturilor lunare, pe baza cărora s-a calculat contribuția pentru concedii şi indemnizații, din ultimele 6 luni anterioare datei pierderii calității de asigurat.

Concediul pentru sarcină se acordă pe o perioadă de 63 de zile înainte de naştere, iar concediul pentru lăuzie, pe o perioadă de 63 de zile după naştere.

Concediile pentru sarcină şi lăuzie se pot compensa între ele, în funcție de recomandarea medicului şi de opțiunea persoanei beneficiare, în aşa fel încât durata minimă obligatorie a concediului de lăuzie să fie de 42 de zile calendaristice.

Cuantumul brut lunar al indemnizației de maternitate este de **85%** din baza de calcul stabilită. Indemnizația de maternitate se suportă integral din bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate.

Indemnizație de naştere

Beneficiari: indemnizația de naştere se acordă, la cerere, o singură dată, pentru fiecare dintre primii patru copii nou-născuți vii (prin nou-născut viu se înțelege copilul până la şase luni). Începând cu 1. 01. 2005, cuantumul indemnizației este de 186 de lei. Cuantumul se indexează periodic de către guvern.

Indemnizație pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 2 ani

- Persoanele care, în ultimul an anterior datei nașterii copilului, au realizat timp de 12 luni venituri profesionale supuse impozitului pe venit, beneficiază de concediu pentru creșterea copilului în vârstă de până la 2 ani sau, în cazul copilului cu handicap, de până la 3 ani, precum și de o indemnizație lunară în cuantum de 800 de lei (RON).
- Cuantumul indemnizației în anul 2007 este prevăzut la valoarea de 600 de lei (RON).
- De indemnizație beneficiază, opțional, oricare dintre părinții copilului.
- Beneficiază de aceleași drepturi și una dintre persoanele care au adoptat copilul, sau care au copilul în plasament, precum și persoana care a fost numită tutore.
- Indemnizația lunară se cuvine pentru fiecare dintre primele 3 nașteri sau, după caz, pentru primii 3 copii ai persoanelor menționate mai sus.
- Contribuția individuală de asigurări sociale de sănătate se calculează prin aplicarea cotei prevăzute de lege asupra sumei reprezentând de două ori valoarea salariului de bază minim brut pe țară, și se suportă de la bugetul de stat.
- Calculul și plata drepturilor se efectuează de către direcțiile teritoriale.
- Plata drepturilor prevăzute încetează cu ziua următoare celei în care:
  a) copilul a împlinit vârsta de 2 ani, respectiv 3 ani, în cazul copilului cu handicap;
  b) a avut loc decesul copilului.

Indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav

Asigurații au dreptul la concediu și la indemnizație pentru îngrijirea copilului bolnav în vârstă de până la 7 ani, iar în cazul copilului cu handicap, pentru afecțiunile intercurente, până la împlinirea vârstei de 18 ani. Indemnizația se suportă integral din bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate.

Indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav în vârstă de până la 7 ani sau cea a copilului cu handicap cu afecțiuni intercurente până la împlinirea vârstei de 18 ani se acordă pe baza certificatului de concediu medical eliberat de medicul de familie și a certificatului pentru persoanele cu handicap, emis în condițiile legii, după caz.

Durata de acordare a indemnizației este de maximum 45 de zile calendaristice pe an pentru un copil, cu excepția situațiilor în care copilul este diagnosticat cu boli infectocontagioase, neoplazii, este imobilizat în aparat gipsat, este supus unor intervenții chirurgicale; durata concediului medical în aceste cazuri va fi stabilită de către medicul curant.

Cuantumul brut lunar al indemnizației pentru îngrijirea copilului bolnav este de 85% din baza de calcul stabilită.

Indemnizația de risc maternal

Dreptul la concediul de risc maternal se acordă în condițiile prevăzute de legea privind protecția maternității la locurile de muncă. Pe durata concediului de risc maternal, se acordă o indemnizație de risc maternal, care se suportă integral din bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate.

Concediul și indemnizația de risc maternal se acordă fără condiție de stagiu de cotizare.

Cuantumul indemnizației reprezintă 75% din baza de calcul stabilită.

Aplicație

O societate comercială are încadrați 5 salariați cu contract de muncă, cu un salariu brut lunar de 330 de lei, în condiții normale de muncă. Una dintre salariate se află în concediu de sarcină și lăuzie.

Determinați contribuția de asigurări sociale datorată de societate și de salariați, contribuția de asigurări pentru accidente de muncă și boli profesionale datorată de angajator, știind ca societatea aplică procentul de 0,546%.

Notă

Unei angajate care se află în concediu de sarcină și lăuzie i se reține 9,5% CAS din salariul minim brut pe economie (pentru 2006 este de 330 lei); indemnizația acesteia nu se include în fondul de salarii.

- Total fond de salarii brute realizate în condiții normale de muncă = 330 × 4 = 1320 lei
- Total contribuții individuale de asigurări sociale = 330 × 5 × 9,5% = 155 lei
- CAS datorat de angajator = 1320 × 19,75% = 261 lei
- Contribuția de asigurări pentru accidente de muncă și boli profesionale datorată de angajator = 1320 × 0,546% = 7 lei

Schemă recapitulativă

Cheltuieli publice pentru sistemul asigurărilor sociale

1. Necesitatea asigurărilor sociale și conținutul economic al asigurărilor sociale
- definiție;
- conținutul economic;
- formele de manifestare.

2. Sistemul public național de asigurări sociale. Cuprinde ansamblul organizat al formelor de asigurări sociale prin care sunt ocrotiți
- lucrătorii din unitățile de stat mixte, private;
- membrii cooperativelor meșteșugărești;
- agricultorii;
- avocații;
- slujitorii cultelor;
- personalul casnic și de îngrijire a blocurilor de locatari;
- pensionarii și membrii lor de familie.

3. Sistemul public național de asigurări sociale este structurat pe următoarele verigi
- asigurările sociale de stat;
- asigurările sociale din cooperația meșteșugărească și ale meșteșugarilor cu ateliere proprii;
- asigurările sociale din asociațiile agricole;
- asigurările sociale ale agricultorilor cu gospodărie proprie;
- asigurările sociale ale avocaților;
- asigurările sociale ale slujitorilor cultelor.

4. Principiile care stau la baza organizării şi funcţionării sistemului public naţional de asigurări sociale

- unicitatea;
- garantarea de către stat a drepturilor sociale;
- cetăţenii sunt ocrotiţi în toate cazurile şi pentru toată perioada pierderii capacităţii de muncă;
- ocrotirea cetăţenilor pe baza cerinţelor eticii şi a echităţii sociale;
- egalitatea;
- solidaritatea socială;
- obligativitatea;
- contributivitatea;
- repartiţia;
- pensiile până la un anumit nivel sunt scutite de impozite şi taxe;
- imprescriptibilitatea dreptului la pensie şi la indemnizaţiile de asigurări sociale;
- incesibilitatea dreptului la pensie şi la indemnizaţiile de asigurări sociale;
- autonomia şi descentralizarea asigurărilor sociale.

5. Sursele de constituire a fondurilor de asigurări sociale

- contribuţiile pentru asigurările sociale de stat;
- contribuţia pentru asigurările sociale datorată de unităţile particulare;
- contribuţiile diferenţiate ale salariaţilor şi pensionarilor care merg la tratament balnear sau la odihnă;
- contribuţia pentru constituirea fondului de şomaj, a ajutorului de integrare profesională şi a alocaţiei de sprijin;
- alte venituri.

6. Principalele forme de protecţie a cetăţenilor prin asigurările sociale de stat

- pensiile;
- trimiterile la tratament şi odihnă;
- indemnizaţiile;
- ajutoarele;
- alte cheltuieli cu ocrotirea sănătăţii.

7. Pensiile

- pensie pentru limită de vârstă;
- pensie de invaliditate;
- pensie anticipată;
- pensie anticipată parţială;
- pensie de urmaş.

8. Alte drepturi de asigurări sociale

- ajutorul de deces;
- indemnizaţia pentru prevenirea îmbolnăvirilor şi recuperarea capacităţii de muncă;
- indemnizatie pentru incapacitate temporară de muncă;
- indemnizatie de maternitate;
- indemnizaţia de naştere;
- indemnizatie pentru creşterea copilului până la împlinirea vârstei de 2 ani;
- indemnizaţie pentru îngrijirea copilului bolnav.

Temă

I. O societate comercială are încadrați 4 salariați cu contract de muncă, cu un salariu brut lunar de 1200 de lei, în condiții normale de muncă.

Determinați contribuția de asigurări sociale datorată de societate şi de salariați, contribuția de asigurări pentru accidente şi boli profesionale datorată de angajator (1,74%).

II. Test grilă

1. Precizați care sunt verigile corecte ale sistemului public național de asigurări sociale:

a) asigurările sociale de stat; asigurările sociale din cooperația meşteşugărească şi ale meşteşugarilor cu ateliere proprii; din asociațiile agricole, ale agricultorilor cu gospodărie proprie, ale avocaților, ale slujitorilor cultelor;

b) asigurările sociale de stat; asigurările sociale din cooperația meşteşugărească şi ale meşteşugarilor cu ateliere proprii;

c) asigurările sociale de stat; asigurările sociale din asociațiile inginerilor şi ale profesorilor.

2. Precizați care sunt variantele corecte privind cotele aferente contribuțiilor de asigurări sociale datorate de angajatori în funcție de condițiile de muncă, după deducere:

a) 21,5%, 30%, 35%;

b) 19,75%, 24,75%, 29,75%;

c) 45%, 40%, 32%.

3. Care sunt sursele de constituire a fondurilor de asigurări sociale?

a) contribuțiile pentru asigurările sociale de stat, contribuția pentru asigurările sociale datorată de unitățile particulare; contribuțiile diferențiate ale salariaților şi pensionarilor care merg la tratament balnear sau la odihnă; contribuția pentru constituirea fondului de şomaj, a ajutorului de integrare profesională şi a alocației de sprijin; alte venituri;

b) contribuțiile pentru asigurările sociale de stat, contribuția pentru asigurările sociale datorată de unitățile particulare; contribuțiile diferențiate ale salariaților şi pensionarilor care merg la tratament balnear sau la odihnă;

c) contribuția pentru constituirea fondului de şomaj, a ajutorului de integrare profesională şi a alocației de sprijin; alte venituri.

4. Precizați care este cota de contribuție de asigurări sociale datorată de asigurați:

a) 29,25%;

b) 25,5%;

c) 35%.

5. Alegeți varianta corectă reprezentând sumele asupra cărora nu se calculează CAS:

a) drepturile plătite în cazul încetării raporturilor de muncă, încetării raporturilor de serviciu ale funcționarilor publici, încetării mandatului sau a calității de membru cooperator, altele decât cele acordate potrivit legii pentru perioada de preaviz; diurnele de deplasare şi de delegare, indemnizațiile de delegare, detaşare şi transfer, precum şi drepturile de autor; sumele reprezentând participarea salariaților la profit; premii si alte drepturi exceptate prin legi speciale;

b) drepturile plătite potrivit dispozițiilor legale, în cazul încetării raporturilor de muncă, încetării raporturilor de serviciu ale funcționarilor publici, încetării mandatului sau a calității de membru cooperator, altele decât cele acordate potrivit legii pentru perioada de preaviz;

c) sumele reprezentând participarea salariaților la profit; premii.

6. Contribuția de asigurări sociale este diferențiată în funcție de condițiile de muncă:
a) normale, deosebite; speciale;
b) speciale; deosebite;
c) normale, deosebite.

7. Principalele forme de protecție a cetățenilor prin asigurările sociale de stat sunt:
a) pensiile; trimiterile la tratament şi odihnă;
b) pensiile; trimiterile la tratament şi odihnă; indemnizațiile; ajutoarele şi alte cheltuieli cu ocrotirea sănătății;
c) trimiterile la tratament şi odihnă; indemnizațiile; ajutoarele şi alte cheltuieli cu ocrotirea sănătății.

8. Pensiile de asigurări sociale pot fi:
a) pentru limită de vârstă; de invaliditate; anticipată; anticipată parțială; de urmaş;
b) de invaliditate; anticipată;
c) pentru limită de vârstă; de invaliditate; de urmaş.

9. Care sunt procentele corecte pentru calculul pensiei de urmaş?
a) pentru 1 urmaş – 50%; pentru 2 urmaşi – 75%; pentru 3 sau mai mulți urmaşi – 100%;
b) pentru 1 urmaş – 30%; pentru 2 urmaşi – 50%; pentru 3 sau mai mulți urmaşi – 80%;
c) pentru 1 urmaş – 50%; pentru 2 urmaşi – 80%; pentru 3 sau mai mulți urmaşi – 100%.

10. În scopul prevenirii îmbolnăvirilor şi recuperării capacității de muncă, asigurații pot beneficia de:
a) indemnizație pentru reducerea timpului de muncă; concediu şi indemnizație pentru carantină;
b) concediu şi indemnizație pentru carantină; tratament balnear, în conformitate cu programul individual de recuperare;
c) indemnizație pentru reducerea timpului de muncă; concediu şi indemnizație pentru carantină; tratament balnear, în conformitate cu programul individual de recuperare.

Asigurările sociale pentru sănătate constituie principalul sistem de relații economico-sociale de ocrotire a sănătății populației, sunt obligatorii şi funcționează descentralizat, pe baza principiului solidarității sociale şi al subsidiarității în colectarea şi utilizarea fondurilor, precum şi pe baza dreptului alegerii libere de către asigurați a mediului, a unității sanitare şi a Casei de Asigurări pentru Sănătate.

În România se pot organiza şi alte forme de asigurări de sănătate, societăți private de asigurări pentru sănătate, care acoperă riscuri individuale, în diferite situații speciale şi riscuri individuale.

Persoanele cuprinse în asigurările sociale pentru sănătate sunt:
- cetățenii români cu domiciliul în țară sau aflați temporar în străinătate;
- cetățenii străini şi apatrizi care au reşedința în România.

Persoanele care beneficiază de asigurările de sănătate fără plata contribuției sunt:
- copiii şi tinerii până la vârsta de 26 de ani, dacă sunt elevi, studenți sau ucenici şi dacă nu realizează venituri din muncă;
- soția, soțul, părinții şi bunicii fără venituri proprii, aflați în întreținerea unei persoane asigurate;
- persoanele cu handicap care nu realizează venituri din muncă sau se află în grija familiei;
- persoanele care, în baza Decretului-lege nr. 118/1990, beneficiază de drepturi, ca urmare a faptului că au fost persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum şi cele deportate în străinătate, care se constituie în prizonieri, potrivit Legii nr. 44/1994 privind veteranii de război, unele drepturi ale invalizilor şi văduvelor de război, precum şi persoanele prevăzute la art. 2 din Legea nr. 42/1990 pentru cinstirea eroilor-martiri şi acordarea unor drepturi urmaşilor acestora, răniții, precum şi luptătorii pentru

victoria Revoluţiei din Decembrie 1989, dacă nu realizează alte venituri decât cele provenite din drepturile băneşti acordate de lege, cât şi cele provenite din pensii.

Persoanele care au calitatea de asigurat fără a plăti contribuţia pentru asigurările sociale de sănătate în anumite situaţii, pe durata acestora, sunt cele care:

- satisfac serviciul militar în termen (contribuţie finanţată de la bugetul de stat);
- se află în concediu medical, concediu pentru sarcină şi lăuzie, concediul medical pentru îngrijirea copilului bolnav în vârstă de până la 6 ani (contribuţia se suportă din bugetul asigurărilor sociale de stat);
- execută o pedeapsă privată de libertate sau sunt în arest preventiv (contribuţia se suportă de la bugetul de stat);
- fac parte dintr-o familie care beneficiază de ajutor social, în conformitate cu prevederile Legii nr. 67/1995 privind ajutorul social (contribuţia se suportă de la bugetul statului);

Persoanele exceptate de la asigurările obligatorii sunt:

- membrii misiunilor diplomatice acreditate în România;
- cetăţenii străini care se află temporar în ţara noastră.

Aceste categorii de persoane pot contracta asigurări facultative pentru sănătate.

Calitatea de asigurat şi drepturile de asigurat încetează în următoarele situaţii:

- odată cu pierderea cetăţeniei şi/sau a dreptului de rezidenţă sau reşedinţă în ţară;
- în caz de deces.

Calitatea de asigurat se dovedeşte cu carnetul de asigurare socială pentru sănătate, se dobândeşte din ziua încheierii contractului individual de muncă al salariatului şi se păstrează toată durata acestuia. Persoanele cărora le-a încetat calitatea de asigurat şi doresc redobândirea acesteia o pot solicita în scris, în termen de o lună de la data încetării contractului, cu plata în prealabil a contribuţiei restante pentru asigurările sociale de sănătate. De asemenea, persoanele care nu sunt salariate dobândesc calitatea de asigurat din ziua în care s-a achitat contribuţia şi o prestează conform legii.

Organizarea asigurărilor sociale pentru sănătate

Asigurările sociale de sănătate se organizează prin Casa Naţională de Asigurări de Sănătate, casele de asigurări de sănătate judeţene şi cea a municipiului Bucureşti.

CNAS – organele de conducere

1. **Adunarea generală a reprezentanţilor**
2. **Consiliul de Administraţie ales de Adunarea Generală a Reprezentanţilor, condus de preşedinte şi de vicepreşedinte**

La nivel teritorial există casele de asigurări pentru sănătate judeţene şi cea a municipiului Bucureşti. Acestea sunt instituţii publice autonome, nelucrative, desfăşurând activităţi în domeniul asigurărilor de sănătate.

Asiguraţii şi angajatorii îşi aleg reprezentanţii pe grupe reprezentative pentru:

- salariaţi;
- liber profesionişti;
- agricultori cu gospodării individuale;
- pensionari;
- şomeri;
- personal casnic;
- elevi şi studenţi.

Drepturile şi obligaţiile asiguraţilor

Drepturile asiguraţilor

Asiguraţii au dreptul la servicii medicale, medicamente şi materiale sanitare, în funcţie de necesităţile acestora.

Drepturile asiguraţilor se stabilesc pe baza contractului cadru elaborat de CNAS şi Colegiul Medicilor din România cu avizul Ministerului Sănătăţii aprobat prin Hotărâre a Guvernului.

Contractul-cadru reglementează în principal condiţiile acordării asistenţei medicale referitoare la:

- lista serviciilor medicale, a medicamentelor şi a altor servicii pentru asiguraţi;
- parametrii calităţii şi eficienţei serviciilor;
- nivelul costurilor, modul de decontare şi actele necesare în acest scop;
- asistenţă medicală primară;
- internarea şi externarea bolnavilor;
- necesitatea şi durata spitalizării;
- asigurarea tratamentului spitalicesc, cu măsuri de îngrijire sau de recuperare;
- condiţii generale de acordare de către spital a tratamentului ambulatoriu;
- prescrierea medicamentelor, a materialelor sanitare, a procedurilor terapeutice, a protezelor şi a ortezelor, a dispozitivelor de mers şi de îngrijire;
- condiţiile şi plata serviciilor de tehnică dentară;
- informarea corespunzătoare a bolnavilor.

Asiguraţii au drepturi la asigurare medicală în caz de boală sau de accident, din prima zi de îmbolnăvire sau de la data accidentului şi până la vindecare.

Serviciile medicale necesare îngrijirii medicale a asiguraţilor sunt:

1. asistenţa medicală preventivă şi de promovare a sănătăţii, inclusiv pentru depistarea precoce a bolilor;
2. ambulatorii, spitaliceşti, de asistenţă stomatologică;
3. de urgenţă;
4. complementare, pentru reabilitare;
5. de asistenţă medicală pre-, intra-, post natală;
6. îngrijiri medicale la domiciliu;
7. medicamente, materiale sanitare, proteze, orteze.

În serviciile medicale suportate de Casa de Asigurări pentru Sănătate nu se includ:

- servicii de sănătate în caz de risc profesional: boli profesionale şi accidente de muncă;
- asistenţă medicală curativă la locul de muncă;
- servicii medicale de înaltă performanţă;
- unele servicii de asistenţă stomatologică;
- servicii hoteliere cu grad înalt de confort.

Asiguraţii au dreptul să-şi aleagă medicul de familie care să le acorde serviciile primare. Asiguratul poate schimba medicul de familie după trecerea a cel puţin trei luni de la data înscrierii sale la medicul respectiv. În cazul în care asiguratul alege un medic de familie dintr-o altă localitate, asiguratul nu suportă cheltuielile de transport.

Însoţitorii copiilor bolnavi în vârstă de până la trei ani beneficiază de plata serviciilor hoteliere din partea Casei de Asigurări pentru Sănătate, dacă, potrivit cerinţelor stabilite de comun acord de către acesta şi Colegiul Medicilor din România, medicul consideră necesară prezenţa lor pentru o perioadă determinată.

În vederea prevenirii îmbolnăvirilor şi păstrării sănătăţii asiguraţii sunt informaţi permanent asupra mijloacelor de păstrare a sănătăţii, de reducere şi de evitare a cauzelor de îmbolnăvire.

CNAS colaborează cu comisiile de specialitate ale Consiliului Medicilor din România, cu medicii cu experienţă, cu unităţile medico-sanitare şi cu organizaţiile neguvernamentale pentru întocmirea de programe de sănătate finanţate de la bugetul de stat, bugetul asigurărilor pentru sănătate şi de la alte surse.

Serviciile medicale pentru prevenirea şi depistarea precoce a bolilor care ar putea afecta dezvoltarea fizică sau mentală a copiilor sunt suportate de la casele de asigurări pentru sănătate.

Dacă se constată noxe profesionale sau dacă există un risc crescut de accidentare, casele de asigurări pentru sănătate au obligaţia să anunţe autorităţile responsabile cu protecţia muncii.

CNAS şi Ministerul Sănătăţii, cu avizul Colegiului Medicilor din România şi cu cel al Colegiului Farmaciştilor din România, elaborează lista medicamentelor din nomenclatorul de medicamente de care beneficiază asiguratul, pe bază de prescripţie medicală (reţeta medicului), cu sau fără contribuţia personală.

Asiguraţii beneficiază de fizioterapie, masaje, gimnastică medicală pe baza prescripţiilor medicale, cu sau fără contribuţie personală. Ei au dreptul la materiale sanitare pentru corectarea văzului, a auzului, pentru protejarea membrelor şi alte materiale de specialitate.

Asiguraţii în vârstă de peste 18 ani suportă:

- costul medicamentelor care se administrează în infecţii uşoare ale căilor respiratorii, calmante, purgative;
- costul serviciilor medicale şi al materialelor sanitare acordate în cazul corecţiilor estetice;
- costul unor materiale sanitare necesare pentru corectarea auzului şi a văzului, ochelari de vedere, baterii pentru aparate auditive.

Costurile medicamentelor, ale materialelor sanitare şi ale mijloacelor terapeutice care se suportă de asigurat sunt stabilite în contractul-cadru.

Asiguraţii au dreptul la asistenţă medicală de recuperare într-o unitate specială. Contribuţia personală pentru asistenţă medicală de recuperare se stabileşte prin contractul-cadru.

De asemenea, asiguraţii pot beneficia de tratament medical la domiciliu şi de îngrijire din partea unui cadru sanitar, dacă un medic recomandă acest lucru.

Pot beneficia şi de alte servicii speciale, cum ar fi transport sanitar (urgenţe medicale sau alte cazuri prevăzute de contractul-cadru), ajutor de menaj pe perioada invalidităţii, a bolii, în cazul în care nu pot să se îngrijească şi nu au moştenitori legali care să îi ajute.

Asigurarea calităţii serviciilor medicale se realizează prin acceptarea de către CNAS a:

- serviciilor medicale şi stomatologice recunoscute de către CNAS şi Colegiul Medicilor din România;
- medicilor, asistenţilor medicali;
- respectării criteriilor de evaluare a calităţii asistenţei medicale şi stomatologice elaborate de Colegiul Medicilor din România;
- unui sistem informaţional corespunzător asigurării unei evidenţe primare privind diagnosticul şi terapia aplicată.

Obligațiile asiguraților

Asigurații au obligația:

- să își achite complet şi la timp contribuțiile datorate;
- să participe la acțiunile profilactice organizate de casele de asigurări pentru sănătate;
- să respecte tratamentele medicale prescrise de medic.

Sursele de constituire a fondurilor asigurărilor pentru sănătate

1. Fondurile asigurărilor sociale pentru sănătate se constituie din:
   a) contribuția asiguraților;
   b) contribuția persoanelor juridice şi fizice care angajează personal salariat;
   c) subvenții de la: bugetul de stat, bugetele locale, alte surse.

2. Fondul Casei Naționale de Asigurări pentru Sănătate şi fondurile caselor de asigurări de sănătate județene şi a municipiului Bucureşti se constituie din:
   a) contribuții ale persoanelor fizice sau juridice, în părți egale;
   b) subvenții de la bugetul de stat şi de la bugetele locale;
   c) alte surse de finanțare.

Persoanele care plătesc contribuția la asigurările sociale pentru sănătate

a) Persoana asigurată – plăteşte contribuție lunară de asigurare socială pentru sănătate într-o cotă de **6,5%** aplicată venitului brut. Contribuția se deduce din impozitul pe salariu sau din impozitul pe venit şi se varsă la casa de asigurări pentru sănătate.

b) Persoanele juridice şi fizice care angajează personal salariat plătesc o contribuție de **7%** aplicată asupra fondului de salarii lunar. Această contribuție se virează la casa de asigurări pentru sănătate.

c) Persoanele beneficiare de ajutor de şomaj şi de alocație de sprijin, pensionarii şi persoanele care lucrează pe bază de convenții civile. Acestor categorii de persoane li se rețin odată cu plata drepturilor băneşti asupra cărora se calculează contribuția de cei care efectuează plata acestor drepturi. Se virează Casei de Asigurări pentru Sănătate la care este arondată persoana în cauză.

d) Persoanele care nu sunt salariate, dar au obligația să își asigure sănătatea plătesc o contribuție la asigurările sociale pentru sănătate într-o cotă de **7%** calculată asupra veniturilor impozabile, comunicate direct casei de asigurări pentru sănătate în a cărei rază teritorială își desfăşoară activitatea.

Pentru persoanele care beneficiază de indemnizații de la bugetul asigurărilor sociale de stat, de concedii medicale, de concedii de sarcină şi lăuzie, plata asigurărilor de sănătate se realizează de la bugetul asigurărilor sociale de stat.

Aplicație

O societate comercială are încadrați 5 salariați cu contract de muncă, cu un salariu brut lunar de 330 de lei. Una dintre salariate se află în concediu de sarcină şi lăuzie, conform certificatului de concediu medical, seria PP, numărul 517624, acordat în data de 10.04.2006 pentru luna aprilie 2006, având cod de indemnizație 08 (sarcină şi lăuzie).

Determinați contribuția de asigurări sociale de sănătate datorată de societate şi de salariați, indemnizația suportată de către angajator, indemnizația suportată din FNUASS, contribuția pentru concedii şi indemnizații 0.75%.

SC ....

Calcul Concediu Medical
Luna aprilie 2006
Angajat...

1. Venit bază de calcul CM

310	310	310	310	310	310
310	**310**	**310**	**310**	**310**	**310**

2. Nr. zile lucrătoare lunare

23	21	21	22	21	23	22	**21**	**22**	**20**	**21**	**20**

3. Nr. salariaţi **5**
4. Tip concediu medical **sarcina şi lăuzie – cod 08**
5. Nr. zile calendaristice CM **19 zile**
6. Nr. zile lucrătoare CM -
7. Procent plată **85%**
8. Baza de calcul a indemnizaţiei de asigurări sociale **1900 lei**
(Venit bază calcul x 6)
9. Zile bază calcul
(suma zilelor lucrătoare din lună) **126 zile**
10. Media zilnică a bazei de calcul a indemnizaţiei de asigurări sociale **15,08**
(baza calcul: zile bază de calcul)

11. Cuantumul indemnizaţiei de asigurări sociale
(media zilnică x procent x număr zile lucrătoare de concediu medical) **244 lei**
12. Indemnizaţie suportată de angajator zile/cuantum
13. Indemnizaţie suportată din FNUASS zile/cuantum **19** zile – **244** lei
Total fond de salarii brute realizate = 330 x 4 = 1320 lei
Total contribuţii individuale de asigurări sociale de sănătate = 1320 x 6.5% = 84 lei
CASS datorată de angajator = 1320 x 7% = 92 lei
Contribuţie concedii şi indemnizaţii = 1320 x 0.75% = 10 lei
Total suma de recuperat de la FNUASS pentru concedii şi indemnizaţii = 10 – 244 = –234

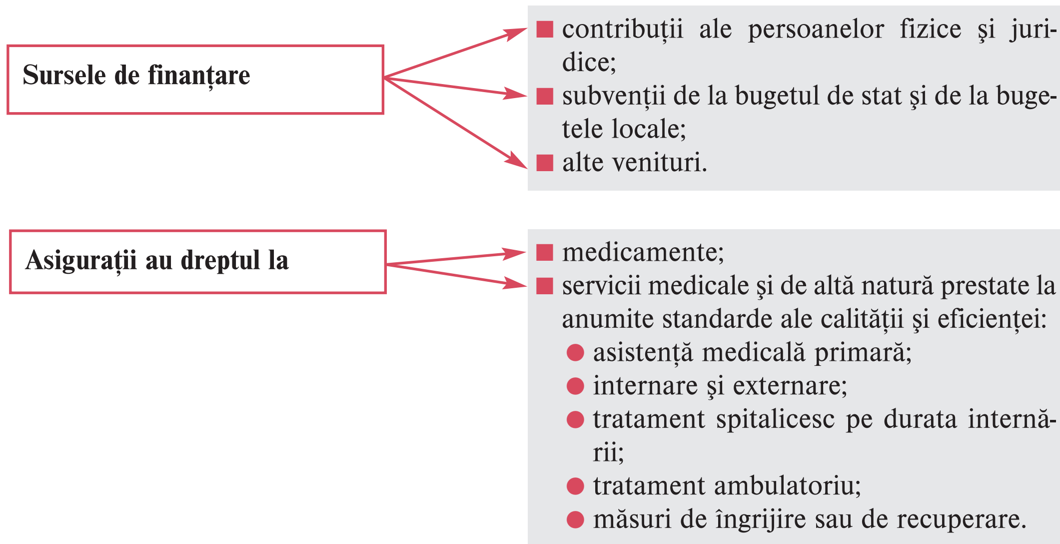
Notă

Pentru salariata aflată în concediu de sarcină şi lăuzie nu se calculează 6,5%, ci 7%, iar indemnizaţia se suportă din FNUASS.

Schemă recapitulativă

Asigurările sociale pentru sănătate

Principalul sistem de ocrotire a sănătății populației

2.3. Cheltuielile publice pentru acțiuni economice

Cheltuielile pentru acțiuni economice sunt destinate pentru finanțarea:
- regiilor autonome sau a societăților comerciale cu capital de stat, privat sau mixt;
- micilor întreprinzători;
- unor proiecte de cercetare-dezvoltare.

Totodată, se urmărește dezvoltarea:
- agriculturii;
- transporturilor și telecomunicațiilor;
- industriei bunurilor de consum;
- drumurilor;
- gospodăriei comunale și de locuințe;
- comerțului;
- se mai urmărește, de asemenea, asigurarea protecției mediului.

Cheltuielile pentru acțiuni economice sunt îndreptate în primul rând către întreprinderile de stat și în al doilea rând către sectorul public. Aceste întreprinderi desfășoară activități privind producția de bunuri sau prestări de servicii în ramuri strategice (apărare, transporturi).

În perioada actuală, în România, un accent deosebit se pune pe accelerarea procesului de privatizare a întreprinderilor de stat, în vederea rentabilizării acestora, a asigurării unei autonomii economice și funcționale a unităților din sectorul public. S-au promovat concurența și liberalizarea prețurilor, piața devenind principalul instrument de reglare a producției, schimbului și consumului.

În urma privatizării, statul beneficiază şi de o serie de venituri, ceea ce duce la reducerea împrumuturilor de stat.

Volumul şi ponderea cheltuielilor publice pentru acţiuni economice în România, în perioada 1998–2002

Nr. crt.	Indicatori	1998	1999	2000	2001	2002
1.	Cheltuieli publice pentru acţiuni economice (mld.lei)	25.508,3	14.997,2	57573,6	81.808,4	102375,9
2.	% în total cheltuieli publice	19,8	16,06	20,3	21,0	21,1
3.	% în PIB	6,8	2,78	7,2	7,1	6,8

Sursa: Ministerul Finanţelor Publice

Din datele prezentate rezultă că ponderea cheltuielilor publice pentru acţiuni economice în totalul cheltuielilor publice a înregistrat o tendinţă de creştere în perioada 1998-2002.

Între întreprinderile publice şi stat există fluxuri financiare realizate în ambele sensuri;

- întreprinderile de stat prelevă la buget:
  1. vărsăminte fiscale:
  - impozite directe;
  - impozite indirecte;
  - taxe;
  - contribuţii şi alte fonduri centralizate;

  2. vărsăminte nefiscale:
  - dividende;
  - sume obţinute din închirieri şi concesionări etc.
- statul alocă fonduri întreprinderilor publice sub formă de:
  1. ajutoare financiare directe:
  - subvenţii, alocaţii, prime;
  - investiţii;
  - împrumuturi cu dobândă subvenţionată;
  - ajutoare financiare pentru difuzarea de informaţii, studii de marketing, organizare de expoziţii;
  - avansuri rambursabile;
  - participarea cu capital a statului;
  - conversia datoriilor;
  - alte sume nerambursabile.

  2. ajutoare financiare indirecte:
  - avantaje fiscale: scutiri şi reduceri de impozite, scutiri şi reduceri la plata majorărilor de întârziere şi a penalităţilor aferente;
  - împrumuturi garantate de stat.

Subvenţiile reprezintă principala formă a ajutorului financiar direct al statului. Are caracter nerambursabil şi fără contraprestaţie, fiind acordat unilateral agenţilor economici aflaţi în dificultate. Acestea prezintă şi dezavantaje, deoarece susţin activităţi neeconomice, nu asigură o redistribuire uniformă de resurse, generând inegalităţi între agenţii economici.

Subvenţiile pot fi:

- interne – sub forma subvenţiilor de exploatare destinate acoperirii unor pierderi ale întreprinderilor, cauzate de diferenţa dintre preţurile de vânzare impuse de stat şi costurile de producţie;

Ex.: transporturi, agricultură, industrie, cercetare ştiinţifică etc.

■ externe (prime de export) – sunt destinate dezvoltării unor ramuri economice sau protejării economiei faţă de concurenţa străină, pentru a permite produselor naţionale să pătrundă pe noi pieţe de desfacere.

Formele primelor de export:

- prime în bani acordate cu prilejul exportului anumitor produse;
- restituirea unei părţi din impozitele şi taxele plătite de agenţii economici exportatori;
- avantaje valutare pentru realizarea exportului de mărfuri;
- reducerea tarifelor pe calea ferată la transportul mărfurilor destinate exportului.

Investiţiile reprezintă ajutoare financiare acordate de către stat pentru dezvoltarea sectorului public şi a altor sectoare, finanţări pentru amenajarea teritoriului, investiţii de interes naţional de infrastructură, transporturi, locuinţe, investiţii pentru întreprinderi mici şi mijlocii.

Reforma cheltuielilor publice presupune realizarea şi implementarea unui sistem de achiziţii publice eficient şi armonizat cu prevederile Uniunii Europene. Politica de achiziţii publice va contribui la sistemul ofertelor publice de bunuri şi servicii.

Împrumuturile cu dobândă subvenţionată reprezintă credite cu dobânzi subvenţionate din bugetul de stat sau din alte fonduri speciale. Ele au dobânzi reduse şi termene de rambursare convenabile.

Ajutoarele financiare se acordă pentru difuzarea de informaţii, studii de marketing, organizarea de expoziţii. Ele sunt acordate de către stat pentru finanţarea unor acţiuni ce vizează dezvoltarea exporturilor, organizarea şi participarea la târguri şi expoziţii, asigurarea unor informaţii referitoare la schimburile comerciale etc.

Avansurile rambursabile sunt ajutoare financiare acordate de stat între 20 şi 50% din valoarea necesară realizării unor acţiuni, activităţi de prospectare şi prezentare în străinătate a unor produse noi. Sumele primite urmează a fi restituite din încasările obţinute la vânzarea în străinătate a noilor produse.

Avantajele fiscale (cheltuieli fiscale) reprezintă încasări fiscale la care statul renunţă în favoarea agenţilor economici, în vederea realizării unor investiţii sau pentru stimularea exportului (reducerea impozitelor, amortizarea accelerată etc.).

Împrumuturile garantate de stat reprezintă achitarea unor obligaţii de către stat în cazul în care beneficiarul unui împrumut nu poate onora obligaţia.

Pentru finanţarea cheltuielilor publice pentru acţiuni economice pot fi utilizate şi alte surse: ■ resurse proprii;
■ împrumuturi bancare.

Cheltuielile publice destinate finanţării acţiunilor economice pot fi clasificate după conţinutul lor economic în:

- **cheltuieli curente** – pentru întreţinerea şi funcţionarea întreprinderilor;
- **cheltuieli de capital** – pentru investiţii (modernizarea întreprinderilor, realizarea de construcţii, locuinţe, amenajări teritoriale etc.);
- **cheltuieli de transfer** – subvenţiile.

În România sursele de finanţare sunt bugetare, sub forma: ajutorului de stat şi a celorlalte cheltuieli publice.

Finanţarea se efectuează din:

- *bugetul de stat;*
- *bugetele locale;*

- *bugetul asigurărilor sociale de stat;*
- *fonduri speciale (protecția mediului);*
- *credite externe;*
- *ajutoare financiare nerambursabile.*

Realizarea cheltuielilor publice pe acțiuni economice se prezintă astfel:

- cheltuieli publice pentru industrie;
- cheltuieli publice pentru transporturi şi telecomunicații;
- cheltuieli publice pentru servicii şi dezvoltarea publică, locuințe;
- cheltuieli publice pentru agricultură şi silvicultură;
- cheltuieli publice pentru protecția mediului;
- cheltuieli publice pentru cercetare-dezvoltare.

2.3.1. Cheltuielile publice pentru industrie, transporturi, drumuri, servicii și dezvoltări publice și locuințe

De la bugetul de stat se acordă subvenții industriei extractive (cărbuni şi minereu) pentru acoperirea diferențelor de preț şi de tarif între costurile de producție ridicate şi prețurile de vânzare unice.

Au fost efectuate transferuri de la buget pentru industria prelucrătoare şi pentru asigurarea protecției sociale, s-au finanțat din fondurile bugetare investițiile economice, destinate realizării unor obiective din industria extractivă, energetică, construcții de maşini, chimie.

Pentru finanțarea cheltuielilor pentru industrie, transporturi şi construcții se utilizează fondurile speciale (fond special al drumurilor publice, fond special pentru dezvoltarea sectorului energetic) folosite pentru finanțarea unor acțiuni şi obiective economice.

Veniturile obținute din privatizare se utilizează pentru finanțarea unor programe de restructurare şi reformă economică în industrie.

Finanțarea industriei, transporturilor, serviciilor publice şi locuințe utilizează şi credite externe şi ajutoare financiare nerambursabile, necesare pentru finanțarea şi cofinanțarea unor programe importante: dezvoltarea sistemului energetic al surselor neconvenționale, programul nuclear, programul de închidere a minelor şi atenuare a impactului social, administrarea portului Constanța, întreținerea autostrăzilor etc.

În domeniul lucrărilor publice se alocă resurse pentru finanțarea construcțiilor în curs de execuție pentru executarea unor locuințe sociale.

Se subvenționează dobânda la creditele acordate pentru construcțiile de locuințe tinerilor până în 35 de ani, specialiştilor stabiliți în mediul rural.

Sursele de finanțare pentru transporturile şi lucrările publice provin din:

- bugetul de stat;
- bugetele locale;
- credite externe garantate de stat prin ANL şi MLPTL;
- surse ale agenților economici care exploatează rețelele de utilități.

Finanțarea din bugetul de stat se realizează pentru:

- un sistem de susținere şi promovare a exportului, prin acordarea de prime de export producătorilor şi societăților comerciale din agricultură pentru produsele agroalimentare;
- cheltuieli efectuate pentru organizarea de târguri şi expoziții internaționale;
- realizarea unor studii de piață;
- finanțarea unor acțiuni de publicitate şi reclamă.

În vederea creşterii competitivității produselor industriale şi agroalimentare, au fost cofinanțate în proporție de 50% de la bugetul de stat şi 50% din surse proprii întreprinderile mici şi mijlocii.

Un rol important în finanțarea acțiunilor economice, a realizării programelor de guvernare, necesare restructurării şi creşterii economice, revine şi instituțiilor financiare internaționale, care acordă asistență financiară. Banca Mondială acordă României un împrumut de ajustare structurală (PSAL II – Second Private Structural Adjustment Loan). Împrumutul acordat de Banca Mondială este necesar pentru realizarea reformei structurale în cinci domenii:

- privatizarea şi restructurarea băncilor de stat;
- privatizarea/restructurarea/lichidarea întreprinderilor de stat;
- reforma în sectorul energetic;
- îmbunătățirea mediului de afaceri;
- aplicarea unor măsuri pentru atenuarea impactului social şi implementarea reformelor structurale.

2.3.2. Cheltuielile publice pentru agricultură şi silvicultură

Cheltuielile publice pentru agricultură şi silvicultură sunt destinate:

- efectuării unor lucrări de irigații şi desecări;
- creşterii animalelor;
- combaterii eroziunii solului etc.

Agricultura reprezintă o prioritate națională strategică, prin intermediul căreia se urmăreşte consolidarea proprietății private şi asigurarea piețelor agricole. În „Strategia Națională de Dezvoltare Economică a României pe termen mediu“ se precizează că se va asigura şi stimula crearea de exploatații agricole de dimensiuni optime, eficiente din punct de vedere economic.

Finanțarea agriculturii în România se realizează din anul 2001, prin mecanisme financiare aliniate la cerințele de politică agricolă comună a Uniunii Europene, respectiv:

- prin acordarea de subvenții pe produs, prin plăți directe (pentru creşterea eficienței economice, a producției şi indicilor de calitate ai produselor agricole). Subvențiile de stat pentru produse agricole se acordă în procent de 30% în momentul însămânțării şi de 70% în momentul livrării produselor (grâu, secară, sfeclă, soia, legume, floarea-soarelui, producția de carne livrată abatoarelor autorizate, pe categorii de animale);
- prin acordarea de ajutoare gratuite constând în îngrăşăminte chimice, ajutoare financiare pentru producția de lapte;
- subvenționarea cu 50% a prețului semințelor certificate;
- prime de export pentru produsele agroalimentare;
- prin bugetul de stat se alocă, de la Ministerul Agriculturii, Pădurilor, Apelor şi Mediului, sume pentru acordarea de despăgubiri şi pentru subvenționarea primelor de asigurare, producătorilor agricoli care asigură culturile agricole şi animalele acestora la societăți de asigurare;
- acordarea de facilități fiscale asemănătoare celor practicate în Uniunea Europeană pentru investiții (cumpărarea de tractoare, utilaje agicole, instalații de irigat, construcția de sere, protecția mediului etc.).

CHELTUIELILE PUBLICE

În perioada 2003-2007 în agricultură şi silvicultură se vor aloca resurse financiare pentru derularea unor programe prioritare:

1. dezvoltarea producţiei de cereale, legume, pomicultură şi viticultură;
2. dezvoltarea zootehniei şi a eficienţei sectorului de producţie animalieră;
3. promovarea exportului;
4. investiţii în îmbunătăţiri funciare;
5. dezvoltarea silviculturii;
6. program strategic de supraveghere, profilaxie şi combatere a bolilor la animale, controlul calităţii seminţelor, testarea soiurilor şi implementarea de programe de dezvoltare rurală.

În vederea **finanţării programelor** vor fi utilizate:

- fonduri din bugetul de stat;
- fonduri externe nerambursabile;
- credite externe în cofinanţare;
- venituri proprii.

Creditele externe şi ajutoarele financiare nerambursabile provin de la Banca Mondială sau de la Banca Europeană de Investiţii, respectiv de la Uniunea Europeană prin programele SAPARD. Acestea au ca obiectiv dezvoltarea sau reabilitarea unor sectoare ale agriculturii şi silviculturii, modernizarea tehnologiilor, reconstrucţia ecologică, stimularea exportului şi îmbunătăţirea competitivităţii produselor agroalimentare.

Cheltuielile publice pentru agricultură sunt:

- curente – pentru întreţinere şi funcţionare;
- de capital – pentru îmbunătăţiri funciare, reproducţie şi selecţia animalelor, rambursarea creditelor externe.

Lectură suplimentară

Programul Special de Aderare pentru Agricultură şi Dezvoltare Rurală, **SAPARD,** instituit de Uniunea Europeană, reprezintă un ajutor financiar comunitar destinat **restructurării agriculturii şi dezvoltării rurale;** el a fost înfiinţat în anul 1999, devenind funcţional în anul 2000.

Derularea programului **SAPARD** este legată de îndeplinirea a trei obiective, iar Comisia Europeană a stabilit un număr de 15 măsuri pentru elaborarea de programe naţionale pentru agricultură şi dezvoltare rurală, respectiv:

- aprobarea Programului Naţional pentru Agricultură şi Dezvoltare Rurală de către Comisia Europeană;
- negocierea şi semnarea unui Acord Multianual de Finanţare între Comisia Europeană şi ţara candidată;
- aprobarea acreditării Agenţiei de implementare a programului SAPARD de către Comisia Europeană.

Utilizarea fondului de către fiecare ţară candidată se efectuează pe baza programului naţional pentru agricultură şi dezvoltare rurală şi în limita sumelor alocate de Uniunea Europeană.

- Autoritatea pentru acreditarea Agenţiei SAPARD este Ministerul Finanţelor, iar autoritatea de management este Agenţia SAPARD, instituţie publică aflată în subordinea Ministerului Agriculturii şi finanţată din bugetul de stat.
- Alocaţia publică totală, aferentă implementării programului SAPARD, pentru anii 2000, 2001 şi 2002 a fost de 625.862.964 de euro, din care:
  - 470.172.616 euro, alocaţia Comisiei Europene;
  - 155.690.348 euro, alocaţie naţională;
  - 275.337.416 euro, contribuţie privată.

Finanțator	Anul 2000	Anul 2001	Anul 2002	Total
Comisia Europeană	153.214.194	156.328.303	160.630.119	470.172.616
Bugetul de stat al României	51.020.648	52.058.684	52.611.016	155.690.348
Contribuție privată	77.430.157	79.628.859	118.278.400	275.337.416
Total	281.664.999	288.015.846	331.519.535	901.200.380

2.3.3. Cheltuielile publice pentru protecția mediului

Protecția mediului reprezintă un obiectiv principal în programele de dezvoltare economico-socială.

În cadrul reformelor economice realizate în țara noastră se are în vedere şi asigurarea protecției mediului, deoarece au apărut o serie de probleme ecologice privind solul, aerul sau apa.

Cheltuielile publice pentru protecția mediului au ca scop:

- refacerea mediului degradat;
- prevenirea distrugerii lui în viitor.

În „Strategia Națională de Dezvoltare Economică a României pe termen mediu" se arată că un element al programului de restructurare şi dezvoltare îl reprezintă „Programul Național de Acțiune pentru Protecția Mediului"; totodată se va urmări alinierea politicii şi practicii de mediu la directivele Uniunii Europene.

Măsurile prevăzute în acest program sunt:

- protecția şi conservarea naturii, a diversității biologice şi utilizarea durabilă a componentelor acesteia;
- aplicarea legislației de mediu (conform Legii protecției mediului nr. 137/1995 „poluatorul plăteşte" – principiu modern, de eficiență, care stă la baza politicilor de mediu din toate țările);
- aplicarea instrumentelor economice pentru protecția mediului.

Sursele de finanțare pentru aceste cheltuieli sunt reprezentate de:

- bugetul de stat;
- fondurile speciale din taxe sau contribuții speciale („Fondul pentru mediu" gestionat de Administrația Fondului pentru mediu şi constituit din sume încasate pentru emisiile de poluanți; „Fondul Apelor" constituit şi gestionat de „Administrația Națională Apele Române"; „Fondul de conservare şi regenerare a pădurilor" şi „Fondul pentru construcții de drumuri forestiere" gestionat de Ministerul Agriculturii, Pădurilor, Apelor şi Mediului);
- finanțări efectuate de către agenții economici (protecția mediului, reducerea poluării);
- credite externe pentru finanțarea unor acțiuni de protecție a mediului (Banca Mondială, BERD, BDCE, BEI);
- împrumuri nerambursabile acordate de Uniunea Europeană (PHARE, LIFE NATURA; LIFE MEDIU);
- fonduri utilizate în cofinanțare (ISPA).

Obiectivele prevăzute în aceste programe se referă la:

- gospodărirea şi dezvoltarea resurselor de ape;
- protecția şi conservarea naturii, a diversității biologice;
- monitorizarea aplicării legislației, a standardelor şi bunelor practici privind protecția mediului;
- întărirea acțiunilor de reglementare, autorizare şi control al activităților nucleare în România.

Finanțarea acțiunilor de protecție a mediului se realizează prin programe gestionate de Ministerul Agriculturii, Pădurilor, Apelor şi Mediului.

În vederea respectării legilor cu impact asupra mediului, din anul 2003 s-a înființat Garda Națională de Mediu, organ de control, finanțat din bugetul de stat.

În perioada următoare este necesar, pentru realizarea principalelor obiective ale protejării şi conservării mediului, să fie suplimentate fondurile financiare alocate, să se formeze specialişti în managementul mediului, să se dezvolte unele programe speciale de cercetare şi monitorizare a stării mediului, să se educe publicul în vederea înțelegerii necesității protecției mediului.

Cheltuielile publice pentru protecția mediului pot fi:

- **curente** – pentru întreținere şi funcționare;
- **de capital** – efectuarea unor investiții (amenajări forestiere, baraje, diguri, construcții hidrotehnice).

Lectură suplimentară

Instrumentul pentru politici structurale de preaderare (ISPA) este un fond special al Uniunii Europene, acordat țărilor membre, destinat investițiilor în două domenii:

- transporturi, în special pentru realizarea:
  - proiectelor de interes comun;
  - transport transeuropean;
  - interconexiunea rețelelor transeuropene;
  - rețelelor de transport național;
- mediu, pentru:
  - rezerve de apă potabilă;
  - tratarea apelor reziduale;
  - administrarea deşeurilor solide şi periculoase;
  - poluarea aerului.

Fondurile primite de Fondul Național, de la Comisia Europeană, până la data de 30 septembrie: 136.443.307,58 de euro din care:

- pentru proiecte din domeniul mediului:

2001	2002	ian.–sept. 2003	TOTAL
24.114.454,00	18.350.295,00	17.848.766,00	60.313.515,00

- pentru proiecte din domeniul transporturilor:

2001	2002	ian.–sept. 2003	TOTAL
41.454.109,00	20.987.736,94	13.418.665,00	75.860.510,94

- pentru proiecte de asistență tehnică ISPA:

2001	2002	ian.–sept. 2003	TOTAL
7.100,00	262.181,64	0,00	269.281,64

2.3.4. Cheltuieli publice pentru cercetare-dezvoltare

În perioada contemporană cercetarea ştiinţifică reprezintă un factor important în creşterea economică, în apariţia de noi ramuri, subramuri şi produse, asigurând realizarea obiectivelor economico-sociale.

Cheltuielile de cercetare-dezvoltare cuprind următoarele forme:

a) cheltuieli pentru cercetarea fundamentală, care au ca scop realizarea unor activităţi experimentale sau teoretice iniţiale, pentru acumularea de cunoştinţe fundamentale într-un anumit domeniu al ştiinţei;

b) cheltuielile pentru cercetarea aplicativă, care au ca scop dobândirea de noi cunoştinţe pentru a fi puse în practică, realizarea de noi produse, procese sau servicii şi modernizarea celor existente;

c) cheltuieli pentru dezvoltare, care urmăresc activitatea de cercetare bazată pe cunoştinţele obţinute din cercetări sau experimente practice şi care serveşte aplicării şi transferului rezultatelor cercetării în economie şi societate.

Între aceste forme ale activităţii de cercetare există o strânsă legătură ce determină atragerea unor resurse financiare importante.

Cercetarea, dezvoltarea se realizează prin „Sistemul naţional de cercetare-dezvoltare“ care cuprinde un ansamblu de categorii de unităţi şi instituţii:

1. *institute naţionale de cercetare-dezvoltare* – persoane juridice române care funcţionează pe bază de gestiune economică şi autonomie financiară a căror finanţare se realizeză din:
   - bugetul statului;
   - fonduri proprii;
   - credite bancare;
   - alte surse.

2. *institute, centre sau staţiuni de cercetare ale Academiei Române şi de cercetare-dezvoltare ale academiilor de ramură* – organizate ca instituţii publice;

3. *institute de învăţământ superior acreditate;*

4. *institute sau centre de cercetare-dezvoltare organizate în cadrul societăţilor naţionale, companiilor naţionale şi regiilor autonome de interes naţional;*

5. *alte unităţi şi institute de drept public (centre organizate ca instituţii publice, centre internaţionale, staţiuni, institute) sau de drept privat (institute de învăţământ superior private acreditate, unităţi de cercetare-dezvoltare organizate ca societăţi comerciale);*

6. *persoane fizice autorizate.*

Strategia şi politica de dezvoltare a activităţii de cercetare-dezvoltare-inovare este realizată de Ministerul Educaţiei, Cercetării şi Tineretului. Principalul instrument al realizării obiectivelor în domeniul cercetării-dezvoltării îl reprezintă „Planul naţional de cercetare-dezvoltare şi inovare“, elaborat şi finanţat în sistem multianual. În cadrul acestui plan se evaluează şi detaliază anual programe de cercetare-dezvoltare-inovare de către Ministerul Educaţiei, Cercetării şi Tineretului.

Sursele de finanţare pentru cheltuielile publice pentru cercetare-dezvoltare se prezintă astfel:
- bugetul de stat;
- fonduri proprii ale agenţilor economici;
- credite bancare;
- donaţii.

Finanţarea activităţii de cercetare–dezvoltare din bugetul statului în România se poate efectua *prioritar*, în sistem competiţional, pe programe şi proiecte, sau în *sistem direct,* pentru unităţile de cercetare organizate ca instituţii publice. Din bugetul de stat sunt

finanțate și cheltuielile pentru: participarea și reprezentarea în cadrul unor programe internaționale; acordarea unor premii pentru rezultate deosebite în domeniul științei și tehnologiei; cheltuieli pentru informare și documentare; acordarea de burse de cercetare; organizarea de târguri și expoziții tehnico-științifice etc.

În ultima perioadă statul se implică în finanțarea cercetării științifice din fondurile publice, iar instrumentul de bază pentru realizarea acestor obiective îl reprezintă „Programul Național de Cercetare Științifică și Dezvoltare Tehnologică“. El este elaborat anual sau pe mai mulți ani și este evaluat de Agenția pentru Știință și Tehnică.

Pentru activitatea de cercetare-dezvoltare se pot finanța și alte categorii de cheltuieli:

- târguri și expoziții tehnico-științifice;
- premii pentru realizări deosebite din domeniul științific;
- cheltuieli de informare și documentare;
- surse de cercetare;
- publicații tehnico-științifice etc.

Unitățile de învățământ superior desfășoară importante activități de cercetare, în special în cercetarea fundamentală. Acestea pot fi finanțate prin granturi sau din surse (proprii privatizări, donații).

Grantul este o formă nerambursabilă de finanțare totală sau parțială a persoanelor fizice, agenților economici, instituțiilor publice și organizațiilor neguvernamentale, pe bază de competiție a temelor de cercetare științifică de interes național, cu un pronunțat caracter de originalitate.

Volumul cheltuielilor publice pentru cercetare științifică și ponderile în totalul cheltuielilor publice și în PIB în România, în perioada 1996–2002

Indicatori	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Cheltuieli publice pentru cercetare științifică (mld. lei)	440,9	762,5	1194.2	914,7	1324,8	2680,8	3035,2
% în total cheltuieli publice	1,2	0,9	1,35	1,00	0,92	1,38	1,28
% în PIB	0,4	0,3	0,3	0,16	0,17	0,24	0,22

Sursa: Anuarul statistic al României, 2000

În perioada 1996-2002 volumul acestor cheltuieli a fost foarte redus, cu ponderi între 0,6 și 1,35% din totalul cheltuielilor publice și de 0,17 și 0,4% în PIB.

Eficiența cheltuielilor pentru cercetare-dezvoltare este apreciată prin raportarea rezultatelor cercetării la eforturile financiare solicitate de acesta. Finanțarea cercetării se realizează pe baza rezultatelor acesteia. Rezultatele cercetării aplicative se pot concretiza în sfera producției materiale în reducerea costurilor pe unitatea de produs, creșterea productivității muncii, creșterea profitului etc.

Cercetarea științifică s-a aflat în ultimii ani într-un proces de restructurare în România, din punct de vedere legislativ, instituțional, de finanțare, bazat pe o competiție care stimulează activitatea de cercetare-dezvoltare-inovare. Volumul fondurilor financiare alocate activității de cercetare-dezvoltare este insuficient. Insuficiența fondurilor financiare se răsfrânge și asupra resurselor umane din activitatea de cercetare-dezvoltare. În anul 1989, 170.000 de persoane lucrau în activitatea de cercetare-dezvoltare, în anul 2003, 37.696 de persoane, dintre care doar 23.597 erau cercetători. În anii următori (până în anul 2010) ponderea resurselor financiare destinate cercetării-dezvoltării se prevede să reprezinte 3% din PIB, din care 2% să provină din resurse private, iar 1% să fie finanțat din bugetul de stat.

Schemă recapitulativă

Implicarea statului în activitatea regiilor autonome, a companiilor naționale, a societăților comerciale cu capital de stat, privat sau mixt, constă în aplicarea fluxurilor financiare cu dublu sens

- prelevări spre buget (impozite directe şi impozite indirecte, taxe);
- alocări de fonduri pentru finanțări;
- subvenții.

Ajutoarele financiare pot fi

- directe:
  - subvenții;
  - investiții;
  - împrumuturi cu dobândă subvenționată;
  - ajutoare financiare;
  - avansuri nerambursabile;
- indirecte:
  - avantaje fiscale;
  - împrumuturi garantate de stat.

În categoria cheltuielilor publice pentru obiective şi acțiuni economice se delimitează

- cheltuielile publice pentru industrie, transporturi, drumuri, gospodărire comunală şi locuințe sociale – sub forma unor transferuri mai semnificative sau mai reduse, în funcție de prioritățile momentului şi de disponibilitățile băneşti;
- cheltuieli publice pentru agricultură – fonduri specifice, subvenții, ajutoare fiscale, credite externe şi asistență financiară, prime pentru achiziții de cereale, prime de export etc.;
- cheltuieli publice pentru protecția mediului:
  - fondurile agenților economici: penalizări, impozite, taxe, redevențe;
  - fondurile bugetare: investiții, avantaje fiscale, subvenții, finanțări ale activității de cercetare-dezvoltare;
  - fonduri speciale sau credite acordate de Banca Mondială pentru protecția mediului şi a apelor;
- cheltuieli publice pentru cercetare-dezvoltare – fondurile bugetare ale industriei, ale universităților şi din surse externe.

Întrebări şi teme

I. 1. Care sunt cheltuielile pentru acțiuni economice?
2. Prezentați sursele de finanțare pentru această categorie de cheltuieli.
3. Arătați care sunt categoriile de unități şi instituții din sistemul național de cercetare-dezvoltare. Care sunt formele cheltuielilor de cercetare-dezvoltare?
4. Prezentați sursele de finanțare necesare cheltuielilor pentru protecția mediului.
5. Care sunt formele de finanțare a agriculturii din anul 2001?

II. Test grilă

1. Cheltuielile publice pentru acțiuni economice sunt destinate:
a) finanțării regiilor autonome, societăților cu capital de stat, societăților cu capital străin, privat sau mixt;
b) finanțarea regiilor autohtone, societăților cu capital de stat, privat sau mixt, şi a micilor întreprinzători;
c) finanțarea regiilor autohtone şi a societăților cu capital străin.

2. Întreprinderile de stat prelevă la buget:
a) ajutoare financiare;
b) vărsăminte fiscale, vărsăminte nefiscale;
c) vărsăminte fiscale, vărsăminte nefiscale, ajutoare financiare.

3. Vărsămintele fiscale sunt:
a) impozite directe, impozite indirecte, taxe, contribuții și alte fonduri centralizate;
b) dividende, contribuții și alte fonduri centralizate;
c) dividende, impozite directe, impozite indirecte, taxe.

4. Vărsămintele nefiscale sunt:
a) impozite directe, impozite indirecte, taxe;
b) dividende, contribuții și alte fonduri centralizate;
c) dividende, sume obținute din închirieri și concesionări.

5. Ajutoarele financiare directe sunt:
a) subvenții, alocații, prime, investiții, împrumuturi cu dobândă subvenționată, ajutoare financiare;
b) împrumuturi garantate de stat;
c) scutiri și reduceri de impozite, împrumuturi garantate de stat.

6. Sursele de finanțare pentru transporturi și lucrări publice provin din:
a) bugetul de stat și bugetul altor state din U.E.;
b) bugetul de stat, credite externe garantate de stat prin ANL și MLPTL, surse ale agenților economici care exploatează rețelele de utilități;
c) bugetul de stat și credite externe.

7. Cheltuielile publice pentru agricultură și silvicultură sunt destinate:
a) efectuării unor lucrări de irigații, producerea de utilaje agricole etc.
b) efectuării unor lucrări de irigații, creșterea animalelor, combaterea coroziunii solului etc.
c) producției de utilaje agricole, producției de insecticide, creșterii și vânzării animalelor etc.

8. Cheltuielile publice pentru agricultură sunt:
a) curente și de capital;
b) curente, de capital și mixte;
c) curente și de perspectivă;

9. Cheltuielile publice pentru cercetare-dezvoltare cuprind următoarele forme:
a) cheltuieli pentru cercetarea fundamentală, pentru cercetarea intermediară și cercetare aplicată;
b) cheltuieli pentru cercetarea fundamentală, cercetare aplicativă și cheltuieli pentru dezvoltare;
c) cheltuieli pentru cercetarea fundamentală și cheltuieli pentru dezvoltarea cercetării.

10. Cheltuielile publice pentru protecția mediului au ca scop:
a) prevenirea distrugerii mediului, dezvoltarea industriei ușoare;
b) refacerea mediului degradat, prevenirea distrugerii mediului;
c) refacerea mediului degradat, dezvoltarea agriculturii.

III. Stabiliți corespondența dintre termenii din coloana A și definițiile corespunzătoare din coloana B.

A.	B.
Subvențiile	ajutoare financiare acordate de către stat pentru dezvoltarea sectorului public și a altor sectoare, finanțări pentru amenajarea teritoriului, investiții de interes național de infrastructură, transporturi, locuințe, investiții pentru întreprinderi mici și mijlocii.
Investițiile	principala formă a ajutorului financiar direct al statului, cu caracter nerambursabil și fără contraprestație, se acordă unilateral agenților economici aflați în dificultate.
Grantul	reprezintă încasări fiscale la care statul renunță în favoarea agenților economici, în vederea realizării unor investiții sau pentru stimularea exportului.
Eficiența acțiunilor social-culturale	este o formă nerambursabilă de finanțare totală sau parțială a persoanelor fizice, agenților economici, instituțiilor publice și organizațiilor neguvernamentale, pe bază de competiție a temelor de cercetare științifică de interes național cu un pronunțat caracter de originalitate.

IV. Enumerați sursele de finanțare aferente cheltuielilor publice pentru acțiuni economice:

1. . . . .
2. . . . .

3. ....
4. ....
5 ....
6. ....

V. Prezentaţi un eseu cu tema „Caracterizarea cheltuielilor pentru acţiuni economice“.

2.3.5. Cheltuieli privind administraţia

Cheltuielile privind administraţia cuprind totalitatea resurselor alocate pentru întreţinerea şi funcţionarea:
- **organelor puterii;**
- **administraţiei de stat;**
- **organelor judecătoreşti.**

Autorităţile publice cuprind:

a) Organele puterii şi ale administraţiei publice:
- Instituţia prezidenţială;
- Organele puterii legislative centrale şi locale – parlamentul şi organele locale;
- Organele executive centrale şi locale:
  - Guvernul;
  - Ministerele;
  - Curtea Constituţională;
  - Avocatul Poporului;
  - Departamentul Naţional Anticorupţie;
  - Organele Administraţiei Locale.
- Organele puterii judecătoreşti:
  - Ministerul Justiţiei;
  - Curtea Supremă de Justiţie şi Casaţie;
  - Organele judecătoreşti;
  - Organele notariale şi ale parchetului.

b) Organele de ordine publică:
- Poliţia;
- Jandarmeria;
- Paza şi supravegherea frontierei;
- Protecţia şi paza contra incendiilor;
- Penitenciare;
- Siguranţa naţională.

Aceste organe ale puterii şi administraţiei de stat urmăresc:
- elaborarea şi adoptarea legilor;
- stabilirea şi încasarea impozitelor şi taxelor;
- întreţinerea relaţiilor diplomatice cu alte state;
- construirea de drumuri publice;
- întreţinerea şi repararea străzilor;
- asigurarea iluminatului public;
- apărarea contra inundaţiilor, cutremurelor şi incendiilor etc.

Atribuţiile aparatului de stat sunt prevăzute în Constituţie şi în actele normative.

Sursele de finanţare a cheltuielilor privind administraţia de stat, ordine internă, sunt prezentate astfel:
- Bugetul de stat, bugetul local;
- Venituri proprii extra buget;
- Donaţii;
- Finanţări externe nerambursabile;
- Credite externe.

CHELTUIELILE PUBLICE

Din punctul de vedere al structurii, cheltuielile cu organele statului sunt grupate în:

- **cheltuieli de capital** – cuprind investițiile pentru informatizare, automatizare, înzestrarea tehnică, construcții etc.;
- **cheltuieli curente** – care asigură funcționarea şi întreținerea organelor statului: salarii, materiale, cheltuieli administrativ-gospodăreşti, protocol etc.

Finanțarea cheltuielilor cu administrația de stat şi ordine publică se realizează în principal din: ■ **bugetul de stat;**
■ **bugetele locale.**

Cheltuielile sunt înscrise în bugetul de stat în două poziții distincte:

- cheltuieli cu autoritățile publice:
  - Preşedinție;
  - Autorități legislative:
    - Senat;
    - Camera Deputaților.
  - Autorități judecătoreşti:
    - Ministerul Justiției;
    - Curtea Supremă de Justiție şi Casație;
    - Ministerul Public.
  - Autorități executive şi alte organe ale autorității publice:
    - Secretariatul General al Guvernului;
    - Ministerele şi celelalte organe de specialitate ale administrației publice centrale;
    - Curtea de Conturi;
    - Curtea Constituțională;
    - Comisia Națională a Valorilor Mobiliare;
    - Avocatul Poporului etc.
- cheltuieli cu ordinea publică şi siguranța națională:
  - Poliția;
  - Jandarmeria;
  - Grănicerii;
  - Penitenciarele;
  - Paşapoartele;
  - Protecția şi paza contra incendiilor;
  - Arhivele statului.

Volumul şi ponderea cheltuielilor publice pentru autoritățile publice, ordine publică şi siguranța națională în România, în perioada 1996–2002.

Indicatori	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Cheltuieli pentru autoritățile publice, ordine publică şi siguranța națională	2817,2	5530,1	10541,7	14948,1	28365,0	38047,7	49140,8
% în total cheltuieli publice	7,6	6,4	8,2	7,9	10,0	9,8	10,1
% în PIB	2,6	2,2	2,8	2,7	3,5	3,3	3,3

Sursa: Ministerul Finanțelor Publice

Din datele prezentate rezultă că valoarea cheltuielilor a variat în perioada 1996–2002 între 6,4 şi 10,1% din totalul cheltuielilor publice şi între 2,2 şi 3,3% din PIB.

Pentru finanțarea anumitor ministere sau instituții publice centrale se poate apela şi la veniturile încasate din activitatea acestora (taxe de timbru, consulare, comenzi, pază militară, penalități etc.) sau la credite externe.

Aprecierea eficienței şi a nivelului acestor cheltuieli se efectuează pe baza următorilor indicatori:

- numărul de salariați;
- mărimea cheltuielilor materiale;
- nivelul salariilor, indexările şi majorările.

Cheltuielile cu serviciile publice generale aferente salariilor reprezintă un consum definitiv de produs intern brut şi au un caracter neproductiv.

Întrebări și teme:

I. 1. Prezentați care este destinația cheltuielilor privind administrația.

2. Care este structura cheltuielior privind administrația publică în bugetul de stat?

3. Arătați care sunt sursele de finanțare pentru cheltuielile privind administrația publică.

II. Test grilă

1. Cheltuielile privind administrația cuprind totalitatea resurselor alocate pentru întreținerea și funcționarea:
a) societăților comerciale cu capital majoritar de stat și administrației publice;
b) societăților comerciale cu capital majoritar de stat, organelor puterii;
c) organelor puterii, administrației de stat și a organelor judecătoreşti.

2. Sursele de finanțare a cheltuielilor privind administrația de stat, ordine internă, sunt:
a) bugetul de stat, bugetul local, donații;
b) bugetul de stat, bugetul local, donații, venituri proprii extra buget, finanțări externe nerambursabile şi credite externe;
c) credite interne şi credite externe.

3. Cheltuielile de capital cu organele statului cuprind:
a) procurarea de materiale, cheltuieli administrativ-gospodăreşti;
b) cheltuieli cu salariile, protocol etc.;
c) investiții pentru informatizare, automatizare, înzestrare tehnică, construcții etc.

4. Autoritățile legislative sunt:
a) Preşedinție, Senat, Camera Deputaților şi Ministerul Justiției;
b) Preşedinție, Senat, Camera Deputaților;
c) Senat, Camera Deputaților.

5. Organele executive centrale şi locale sunt:
a) Guvernul, ministerele, Curtea Constituțională, Avocatul poporului, Departamentul Național Anticorupție şi organele administrației locale;
b) Guvernul, ministerele, organele judecătoreşti;
c) Guvernul, Ministerul Justiției, Curtea Supremă de Justiție.

6. Organele puterii judecătoreşti sunt:
a) Ministerul Justiției, Curtea Constituțională, Avocatul poporului;
b) Ministerul Justiției, Curtea Supremă de Justiție şi Casație, organele judecătoreşti, organele notariale şi ale parchetului;
c) Instituția prezidențială, Ministerul Justiției, organele judecătoreşti.

7. Cheltuielile curente necesare funcționării organelor statului cuprind:
a) cheltuieli administrativ-gospodăreşti, automatizare, înzestrare tehnică;
b) cheltuieli administrativ-gospodăreşti, automatizare, procurarea de materiale;
c) cheltuieli care asigură funcționarea şi întreținerea organelor statului cu salariile, procurarea de materiale, protocol, administrativ-gospodăreşti etc.

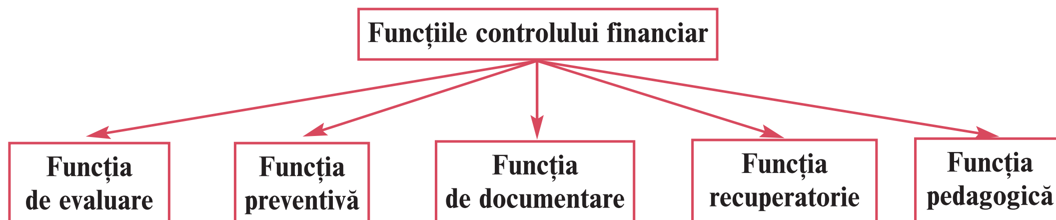
8. Aprecierea nivelului şi eficiența cheltuielilor publice pentru autoritățile publice, ordine publică şi siguranța națională se efectuează pe baza următorilor indicatori:
a) numărul de salariați; mărimea cheltuielilor materiale; nivelul salariilor, indexările şi majorările;
b) numărul de salariați;
c) nu sunt necesari indicatori pentru aprecierea nivelului şi eficienței cheltuielilor publice pentru autoritățile publice.

CONTROLUL FINANCIAR

3.1. Obiectul, rolul și funcțiile controlului

În sens larg, controlul constă în a verifica dacă totul a fost efectuat în conformitate cu programul fixat, după ordinele date şi după principiile stabilite.

Ca element al controlului economic, **controlul financiar** reprezintă **acțiunea de determinare a stării unor activități economice reprezentate de documente financiare şi contabile, prin raportarea acestora la prevederile legale.**

Funcția de evaluare are în vedere acte şi operațiuni de apreciere şi estimare a situațiilor existente la un moment dat, a rezultatelor obținute la sfârşitul unei perioade, a modului de desfăşurare a activității, în condiții de normalitate, legalitate şi eficiență.

Funcția preventivă constă într-o serie de măsuri luate de organele de control pentru preîntâmpinarea abaterilor de la lege; prin aceasta se previne producerea de deficiențe sau prejudicii în activitatea unei entități economice.

Funcția de documentare asigură cunoaşterea cantitativă şi calitativă a problemelor care fac obiectul dezvoltării economico-financiare.

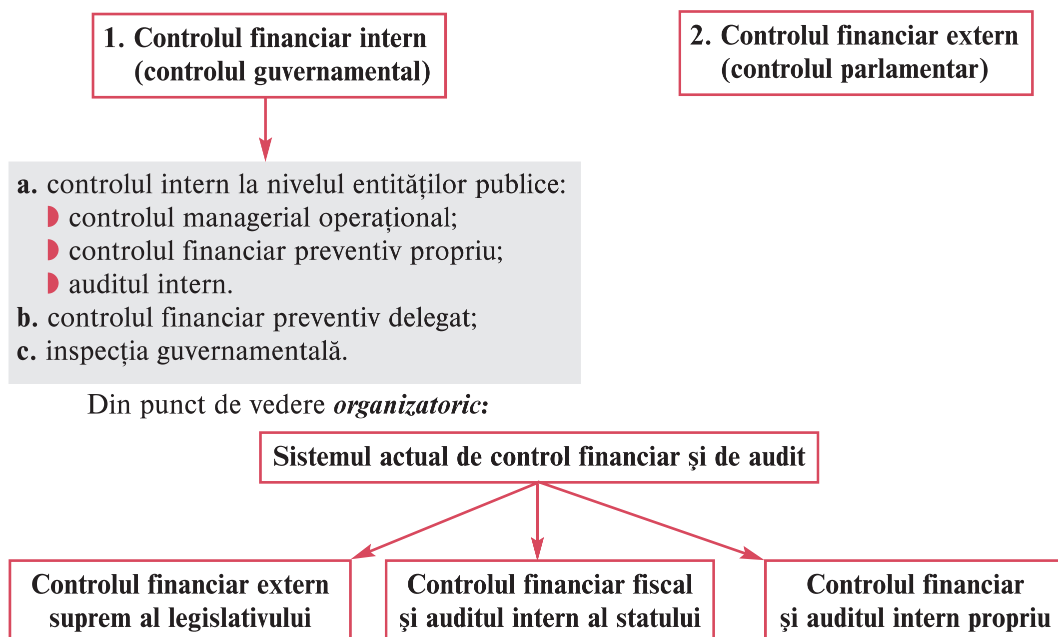
Funcția recuperatorie constă în acțiunea de descoperire şi recuperare a pagubei şi luarea de măsuri față de cei vinovați. Măsurile de recuperare se iau fie direct, de către organele de control, fie, la propunerea acestora, de către organul ierarhic superior sau de către justiție.

Funcția pedagogică are un caracter formativ. Prin aceaastă funcție, controlul ajută la ridicarea nivelului de pregătire a specialiştilor din economie, pentru rezolvarea în condiții cât mai bune a sarcinilor ce le revin.

În afara funcțiilor prezentate mai sus, considerate **de bază,** controlul mai îndeplineşte şi alte **funcții specifice** care rezultă din obiectivele şi natura acestuia:

- ***funcția de măsurare*** a posteriori a ***ecarturilor*** (abaterile planificate anticipat);
- ***funcția de diagnosticare a erorilor financiare*** pe baza ecarturilor simptomatice care afectează sau amenință activitatea agentului economic;
- ***funcția de revizuire a obiectivelor sau previziunilor*** pe baza diagnosticului financiar constatat;
- ***funcția de a interveni în cadrul competențelor date*** pentru redresarea sau soluționarea problemelor entității patrimoniale;
- ***funcția de reglementare a activității entității*** prin asigurarea coerenței acțiunii de control în raport cu obiectivele acesteia, cu predilecție asupra activităților în curs de desfăşurare;
- ***funcția de pregătire a conducerii entității*** pentru luarea deciziilor, pe baza rezultatelor controlului a priori;
- ***funcția de învățare şi autoînvățare a realităților*** pe care controlul le ridică în permanență prin acțiunea sa coercitivă.

Structura controlului financiar public din România:

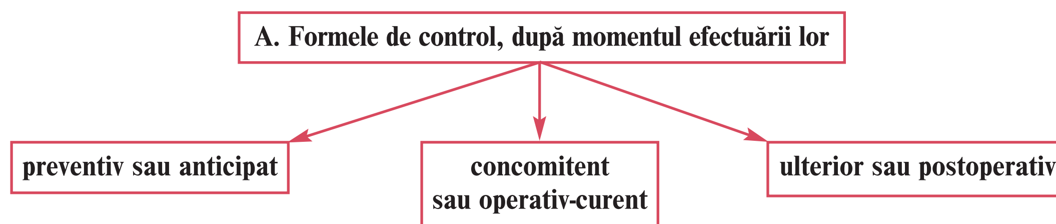
Cadrul juridic şi organizatoric al sistemului de control financiar şi de audit din România este prezentat în tabelul de mai jos:

Nr. crt.	Componentele sistemului de control financiar şi audit din România	Instituţiile sau entităţile care le exercită/ efectuează	Cadrul juridic	Formele de control
1.	Controlul financiar suprem, auditul financiar extern şi auditul performanţei	• Curtea de Conturi a României	• Constituţia României; • Legea nr. 94/1992, republicată, modificată şi completată prin Legea nr. 77/2002.	• Controlul financiar ulterior extern; • Controlul de performanţă; • Auditul financiar extern; • Auditul performanţei.
2.	Controlul financiar fiscal şi auditul intern al statului	• Ministerul Finanţelor; • Autoritatea Naţională de Control.	• Legea nr. 30/1991; • Ordonanţa Guvernului nr. 119/1999; • Legea nr. 672/2002; • Hotărârea Guvernului nr. 745/2003; • Hotărârea Guvernului nr. 766/2003;	• Controlul financiar preventiv delegat; • Auditul public intern; • Controlul fiscal şi investigaţia fiscală;

			• Hotărârea Guvernului nr. 1574/2003, modificată şi completată prin H.G. nr. 403/2004.	• Controlul vamal ulterior şi inspecţia vamală; • Controlul financiar operativ curent şi inopinat.
3.	Controlul financiar şi auditul propriu al instituţiilor publice.	• Parlamentul României; • Preşedinţia României; • Guvernul României; • Ministere; • Organele de specialitate ale administraţiei publice, autorităţilor publice şi autorităţilor judecătoreşti; • Instituţii de stat de subordonare centrală şi locală.	• Ordonanţa Guvernului nr. 119/1999; • Legea nr. 672/2002.	• Controlul intern; • Auditul intern; • Controlul financiar preventiv propriu.

3.2. Identificarea formelor de control

Controlul financiar din România poate prezenta următoarele forme:

Aceste forme sunt într-o permanentă legătură, condiţionare, influenţare şi completare reciprocă. Diferenţierea formelor de control financiar, în funcţie de momentul producerii obiectivelor controlate, face posibilă prevenirea, constatarea şi înlăturarea operativă a lipsurilor, deficienţelor, abaterilor şi asigură astfel desfăşurarea întregii activităţi financiare în conformitate cu obiectivele stabilite.

1. Controlul financiar preventiv sau anticipat

Controlul financiar preventiv al operațiunilor economice se exercită pe baza actelor şi documentelor justificative certificate în privința realității, regularității şi legalității de către conducătorii compartimentelor de specialitate emitente.

Operațiunile care privesc acte juridice prin care se angajează patrimoniul entității publice se supun controlului financiar preventiv, după avizarea lor de către compartimentele de specialitate juridică şi financiar contabilă. La entitățile publice unde nu sunt organizate compartimente juridice sau financiar contabile, controlul financiar preventiv se exercită exclusiv prin viza persoanei desemnate de conducătorul entității publice.

Conducătorii compartimentelor de specialitate răspund pentru realitatea, regularitatea şi legalitatea operațiunilor ale căror acte justificative le-au certificat sau avizat.

Trăsăturile principale ale controlului financiar preventiv

- Potrivit normelor legale în vigoare fac obiectul controlului financiar preventiv operațiunile care vizează:
  - angajamentele legale şi angajamentele bugetare;
  - deschiderea şi repartizarea de credite bugetare;
  - modificarea repartizării pe trimestre şi pe subdiviziuni a clasificației bugetare a creditelor aprobate, inclusiv prin virări de credite;
  - ordonanțarea cheltuielilor;
  - constituirea veniturilor publice, în privința autorizării şi stabilirii titlurilor de încasare;
  - concesionarea sau închirierea de bunuri aparținând domeniului public al statului sau al unităților administrativ-teritoriale;
  - vânzarea, gajarea, concesionarea sau închirierea de bunuri aparținând domeniului privat al statului sau al unităților administrativ-teritoriale;
  - alte categorii de operațiuni stabilite prin ordin al ministrului finanțelor publice.
- Entitățile publice la care se organizează controlul finaciar preventiv sunt următoarele:
  - autoritățile publice şi autoritățile administrative autonome;
  - instituțiile publice aparținând administrației publice centrale şi locale şi instituțiile publice din subordinea acestora;
  - regiile autonome de interes național sau local;
  - companiile sau societățile naționale;
  - societățile comerciale la care statul sau o unitate administrativ-teritorială deține capitalul majoritar;
  - agențiile, cu sau fără personalitate juridică, care gestionează fonduri provenite din finanțări externe, rambursabile sau nerambursabile, cum ar fi: unitățile de management al proiectelor (UMP), unitățile de coordonare a proiectelor (UCP), Oficiul de plăți şi contractare PHARE (OPCP), Agenția SAPARD, Fondul Național de Preaderare, precum şi alte agenții de implementare a fondurilor comunitare;
  - Ministerul Finanțelor Publice, pentru operațiunile de trezorerie, datorie publică, realizarea veniturilor statului şi pentru contribuția României la bugetul Uniunii Europene;
  - autoritățile publice executive ale administrației publice locale, pentru operațiunile de datorie publică şi realizarea veniturilor proprii.
- Controlul financiar preventiv se exercită asupra:
  - tuturor operațiunilor care afectează fondurile publice sau patrimoniul public;
  - documentelor în care sunt consemnate operațiunile patrimoniale, înainte ca acestea să devină acte juridice, prin aprobarea lor de către titularul unei competențe delegate în condițiile legii.

- **Controlul financiar preventiv** constă în verificarea sistematică a operațiunilor care fac obiectul acestuia, din punctul de vedere al:
  - respectării tuturor prevederilor legale care le sunt aplicabile, în vigoare la data efectuării operațiunilor (control de legalitate);
  - îndeplinirii, sub toate aspectele, a principiilor şi a regulilor procedurale şi metodologice care sunt aplicabile categoriilor de operațiuni din care fac parte operațiunile supuse controlului (control de regularitate);
  - încadrării în limitele şi destinația creditelor bugetare sau de angajament, după caz (control bugetar).

2. Controlul financiar concomitent sau operativ curent

Această formă de control se exercită în timpul desfăşurării proceselor economice şi financiare, simultan cu efectuarea actelor şi operațiunilor legate de aceste activități, cu scopul de a interveni pentru corectarea, diminuarea sau eliminarea eventualelor deficiențe sau ilegalități. Acest control se exercită în mod sistematic şi urmăreşte asigurarea desfăşurării proceselor economico-financiare la parametri de maximă eficiență.

Trăsăturile principale ale controlului financiar concomitent

- Se exercită odată cu realizarea activităților şi operațiunilor economice controlate.
- Se exercită pe toată durata proceselor economice supuse acțiunii de verificare, identificându-se atât în timp, cât şi în spațiu cu activitatea de management general, în toată complexitatea sa.
- Se realizează de personal calificat, încadrat într-o structură distinctă, în directa subordonare a conducătorului unității economice.
- Furnizează date operative pentru stabilirea şi punerea în aplicare a deciziilor necesare realizării în condiții de eficiență, economicitate şi eficacitate a programelor economice, cât şi a remedierii eventualelor disfuncționalități sesizate (constatate) în sistem.
- Surprinde eventualele disfuncționalități chiar în faza desfăşurării acestora, deci în momentul cel mai prielnic efectuării corecțiilor necesare.
- Se realizează prin acțiuni inopinate sau prin acțiuni financiare stabilite prin programele de activitate şi control ale entității economice.
- Se desfăşoară în principalele locații în care sunt derulate procesele economice:
  - servicii;
  - birouri;
  - secții de producție;
  - unități de producție şi desfacere;
  - depozite.
- Personalul desemnat să exercite această formă de control financiar are obligația de a consemna abaterile şi deficiențele în actele de control, pe bază de documente, fapte reale şi exacte, de a propune şi aplica măsuri de remediere, iar atunci când se impune, să propună şi să aplice acțiuni.

3. Controlul financiar ulterior

Controlul financiar ulterior sau postoperativ reprezintă activitatea de determinare a stării unor operațiuni economice efectuate, reflectate în documente financiar-contabile, prin raportare la prevederile şi normele legale prin care au fost reglementate. Acest tip de control se exercită după desfăşurarea activităților sau operațiilor care privesc gestionarea patrimoniului public/privat al statului şi al entităților economice.

Trăsăturile principale ale controlului financiar ulterior

- Controlul financiar ulterior se realizează pentru toate activităţile economice efectuate de:
  - entităţi economice;
  - instituţii publice;
  - regii autonome;
  - companii şi societăţi naţionale;
  - societăţi comerciale;
  - societăţi bancare cu capital majoritar de stat sau privat;
  - asociaţii familiale etc.
- Controlul financiar ulterior analizează existenţa şi utilizarea raţională a patrimoniului, aplicarea legislaţiei cu caracter financiar-contabil şi fiscal, modul de efectuare a cheltuielilor şi realizarea veniturilor, analiza situaţiilor, pagube etc.
- Este un control „ex-post", întrucât se exercită întotdeauna după efectuarea activităţilor şi/sau proceselor economice supuse acţiunilor de verificare.
- Este un control definitiv (de ultimă instanţă), întrucât pe parcursul exercitării identifică şi mobilizează rezervele existente, constată lipsurile sau pagubele produse şi încălcarea prevederilor legale generatoare de prejudicii, stabileşte cauzele şi vinovaţii, după care propune măsuri de sancţionare (amenzi contravenţionale, sancţiuni disciplinare) sau de tragere la răspundere (civilă sau penală) a persoanelor vinovate, precum şi măsuri pentru preîntâmpinarea unor abateri similare în viitor.
- Este un control extern entităţii supuse acestei forme de control, întrucât se exercită de către instituţii specializate din afara sa (Curtea de Conturi, Direcţiile Generale ale Finanţelor Publice, ANAF).
- Are un caracter predominant programat (planificat), întrucât se exercită pe baza unei programări prealabile a organismului care exercită controlul şi care comunică în prealabil entităţii supuse controlului perioada efectuării, durata, obiectivele, temeiul legal al controlului etc.
- În acelaşi timp, controlul financiar extern are un caracter continuu, întrucât se poate desfăşura pe tot parcursul anului, conform programului stabilit, dar şi un caracter permanent, datorită faptului că poate fi declanşat din oficiu, la solicitarea unor instituţii abilitate de lege (ex.: Parlamentul României) sau prin autosesizare.
- Are un caracter selectiv, întrucât atât entităţile, cât şi obiectivele supuse controlului sunt selectate de către structurile cu atribuţii de control şi cuprinse în programele de control, iar controlul financiar ulterior se exercită, de regulă, prin sondaj.
- Are şi un caracter preventiv, întrucât pe lângă funcţia de constatare a deficienţelor/abaterilor, propune măsuri concrete de remediere şi de perfecţionare a activităţii în viitor.

Forme ale controlului financiar

- **Control financiar al statului**
- **Control financiar propriu al ministerelor, departamentelor, al altor organe centrale de stat şi organe locale**
- **Control financiar la nivelul entităţilor economice**

■ **Obiectivele controlului financiar al statului sunt,** în principal, următoarele:

● administrarea şi utilizarea fondurilor acordate de la buget pentru cheltuieli de funcţionare şi întreţinere a organelor centrale şi locale ale administraţiei de stat şi unităţilor finanţate de la buget;

● utilizarea fondurilor acordate de stat pentru realizarea de investiţii de interes general, subvenţionarea unor activităţi şi produse şi pentru alte destinaţii prevăzute de lege;

● folosirea mijloacelor şi a fondurilor din dotare.

■ La nivelul instituţiilor publice, ministerelor, departamentelor şi al altor organe centrale de stat şi locale, principalele **obiective ale controlului financiar ulterior** sunt:

● modul de administrare şi de utilizare a fondurilor publice acordate pentru funcţionarea şi întreţinerea organelor centrale şi locale ale administraţiei de stat;

● modul de utilizare a mijloacelor şi a fondurilor aflate în dotarea entităţilor economice ale statului, respectarea reglementărilor financiar-contabile de către regiile autonome, companiile şi societăţile naţionale, societăţile comerciale cu capital majoritar de stat;

● îndeplinirea integrală şi la termen a obligaţiilor financiare şi fiscale faţă de bugetele publice;

● stabilirea modului de formare şi gestionare a resurselor diferitelor bugete, a datoriei publice a statului şi a fondurilor speciale;

● utilizarea fondurilor acordate de stat pentru realizarea de investiţii de interes general, subvenţionarea unor activităţi şi produse şi pentru alte destinaţii prevăzute expres de lege;

● prevenirea şi combaterea fraudelor, contravenţiilor şi infracţiunilor la regimul fiscal, vamal şi de preţuri.

■ La nivelul entităţilor economice, **controlul financiar ulterior** are următoarele **obiective:**

● respectarea reglementărilor financiar-contabile în activitatea regiilor autonome şi a societăţilor comerciale cu capital de stat;

● exactitatea şi realitatea înregistrărilor în evidenţele prevăzute de lege şi de actele de constituire a societăţilor comerciale şi a celorlalţi agenţi economici;

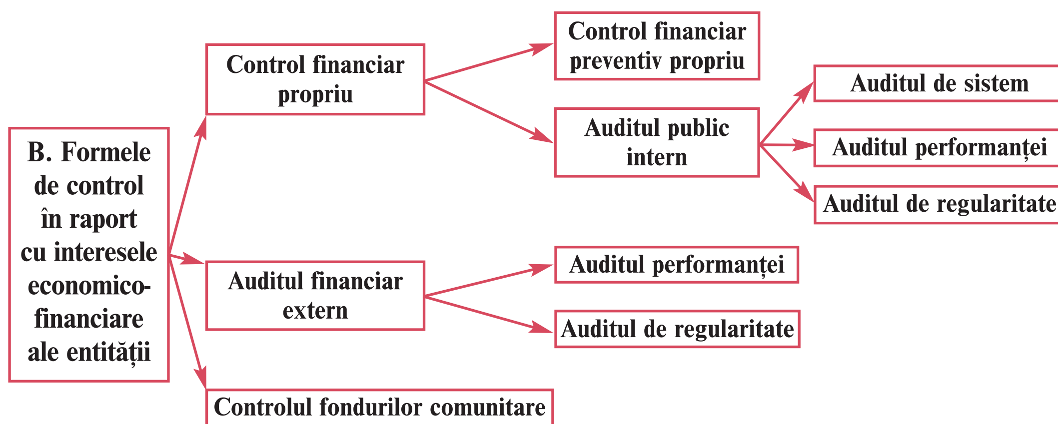
● stabilirea corectă şi îndeplinirea integrală şi la termen a tuturor obligaţiilor financiare şi fiscale faţă de stat etc.;

● modul de gestionare a mijloacelor materiale şi băneşti din patrimoniul entităţii supuse controlului, deţinute cu orice titlu de către aceasta;

● legalitatea, realitatea şi necesitatea cheltuielilor efectuate în lei şi/sau în valută, în numerar sau prin virament;

● respectarea prevederilor legale în legătură cu încadrarea şi salarizarea personalului de conducere şi de execuţie;

● respectarea prevederilor şi a normelor legale privind aprovizionarea, expedierea, transportul şi recepţia bunurilor materiale.

Controlul financiar propriu este **un control de tip executiv (guvernamental), cu caracter permanent şi selectiv (vizează anumite operaţiuni economice), organizat, potrivit legii, în orice entitate publică, în vederea cunoaşterii în detaliu şi în orice moment a stării patrimoniului propriu şi a stabilirii eventualelor răspunderi pentru situaţii care au afectat integritatea sau corecta administrare a acestuia.**

a) **Controlul financiar preventiv propriu** constă în verificarea sistematică a operaţiunilor economice ale entităţii care implică elemente patrimoniale, urmărite din punct de vedere al legalităţii, regularităţii şi oportunităţii încadrării în limitele aprobate pentru categoriile de operaţiuni supuse, potrivit legii, acestei forme de control.

Trăsăturile principale ale controlului financiar preventiv propriu

- Se organizează în cadrul compartimentului contabil şi juridic, prin acordarea vizei asupra tuturor operaţiunilor care afectează fondurile publice sau patrimoniul public.
- Este subordonat managerului entităţii publice.
- Ministerul Finanţelor Publice organizează controlul financiar preventiv propriu şi pentru operaţiunile privind:
  - bugetul trezoreriei statului;
  - operaţiunile privind datoria publică;
  - alte operaţiuni.
- La baza operaţiunilor economice trebuie să se afle documente justificative corespunzătoare, certificate în privinţa realităţii, legalităţii, prin viza conducătorilor compartimentelor de specialitate care răspund solidar.

Aplicaţii practice privind acordarea vizei de control financiar preventiv propriu

Exemple privind modul de exercitare a controlului financiar preventiv în cazul operaţiunilor contractuale, documentelor ce se supun acestei forme de control şi atribuţiilor ce revin persoanelor împuternicite să-l exercite:

1. Încheierea contractelor şi a comenzilor cu parteneri interni şi externi

Tipul de document supus controlului financiar preventiv:

- contract;
- comandă de aprovizionare cu materiale necesare întreţinerii, producţiei, investiţiilor, reparaţiilor capitale sau altor activităţi;
- contract, comandă pentru executări de lucrări, prestări de servicii şi prelucrări la terţi, contract de desfacere a produselor.

Actele justificative avute în vedere:

- programul anual de achiziţii publice;
- documentul de aprobare a procedurii selecţiei de achiziţii de către conducătorul entităţii publice;
- actul de aprobare a documentelor tehnico-economice ale obiectivelor de investiţii;
- anunţul sau invitaţia de participare la procedură;
- documentaţia pentru elaborarea şi prezentarea ofertei;
- actul de numire a comisiei de evaluare/negociere sau a juriului, după caz;
- ofertele prezentate;
- hotărârea comisiei de evaluare/negociere sau a juriului privind stabilirea ofertei câştigătoare;
- alte documente specifice.

Se verifică de către persoana împuternicită să exercite controlul financiar preventiv:

- dacă achiziţia publică este prevăzută în programul anual;
- existenţa creditelor bugetare sau a creditelor de angajament, după caz;

- respectarea legalității şi a regularității specifice procedurii de achiziții publice;
- existența aprobării dată de către conducătorul autorității contractante asupra hotărârii comisiei de evaluare privind stabilirea ofertei câştigătoare;
- rezervarea creditelor prin angajament bugetar, la nivelul valorii angajamentului legal;
- existența avizului compartimentului juridic.

În cazul contractelor/comenzilor de achiziții publice finanțate integral sau parțial din credite externe rambursabile sau din fonduri externe nerambursabile, la acordarea vizei se verifică, suplimentar, următoarele:

- încadrarea obiectivului contractului în categoria de cheltuieli considerate eligibile, în conformitate cu acordul/convenția de finanțare externă şi cu regulile fiecărui organism finanțator;
- existența avizelor organismului finanțator, pe documentație şi caietul de sarcini.

2. Contractul de concesiune sau de închiriere în care entitatea publică este concesionar sau chiriaş

Documente solicitate în vederea verificării:

- nota de fundamentare a concesiunii sau închirierii;
- documentele specifice privind derularea operațiunii de luare în concesiune sau de închiriere.

Se verifică:

- existența creditelor bugetare;
- respectarea prevederilor legale şi a procedurilor privind concesionarea sau închirierea;
- rezervarea creditelor prin angajament bugetar, la nivelul valorii angajamentului legal;
- existența avizului compartimentului juridic.

b) Auditul public intern

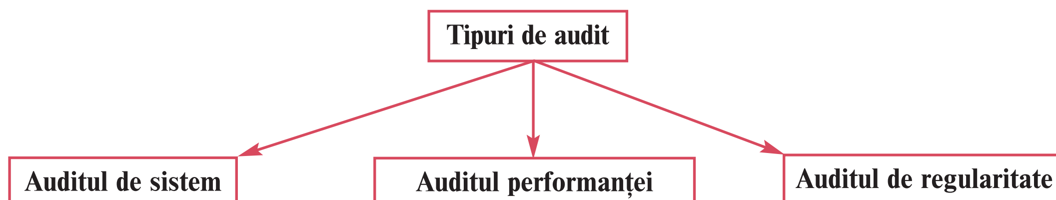
Reține!

În entitățile publice **controlul financiar** se realizează prin formele prezentate anterior (preventiv, concomitent, ulterior), însă aceste entități efectuează un control ex-post, respectiv concomitent asupra întregii activități şi asupra controlului intern, sub forma **auditului public intern** (control final).

Auditul public intern se organizează în mod independent în structura fiecărei entități publice, sub forma unui compartiment specializat, constituit din persoane cu pregătire de specialitate numite **auditori interni,** neimplicate în îndeplinirea activităților pe care le auditează.

Controlul intern reprezintă:

- ansamblul politicilor şi procedurilor concepute şi implementate de către managementul şi personalul entității publice în vederea furnizării unei asigurări rezonabile pentru atingerea obiectivelor entității publice într-un mod economic, eficient şi eficace;
- respectarea regulilor externe, a politicilor şi regulilor managementului;
- protejarea bunurilor entității şi a informațiilor, prevenirea, depistarea fraudelor şi a greşelilor;
- calitatea documentelor contabile şi a modului de funcționare, a sistemului financiar şi de management.

Auditul de sistem reprezintă o evaluare de profunzime a sistemelor de conducere şi control intern, cu scopul de a stabili dacă acestea funcţionează economic, eficace şi eficient, pentru identificarea deficienţelor şi formularea de recomandări pentru corectarea acestora.

Auditul performanţei examinează dacă criteriile stabilite pentru implementarea obiectivelor şi sarcinilor entităţii publice sunt corecte şi apreciază dacă rezultatele sunt conforme cu obiectivele;

Auditul de regularitate reprezintă examinarea acţiunilor asupra efectelor financiare pe seama fondurilor publice sau a patrimoniului public, sub aspectul respectării ansamblului principiilor, regulilor procedurale şi metodologice care le sunt aplicabile.

Trăsăturile auditului public intern

■ **Obiectivele misiunii de audit:**
- înţelegerea naturii şi a scopului activităţii entităţii;
- verificarea legalităţii, regularităţii şi conformităţii situaţiilor financiare;
- asigurarea obiectivă şi consilierea, destinate îmbunătăţirii sistemelor şi activităţilor entităţii prin formularea recomandărilor;
- verificarea eficienţei administraţiei şi a modului în care sunt respectate procedurile şi politicile interne ale entităţii;
- evaluarea procedurilor şi a metodelor de control, în vederea îmbunătăţirii acestora, atunci când este cazul;
- creşterea eficienţei economice, prin identificarea riscurilor cu efecte negative asupra activităţii şi formularea de recomandări în vederea controlării acestora;
- asigurarea unei mai bune administrări şi conservări a patrimoniului;
- asigurarea unei mai bune armonizări a conformităţii cu regulile şi procedurile existente;
- asigurarea unei evidenţe contabile şi a unui management informatic fiabil şi corect;
- îmbunătăţirea eficienţei şi eficacităţii operaţiilor economice.

■ **Sfera auditului public intern** cuprinde:
- activităţile financiare sau cele cu implicaţii financiare desfăşurate de entitatea publică din momentul constituirii angajamentelor până la utilizarea fondurilor de către beneficiarii finali, inclusiv a fondurilor provenite din asistenţă externă;
- constituirea veniturilor publice, respectiv autorizarea şi stabilirea titlurilor de creanţă, precum şi a facilităţilor acordate la încasarea acestora;
- administrarea patrimoniului public, precum şi vânzarea, gajarea, concesionarea sau închirierea de bunuri din domeniul privat/public al statului ori al unităţilor administrativ-teritoriale;
- sistemele de management financiar şi control, inclusiv contabilitatea şi sistemele informatice aferente.

Organizarea auditului public intern

Unitatea Centrală de Armonizare pentru Auditul Public Intern (UCAAPI) este o structură distinctă în cadrul Ministerului Finanţelor Publice, constituită în compartimente de specialitate, în directa subordonare a acestuia.

UCAAPI are următoarele atribuţii:
- coordonarea, evaluarea, sinteza în domeniul activităţii de audit public intern la nivel naţional;
- efectuarea de misiuni de audit public intern de interes naţional, cu implicaţii multisectoriale;
- dezvoltarea şi implementarea de proceduri şi metodologii uniforme, bazate pe standardele internaţionale, inclusiv manualele de audit intern;

- elaborarea Codului privind conduita etică a auditorului şi verificarea respectării acestor norme, instrucţiuni, precum şi a Codului privind conduita etică a auditorului intern, de către compartimentele de audit public intern;
- iniţierea măsurilor corective necesare, în cooperare cu conducătorul entităţii publice în cauză;
- coordonarea sistemului de recrutare şi de pregătire profesională în domeniul auditului public intern;
- cooperarea cu Curtea de Conturi şi cu alte instituţii şi autorităţi publice din România, dar şi cu autorităţile şi organizaţiile de control financiar public din alte state, inclusiv din Comisia Europeană.

UCAAPI este condusă de un director general, numit de ministrul finanţelor publice, cu avizul CAPI.

Comitetul pentru Audit Public Intern (CAPI) – este un organism cu caracter consultativ, constituit din 11 membri specialişti din afara Ministerului Finanţelor Publice şi condus de un preşedinte. CAPI sprijină UCAAPI în definirea strategiei îmbunătăţirii activităţii de audit public intern în sectorul public.

În realizarea obiectivelor sale, CAPI are următoarele **atribuţii** principale:

- dezbate planurile de dezvoltare în domeniul auditului public intern şi emite o opinie asupra direcţiilor de dezvoltare a acestuia;
- avizează planul misiunilor de audit public intern de interes naţional cu implicaţii multisectoriale;
- dezbate şi emite o opinie asupra rapoartelor de audit public intern de interes naţional cu aplicaţii multisectoriale;
- analizează acordurile de cooperare între auditul intern şi cel extern, referitor la definirea conceptelor şi la utilizarea standardelor în domeniu, schimbul de rezultate din activitatea propriu-zisă de audit, precum şi pregătirea profesională comună a auditorilor.

Compartimentele de audit public intern din entităţile publice – sunt structuri funcţionale de bază în domeniul auditului public intern, care exercită efectiv funcţia de audit public intern.

Un compartiment de audit public intern se organizează astfel:

- conducătorul instituţiei publice sau, în cazul altor entităţi publice, organul de conducere colectivă are obligaţia instituirii cadrului organizatoric şi funcţional, necesar desfăşurării activităţii de audit public intern;
- la instituţiile publice mici, care nu sunt subordonate altor entităţi publice, auditul public intern se limitează la auditul de regularitate şi se efectuează de către compartimentele de audit public intern ale Ministerului Finanţelor Publice;
- conducătorul entităţii publice subordonate poate stabili şi menţine un compartiment funcţional de audit public intern, cu acordul entităţii publice de la nivelul ierarhic imediat superior, iar dacă acest compartiment nu se înfiinţează, auditul entităţii respective se efectuează de către compartimentul de audit public intern al entităţii de la nivelul ierarhic imediat superior.

Compartimentul de audit public intern se constituie în subordinea directă a conducerii entităţii publice şi, prin atribuţiile sale, aceasta nu trebuie să fie implicată în elaborarea procedurilor de control intern şi în desfăşurarea activităţilor supuse auditului public intern.

Compartimentul de audit public intern **auditează** cel puţin o dată la 3 ani următoarele:

- angajamentele bugetare şi legale din care derivă direct sau indirect obligaţii de plată, inclusiv din fondurile comunitare;

- plățile asumate prin angajamente bugetare şi legale, inclusiv din fondurile comunitare;
- vânzarea, gajarea, concesionarea sau închirierea de bunuri din domeniul privat al statului ori al unităților administrativ-teritoriale, dar şi din domeniul public al statului ori al unităților administrativ-teritoriale;
- constituirea veniturilor publice, respectiv modul de autorizare şi stabilire a titlurilor de creanță, precum şi a facilităților acordate la încasarea acestora;
- alocarea creditelor bugetare;
- sistemul contabil şi fiabilitatea acestuia, sistemul de luare a deciziilor, sistemele de conducere şi control, precum şi riscurile asociate unor astfel de sisteme, sistemele informatice.

Operațiile auditate de compartimentul de audit public intern nu sunt limitative.

Atribuțiile compartimentului de audit public intern sunt:

- elaborarea de norme metodologice specifice entității publice în care îşi desfăşoară activitatea;
- elaborarea proiectului planului anual de audit public intern;
- elaborarea raportului anual al activității de audit public intern;
- raportarea periodică a constatărilor, concluziilor şi recomandărilor rezultate din activitățile sale de audit;
- efectuarea de activități de audit public intern pentru a evalua dacă sistemele de management financiar şi control ale entității publice sunt transparente şi sunt conforme cu normele de legalitate, regularitate, economicitate, eficiență şi eficacitate;
- în cazul identificării unor iregularități sau posibile prejudicii, raportează imediat conducătorului entității publice şi structurii de control intern abilitate.

Planul de audit public intern are următoarea structură:

- scopul acțiunii de auditare;
- obiectivele acțiunii de auditare;
- identificarea/descrierea activității/operațiunii supuse auditului public intern;
- identificarea/descrierea entității/entităților sau a structurilor organizatorice la care se va desfăşura acțiunea de auditare;
- durata acțiunii de auditare;
- perioada supusă auditării;
- numărul de auditori proprii antrenați în acțiunea de auditare;
- precizarea elementelor ce presupun utilizarea unor cunoştințe de specialitate, precum şi a numărului de specialişti care urmează să încheie contracte externe de servicii de expertiză/consultanță (dacă este cazul).

Rapoartele anuale privind activitatea de audit public intern cuprind principalele constatări, concluzii şi recomandări rezultate din activitatea de audit, progresele înregistrate prin implementarea recomandărilor, eventualele iregularități/prejudicii constatate în timpul misiunilor de audit public intern, precum şi informații referitoare la pregătirea profesională.

Proiectul raportului de audit public intern trebuie să cuprindă cel puțin următoarele elemente:

- scopul şi obiectivele misiunii de audit public intern;
- date de identificare a misiunii de audit public intern (baza legală, ordinul de serviciu, echipa de auditare, unitatea/structura organizatorică auditată, durata acțiunii de auditare, perioada auditată);
- modul de desfăşurare a acțiunii de audit intern (sondaj exhaustiv, documentare, proceduri, metode şi tehnici utilizate, documente/materiale examinate, materiale întocmite în cursul acțiunii de audit public intern);
- constatări efectuate;
- concluzii şi recomandări;

- documentația anexă (notele explicative, note de relații, situații, acte, documente şi orice alt material probant sau justificativ).

Proiectul de raport de audit public intern reflectă:

- cadrul general;
- obiectivele;
- constatările, concluziile şi recomandările.

Derularea misiunii de audit public intern presupune:

1. etapele procesului de audit public intern;
2. procedurile misiunii de audit public intern;
3. rezultatele obținute, cu referire la documentele corespunzătoare.

Principalele **tehnici de audit intern** folosite sunt:

- **Verificarea** asigură validarea, confirmarea, acuratețea înregistrărilor documentelor, declarațiilor, concordanța cu legile, regulamentele, precum şi eficacitatea controalelor interne;

Tehnicile de verificare sunt:

- ***Comparația*** – confirmă identitatea unei informații după obținerea acesteia din două sau mai multe surse diferite;
- ***Examinarea*** – presupune urmărirea în special a detectării erorilor sau a iregularităților;
- ***Recalcularea*** – verificarea calculelor matematice;
- ***Confirmarea*** – solicitarea informației din două sau mai multe surse independente (a treia parte), în scopul validării acesteia;
- ***Punerea de acord (punctajul)*** – procesul de potrivire a două categorii diferite de înregistrări;
- ***Garantarea*** – verificarea realității tranzacțiilor înregistrate, prin examinarea documentelor de la articolul înregistrat spre documentele justificative;
- ***Urmărirea*** – reprezintă verificarea procedurilor de la documentele justificative spre articolul înregistrat. Scopul urmăririi este de a verifica dacă toate tranzacțiile reale au fost înregistrate.

- **Observarea fizică** reprezintă analiza modului prin care auditorii interni îşi formează o părere.
- **Interviul** se realizează de către auditorii interni, prin intervievarea persoanelor auditate/implicate/interesate. Informațiile primite trebuie confirmate cu documente.
- **Analiza** constă în descompunerea unei entități în elemente care pot fi izolate, identificate, cuantificate şi măsurate distinct.

Principalele **instrumente de audit intern** sunt:

- **Chestionarul** cuprinde întrebările pe care le formulează auditorii interni. **Tipurile de chestionare** folosite sunt:
  - ***chestionarul de luare la cunoştință*** (CLC) – cuprinde întrebări referitoare la contextul socio-economic, organizarea internă, funcționarea entității/structurii auditate;
  - ***chestionarul de control intern*** (CCI) – ghidează auditorii interni în activitatea de identificare obiectivă a disfuncțiilor şi cauzelor reale ale acestor disfuncții;
  - ***chestionarul-listă de verificare*** (CLV) – este utilizat pentru stabilirea condițiilor pe care trebuie să le îndeplinească fiecare domeniu auditat. Cuprinde un set de întrebări standard privind obiectivele definite, responsabilitățile şi metodele sau mijloacele financiare, tehnice şi de informare, resursele umane existente.
- **Tabloul de prezentare a circuitului auditului** (pista de audit) permite: stabilirea fluxurilor informațiilor, atribuțiilor şi responsabilităților referitoare la acestea, stabilirea documen-

tației justificative complete, reconstituirea operațiilor de la suma totală până la detalii individuale şi invers.

- **Formularele constatărilor de audit public intern** se utilizează pentru prezentarea fundamentată a constatărilor auditului public intern, şi anume:
  - ***fişa de identificare şi analiză a problemelor*** (FIAP) – se întocmeşte pentru fiecare disfuncționalitate constatată. Prezintă rezumatul acesteia, cauzele şi consecințele, precum şi recomandările pentru rezolvare. FIAP trebuie să fie aprobată de către coordonatorul misiunii, confirmată de reprezentanții entității/structurii auditate şi supervizată de şeful compartimentului de audit (sau de către înlocuitorul acestuia);
  - ***formularul de constatare şi raportare a iregularităților*** – se întocmeşte în cazul în care auditorii interni constată existența sau posibilitatea producerii unor iregularități. Se transmite imediat şefului compartimentului de audit public intern, care va informa în termen de 3 zile conducătorul entității publice şi structura de control abilitată pentru continuarea verificărilor.

În concluzie, ***auditul public intern reprezintă o activitate de evaluare desfăşurată în cadrul entității, funcția de audit intern incluzând printre alte aspecte examinarea, evaluarea şi monitorizarea caracterului adecvat şi eficient al sistemului contabil şi al controlului intern.***

Rolul auditului intern este determinat de către conducerea entității, iar obiectivele sale sunt diferite de cele ale unui audit extern. Cu toate acestea, poate exista o suprapunere între tipul şi domeniul activității acestuia, fapt ce impune nevoia unui acces nelimitat la rapoartele şi documentele de lucru ale auditorilor interni.

Auditul financiar extern

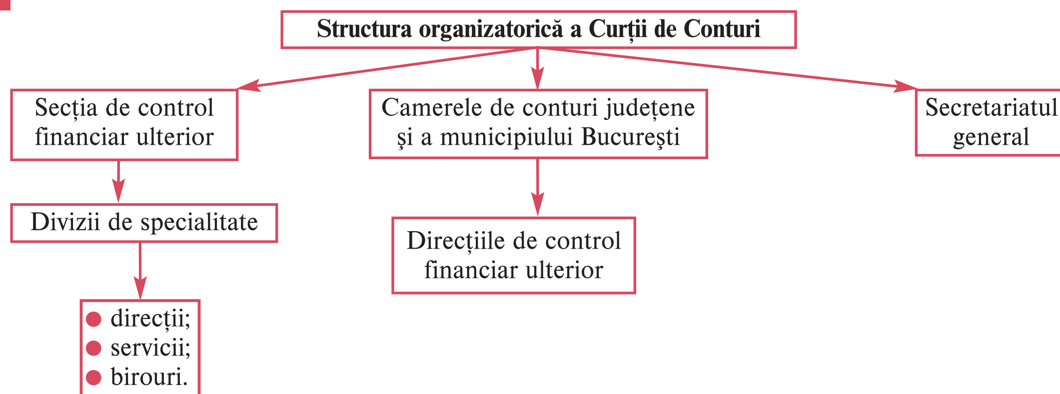
Instituția supremă de audit extern asupra modului de formare, administrare şi utilizare a resurselor financiare ale statului şi ale sectorului public este Curtea de Conturi a României.

Auditul extern este un control extern, parlamentar (legislativ), ex-post şi definitiv al entității publice, necesar pentru certificarea conturilor (descărcare de gestiune). Acesta are un caracter continuu, selectiv şi planificat.

Trăsăturile auditului financiar extern	
■ **Misiunea şi obiectivele** sale sunt următoarele: ● modul de formare, de administrare şi de întrebuințare a resurselor financiare şi ale sectorului public; ● modul de gestionare a patrimoniului public şi privat al statului şi al unităților administrativ-teritoriale; ● calitatea gestiunii financiare din punctul de vedere al celor 3E (eficiență, eficacitate şi economicitate) şi respectarea legii în gestionarea mijloacelor materiale şi băneşti.	■ Curtea de Conturi a României este singura instituție abilitată de lege să acorde descărcare de gestiune în urma verificării conturilor, iar acordarea acestei descărcări de gestiune nu constituie un temei legal pentru exonerarea de răspundere juridică a persoanelor cărora li s-a acordat această descărcare. ■ Curtea de Conturi a României răspunde în fața parlamentului, iar controalele efectuate de aceasta se inițiază din oficiu şi nu pot fi oprite decât de parlament şi numai în cazul depăşirii competențelor stabilite de lege.

Cadrul juridic şi organizatoric

Curtea este organizată şi îşi desfăşoară activitatea în conformitate cu prevederile Constituției (art. 140) şi ale Legii nr. 94/1992, republicată, modificată şi completată prin Legea nr. 77/ 2002.

În anul 2005, în baza Ordonanţei de Urgenţă a Guvernului nr. 22/2005 pentru completarea Legii nr. 94/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii de Conturi a României, pe lângă Curtea de Conturi s-a creat Autoritatea de Audit pentru fondurile acordate României de Uniunea Europeană prin programele ISPA şi SAPARD.

Structura organizatorică a autorităţii de audit

PREŞEDINTE

VICEPREŞEDINTE

Direcţia de audit pentru fondurile ISPA şi fondul de coeziune | **25**

Serviciul pentru auditul fondurilor în domeniul transporturilor

Serviciul pentru auditul fondurilor în domeniul mediului

Compartiment metodologie, sinteze, rapoarte

Direcţia de audit pentru fondurile SAPARD şi fondurile pentru agricultură, dezvoltare rurală şi pescuit | **25**

Serviciul pentru auditul în domeniul agriculturii

Serviciul pentru auditul fondurilor de dezvoltare rurală şi pescuit

Compartiment metodologie, sinteze, rapoarte

Direcţia de audit pentru fondurile de dezvoltare regională şi fondul social | **25**

Serviciul pentru auditul fondurilor de dezvoltare regională

Serviciul pentru auditul fondului social

Compartiment metodologie, sinteze, rapoarte

OFICII REGIONALE DE AUDIT | **35**

Controlul fondurilor comunitare – se asigură prin structurile de control financiar preventiv şi de audit public intern organizate atât la nivelul Ministerului Finanţelor Publice, cât şi la nivelul fiecărei entităţi de implementare a fondurilor comunitare, cu privire la gestionarea contribuţiilor financiare, a Comunităţilor Europene, precum şi a fondurilor publice destinate cofinanţării.

Trăsăturile controlului fondurilor comunitare

- Auditarea, pe baza planului anual de audit intern, a activităţii Direcţiei Generale Fondul Naţional de Preaderare şi a Oficiului de Plăţi şi Contractare PHARE, care sunt direcţii în cadrul Ministerului Finanţelor Publice;
- Misiuni de audit ad-hoc, efectuate atât la Direcţia Generală Fondul Naţional de Preaderare, cât şi la Oficiul de Plăţi şi Contractare PHARE;
- Inspecţii punctuale, reprezentând forme de control operativ, realizate la cererea responsabilului naţional cu autorizarea finanţării (NAO), la nivelul tuturor structurilor care derulează fonduri comunitare;
- Verificări, pe baza planului anual de audit intern, ale modului cum sunt respectate metodologiile şi procedurile de către toate entităţile de implementare pentru fondurile comunitare.
- **Instrumentele financiare pentru preaderare sunt:**
  - **ISPA** – Instrument pentru Politicile Structurale pentru Preaderare; a fost înfiinţat pentru a sprijini financiar pregătirea aderării la Uniunea Europeană (UE) a statelor din Europa Centrală şi de Est. Asistenţa financiară este acordată pentru realizarea coeziunii economice şi sociale, în special în domeniile mediului şi transporturilor.
  - **SAPARD** – Instrument pentru Agricultură şi Dezvoltare Rurală; a fost înfiinţat pentru a acorda asistenţă pentru sprijinirea agriculturii durabile şi a dezvoltării rurale în ţările din Europa Centrală şi de Est, în perioada de preaderare, şi pentru implementarea acquis-ului comunitar în domeniul politicii agricole comune şi al politicilor conexe.
  - **PHARE** – Instrument de Asistenţă Financiară şi Tehnică oferit de Uniunea Europeană pentru restructurarea economiilor ţărilor candidate.
- Auditul financiar extern al fondurilor comunitare este realizat de Autoritatea de Audit înfiinţată în cadrul Curţii de Conturi a României.

Atât pentru structura de audit intern, cât şi pentru cel verificat este esenţială existenţa unui ***plan de audit*** clar definit, care să permită supravegherea permanentă a fluxului optim şi adecvat al fondurilor şi procedurilor de contabilitate eficientă, precum şi confirmarea rapoartelor de cheltuieli cu fondurile primite sau solicitate.

Un plan de audit pentru fondurile Uniunii Europene se prezintă, schematic, astfel:

Plan de audit pentru fondurile Uniunii Europene

Extras de cheltuieli

Comisia Europeană

Autoritatea desemnată

Control

Administrația și autoritatea de control națională

Control

Administrația și autoritatea de control regională

Control

Administrația și autoritatea de control locală/administrarea programului

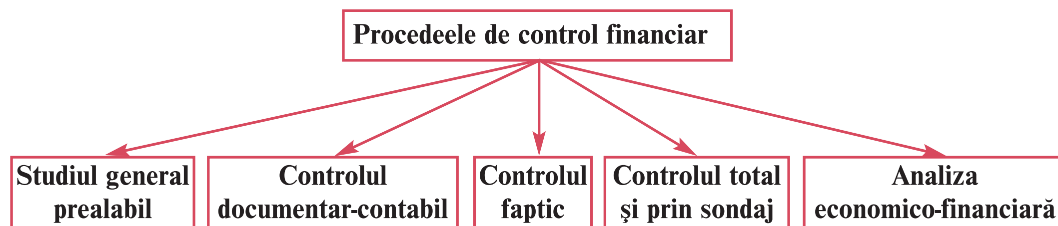
Control

Administratorul (operatorul) de proiect

Legenda: Fluxul fondurilor → Fluxul informațiilor ⇢

3.3. Caracterizarea procedeelor de control

Procedeele de control = modalitatea, maniera de a acționa, în vederea realizării verificării obiectivelor propuse.

Dintre procedeele prezentate cele mai importante sunt:

Controlul documentar-contabil – constă în analiza unor operațiuni, procese sau fenomene economice, pe baza documentelor justificative în care sunt reflectate.

Reprezintă procedeul de stabilire a:

- realității;
- legalității și
- eficienței operațiilor prezentate în documentele justificative.

Controlul documentar-contabil poate fi:

a) preventiv;
b) ulterior.

a) Controlul preventiv este efectuat asupra documentelor de dispoziție.

Ex. – controlul asupra documentelor primare de evidență contabilă;
– controlul bilanțului și al situațiilor financiare.

b) Controlul ulterior este efectuat cu ajutorul documentelor de execuție, este un control sistematic al activității economice și financiare, bazat pe acte și înregistrări contabile, totodată ține seama de calitatea organizării și a conducerii evidenței contabile, pe baza căreia se desprind concluzii privind activitatea economică și financiară.

Tipurile de control documentar:		
• controlul cronologic;	• controlul combinat;	• examenul critic;
• controlul invers cronologic;	• investigația de control;	• analiza contabilă;
• controlul sistematic;	• analiza și studiul general;	• balanțele analitice de control;
• controlul reciproc;	• comparația de control;	• balanța sintetică de control.
• controlul încrucișat;	• calculul de control;	

Controlul cronologic – se execută în ordinea întocmirii, înregistrării și îndosarierii documentelor. Documentele se examinează și pe fiecare zi la rând, în ordinea în care sunt păstrate sau arhivate, fără nicio grupare sau sistematizare anterioară. Se exercită ușor, dar nu dă posibilitatea urmăririi de la început până la sfârșit a unei probleme.

Controlul invers cronologic – se exercită de la sfârșitul spre începutul perioadei de control. Se începe cu controlul celei mai recente operații și al celor mai recente documente și se continuă de la prezent spre trecut.

Controlul sistematic sau pe probleme – impune gruparea documentelor pe categorii de probleme (operațiuni de casă, vânzări, cumpărări, operațiuni de bancă, salarizare etc.), urmând controlul lor în ordine cronologică. Această tehnică are o mai mare eficiență și permite urmărirea cu mai multă atenție a unui anumit obiectiv.

Controlul reciproc – constă în cercetarea și confruntarea în aceleași unități a unor documente cu conținut identic, dar diferit ca formă (înregistrările din registru de casă cu înregistrările din extrasul de cont). Controlul reciproc constituie o confirmare internă a datelor înscrise în documente.

Controlul încrucișat – presupune confruntarea tuturor exemplarelor unui document, existent la unitatea controlată și la alte unități cu care unitatea controlată a intrat în relații de decontare, de cumpărare sau de vânzare. Controlul încrucișat constituie o confirmare externă a datelor înscrise în documente.

Controlul combinat sau mixt – reprezintă o îmbinare a procedeelor de mai sus şi presupune gruparea documentelor pe categorii, probleme sau operații şi examinarea fiecărui set de documente în ordine cronologică sau invers cronologică.

Investigația de control – este modalitatea prin care organul de control obține informații din partea personalului a cărui activitate este controlată. Investigația presupune studierea unor probleme care nu rezultă din documentele şi evidențele puse la dispoziție. Acest procedeu nu este o sursă de control demnă de încredere, însă reprezintă un plus de informare şi conduce organul de control să ia în considerare aplicarea altor modalități de control.

Analiza şi studiul general – se foloseşte pentru a obține argumentele justificative ale controlului. Această modalitate este utilă pentru controlul contabilității, care poate conține înregistrări greşite sau neobişnuite (de exemplu: solduri debitoare la conturile de pasiv).

Comparația de control – constă în examinarea comparativă a diferitelor solduri din evidențele analitice cu cele din conturile supuse controlului. Comparația cu datele anterioare, cum ar fi cheltuielile anului precedent cu cele ale anului în curs, este o aplicare frecventă a tehnicii comparației.

Balanțele analitice de control se întocmesc pentru fiecare cont sintetic desfăşurat pe conturi analitice, pe baza documentelor din conturile analitice, înainte de a se întocmi balanța sintetică de control, de aceea se mai numesc şi balanțe auxiliare.

Balanța sintetică de control – controlul înregistrărilor se face şi prin confruntarea fiecărei balanțe analitice de control cu sumele contului sintetic din balanța sintetică de control.

Controlul faptic – este un procedeu de stabilire a existenței şi mişcării ***mijloacelor materiale şi băneşti*** şi a desfăşurării activităților economico-financiare.

Obiectivele controlului constau în determinarea:
- cantităților şi valorilor existente;
- stării în care se găsesc;
- stadiului şi modului de prelucrare;
- respectării legalității în utilizarea lor.

Efectuarea controlului faptic presupune aplicarea unor tehnici de control cum ar fi:
- inventarierea;
- expertiza tehnică şi analiza de laborator;
- observarea directă;
- inspecția tehnică.

Inventarierea – este modalitatea de control ce are ca obiectiv constatarea la un moment dat a:
- existenței cantitative şi calitative a elementelor de activ şi de pasiv;
- modului de executare a sarcinilor de către gestionari.

Scopul acestui tip de control:
- constatarea eventualelor neconcordanțe dintre datele înregistrate în evidențele contabile, cu privire la valorile materiale şi băneşti deținute de entitate, şi situația reală (faptică).
- modul de conservare a mijloacelor economice.

Ex. 1. dispariția unor bunuri din cauza neglijenței sau ca urmare a fraudării acestora de către gestionari;
2. anumite bunuri pierd din greutatea sau calitatea lor, ca urmare a influenței factorilor naturali.

Inventarierea de control – este o tehnică a controlului financiar ce coincide numai parțial cu activitatea mult mai largă de inventariere periodică a gestiunilor sau a întregului patri-

moniu. Inventarierea de control trebuie să se desfăşoare inopinat, în vederea identificării realităţilor efective.

Expertiza tehnică şi analiza de laborator – sunt tehnici de control care se folosesc în controlul financiar atunci când complexitatea problemelor studiate depăşeşte nivelul de pregătire, aparatura de care dispune sau competenţa legală atribuită organului de control.

Expertizele tehnice sunt necesare pentru stabilirea:

- interpretării valorilor materiale;
- realităţii unei pieţe;
- parametrilor de funcţionare a utilajelor;
- consumului de materiale;
- rezistenţei unor materiale sau construcţii.

Analiza de laborator se utilizează pentru determinarea calităţii compoziţiei sau conţinutului unor materii prime, materiale sau produse.

Expertizele tehnice şi analiza de laborator sunt efectuate la cererea organelor de control de către specialişti, tehnicieni, evaluatori.

Observarea directă – se urmăreşte stabilirea unor situaţii faptice care nu rezultă din documente sau evidenţe, respectiv:

- asigurarea pazei la gestiunile materiale;
- respectarea normelor de protecţia muncii;
- realizarea măsurilor de securitate privind păstrarea şi manipularea numerarului.

Inspecţia tehnică – constă în examinarea activelor şi a altor resurse. Prin intermediul acestei metode de control se identifică:

- un post de activ;
- actele justificative înregistrate în evidenţa contabilă;
- imobilizările.

Controlul total – cuprinde toate operaţiile din cadrul obiectivelor stabilite pe toată perioada supusă controlului. Acest procedeu de control este utilizat numai în unităţile mici.

Controlul prin sondaj – sunt controlate cele mai reprezentative documente şi operaţii, care permit formularea unor concluzii cu caracter general.

Eficienţa controlului prin sondaj este determinată de perioada aleasă pentru control, de operaţiile şi documentele ce urmează să fie controlate. Rezultatele sondajelor determină extinderea controlului asupra tuturor operaţiunilor, ajungându-se la un control total.

3.4. Prezentarea actelor de control financiar

Constatările efectuate în timpul controlului sunt consemnate în note, în care, la sfârşitul controlului, sunt cuprinse toate deficienţele constatate ca urmare a controlului obiectivelor stabilite.

Redactarea documentelor de control trebuie să fie:

- clară;
- concisă;

- documentată;
- bazată pe documente şi calcule matematice.

În cazul în care nu se constată deficienţe, operaţiile şi perioada verificată sunt consemnate în **Nota de expunere a concluziilor verificării.**

În cazul în care se constată deficienţe, se va întocmi **Proces verbal de control** (anexa 1).

Procesul verbal de control trebuie să cuprindă:

- unitatea controlată;
- organele de control;
- perioada supusă controlului;
- perioada în care s-a efectuat controlul;
- managerii unităţii etc.

În cuprinsul procesului verbal, pentru fiecare deficienţă constatată trebuie să existe:

- obiectul verificării, constatarea, operaţiile şi documentele verificate din care s-a desprins constatarea, precum şi numele şi prenumele persoanelor care efectuează controlul;
- cauzele care au determinat deficienţele sau abaterile;
- consecinţele economice şi financiare ale deficienţelor constatate;
- dispoziţiile legale încălcate;
- numele, prenumele şi funcţiile persoanelor răspunzătoare;
- observaţii ale persoanelor controlate şi punctul de vedere legal fundamentat al organului constatator;
- măsurile luate operativ în timpul controlului şi documentele în care s-au materializat;
- măsurile şi obligaţiile necesare pentru soluţionarea problemelor constatate;
- menţiunea conform căreia la terminarea controlului au fost restituite toate actele şi documentele puse la dispoziţia controlului, numărul de exemplare în care s-a întocmit şi numărul de înregistrare la unitatea verificată;
- semnăturile persoanelor controlate, ale persoanelor care au efectuat controlul şi ale persoanelor răspunzătoare pentru eventualele deficienţe. În situaţia în care conducerea unităţii controlate nu este de acord cu constatările efectuate de echipa de control, aceasta va semna cu obiecţiuni.

La procesul verbal de control se vor anexa documentele de control, în funcţie de natura constatărilor efectuate, respectiv:

- procesul verbal de intermediere;
- declaraţiile date de gestionari cu ocazia începerii inventarierilor de control;
- sesizările primite de la diferite persoane fizice sau juridice;
- notele explicative ale persoanelor care au determinat eventualele deficienţe;
- notele de constatare, în care se consemnează fapte care ulterior nu ar mai putea fi dovedite.
- situaţii de control, în care se consemnează cifric anumite deficienţe;
- documente originale;
- angajamente scrise cu privire la acoperirea pagubelor; acestea reprezintă titluri executorii pe baza cărora se poate trece la recuperarea eşalonată a prejudiciilor constatate.

În cazul în care se constată că s-au încălcat normele legale privind disciplina financiară de către salariaţii unităţii controlate, se întocmeşte **Proces verbal de constatare şi sancţionare a contravenţiilor** (anexa 2).

Procesul verbal de constatare şi sancţionare a contravenţiilor trebuie să cuprindă obligatoriu:

- data şi locul întocmirii;
- numele, prenumele şi calitatea persoanei care îl întocmeşte;
- numele, prenumele, domiciliul, ocupaţia şi locul de muncă al contravenientului, numărul şi data actului de identitate al acestuia, unitatea emitentă a acestuia;
- descrierea faptei care constituie contravenţie, menţionarea împrejurărilor în care aceasta a avut loc, în vederea aprecierii gravităţii acesteia şi evaluării eventualelor pagube pricinuite;
- indicarea actului normativ prin care se stabileşte şi se sancţionează contravenţia;
- consemnarea în procesul verbal, la cererea contravenientului, a obiecţiunilor acestuia, cu privire la conţinutul procesului verbal şi a mijloacelor de probă.

În cazul în care controlul financiar constată fapte de natură penală, se întocmeşte un **Proces verbal pentru fapte penale** (anexa 3) la care se ataşează actele doveditoare, în original.

Elementele care nu se află în procesul verbal de bază şi în anexele acestuia se regăsesc în **Nota de prezentare** (anexa 4).

Nota de prezentare trebuie să cuprindă:

- persoanele din afara unităţii controlate, care au dat dispoziţii generatoare de deficienţe şi pentru care trebuie să se stabilească răspunderi;
- motivele pentru care nu s-au aplicat sau nu s-au propus sancţiuni pentru anumite persoane;
- propuneri de măsuri de valorificare pentru deficienţe consemnate în procesele verbale, pentru care conducerea unităţii controlate nu a luat măsuri corespunzătoare;
- combaterea obiecţiilor apărute cu ocazia semnării proceselor verbale şi lămurirea situaţiei reale;
- propuneri cu privire la continuarea controlului;
- concluzii şi aprecieri în legătură cu activitatea de ansamblu a unităţii controlate şi eventualele propuneri de măsuri organizatorice necesare;
- greutăţi întâmpinate în efectuarea controlului;
- aprecieri şi propuneri, în cazul în care se constată serioase deficienţe în organizarea şi funcţionarea unităţii controlate.

(anexa 1)

CURTEA DE CONTURI A ROMÂNIEI
(Divizia ....
din cadrul Secției de Control Ulterior)
sau
Direcția de Control Financiar
din județul ....
sau
Camera de Conturi din județul ....
Compartimentul de Control Financiar

PROCES VERBAL DE CONTROL

Localitatea .... (ziua .... luna .... anul)

Subsemnatul, ... (numele şi prenumele), având funcția de controlor financiar în cadrul .... (Camerei de Conturi din județul .... , Compartimentul de Control Financiar, Direcția de Control Financiar din județul .... Diviziei .... din cadrul Secției de Control Ulterior a Curții de Conturi), în baza Legii nr. 94/1992 şi a delegației nr .... am efectuat în perioada .... controlul .... (denumirea exactă a obiectivului controlului şi perioada supusă verificării) la .... (denumirea persoanei juridice verificate din .... localitatea şi adresa completă).

În perioada controlată, conducerea executivă a unității a fost asigurată de .... (se vor înscrie, pe perioade, numele, prenumele şi funcțiile persoanelor care au asigurat conducerea executivă în perioada controlată).

Urmare a controlului efectuat, au fost constatate unele fapte prin care au fost cauzate prejudicii, abateri cu caracter financiar, nereguli în activitatea financiar-contabilă controlată (după caz), astfel:

1. a) Fapta;
b) Reglementarea legală încălcată;
c) Modul în care au fost încălcate prevederile legale;
d) Consecința faptei (prejudiciul, cuantificarea acestuia şi a foloaselor nerealizate);
e) Persoanele răspunzătoare, cu referire la întrunirea elementelor constitutive ale răspunderii civile delictuale (existența faptei ilicite, a prejudiciului cert, patrimonial, legătura de cauzalitate dintre fapta ilicită şi prejudiciu, existența culpei).

2 a)
b)
c)
d)
e)

3. a)

b)
c)
d)
e)

Anexe

Prezentul proces verbal a fost întocmit în 4 (patru) exemplare, din care unul înregistrat sub nr. ...... din .... a fost lăsat unităţii controlate, iar 3 exemplare au fost luate de organele de control.

Prin semnarea procesului verbal se recunoaşte restituirea tuturor actelor şi documentelor utilizate în efectuarea controlului.

ÎNTOCMIT	LUAT LA CUNOŞTINŢĂ
Controlori Financiari	Numele şi prenumele
Numele şi prenumele	Funcţia
Semnătura	Semnătura
	Conducerea din perioada controlată
	Conducerea actuală
	Persoane răspunzătoare

(anexa 2)

MINISTERUL FINANȚELOR PUBLICE
DIRECȚIA ....
....
....

Seria A/200

Nr. ....

PROCES VERBAL DE CONSTATARE
A CONTRAVENȚIILOR NR. ....
Încheiat azi **........**, luna **.........**, anul **............**
în localitatea **.............**, județul **..................**

Agentul(ii) constatator(i) (numele şi prenumele) .... în funcția(iile) de ...., din ...., am constatat că:

a) persoana fizică ...., născut(ă) la data de ...., în localitatea ...., județul ...., fiul lui .... şi al ...., cu cod numeric personal nr. ...., domiciliat în oraşul (comuna) ...., str. ...., nr. ...., bl. ...., sc. ...., ap. ...., județul ...., legitimat cu buletin, carte de identitate/paşaport seria ...., nr ...., emis de ...., la data de ....

b) persoana juridică ...., cu sediul în oraşul (comuna) ...., str. ...., nr. ...., bl. ......, sc. .... ap. ......, județul ...., înmatriculată la Oficiul Registrului Comerțului .... sub nr. ...., cu cod unic de înregistrare nr. ...., reprezentată prin ...., în calitate de asociat unic născut(ă) la data de ...., în localitatea ...., județul ...., fiul lui .... şi al ...., cu cod numeric personal nr. ...., domiciliat în oraşul (comuna) ...., str. ...., nr. ...., bl. ...., ap. ...., județul ...., legitimat cu buletinul, cartea de identitate/paşaport seria ...., nr. ...., emis de ...., la data de ...., a săvârşit la data(le), oraş(ele), localitatea(ile) arătată(e) mai jos, următoarea(ele) contravenție(i):

A 1. A practicat prețuri mai mari decât cele avizate de MFP cu Aviz nr. ...., încălcând prevederile OUG 36/2001 aprobată prin legea 205/2002, aşa cum rezultă din Nota de constatare nr. ...., respectiv art. 8 alin. (1) lit. a)

2 ....
....
....

Fapta(ele) prevăzută(e) în actul(e) normativ(e) se sancționează conform OUG 36/200:

1. art. 8, alin. ......, lit. ...., cu amendă de la 1500 lei la 7500 lei
2. art. ..., alin. ......, lit. ...., cu amendă de la .... la ....

stabilindu-se amenda în cuantum de:

1. .... (.......................) lei;
2 .... (.......................) lei

AGENTUL(II) CONSTATATOR(I), CONTRAVENIENT MARTOR(I)

PROCES VERBAL DE CONSTATARE A CONTRAVENȚIILOR NR. ....
(verso)

Amenda/amenzile a/au fost achitată(e) cu foaia de vărsământ/chitanță, seria ...., nr. ...., din data de .... sau se va/vor achita la ...., în măsura în care există convenții încheiate, sau la trezoreria finanțelor publice în contul ....

În conformitate cu prevederile OG nr. 2/2001, contravenientul poate achita pe loc sau în termen de cel mult 48 de ore de la data încheierii procesului verbal jumătate din minimul amenzii prevăzute în actul normativ, respectiv suma de .... lei, iar o copie de pe chitanță se va depune de contravenient sau se va transmite prin poştă, recomandat, în termenul menționat, la sediul organului constatator din .... În caz de neachitare a amenzii/lor în termen de 15 zile de la data comunicării procesului verbal, se va proceda la executarea silită, conform prevederilor legale.

B. În conformitate cu art. ***8*** alin. ***3*** din ***OUG 36/2001,*** se confiscă de la contravenient următoarele bunuri destinate, folosite sau rezultate din contravenții/le prezentă/e la punctul/ele.

Suma de ...., conform Notei Constatatoare nr. .... care face parte integrantă din prezentul. Suma se va vira la Trezoreria .... cont ..... nr. ....

Precizări cu privire la măsuri de conservare sau valorificare ....

Bunurile confiscate sunt în proprietatea ....

Alte mențiuni

La cererea contravenientului s-au formulat următoarele obiecțiuni:

Va contesta Procesul verbal în termenul legal de 15 zile. Nu este de acord cu cele menționate în Procesul verbal nr. .... ***şi în Nota de Constatare*** ....

În conformitate cu prevederile OG nr. 2/2001, împotriva prezentului proces verbal se poate face plângere în termen de 15 zile de la data înmânării sau comunicării. Plângerea va fi însoțită de copia procesului verbal şi se va depune la ....

Prezentul proces verbal s-a încheiat în trei exemplare, din care exemplarul 2 s-a înmânat contravenientului azi, ..., sau se va comunica acestuia în cel mult o lună de la data încheierii.

În cazul în care contravenientul refuză semnarea procesului verbal de constatare a contravenției, acest lucru se atestă de martor(i).

AGENTUL(II) CONSTATATOR(I)　　CONTRAVENIENT　　MARTOR(I)

MARTOR(I) – Date complete privind identitatea acestora

....
....

În cazul în care, la unele rubrici, spațiul alocat este insuficient, se continuă scrierea separat, în trei exemplare semnate de toate părțile, acesta constituind anexă, parte integrantă a prezentului proces verbal.

(anexa 3)

CURTEA DE CONTURI A ROMÂNIEI
(Divizia ....
din cadrul Secției de Control Ulterior)
sau
Direcția de Control Financiar din
județul ....
sau
Camera de Conturi din județul ....
Compartimentul de Control Financiar

PROCES VERBAL PENTRU FAPTE PENALE

Localitatea .... (ziua .... luna .... anul ....)

Subsemnatul, ... (numele şi prenumele), având funcția de controlor financiar în cadrul .... (Camerei de Conturi din județul .... Compartimentul de Control Financiar, Direcția de Control Financiar din județul .... Diviziei .... din cadrul Secției de Control Ulterior a Curții de Conturi), în baza Legii nr. 94/1992 şi a delegației nr........, am efectuat în perioada .... controlul .... (denumirea exactă a obiectivului controlului şi perioada supusă verificării) la.......(denumirea exactă a obiectivului persoanei juridice verificate) din .... (localitatea şi adresa completă).

În perioada controlată, conducerea executivă a unității a fost asigurată de .... (se vor înscrie, pe perioade, numele, prenumele şi funcțiile persoanelor care au asigurat conducerea executivă în perioada controlată).

Urmare a controlului efectuat, au fost constatate unele fapte care, potrivit legii penale, constituie infracțiuni, astfel:

1. a) Fapta;
b) Reglementarea legală încălcată;
c) Modul în care au fost încălcate prevederile legale;
d) Consecința faptei (prejudiciul, cuantificarea acestuia şi a foloaselor nerealizate);
e) Persoanele răspunzătoare (fără încadrarea faptei în legislația răspunderii penale, încadrare care urmează a fi făcută de procurorul financiar).

2 a)
b)
c)
d)
e)

3. a)
b)
c)
d)
e)

Anexe

Prezentul proces verbal a fost întocmit în 4 (patru) exemplare, din care unul înregistrat sub nr. .... din .... a fost lăsat unităţii controlate, iar 3 exemplare au fost luate de organele de control.

Prin semnarea procesului verbal se recunoaşte restituirea tuturor actelor şi a documentelor utilizate în efectuarea controlului.

Au fost anexate în original la procesul verbal documentele menţionate în anexa .... fiind lăsate unităţii, în locul acestora, copii certificate.

ÎNTOCMIT
Controlori Financiari
Numele şi prenumele
Semnătura

LUAT LA CUNOŞTINŢĂ
Numele şi prenumele
Funcţia
Semnătura
Conducerea din perioada controlată
Conducerea actuală
Persoane răspunzătoare

(anexa 4)

DCFS ....

NOTĂ DE PREZENTARE

Subsemnatul(a), ..., organ de control financiar în cadrul ...., în baza procesului verbal nr. ...., încheiat ca urmare a controlului efectuat la .... (denumirea agentului economic controlat) ...., având la bază constatările făcute prin acesta, propun următoarele:

- aprobarea şi înregistrarea pe cheltuieli a sumei de .... lei, perisabilități de marfă, calculate conform ....;
- imputarea în sarcina gestionarului .... a sumei de .... lei, reprezentând lipsa rămasă la marfă. Precizez că, referitor la lipsa constatată, gestionarul a luat la cunoştință, a semnat angajamentul de plată, iar suma reprezentând prejudiciul constatat se va reține din salariul său în cuantumul prevăzut de lege;
- înregistrarea în evidența contabilă a sumei de .... lei, reprezentând plus constatat la ambalaje;
- scăderea gestiunii cu suma de .... lei, reprezentând contravaloarea mărfurilor deteriorate, inutilizabile, pe baza procesului verbal întocmit de compartimentul comercial, ținând cont, dacă este cazul, şi de gradul de vinovăție al gestionarului.

Alte propuneri:

- atenționarea comisiei de recepție pentru a-şi pune semnătura şi a verifica atât cantitativ, cât şi calitativ mărfurile care intră în gestiune, precum şi documentele care se întocmesc la primirea acestora;
- completarea documentelor primare cu toate elementele prevăzute de acestea (număr, dată, document însoțitor, furnizor etc);
- luarea măsurilor necesare pentru scoaterea la vânzare în vaduri comerciale favorabile a tuturor mărfurilor cu mişcare lentă sau cu termenul de garanție aproape de limita expirării;
- luarea măsurilor necesare pentru depozitarea zilnică de către gestionar a numerarului încasat din vânzarea de mărfuri;
- asigurarea tuturor spațiilor de depozitare şi vânzare a mărfurilor cu încuietori de siguranță care să prevină crearea de pagube de către autori neidentificați.

Pentru suma imputată gestionarului(lor) ...., cât şi pentru mărfurile deteriorate din gestiune nu se dau explicații concludente, motiv pentru care propun:

- diminuarea salariului gestionarului şef cu 10% pe trei luni;
- repartizarea pe gestionari (dacă este cazul) a minusului imputabil, proporțional cu salariul tarifar şi timpul efectiv lucrat din perioada de gestiune controlată.

Localitatea .... **Organ de control,**

Data.....................

3.5. Studiu de caz privind auditul intern

Planul de audit intern

Scopul misiunii de audit

În luna ianuarie 2005 Compartimentul de audit a efectuat o misiune de audit la institutul „X“, având următoarele scopuri:

- verificarea legalității, realității și exactității evidențelor contabile și ale actelor financiare și de gestiune;
- examinarea legalității, regularității și conformității operațiunilor, identificarea erorilor, a gestiunii defectuoase și/sau frauduloase și, pe aceste baze, propunerea de măsuri și soluții pentru îmbunătățirea activității;
- supravegherea regularității funcționării sistemelor de fundamentare a deciziei, planificare, programare, organizare, urmărirea și controlul îndeplinirii deciziilor;
- evaluarea economicității eficienței și eficacității cu care sistemele de conducere și de execuție existente la nivelul Institutului „X“ utilizează resurse financiare umane și materiale pentru îndeplinirea obiectivelor și obținerea rezultatelor stabilite;
- identificarea punctelor slabe ale sistemelor de management și control, precum și a riscurilor asociate unor astfel de sisteme și formularea de recomandări pentru corectarea acestora, respectiv pentru diminuarea riscurilor.

Obiectivele misiunii de audit

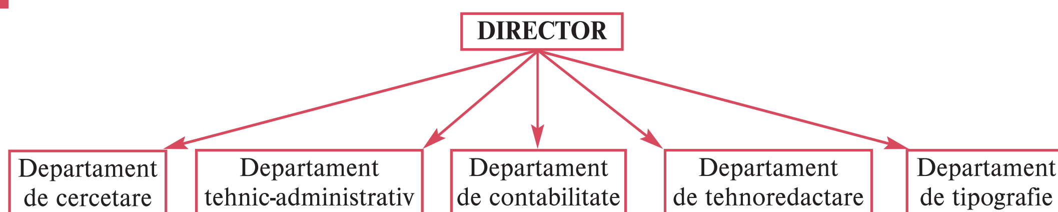
- înțelegerea naturii și a scopului activității entității;
- verificarea legalității, regularității și conformității situațiilor financiare;
- asigurarea obiectivă și consilierea, destinate îmbunătățirii sistemelor și activităților entității, prin formularea recomandărilor;
- verificarea eficienței administrației și a modului în care sunt respectate procedurile și politicile interne ale entității;
- evaluarea procedurilor și a metodelor de control, în vederea îmbunătățirii acestora, atunci când este cazul;
- creșterea eficienței economice prin identificarea riscurilor cu efecte negative asupra activității și formularea de recomandări în vederea controlării acestora;
- să asigure o mai bună administrare și conservare a patrimoniului;
- să asigure o mai bună armonizare a conformității cu regulile și procedurile existente;
- să asigure o evidență contabilă și un management informatic fiabil și corect;
- să îmbunătățească eficiența și eficacitatea operațiilor economice.

Descrierea entității și a structurilor organizatorice

Institutul „X“ este un institut public de cercetare științifică, având ca ordonator principal de credite Unitatea A.

Dispune de 80 de angajați, fiind structurat în 5 departamente, respectiv:

- cercetare;
- tehnic-administrativ;
- contabilitate;
- tehnoredactare.
- tipografic;

Pentru a-şi acoperi cheltuielile, institutul „X“ apelează şi la surse din veniturile proprii, obţinute din vânzarea cărţilor editate, precum şi din contractele de prestări servicii (tipărire carte). Institutul este ordonator terţiar de credite.

Operaţiunile supuse auditului public intern

1. Auditarea modului de calcul al salariilor, legalitatea efectuării plăţilor, verificarea reţinerii şi virării impozitului pe salarii, a contribuţiilor la bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale şi al FNUASS (Fondul Naţional Unic de Asigurări Sociale de Sănătate) aferente salariilor.
2. Auditarea cheltuielilor şi veniturilor pe baza contului de execuţie bugetară.
3. Auditarea modului de încasare a veniturilor extrabugetare şi a modului de stabilire a destinaţiei acestora.
4. Auditarea încasărilor şi a plăţilor.
5. Auditarea bilanţului contabil şi a patrimoniului.
6. Verificarea modului de gestionare a bunurilor şi a resurselor financiare, a modului de realizare a inventarierii, prin aplicarea procedurilor de control (controlul documentar, controlul faptic), şi prin sondaj.
7. Evaluarea mediului de control intern (CFPP – Control Financiar Preventiv Propriu). Documentele verificate de către controlul financiar propriu au fost: angajamente bugetare, registrul CFPP, rapoartele CFPP trimestriale.

MINISTERUL (INSTITUȚIA)
……INSTITUTUL X……

Data emiterii …23.02.2006…
Compartimentul de specialitate …CONTABILITATE…
Nr. …31…

ANGAJAMENT BUGETAR INDIVIDUAL / GLOBAL

Beneficiar: …ALFA SRL…

– lei –

Înregistrarea bugetară	Suma
cap. …01… subcap. …13… titlu …20… art. …….. ali. ……..	…5915,60…
Suma totală	…5915,60…
Tipul angajamentului: individual (~~global~~) ………………………………	
Spațiu rezervat CFPP - Viză - Refuz de viză - Înregistrare individuală	Data: Semnătura: Nr. …31… Data …23.02.2006…
Spațiu rezervat CFPP - Viză - Intenția de refuz de viză - Înregistrare individuală	Data: Semnătura: Nr. ………….. Data ………….

VIZAT pentru control financiar preventiv propriu
Zi 23 Luna 02 An 2006
Semnătura

Ordonator de credite,

Data:
Semnătura:

*) Anexa nr. 2 este reprodusă în facsimil.

Calculul disponibilului din contul de angajamente bugetare

– lei –

Subdiviziunea clasificației bugetare **Cap……01** **subcap……03.** **titlu………** **art.20..alin…….**	**Disponibil înaintea efectuării plății (ct.950)**	**Suma de plată**	**Disponibil după efectuarea plății**
0	**1**	**2**	**3 = col. 1-2**
Fct. ulter.	8.201,04	5915,60	2285,44
Fact. 5130770/			
21.02.2006			

Numele şi adresa beneficiarului
……………………
ALFA SRL
……………………
……………………

Numărul de cont ……RO90 TREZ 7073003XXX000073
Trezoreria (Banca) ……Sect 6……
Cod ……………………

Compartimentul de specialitate	Compartimentul de contabilitate *)	Control financiar preventiv CFPP	CFPD
Data ……………… Semnătura ………..	Data 23.02.2006 Semnătura ……….	Data 23.02.2006 ……………… Viza Semnătura ……….. ……….	Data Viza Semnătura

*) = răspunde de datele înscrise în col. I

Ordonator de credite,

Data:
Semnătura:

INSTITUTUL X

REGISTRUL
privind operațiunile prezentate la viza de control financiar-preventiv propriu

FEBRUARIE 2006

Nr. crt.	Denumirea documentului Nr./data emiterii	Conținutul operațiunilor înscrise în documente	Compartimentul emitent	Data prezentării la viză a documentului	Valoarea operațiunilor pentru care s-a acordat viza	Valoarea operațiunilor pentru care s-a refuzat viza	Data restituirii actelor justificative/semnătura	Observații
0	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	OP 19	CASS 6,5%	contab.	10.02.2006	4288	–	10.02.2006	
2.	OP 20	CAS 9,5%	– " –	– " –	6269	–	– " –	
3.	OP 21	impoz. salar	– " –	– " –	7.341	–	– " –	
4.	OP 22	CAS 22%	– " –	– " –	13.034	–	– " –	
5.	fd. risc 1,375%	OP 23	– " –	– " –	907	–	– " –	
6.	OP 24	șomaj 3%	– " –	– " –	0632	–	– " –	
7.	OP 25	CASS 7%	– " –	– " –	4620	–	– " –	
8.	OP 26	0,75%	– " –	– " –	495	–	– " –	
9.	OP 27	fond. risc.	– " –	– " –	527	–	– " –	
10.	OP 28	– " –	– " –	– " –	129	–	– " –	
11.	OP 29	– " –	– " –	– " –	23.655	–	– " –	
12.	OP 28	șomaj 1%	– " –	– " –	353	–	– " –	
13.	CEC 0084596	CO marfare	contab.	14.02.2006	300	–	14.02.2006	
14.	CEC 0084595	fond. risc	contab.	– " –	453	–	– " –	
15.	OP 30	tele fn	– " –	15.02.2006	584,02	–	15.02.2006	
16.	CEC 0084596	CO marfare	– " –	22.02.2006	370	–	22.02.2006	
17.	OP 31	utilit. rou.	– " –	23.02.2006	5915,60	–	23.02.2006	
18.	CEC 0084597	CO marfare	– " –	28.02.2006	370	–	28.02.2006	

ÎNTOCMIT,

INSTITUTUL
VIZAT
pentru control financiar preventiv
Zi 28 Lună 2 2006
Semnătură

Durata misiunii de audit
Auditul s-a desfăşurat pe durata a 11 zile.
Perioada supusă auditării
Exercițiul financiar 2005.
Echipa de audit
Echipa de audit a fost formată din 2 auditori.

Execuția

Echipa de audit a realizat controlul prin divizarea pe categorii de operațiuni:
- cheltuieli de personal;
- cheltuieli materiale;
- venituri din vânzarea de cărți;
- venituri încasate din abonamente la publicații.

Tehnici de audit folosite:
- Verificarea (comparația, examinarea, recalcularea, confirmarea, punctajul, garantarea, urmărirea);
- Observarea fizică;
- Interviul;
- Analiza.

Echipa de audit a efectuat un audit de regularitate şi de sistem.

În urma misiunii efectuate s-a întocmit un Raport de Audit înregistrat sub nr. 26/ 31.01.2006.

Institutul X
Loc. X, str. X, nr. X

Anexa nr. 1

PROCES VERBAL
BUCUREŞTI, 20 IANUARIE 2006

Subsemnații, Ivan X şi Gavril Y, auditori, în prezența dnei Diaconescu X – economist – şi a dnei Donțu X – casier –, am procedat la inventarierea casieriei, cu care ocazie am constatat următoarele:
monetar = 0
sold scriptic = 0

Soldul faptic a corespuns cu cel scriptic, drept care am încheiat prezentul proces verbal.

Auditori	**Economist**	**Casier**
Ivan X	Diaconescu X	Donțu X
Gavril Y		

INSTITUTUL X
Loc. X, str. X, nr. X

Anexa nr. 2

INVENTAR

de control efectuat prin sondaj
la biblioteca institutului la data de 23 ianuarie 2005

Nr. cota	Cota	Stoc		Diferențe	
				+	–
1.	138 III	1	1	–	–
2.	139 III	1	1	–	–
3.	140 III	1	1	–	–
4.	141 III	2	2	–	–
5.	142 III	1	1	–	–
6.	280 III	1	1	–	–
7.	281 III	1	1	–	–
8.	282 III	1	1	–	–
9.	283 III	1	1	–	–
10.	281 III	1	1	–	–
11.	4935 I	1	1	–	–
12.	4936 I	1	1	–	–
13.	4937 I	1	1	–	–
14.	4938 I	1	1	–	–
15.	4939 I	1	1	–	–
16.	5024 I	1	1	–	–
17.	5025 I	1	1	–	–
18.	5026 I	1	1	–	–
19.	5027 I	1	1	–	–
20.	5028 I	1	1	–	–

Auditor **Bibliotecar**

INSTITUTUL X
Loc. X, str. X, nr. X

Anexa nr. 3

INVENTAR

de control efectuat prin sondaj
la biblioteca institutului la data de 20 ianuarie 2005

Nr. crt.	**Denumire material**	**UM**	**Stoc**		**Diferențe**	
			Scriptic	Faptic	+	–
1.	Clor st.	9	9	–	–	
2.	Prelungitor 5 m	buc.	3	3	–	–
3.	Prelungitor 7 m	buc.	3	3	–	–
4.	Tub neon 40 W	buc.	50	50	–	–
5.	Prize buc.	15	15	–	–	
6.	Obertainer	buc.	30	30	–	–
7.	Creioane	buc.	60	60	–	–
8.	Dischete Verbatim	buc.	40	40	–	–
9.	Dischete Sony	buc.	70	70	–	–
10.	Dischete Maxell	buc.	40	40	–	–
11.	Dosare plic	buc.	24	10	–	–
12.	Dosare cu şină	buc.	50	50	–	–
13.	Fişă mijloc fix	buc.	45	45	–	–
14.	Hârtie xerox	buc.	43	43	–	–
15.	Mape plastic	buc.	80	80	–	–
16.	Detergent covoare	buc.	4	4	–	–
17.	Detergent geam	buc.	6	6	–	–
18.	Săpun	buc.	4	4	–	–

Auditori **Responsabil**

INSTITUTUL X
Loc. X, str. X, nr. X

Anexa nr. 4

ÎNCASĂRI DIN VÂNZĂRI DE CĂRȚI ȘI REVISTE PE ANUL 2005

1. IANUARIE = 373,80 LEI
2. FEBRUARIE =152,50 LEI
3. MARTIE = 16,65 LEI
4. APRILIE = 130,40 LEI
5. MAI = 0
6. IUNIE = 87,50 LEI
7. IULIE = 53,50+54+54 = 161,50 LEI
8. AUGUST = 0
9. SEPTEMBRIE = 25,10 LEI
10. OCTOMBRIE = 518,60 LEI
11. NOIEMBRIE = 0
12. DECEMBRIE = 0

TOTAL = 1466,05 LEI

Economist **Întocmit**

INSTITUTUL X
Loc. X, str. X, nr. X

Anexa nr. 5

VENITURI ÎNCASATE DIN ABONAMENTE LA PUBLICAȚII

IANUARIE = 510 LEI F. 2101605/22.01.2005
FEBRUARIE=725 LEI F.2101608/12.02.05 şi F. 2101607/12.02.05
MARTIE = 0
APRILIE = 0
MAI = 0
IUNIE = 100 LEI F. 2101620/03.06.05
IULIE = 0
AUGUST = 0
SEPTEMBRIE = 0
OCTOMBRIE = 0
NOIEMBRIE = 86 LEI F. 2101640/27.11.2005
DECEMBRIE = 0

TOTAL=1421 LEI

Economist **Întocmit**

INSTITUTUL X
Loc. X, str. X, nr. X

Anexa nr. 6

CHELTUIELI DE PERSONAL ŞI CHELTUIELI MATERIALE PE ANUL 2005 LA CENTRUL DE MULTIPLICARE

1. CHELTUIELI DE PERSONAL:

- Salarii de bază = 20957
- Spor de vechime = 3736,37
- Spor condiții deosebite = 1944,40
- Salarii brute = 26637, 80
    - 7% CASS = 1864,65
    - 5% Şomaj = 1331,89
    - 23,33% CAS = 6214,60

TOTAL CHELTUIELI PERSONALE = 26637.80

2. CHELTUIELI MATERIALE:

- Hârtie ofset = 338,81
- Carton Mediaprint = 128,30
- Plăci presensibilizate = 967,28
- Plăci Vela = 386,75
- Aracet = 30
- Cerneală neagră = 93,38
- Cerneală roşie = 22,26
- Soluție = 19,25
- Creion corector = 8,19
- Cauciuc = 70
- Băț plastic pentru ghilotină = 16,50

TOTAL CHELTUIELI MATERIALE = 2053,72

TOTAL GENERAL = 28691,52

Întocmit

INSTITUTUL X
Compartiment de Audit Intern

RAPORT DE AUDIT

Bucureşti, 31 ianuarie 2006

Subsemnaţii, Ivan X şi Gavril Y, auditori, în baza Legii nr. 301/2002 şi a delegaţiilor nr. 49 şi 50/16.01.2003 emise de Institutul X, am efectuat în perioada 20 – 31.01.2006 auditul la Institutul Y din Bucureşti.

Perioada auditată a fost 1 martie – 31 decembrie 2005.

Instituţia este ordonator terţiar de credite.

În perioada supusă auditului şi în perioada efectuării misiunii conducerea institutului a fost asigurată de:

– prof. Popescu X – director
– dr. Ionescu X – secretar ştiinţific
– ec. Aramă X – contabil şef
– prof. dr. Rădulescu X – director
– dr. Stoica X – secretar ştiinţific

Activitatea financiar-contabilă a fost coordonată de ec. Diaconescu X, începând cu data de 18 iulie 2002 şi până în prezent.

Din verificarea efectuată rezultă că, în general, ordonatorul de credite a respectat actele normative în vigoare, privind utilizarea creditelor bugetare şi administrarea patrimoniului, iar deficienţele constatate se referă la:

Capitolul I: Verificarea respectării prevederilor legale care reglementează încadrarea şi salarizarea personalului, existenţa contractelor de muncă, acordarea de sporuri (vechime, doctor, toxicitate), completarea carnetelor de muncă, modul de calcul şi virarea cotelor către stat.

1. Am verificat modul de angajare a personalului Institutului şi am constatat că, deşi există contracte de muncă, acestea sunt încheiate sub titulatura veche a Institutului, iar pentru persoanele nou venite în unitate nu sunt încheiate contracte de muncă.

Faţă de această situaţie, se impune reactualizarea contractelor de muncă şi încheierea de astfel de acte pentru noii angajaţi, sub titulatura nouă a Institutului.

Răspund:
Diaconescu X – economist
Volintiru X – responsabil resurse umane

2. Am verificat respectarea legislaţiei în vigoare în ceea ce priveşte acordarea tranşelor superioare de spor de vechime şi am constatat că în cazul dlui Popa X tranşa s-a acordat mai devreme cu 2 luni decât prevăd actele normative în vigoare (pe lunile noiembrie şi decembrie 2002), astfel încât persoana respectivă a încasat necuvenit suma de 21,67 lei, sumă ce va fi recuperată pe statul de lichidare a drepturilor salariale aferante lunii ianuarie 2006 şi va fi virată la bugetul de stat.

Răspunde:
Diaconescu X – economist

3. Din verificarea modului de reținere a cotei individuale de 1% pentru constituirea fondului de ajutor de şomaj, conform Legii nr. 76/2002, am constatat că în luna noiembrie 2005, dintr-o eroare, s-a omis a se reține contribuția dlui Stoica X.

Pe statul de lichidare a drepturilor salariale aferente lunii ianuarie 2005 se va reține şi suma de 8,70 lei, aferentă lunii noiembrie 2005.

Răspunde:

Diaconescu X – economist

4. Cu ocazia verificării efectuate am constatat că pe statul de plată al Institutului figurează şi persoane care cumulează funcții în baza Legii nr. 2/1991, dar care nu s-au supus prevederilor art. 19 (3) din HG nr. 281/1993, care stipulează că în aceste cazuri angajarea se face cu acordul scris al unității unde aceste persoane dețin funcția de bază, în aceste cazuri asigurându-se decalarea programului respectiv.

Până la data de 15 februarie 2006 se vor solicita salariaților respectivi adeverințe de la locul de muncă unde dețin funcția de bază, încadrându-se astfel în prevederile legale.

Răspund:

Diaconescu X – economist

Volintiru X – responsabil resurse umane

5. Din verificarea modului de încadrare a personalului angajat am constatat că în cazul dnei Georgescu X – îngrijitor cu 1/2 normă – salariul nu a fost în concordanță cu prevederile Legii nr. 154/1998 şi ale OG nr. 24/2000.

Începând cu luna ianuarie 2006 se va emite o nouă decizie de încadrare care să fie în concordanță cu legislația în vigoare, inclusiv cu OUG nr. 191/2002.

Răspunde:

Diaconescu X – economist

Capitolul II: Verificarea existenței veniturilor extrabugetare, modul de utilizare a acestora, înregistrarea veniturilor şi a cheltuielilor în contabilitate.

6. În anul 2005 Institutul a încheiat cu Ministerul X un grant în valoare de 72 000 lei, care a fost realizat, încasat, fondurile fiind folosite conform devizului postcalcul pentru achiziționarea de materiale.

Venituri extrabugetare au fost realizate în anul 2005 şi din activitatea Centrului de multiplicare.

Conform legislației în vigoare (HG nr. 55/1990, HG nr. 209/1990, HG nr. 384/1991), din structura Institutului face parte şi Centrul de multiplicare în componența căruia intră 5 salariați.

Efectuându-se o analiză a activității acestui sector s-au constatat următoarele:

- în anii 2004 şi 2005 au fost editate cărți şi publicații în valoare de 9219 lei (anexa nr. 11);
- încasări efectuate din vânzarea acestora: 1466 lei (anexa 13);
- tot în Centrul de multiplicare au fost tipărite şi distribuite legitimații pentru Bibliotecă, suma încasărilor fiind de 1421 lei (vezi anexa 14);

Pe de altă parte, cheltuielile ocazionate de funcționarea respectivului sector s-au ridicat la suma de 38135,64 lei (anexa 15) din care:

- cheltuieli cu salariile: 36048,83 lei;
- cheltuieli materiale: 2086, 81 lei.

Se poate observa discrepanța între cheltuielile efectuate şi veniturile realizate, menți-

onându-se faptul că o mare parte din producţia realizată se află pe stoc.

Faţă de cele prezentate se formulează următoarele recomandări:

a) analizarea, pe viitor, cu maximă atenţie a tirajelor;
b) creşterea preocupării pentru vânzarea lucrărilor efectuate;
c) implicarea Centrului de multiplicare şi în editarea unor lucrări cuprinse în planul altor institute care aparţin de aceeaşi secţie cu Institutul Y.

Răspund:
prof. dr. Rădulescu X – director
Economist – Diaconescu X

7. Un alt aspect rezultat din verificarea financiar-contabilă este acela că soldul contului „Produse finite“, care reflectă stocul de cărţi şi publicaţii nevândute, aflate în gestiunea Institutului, precum şi soldul contului „Clienţi“, care reflectă cărţile difuzate şi neîncasate, sunt:

– cont 620: 4019,6 lei;
– cont 225: 3279,15 lei.

Aceste solduri nu sunt reale, din cauza neînregistrării în contabilitate a reevaluării preţurilor cărţilor (în urma Deciziei nr. 11/2001, cu toate că în timpul misiunii de audit s-a procedat la corelarea, în mare parte, a acestora). Din acest motiv se impune ca până la data de 28 februarie 2006 să se finalizeze această acţiune.

Mai menţionăm că soldurile sunt considerate mari şi se impune luarea de măsuri pentru difuzarea cărţilor, respectiv încasarea sumelor datorate de către clienţi, având în vedere că aceste poziţii şi sume provin din anii precedenţi.

Răspund:
prof. dr. Rădulescu X – director
dr. Stoica X – secretar ştiinţific
Diaconescu X – economist
Capitolul III: Verificarea evidenţei patrimoniului

8. Din verificarea acestui obiectiv am constatat că la data controlului nu erau întocmite fişe ale mijlocului fix şi nu era completat registrul numerelor de inventar.

Această deficienţă a fost semnalată şi în cazul verificărilor anterioare, dar aceasta nu a fost remediată de către vechea echipă de conducere.

Până la data de 1 martie 2005 se va proceda la întocmirea fişei mijlocului fix, se va completa registrul numerelor de inventar, se vor acorda mijloacele fixe, noile numere de inventar, în conformitate cu HG nr. 964/1988, iar în cazul în care se vor găsi obiecte depăşite moral sau prezentând un grad avansat de uzură, se vor trece pe liste separate de propuneri pentru casare, aceste liste urmând a fi aprobate de forul ierarhic superior.

Răspunde:
Diaconescu X – economist

9. Am urmărit modul de aprovizionare cu materiale şi obiecte de inventar şi am constatat că nu a fost respectat Regulamentul emis de către Unitatea A, în sensul că nu se întocmesc de către Compartimentele Institutului referate de necesitate (pentru bunurile aflate în magazie) sau referate de achiziţie (în cazul materialelor ce sunt necesare dar nu se găsesc în magazie).

Pe viitor, aprovizionarea, înregistrarea şi eliberarea bunurilor trebuie să se realizeze în conformitate cu Regulamentul amintit, precum şi cu reglementările prevăzute de Ordinul Ministerului Finanţelor nr. 123/2001 privind acordarea vizelor de control financiar-preventiv.

Răspunde:
Diaconescu X – economist

Capitolul IV: Respectarea dispozițiilor legale cu privire la angajarea drepturilor și răspunderilor gestionarilor.

10. Cu privire la acest obiectiv, am constatat următoarele:
- garanțiile materiale nu sunt constituite la nivelul prevăzut de Legea nr. 22/1969;
- garanțiile existente sunt depozitate și la CEC, și la BCR, îngreunând din acest motiv evidența contabilă.

Față de acest aspect se recomandă următoarele măsuri:

a) se va analiza locul în care depunerea este cea mai avantajoasă pentru gestionari, urmând ca pe viitor să se depună garanțiile într-un singur loc;
b) nivelul garanțiilor și al tranșelor de reținere se va stabili în conformitate cu Legea nr. 22/1969.

Răspunde:
Diaconescu X – economist

În legătură cu recomandările și măsurile consemnate în prezentul Raport de audit, se va raporta compartimentului de Audit Intern până la data de 1 martie 2006 modul în care au fost duse la îndeplinire.

Prezentul Raport de audit, din care fac parte integrantă toate documentele și situațiile anexă, a fost întocmit în două exemplare, din care unul, înregistrat sub nr. 26/31 ianuarie 2006, a fost depus la entitatea auditată.

Prin semnarea Raportului de audit se recunoaște că au fost restituite toate actele și documentele puse la dispoziția auditorilor.

Auditori
Ivan X
Gavril Y

Institutul Y
prof. dr. Rădulescu X – director
dr. Stoica X – secretar științific
ec. Diaconescu X – economist

Schemă recapitulativă

1. Obiectul, rolul și funcțiile controlului
- Definiția controlului;
- Funcțiile controlului;
- Structura controlului financiar public în România;
- Cadrul juridic și organizatoric al sistemului de control financiar și audit din România.

2. Identificarea formelor de control
- Formele de control, după momentul efectuării lor;
- Formele de control în raport cu interesele economico-financiare ale entității;
- Organizarea auditului public intern;
- Organizarea auditului extern.

3. Caracterizarea proceselor de control
- Definiția procedeelor de control;
- Variantele procedeelor de control.

4. Prezentarea actelor de control financiar
- Procesul verbal de control;
- Procesul verbal de constatare și sancționare a contravențiilor.

Întrebări și teme:

I. 1. Definiți controlul financiar.
2. Definiți auditul.
3. Enumerați tipurile de audit.
4. Prezentați funcțiile controlului.
5. Care sunt formele de control?
6. Prezentați pe scurt structura organizatorică a sistemului de control.
7. Caracterizați procedurile de control.
8. Arătați care este importanța Procesului verbal de control.

II. Test de control al cunoştinţelor:

Completați spațiile libere:

Controlul asigură .... modului de îndeplinire a .... 1 .... 2 .... 3 .... 4 .... 5 .... din activitatea economico-financiară.

Auditul public intern reprezintă o activitate .... de evaluare desfăşurată în cadrul entității, funcția de audit intern incluzând printre alte aspecte 1 .... 2 .... 3 .... caracterului adecvat şi eficient al sistemului contabil şi al controlului intern.

Derularea misiunii de audit public intern presupune:

1. ....
2. ....
3. ....

Formele de control, după momentul în care se exercită, sunt:

1. ....
2. ....
3. ....

Procedeele de control financiar sunt:

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

III. Studiu de caz – temă:

La institutul „Y“ în luna aprilie 2006 au fost efectuate plăți:

- plata salariilor – 25.000 lei (10.04.2006);
- plata facturii de telefon – 260 lei (12.04.2006);
- plata facturii pentru utilități – 450 lei (17.04.2006);
- plata facturii pentru materiale consumabile – 150 lei (25.04.2006).

Să se completeze formularul „Angajament bugetar“ ştiind că fondurile bugetare alocate pentru luna aprilie au fost de 26.000 de lei, pentru salarii, iar pentru cheltuieli materiale, 1.200 lei.

BIBLIOGRAFIE

D. Alămîie, – *Control financiar în economie. Standarde actuale şi de perspectivă, Teză de doctorat, A.S.E., Bucureşti, 2005*

Gh. D. Bistriceanu,
F. Bercea,
E. Macovei, – *Lexicon de protecţie socială, asigurări şi reasigurări, Editura Karat, Bucureşti, 1997*

Gh. D. Bistriceanu, – *Sistemul asigurărilor sociale din România, Editura Economică, Bucureşti, 2002*

I. Bostan, – *Controlul financiar, Editura Polirom, Iaşi, 2000*

T. Moşteanu, – *Buget şi trezorerie publică, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1997*

N. Moşteanu, – *Obligaţiile fiscale ale agenţilor economici, Tribuna Economică, Bucureşti, 2000*

N. Moşteanu, – *Impozite şi taxe 2000-2001, Editura Economică, Bucureşti, 2001*

Ş. Popa, – *Modernizarea controlului financiar, Editura Expert, Bucureşti, 2000*

Th. Stolojan,
R. Tatarcan, – *Integrarea şi politica fiscală europeană, Editura Infomarket, Braşov, 2002*

N. Toma, – *Ghid practic pentru audit financiar şi certificarea bilanţurilor contabile, Editura CECAR, Bucureşti, 1995*

I. Văcărel şi colectiv, – *Finanţe publice, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 2002*

I. Văcărel, – *Finanţe publice. Teorie şi practică, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1981*

I. Văcărel, – *Învăţământul - factor important al dezvoltării economice, în volumul Restructurarea teoriei economice. Învăţământul în faţa unei noi provocări, Editura Economică, Bucureşti, 1996*

I. Văcărel, – *Politici economice şi financiare de ieri şi de azi, Editura Economică, Bucureşti, 1996*

*** – *Legea privind finanţele publice, nr. 500/2002, M.Of., Partea I, nr. 597/13.08.2002*

*** – *Anuarul Statistic al României, 2003, Institutul Naţional de Statistică, Bucureşti, 2003*

*** – *Legea privind Codul fiscal, nr. 571/2003, M.Of., nr. 927/23.12.2003*

*** – *O.U.G., nr. 33/2006, completare la Legea 571/2003 privind codul fiscal*

*** – *Legea privind venitul minim garantat, nr. 416/2001, M.Of., Partea I, nr. 401/ 20.07.2001, şi actualizată prin H.G. nr. 2302/14.12.2004*

*** – *Legea învăţământului, nr. 84/1995, republicată, M.Of., nr. 606/10.12.1999*

*** – *Legea privind sponsorizarea, nr. 32/1994, M.Of., Partea I, nr. 129/25.05.1994, şi modificată prin O.G. nr. 36/29.01.1998*

*** – *Legea privind sistemul asigurărilor pentru şomaj şi stimularea ocupării forţei de muncă, nr. 76/2002, M.Of., nr. 103/06.02.2002*

*** – *O.U.G. nr. 158/2005 privind concediile şi indemizaţiile de asigurări sociale de sănătate, M.Of., nr. 1074/29.11.2005*

*** – *H.G. nr. 719/2003 privind acordarea unor ajutoare financiare mamelor, M.Of., nr. 475/03.07.2003*

*** – *Legea privind sistemul de pensii şi alte drepturi de asigurări sociale, nr. 19/2000, M.Of., nr.140/2000, actualizată în 30.03.2006*

*** – *Legea privind auditul public intern, nr. 672/2002, M.Of., nr. 953/24.12.2002*

*** – *Legea contabilităţii, nr. 82/1991, actualizată, M.Of., nr. 48/14.01.2005*

*** – *Legea privind organizarea şi funcţionarea Curţii de Conturi a României, nr. 94/ 1992, M.Of., nr. 224/09.09.1992, modificată si completată prin legea nr. 77/2002, M.Of., nr. 104/ 07.02.2002*

*** – *Legea privind proprietatea publică şi regimul juridic al acesteia, nr. 213/1998, M.Of., nr. 448/24.11.1998*

*** – *Legea privind regimul concesiunilor, nr. 219/1998, M.Of., nr. 459/30.12.1998*

*** – *Legea privind asigurările pentru accidente de muncă şi boli profesionale, nr. 346/ 2002*

CUPRINS